

בעזרת

ספר חק לישראל

פרשת שופטים

בלשון הקודש ואידיש

עם מ"ב פירושים, מגדולי המפרשים ראשונים ואחרונים
מיט אלע מפרשים אויף עברי טייטש, תנ"ך, משניות, גמרא,
מוסר, הלכה, איבערגעזעצט אויף א לייכט אידישע שפראך, מיט
שיינע ליכטיגע אותיות און קלארע דרוק

יוצא לאור על ידי
הוצאת אמונה

ברוקלין יצ"ו

דאבין, נאר אויב דער מענטש האט צווייטערליי געלט, ערליכע געלט און אויפערליכע געלט או דער שארין קוקט אין די אויפערליכע געלט געקט צו שוין מיט ויך די ערליכע געלט אויף, איינס פארליירט דאס אנדערע, למשל א מענטש הארענעט ביי ויך עופות וואס זענען ביי איהם גיכארין גינארין אדער ער הארענעט אקאלב, די קהקה אדער די עופות וועלן נישט אנשליסן פון וייער בעל הבית. דריבער בארף נישט דער בעל הבית ווי שטארק היטען ווארום ווי וועלן אליין נישט אנשליסן, אבער אז נישט זענען געקויפטע, וועלן ווי גיין צו וייער פריערדיגע בעל הבית, און דער אנדערער בעל הבית מוז וויא שטארק היטען און וועט ווי נישט קענען איינהיטען ווי נאליין נישט אנשליסן, ביי געלט איז אויף אזוי דאס געלט וואס גיהער אין אמת צו דעם מענטש וועלן וויא נישט אנשליסן פון איהם, אבער דאס פריערדיגע געלט וואס זענען דא ביי איהם וועלן גענוים אנשליסן פון איהם און וועלן נאך מיט געקען וויינע ערליכע געלט אויף, נאך דאס דיא הורה גיכאטין די שופטים נאליין משפטין ערליך, רבי יוסי בן אלישע זאגט אויב דאס זעהסט עס קוקען פיר צרות אויף יודין, זאלסטו גיין זעהן אויב די דינגים משפטין ערליך ווארום אלע צרות וואס קוקען אויף יודין איז נאר וועגן די פאלשע דינגים, און הקב"ה וועט נישט מאכין רוהען דיא שכינה אויף די יודין בוי די פאלשע דינגים וועלן פארלענד ווערן פון די יודין, און די יודין וועלן גיט אויס געליינט ווערן פון גלות בוי עס וועט זיין ביי ווי צוויי זאכין, משפט און צדקה, ווי עס שטייט אין פסוק שמו משפט ויש צדקה איהר זאלט היטען צו טאן משפט און איהר זאלט טאן צדקה כי קדש ישועה לטא וועט וויא נאדעקט מיין הילף זאל קוקען, נאך זאגט דער פסוק ציו משפט תורה ושבח דצדקה ווען ביי יודין וועט גיטאן ווערן משפט און צדקה וועט ציון אויס גיליינט ווערן ופון די פעל-קער און די יודין וועלן אין איר באזעצט ווערן, און דריבער שטייט אלע מאהל אין פסוק משפט מיט צדקה צוזאמען, צו לערנען אונז אז די צדקה

וואס דער מענטש גיט זאל ויין פון ערליכע געלט, פריער זאל דער מענטש טאהן משפט, ויך נישט בארעכענען אויב דאס געלט וויינע איז ערליכע נאכדעם וועט ער פון וויא געבין צדקה, דריבער זאגט דער פסוק שופטים וישפוטו את העם משפט צדקוני נאכדעם זאגט דער פסוק צדק תריוף פריער זאל דער מענטש ערליך געמשפט ווערן, נאכדעם זאל ער געבין צדקה: נאך דאס די הורה גינאנט משפט תורה עם ה' אלהיו וי', געדער מענטש זאל ויין נאנץ מיט הקב"ה, דאס מיינט קען געדער יוד זאל האבן אמונה אין הקב"ה נישט אין סוף, דער ארום מאן זאל נישט זאגן איה בין שוין פארלארן איה וועל שוין ויין אייביג ארום ווייל מיין מול ווייזט אזוי איה בין גיכארין אין מול פון אריינקייט, דריבער וועט ער זאגן וואס האב איה צו ויין פרום און צו געטין ביי הקב"ה, דאס אלץ וועט מיר נאר נישט העלפן, אדער דער מענטש וואס איז רייך וועט זאגן איה וועל אייביג רייך ויין, ווייל מיין מול ווייזט איה מיין רייכקייט, איה בין גיכארין אין מול פון רייכקייט, אפילו איה וועל גיט ויין פרום און וועל נישט דינען הקב"ה און וועל נישט באווענען, וועט מיר אויף גוט ויין דריבער האט משה רבינו גינאנט צו די יודין, איר זאלט נישט גלויבן און איהר זאלט איה נישט פאר זיכערין אויף דעם מול, דער מול קען איה קיין שלעכטס טאהן און קען איה קיין גוטס טאהן און דעם ווילען פון הקב"ה, און הקב"ה קען ענדערין דעם מול אלע טאן וויא ער וויל, דריבער זאלט איהר נישט מאכין פשוף צו וויסען וואס דער מול ווייזט אויף איה, ווארום דאס ווייזונג פון מול איז נאר נישט ווערט, דריבער ווער עס איז היינט ארעם קען מארגן ויין רייך, און ווער עס איז היינט רייך קען מארגן ויין ארעם, און דאס גיהער נאר צו הקב"ה, און ווייל די פגענים גרזיבן נישט אין הקב"ה זיי גלויבן נאר אין די פשוף און אין די מולות און דריבער דינען זיי צו די מולות, וועגן דעם טרייבט וויא הקב"ה ארום פון דעם לאנד און דאס איה גיכאטין איר זאלט ווי פארלענדן, איר זאלט איה נישט אפ לערנען צו האבן וויא ביהען:

לחמשין מת'ת דלי' יהוה נפש י' יהוה יהוה רחמיו רח' ואו' הא' נשמה יתלה חיה יחידת'ן רמילי יי'ד אל שם כ"ך שבעשי' בניקוד חלס:

יח שְׁפָטִים וְשֹׁטְרִים תִּתֶּן-לָךְ בְּכָל-

ת"א מפעיס. פנטד' ז' יז פ"ז ככ:

בעל המורים

רשב"ם

[illegible]

א לפי שמילנו שופרים על אונס הסמוכים על סמלחם כמו (יה) שפמים ושמים. שופים דייגין הפוסקים את הדיון: ושמים. (סנהדרין עז) הרודין את העם אחר מלחמתן שחין ופוסתין א במלך וברנועה עד שיקבל

מנוי השופטים כארץ ישראל

[illegible]

דעת זקנים מבעלי התוספות

(יב) שפטים ושפטים. שופטים לרוב כמלי דינין ודקס לל עמו ויוסד כן לרשים על הלכא מס מנין זס לזא סכז דוד מושס סדין ויוסד מכרית לקיים גזרס סדין: (סז) לא חספ

ליקומים על התורה

דעם שוואַרצן וועלכערס זיין נאָמען איז **שׂוֹמְרוֹן**, און ער האט געבויט דעם צווייטן טור אין ירושלים, וועלכער איז געווען גרויסער פאר די צייטן, וועגן וועלכן ער האט געהייסן **שׂוֹמְרוֹן הַגָּדוֹל**. ער האט אויך געבויט דעם צווייטן טור אין בית לחם, וועלכער איז געווען גרויסער פאר די צייטן, וועגן וועלכן ער האט געהייסן **שׂוֹמְרוֹן הַקָּטָן**.

[illegible]

מצות השם

(ח) [תלם] (עמם רב) להממיד שטחים ושטחים. שנאמר שטחים ושטחים חסן לך ככל שטחים :

ואלון שינים האבן נעלם ויא ואלון גים נעשען שוחד און ואלון פסקען אבאט און עהרליך נעבער דין און ואלון גים פיסט שווארצע קעגערעס וואס קענען העכסטן דעם ערשטליכן פון דעם רעזערעס מאך וואס ער מאס שוין ערשטליכן און וואס ער וויל רויבן, און פאן קצנה און אין ארץ ישראל און אין חוצה לארץ.

לחמש־ע"ה דו"א צבאות־נפש צ צב צבא צבאו צבאות רוח יהוה נשמה הנצח אדני נשמה דודו יְהוָה חיה יחידיה
 הנצח יְהוָה חיה יחידיה דודו אל שם ב"ן שבע־שיח:

אָנְכִי אֲנִי הוּא מְנַחֲמֶכֶם מִיָּאֵת וּתִירָאִי מֵאֲנִישׁ
 יְמוֹת וּמִכָּן--אֲדָם חָצִיר יִכְתֹּן : י וְתִשְׁכַּח יְהוָה
 עֲשֶׂה נֹמֶה שָׁמַיִם וְיִסַּד אֶרֶץ וְתַפְחֵד תְּמִיד כָּל--
 הַיּוֹם מִפְּנֵי חֶמֶת הַמְּצִיק כַּאֲשֶׁר בּוֹנֵן לַהֲשֻׁחִית וְאִיה
 חֶמֶת הַמְּצִיק : י מִתֵּר צִעָה דְּהַפְתָּח וְלֹא--יְמוֹת
 לְשֹׁחַת וְלֹא--יִחְסֹר דַּחְמוֹ : י וְאֲנִכִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ רַבֵּעַ
 הַיּוֹם וְיִהְיוּ גִלְיוֹ יְהוָה צְבָאוֹת שְׁמוֹ : י וְאִשֶּׁם דְּבָרִי
 בְּפִיךָ וּבְצֶל דִּי בְּסִיתִיךָ לְנִמְעַ שְׁמַיִם וְלִיסַד אֶרֶץ
 וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עֲפִי אֵתָּה : י הַתְּעוֹרְרִי הַתְּעוֹרְרִי
 קוֹמִי יְרוּשָׁלַם אֲשֶׁר שְׁתִּית מִיַּד יְהוָה אֶת--בֹּס
 חֲמָתוֹ אֶת--קִבְעַת בֹּס הַתַּרְעֵלָה שְׁתִּית מִצִּית :
 י בִּרְתִּי אֲנִית עָלֶיךָ לִקְוֹא עֲמָא בְּאִמְרִי עֲלִיהוֹן דִּקְסוֹן בְּכֹכְבֵי שְׁמַיָא וְיִשְׁכְּלָלָא בְּנִשְׁתָּא בְּאִמְרִי
 עֲלִיהוֹן דִּקְסוֹן בְּעִקְרָא דְּאִרְעָא וְלִמְיֹר דְּלִבְרִין דִּצִּיּוֹן עֲמִי אֲהֵן : י וְאִתְּרַבְּא אִתְּרַבְּא קוֹמִי יְרוּשָׁלַם
 דְּקִבְעָת מִן קִרְסִי וְיִת בְּסָא דְּמִיִּסְמִיָּה וְיִת פִּלִּי בְּסָא דְּלִקְוֹא שְׁתִּית אֲעִית :

מצודת דוד

[illegible][illegible]

סמיכות ג"ס אלו להג"ס הקודמים

[illegible]

בתובים תהלים ז

פרק ה א סאה הרובה בסאה שנקלה לפחות בספאח חילין
 נוען איין סאה תרובה (וואס איז
 קמא אונז מען סאר איהר גיט עסקין) איז צומישט

ירקבו. דלי אפשר לכהן לחלה משום תרומה טמאה, והא דלח תנן ידלקו משום דחיישין דלמא אדמדיק להו אחי כהן ליד תקלה ואחי למיכל מנייהו משום דדמוע קיל להו לאינשי ולא מודהרי ביה כולי האי (כ); ואם טהורה היתה אותה הסאה, וגם כחולין טהורים; יסברו לכהנים ברמי תרומה. שדמיה פחותים לפי שאין לה אוכלים מרובים וגם אם נטמאת לא הוצא לאכילה: חוץ מדמי אותה סאה. שצריך ליטות לכהן: ואם למעשר ראשון. סהור של נטלה ממנו תרומת מעשר (ג) נפלה יבקש מן הלוי. שיחליפם לו (ד) בחולין ויעשם הלוי תרומת מעשר על טבלו: ואם למעשר שני. והקדש טהורים נפלה: יפרו. ויחלל דמי המעשר בירושלים והדמוע ימכור לכהנים בדמי תרומת חוץ מדמי אותה סאה: ואם טמאים היו. החולין והמעשר ראשון נפלה בהן תרומה טהורה דהשתא לא מצי למעדינהו תרומת מעשר על מקום אחר מפריש עליו תרומת מעשר וימכרו לכהנים ויחללו הכהנים: בנקודים. פ' ביובב. כמו יבש היה נקודים (ה): או קליות. כי הוכי דלא תחכש התרומה הטהורה שיש בה לקבל טומאה דכל אוכל שלל בל עליו משקה מו' משקים אינו מוכשר לקבל טומאה: או ילושו במי פירות. כגון מי תומים ורמונים דלא מכשרי: או יתחלקו לעיסות. שיתן פחות מכביצה בכל עסה ועסה דלכול שהוא פחות מכביצה אינו מקבל טומאת אוכלים (ו) ואינו מסמא טומאת אוכלים ואי קשיא מאי שגא מסאה תרומה טמאה נפלה בחולין טהורים דלמירין ירקבו משום

אך דער נא איז צומישט גינארין אין מעשר שני אי תהבש אדער נא איז צומישט גינארין אין תבואה וואס מען האט זיין הייליג גימאכט צום בית המקדש, און אין די אלע זאכן איז גיט גינען הונדערט סאה בן שפאין בן שפאין סייא דיא אלע זאכן זענען אויף גינען סמא און סייא זיין זענען גינען סהור. יקני איז דער דין מען קאר דאס גיט עסין טייל דיא תרומה סמא איז אריין געמישט גינארין אין זיי, נאר דאס מוז זינען בן עס מען פארפילט נוערין נאם סהורה היתה אותה סמא און אויב די סאה תרומה וואס איז צומישט גינארין אין זייניגער וויא הונדערט סאה חולין, איז גינען תרומה טהורה יקני לכהנים בדי תריפא זאל ער פארקויפן די גאנצע תבואה צו פהנים, נאר ער מוז זיין פארקויפן וואלויל אזויא וויא תרומה איז נוערמ, טייל עס איז נישט איין אנדערער קויפער אויף דיא תבואה נאר פהנים, און דיא פהנים קענען דאס אויף גיט אלע באהל עסין, אויב דער פהן איז סמא קאר ער דאס גיט עסין, אדער אז דיא תבואה נוערמ סמא קען ער דאס אויף גיט עסין טייל עס איז אין די חולין צומישט תרומה חזקתה אויף סאה נאר פאר דער איין סאה תרומה וואס איז אריין געמישט גינארין זאל ער גיט געקען געלט. ווארום תרומה מוז ער דאך געבן דעם פהן נאם למעשר ראשון נפלה און אויב די סאה תרומה וואס איז גינען סהור איז צומישט גינארין אין זייניגער וויא הונדערט סאה מעשר ראשון וואס איז גינען סהור און פון דיא מעשר ראשון איז נאך גיט גענוקען גינארין תרומת מעשר יקני שם לתריפת מעשר ואל ער געטין דעם

(כ) ואל דעמ' פ"ס פערש הר"ב גני שטן דלפוי להלוק כסדרתם ונטמא ונטמא טריכס סוף כספ"ק דפסחים ס"ה מסקין סהם כפי לים ככלי מאים דלל חיישין חו לודי תקלה וסכא דרכר יבש כו' ואל עמלום ככלי מאים ואלו כסו לודי תקלה בלכך לים לים תקנחא: (ג) דלפ"ס אינו ראוי לטעם ח"ט על טבלו כדמסי כספרי שסב"א סכ"ב כס"ק פ"ס לפניו פ"ג וס"ס לה"ט: (ד) מחוסר כנסה דסכא ח"ט לפיכך כן וגם אינו ראוי להלוק דסכא ככא כד"ר מחייב לטעו ללוי, ועיין תו"ש: (ה) וסכ"ס כמז נקודים הול שמשנים ככרות קטנות כ"ס כתיב ביום וכן חלף נגמסא: (ו) פ"ט פורקת מעגשנינו

און וואסער) וועלן זיין נישט קאמ ווערן א יתחלקו לעלויות כדי שלא יהא בפקס אחד בביצה אדער קען זאל פון זיין קנעטין קליינע שטיקלאך וואס יעדער שטיקלעל איז קלענער ווי א איי, וועלן זיין נישט קאמ ווערן; ב סאח תרומה שנקלה לחוד סאח חילין חילין ווען איין סאח תרומה סאחא איז אריין גיפאלן אין הונדערט סאח חילין וואס זענען סאח סאח, איז דאך דער דין אז תרומה ווערט געקטל, און אויף דא חילין איז נאך נישט גינען וואסער זענען זיין נאך נישט קאמ גינארין פון די תרומה סאחא רבי אלעזר אומר תירום ותשרף זאנא כדי אלעזר קען נאר ארויס נעמען איין סאח און קען נאר פאר ברענען שאני אופי סאח שנקלה היא סאח שנקלה ווארם אויף נאך דא סאח וואס איז אריין גיפאלן דא סאח האט קען ארויס גענומען, אז וואס וועלן גינען סאח וואס דין פסח וי גיגעסין זאנא אז זי איז סאח זאל קען וי פה ברענען, אזוי וויא אלע תרומה וואס זענען סאח ותיבסם ווארם שנקלה ותאכל בקדירה או קליה אונד דא חבכים זאנא ווערעסע תרומה סאחא דארף קען פאר ברענען יעדער דא אז זי זענען צוקייטש גינארין מיט חילין סאחא און קען האט ארויס גינעמען איין סאחא, און קען נויט נישט צו די סאח איז די תרומה וואס איז אריין גיפאלען אדער ער איז חילין, אז סאח דארף קען נישט פאר ברענען נאר ער נעמט ארויס איין סאח און עקס, זי מרקען זעס נאך ערעיר איהר נישט ארויף קומען וואסער) אדער ער

[ג] כד' ב'. ל' רש"י בדבורות (סלין) דרש"י סוף על חמס
והאכל ופ"ע שם (ד') והאכל עם חוליה משום גזירה וכל
גזירה משום ח"ע שפלה לשחות ממנה חילין ממנה דסין לעיל,
סו"פ: (ח) ואפ"ס האכל נקודים כג"ש הר"מ שם

[illegible]

עממא לקמן: לאחר שהורו. ב"ש לדברי ב"ה משום דהקשו להם ב"ה לב"ש ומה תרומה טהורה שהיא כמיתה אלל הזרים עולה טמאה שהיא כעשה אלל כהן לא כ"ש וחזרו ב"ש להורות כדברי ב"ה: תירום ותשרף. והשאר מותר: אברה במיעושה. כיון דהכל תרומה ואין כחן גזל השבט אפי' לתרום אין צריך. והלכה כחכמים: ה' בתרומה ודאי. רבי אליעזר לטעמיה דאמר שאני אומר סאה שנפלה היא סאה שעלתה: אינה מרמעת אלא לפי

חשבון. הסאה שהנדיה אין בה חלק אחד ממנה טהורה והשאר חולין: אין המדומע מרמע אלא לפי חשבון. לפי מה שיש תרומה בסאה זו של דמיון כעין מזה מן החולין ולא כעין מזה סאה כנגד כל חותה סאה של דמיון שיהיה נחשבת כולה תרומה לחסור חולין שניים: ואין המחומץ מחמץ אלא לפי חשבון. עסה של חולין שנחממה בשאר תרומה הרי כולה כסורה לזרים (ס) ואם נפל מחותה

תרומה מהורה נואם פאלט אריין אין הונקערס קאר אזוי פיל חולין נוערס ניא קטל אונ קען קענ די חולין עסין. אזוי בארף ניין ביי אסאך תרומה קטאה אויב ניא איז אריין גיפאלין אין הונקערס קאה תרומה מהורה נוערס ניא קטל אונ קען קענ עסין די תרומה מהורה אריי קטל בית שמי האבין בית שמיא גינאנט צוא בית הלל לא ניין. עס איז גיט גלייך איינס צום אנדערין אס העלי העלי תפלו תפלין לזרים את תפליהם די חולין בארשין קבטל ניין דיא תרומה. נייל חולין נענען גרינג. נייא נענען מותר צום עסין צו אלע קענטשין דריקער נענען ניי אין רעם דין אויך גרינג אז ניי נענען קבטל די תרומה נואם איז אין זיי אריין גיפאלין תפלה תרומה תפלה האבית לזרים את תפלהם אקער תרומה נייל די תורה האט בייא איר מחמיר גינען אז ניא איז אסור צוא אלע קענטשין נאר צוא אפון איז ניא מותר. איז קען ביי רעם דין אויך מחמיר אויב עס איז צוא מישט גינאריין תרומה קטאה נוערס ניא גיט קטל אונ עס נוערס אין נאנצין אסור אפילו צו כהנים לאחר שחיו נאקערס וויא בית שמי האבין מורה גינען אז עס איז מותר. נאנט רבי אליעזר צו בית הלל קען זאל ארויס געקען איין קאה אונ קען זאל פאר קערענען נוארום איך נאג דיא קאה תרומה נואם איז אריין גיפאלין דיא קאה תרומה האט קען ארויס גינאקען. אונ דיא חכמים נאנצין קען בארף די קאה גיט ארויס געקען נאר ניא נוערס קטל אין דיא הונקערס קאה: ה' קאה תרומה שנפלה לפאך נען איין קאה תרומה איז אריין גיפאלין אין הונקערס קאה וחולין תפלה נפלה לקיים אחר אונ קען האט ארויס גינאקען איין קאה (וויא דער דין איז) אונ די קאה איז אריין גיפאלין אין אנדערע תבואה וחולין רבי אליעזר אומר מדמעת בתרומה ודאי נאנט רבי אליעזר קען נאנט דיא קאה נואם איז

שומע סאה כנסת: סאה שפלתה
לוי אומר אלל להחמיר ודאי
מסמאל שכת סקס סיס נוסח:
[ד] לא פס פסלו. כלומר דין
סוס שיעלו סחולין אס סמנוס
סססוס שכן סחולין קלין
וסססין סוסר סססס ססס לזרים
אלל תרומה סין כ"כ סססין
סססס כ"כ לכהני' לכס וסוכל
חולין ערוס, סססין: סססין

אין דער סקנה, און אויב עס איז גינען רעגן
טאסער גלייך צוואנציג סאה אדער נאך ווייניגער
סאר קען גיט דער גיסין מיט גיטשעס וואסער
בוי פערציג סאה; ז סאה תירוקה שפגלה נאך ווען
איין סאה תירוקה איז אריין גיפאלן אין הונדערט
סאה חולין תגידה און קען האט איין סאה ארויס
גינקען איז דאך. דיא חולין מוקד גינארן וויא
דער דין איז ופגלה אדתי נאכדעם איז אין דיא
הונדערט סאה חולין אריין גיפאלן נאך איין סאה
תירוקה חירו שבתה דר שבתה תירוקה על תחילתו קען
נאך אסאל ארויס געקען איין סאה און די חולין
נערין מוקד, און וויפיל מאהל איין סאה תירוקה
נאל אריין פאלן און עס נאל אלץ מוקד נערין,
בוי פופציג סאה תירוקה, אדער אז עס וועט
אריין פאלן א איין אונד פופציגסטע סאה תירוקה
איז די תוסעה איז שוין אפגאנען אסור, סאסער
דיא נאכדא ער האט פרגער ארויס גענומען גענען
גינען חולין און די תירוקה איז געבליבן איז דאך
שוין דא איין אונד פופציג סאה תירוקה און פופ-
ציג סאה חולין ווערט שוין גיט מוקד; ד סאה תירוקה
שפגלה נאכדא ווען איין סאה תירוקה איז אריין גיפאלן
אין הונדערט סאה חולין ולא תסיק תגידה דר שפגלה
אדתי און איידער ער האט צייט גיהאט ארויס צו
געסן די איין סאה איז אריין גיפאלן נאך איין סאה
תירוקה דר ו אסורה איז אין גאנצן אסור ווארום
עס איז גלייך וויא דיא צווייט סאה וואלט אין אריין
גיפאלן מיט איין מאהל נערין וויא גיט בטל און
כדי שפען איז מותר טייל ער האט גיוואוסט פון
דער ערשטער סאה אז נא איז איין גיפאלן און
ער האט איר גיוואלט ארויס געקען איז גלייך ווי
זא איז שוין ארויס גינקען גינארין, און די אג-
דערע סאה איז אריין גיפאלן נאר אין הונדערט
חולין, דריבער איז אינגאנצן מוקד נאכדא אז ער

הפסל וכו' דפליג וכו' רביי' וכו' פ' מדרכני ס"ט דפד העש"ס
 א"ל שלל יס"ט פ'דין כוז חולין דכל סל"ס סכנתיס א"ל שלל
 ימנה עמו מן סכרומה, סכ"ט: (יג) ולא סיס כענפל פיסור
 למחלס סל"ן זכ' אלס כענפלס פ"י זכ' שפוטן שסיתר סיס
 יוחר עמס פסיו סכרין: [כ] אלס ידוע כו'. וכרישס לל
 חן אלס ידוע שסססס ס"פ
 יסוס אלסר עמסס לל פ"ג
 דפסולס סל חולין מרכוס
 וסכמס סחולין כמסס משיער
 מלכדקססולס סחולין עס סחולין
 לככל סכרומס וכסיפס לינו
 מלכדקססולס סחולין, מו"ט: [ו] מוה"ר
 כ"מ סלכר מוכר עניני ספסנס
 סכרומס יסוס סכלר מן
 סחולין אחר סחולס סכרית
 מוכר וכו' מ' סלכר אסכר
 עניני מוכרס, סכ"מ:

לסעמיה דלית ליה בעלמא כל העומד לזרוק כזרוק דמי
 וחכ"ל השתא מיהת לא הורמה, והלכה כהכמים:
 כו' וכו' כולן כבת אחת ופחתו לא אמרין חולין פחתו
 ולא התרומה ואין קלן מלה ואחד ואסור: ואם ידוע
 שהחטים של חולין יפוח
 משל תרומה מותר.
 דשל חולין הותרו ושל
 תרומה לא הותרו ויש כלן
 אחד ומלה וכו' דמעיקרא
 נאסרו חזרו והותרו כעמיה
 ואפי' לכתחלה יכול למסון
 כדי להתייר (יג): ואם
 מויד אסור. הקסיה רבנן
 לפי שבעל חסור לכתחלה וכו' לכל חסורים שכתלן כמזיד שהן חסורים:

יפית משל תרומה כותר און אויב קען האט גיוואקסט
 און די נוייץ פון חולין זענען געקעקע ווי די נוייץ
 פון תרומה, און דיא קעהל פון חולין זענען קעהר
 ווי די קעהל פון תרומה מיט הונדערט מאהל אזוי
 פיל איז מוקדקא קאה תרומה שנגעל לפחות ספאלן ווען איין
 קאה תרומה איז אריין גיפאלן אין נוייגער וויא
 הונדערט קאה חולין ווארן געפילן און דער
 קאה איז אריין גיפאלן קאה חולין, און איצט איז
 שוין דא הונדערט קאה חולין אס שונג מוקד אויב עס
 איז אריין גיפאלן פון זיך אליין, גיט קען האט
 נייא אריין געשיט, אדער דער בעל הבית האט
 נייא אריין געשיט נאר ער האט גיט געוואקסט
 אויב עס איז דא אריין געמישט גינארין תרומה
 און קען דארף נייא קבשל זיין, איז מוקד ואס פויד
 אסור און אויב קען האט געוואקסט אז עס איז
 אריין געמישט גינארין תרומה און קען דארף
 נייא קבשל זיין, און ער האט אריין געשיט דא
 חולין דריי די תרומה זאל בשל נוערין, נוערס גיט
 בשל, נוארס קען קאר גיט קבשל זיין א איסור
 ברוב, סידרין עס איז אליין צומישט גינארין ברוב:

האט גיט גיוואקסט פון דער ערשטער קאה פון די
 אנדערע קאה איז אריין גיפאלן זענען אסור דיא
 נאכדע הונדערט און צוויי קאה: מ' קאה תרומה
 שנגעל לפחות נוען איין קאה תרומה איז אריין גיפאל
 לין אין הונדערט קאה חולין וסמנן יפוח און ער
 האט דיא הונדערט און איין קאה צו מאלין און
 נאך דעם מאלין איז ניקא הונדערט און איין קאה
 קעהל קשם שפחתי החליו דך פחתה התרומה וסמנן
 מיד אזוי ווי עס איז נוייגער גינארין פון די חולין
 אזוי איז נוייגער גינארין פון די תרומה און קאה
 דעם זעלביגען קשבון איז איצט אויך דא חולין
 הונדערט מאל אזוי פיל ווי תרומה אונעס איז מוקד
 סאה תרומה שנגעל לפחות ספאלן אויב איין קאה תרומה
 איז אריין גיפאלן אין נוייגער ווי הונדערט קאה
 חולין וסמנן וויתרו און ער האט נייא צו מאלין און
 עס איז קעהר גינארין קשם שפחתי החליו דך הותרה
 תרומה ואסר נאגין מיד אזוי וויא דיא חולין זענען
 קער גינארין אזוי זענען דיא תרומה אויך קעהר
 גינארין, און אזוי וויא פריער איז גיט גינען אין
 די חולין הונדערט מאל אזוי פיל ווי אין די תרומה
 אזוי איז איצט אויך ניקא ואס ידוע שפחטים של חולין

גמרא ברכות דף נה ע"א

סלכס ס' כלל כלי סמילון דחמר דעלכוס דכריאס אלה לחר

ואמר רב יהודה שלשה דברים מקצרים ימיו ושנותיו של אדם. מי שנותנין לו ספר
 תורה לקרות ואינו קורא, כוס של ברכה לברך ואינו מברך, והמנהיג עצמו ברכנות. ס"ח לקרות

ואמר רב יהודה נאך האט רב יהודה גינאנט שלש
 דברים מקצרים ימיו ושנותיו של אדם דרייא נאכין
 קורצען אפ די מענ און דיא יארהרין פון קענקשין
 מי שנותנים לו ספר תורה לקרות ואינו קורא דער קענקש
 נואם קען גיט איהם אספר תורה ער זאל זייענען
 און ער וויל גיט זייענען: דריינו ער קען זייענען
 אין דיא ספר תורה און קען דעם איהם ער זאל
 זייענען און ער וויל גיט זייענען, אדער קען

ואברכה מברכך. והמנכך ברכת המזון מנכך לנעה"כ:
יוסף מת קודם לאחיו. דכתיב וימת יוסף וכל
אחיו: צריכין רחמים. לריכס שיקע רחמים טיבולו
לפי שהם נידו על הקדוש ב"ה ולכן להם רשות לנא אלא
נרשותו: ראה קראתי בשם. ראה משמע הכן בלכך תן
עיניך בדבר:

וחלום טוב. מלך טוב דכתיב פלגי מים לב מלך
בה מראשית השנה עד אחרית שנה. חלום טוב
דכרים מכריו עליהם הקב"ה בעצמו. ואלו הן, רעב,
ה' לרעב וגו'. שובע דכתיב וקראתי אל הדגן והרבייתו
משה לאמר ראה קראתי בשם בצלאל וגו'. אמר

קענ און וייגע יאדערין דכתיב ווארום עם שמיים
אין פסוק משה רבינו האם גי'אנט צו דיא יודין
איהר נאלט לערנען תורה פי היא מיד ויאמר יסף
ווארום דיא תורה לערנען דאס איז דיין לעבין
און די דערלייגערונג פון ביינע קעגן פאן שמיים
סיר אקער רער וואס לערנט קיין תורה נועט ער
גיס לאנג לעבין. און אז ער פארשעמט די תורה
קען גיס איהם צום לערנען און ער וויל גיס
לערנען, נועליו וייגע יאדערין גענוים אפגעקירצט
נוערין, נאנט די גמרא פון נאנען ווייסין סיר אז
קען גיס צוא איינעם פון של דגה לבד וצינו מברך
אפוס צום קענטשין און ער וויל גיס קענטשין
נוערין איהם אפ געקירצט וייגע יאדערין דכתיב
ווארום עם שמיים אין פסוק ויאמר משה רבינו
האם גי'אנט צו אברהם אבינו איה נועל קענטשין
די קענטשין וואס נועליו דיה קענטשין, און אזוי
משה הקב"ה צו אלע קענטשין ווער עם קענטשט
זיין סכר ווערט ער גי'ענטשט פון הקב"ה, און
דער קענטש וואס קענטשט נאך ויין עסין קענטשט
ער דאך דעם בער הבית און אקע יודין, וואלט
ער אויך גי'ענטשט גיווארין און אז ער וויל גיס
קענטשין וועט ער גיס גי'ענטשט ווערין, און אז
הקב"ה געמט אנוועק ויין השגחה ואכטונג געבונג
פון אקענטש וועט רער קענטש גיס לאנג לעבין
נאנט די גמרא פון נאנען ווייסין סיר ומסנהיג עצמו
גרבניה רער וואס פירט ויה מיט גרויסקייט וועט
גיס לאנג לעבין דאס רבי חסא גרבי חניני ווארום
רבי חסא בר הנינא האם גי'אנט מפי פת יפה
קידם לאחי פאר וואס איז יוסף גישמארבין פריער
פאר וייגע ברידער מפי שהנני עצמו גרבנות וייל
ער האט ויה געפירט מיט גרויסקייט ואמר רב יהודה
אמר רב נאך האם גי'אנט רב יהודה פון רבין
וועגן שלש צריכין רחמים אויף רבייא נאכין בארף
קען געמין פון הקב"ה, וייל די רבייא נאכין האם
הקב"ה גיס גי'עבין צו רער גאטור נאך דאס איז
שטענדיג אין זיין האנט, דאס גענען ריא רבייא
נאכין פלג מיט שני טובה וחלום טוב עם זאל ויין
אנוטער סקך און אנוט יאהר און אנוטער חלום,
נאנט די גמרא פון נאנען ווייסין סיר פלג טוב אז

ואינו קורא דכתיב כי היא היך ואורך ימיו. בוס
של ברכה לברך ואינו מברך דכתיב ואברכה
מברכך. והמנהיג עצמו ברכנות דאמר רבי חמא
בר חנינא מפני מה מת יוסף קודם לאחיו מפני
שהנהיג עצמו ברכנות. ואמר רב יהודה אמר רב
שלשה צריכין רחמים, מלך טוב, שנה טובה,
שנה טובה דכתיב ויהי חלום טוב. אמר רבי יוחנן שלשה
דברים מכריו עליהם הקב"ה בעצמו. ואלו הן, רעב,
ה' לרעב וגו'. שובע דכתיב וקראתי אל הדגן והרבייתו
משה לאמר ראה קראתי בשם בצלאל וגו'. אמר

אנוטער סקך רער פלג נאל גוט זיין איז אין די
האנט פון הקב"ה דכתיב ווארום עם שמיים אין
פסוק פלגי מים לב מלך ניד וי'אנו וי'אנו קען ציהען
די וואסער פון אקטואל אין געקער וייט וואו הין
קען וויל, אזוי איז די בארץ פון פלג אין די האנט
פון הקב"ה וואו הין הקב"ה וויל גי'נט ער זיין
הארץ צוא שלעכטין אקער צוא גוטין, פון נאנען
ווייסין סיר שנה טובה אז דער יאהר זאל ויין גוט
אקער שלעכט איז אין דיא האנט פון הקב"ה און
גיס מיט רער גאטור דכתיב ווארום עם שמיים אין
פסוק חסיד עני' ח' אלף ב' פראשית חשנה ער אחרית
שנה די אויזין פון הקב"ה קוקן אין די לאנג פון
אנהייב יאהר ביו צום סוף יאהר, פון אנהייב יאהר
ביו צום סוף יאהר גיס אכטונג הקב"ה אויף דיא
תבואה פון דעם לאנד, וויא אזוי זאל נאל וואקסין,
פון נאנען ווייסין סיר חלום טוב אז אנוטער חלום
איז אין דיא האנט פון הקב"ה דכתיב ווארום עם
שמיים אין פסוק ותחליפני ותחליפני רער פלג חזקתו
האם גי'אנט צוא הקב"ה דא וועמט סיד פאכין
חלומין און וועמט סיד לאוין לעבין, גען סיר אז
הקב"ה מאכט חלומין דיא חלומות פון קענטשין
אמר רבי יוחנן שלשה דברים פקדו עליהם הקב"ה געצט
רבי יוחנן נאנט אויף רבייא נאכין רופט אויס
הקב"ה אליין זאלי מן דאס גענען דיא רבייא נאכין
הקב"ה וי'אנו טוב אויף הונגער און אויף נעם און
אויף אנוטען פרנס ואפריער פון אשקאט, פון
נאנען ווייסין סיר אז הקב"ה אליין רופט אויס
אויף רב הונגער דכתיב ווארום עם שמיים אין
פסוק כי קרא ח' לרעב ווארום הקב"ה האם גערופן
עם וועט זיין הונגער, פון נאנען ווייסין סיר אז
הקב"ה אליין רופט אויס אויף שובע נעם דכתיב
ווארום עם שמיים אין פסוק הקב"ה האם גי'אנט
נקראתי אל תתן תרבותי אותו איה האב גערופן צוא
דעם קארין און האב איהם גי'עקרט, פון נאנען
ווייסין סיר אז הקב"ה אליין רופט אויס אויף פרנס
סנב אנוטען פירער אין אשקאט דכתיב ווארום עם
שמיים אין פסוק ויאמר ח' אל משה לאמר האם
גי'אנט צו משה ער זאל נאנען צו די יודין ראה קראתי

רבי יצחק אין מעמידין פרנס על הצבור אמ"כ נמלכין בצבור, שנאמר ראו קרא ה' בשם בצלאל. אמר לו הקב"ה למשה משה הגון עליך בצלאל, אמר לו רבש"ע אם לפניך הגון לפני לא ב"ש, אמר לו אעפ"כ לך אמור להם לישראל, הלא ואמר לישראל הגון עליכם בצלאל, אמרו לו משה רבינו אם לפני הקב"ה ולפניך הוא הגון לפנינו לא ב"ש:

לא כל שכן אויב דיר גיפועלט בצלאל ואל מאכין דעם משקין גיפועלט דאך מיר געוויס אפר לו האם הקב"ה גיזאנט צוא משה אף על פי כן זך אמור להם לישראל אפילו אויב גיידע גיפועלט בצלאל ואל מאכין דעם משקין פון דעמקטוענין גיזא פערעני ביי די יודין אויב ויאלין גיפועלט ואל מאכין דעם משקין דאך אמר להם לישראל חטן געלעבס בצלאל איז משה גענאנגן צו די יודין אויב דאס צו ויזאנט גיפועלט אייך בצלאל ואל מאכין דעם משקין אפילו האבין די יודין גיזאנט צו משה, משה רבינו אפילו האב"ה ויפניך הוא הגון לפנינו לא כל שכן אויב צו הקב"ה אויב צו די יודין איז גיפועלט גיפועליון, ער ואל מאכין דעם משקין איז ער אויב געוויס גיפועליון:

דאס בצלאל זעה איך האב גירופין מיט דעם גאמקען בצלאל ער ואל מאכין דעם משקין אפר בדי יצחק אין מעמידין פרנס על הצבור אלא אם כן נמלכין בצבור רבי יצחק וזאנט קען מאכין נישט מאכין אפירער אין אשקאט מיידן קען ואל פערעני ביי די מענטשן פון שטאט אויב ויזאנט דעם מענטש, אונ אויב די מענטשן פון שטאט ויזאנט אים נישט, קאר ער נישט ויזאנט פערער שטאט ווארום עס שטייט אין פסוק משה האט גיזאנט צו די יודין ראו קרא ה' בשם בצלאל זעהמט האט האט גירופין מיט דעם גאמקען בצלאל אפר לו הקב"ה למשה האט האט גיזאנט צוא משה משה הגון עליך בצלאל משה בצלאל איז דיר גיפועליון ער ואל מאכין דעם משקין אפר לו האט משה גיזאנט צו הקב"ה רבנו של עולם אם לפניך הגון לפני

וזהר פנחם דף רמ ע"א ת"ת דלילות יוד הא ואו הא

צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי וגו'. כתיב (ש"א טו) החפץ ליי' בעולות וזבחים כשמוע בקול יי' וגו'. לית רעותא דקב"ה דימוכ בר נש ועל חוביה יקריב קרבן אלא קרבן דלחיה בלי חובה דא חיהו קרבן שלים ואקרי שלמים וקרבן תמיד אוק הכי ופע"ג דמכפר על חובין: רבי אבהו פתח (שאלים גא) זכתי אלהים רוח נשכרה וגו'. האי קרא חוקמה דרעותא דקב"ה לא אחרעי בקרבן דכ"ג על חוביו אלא רוח נשכרה. וכני נא לא ידעי מאי קאמרי והכי שמענא מצינא קדישא דכד אחי ב"ג לאסתחבא בחוביו אמרין עליה רוח מספרא דמספרא וחתנא על ב"ג ושלום עליה לכל רעותא וההוא ספרא מספרא חתנא בחיליה וחתקת ושלום עליה לרעותיה. אחי ב"ג ושלום עליה לאסתחבא. מדכאין ליה, בזמנא דהוא כי מקדשא קיים אקריב קרבניה כל כפרה דיליה הליה עליה עד דאתחבר ואתחבר רוח מנו גאולתא דיליה ומאיד ליה ודא הוא תכירו דהוא דרגא דמספרא. וכד אתחבר ההוא רוח מספרא וקריב קרבניה דא חיהו דאתחברל כרעוא כדקא יאות ולי לא אתחבר ההוא רוח לאו קרבניה כלום ולכלבי חתמסר דהא קרבנא דא לאו דקב"ה אלא מכללי. ובג"כ זכתי אלהים כדקא יאות הוא רוח נשכרה דיתבר ההוא רוחא מספרא ולא ישלום. וע"ד מאן דיתבר ליה כדקא יאות עליה כתיב (שם עח) רוח הולך ולא ישוב. ליהויה ההוא נכרא כדכא נכרא דעלמא חלבים דלא יתוב לגביה לעלמין. הה"ד ולא ישוב. לב נשכר ונדכה ההוא נכרא דלא אתחבר ולא חתנא כענין דעלמא חלבים לא חבזה ביקרא חיהו לגביה:

מוסר

יוסף לחק

הלכה פסוקה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ב. (א) שבח ולא הויר בשבת או ביום"ט קרושת היום. אמר נזכר קורם שיתחיל בברכה רביעית, בשבת או ביום"ט אשר נתן מנוחה לעמו ישראל לאות ששכח ולא חזיר בשבת או ביום טוב קרושת היום אויב שבת האט ער פארגעסן צוא זאגין אין מענטשן רצה והחליצנו, אדער יום טוב האט ער פארגעסן צוא זאגין אין מענטשן געלח ויבא אם זאגן קודם שיתחיל בברכה רביעית אויב ער האט זיך דערמאנט איידער ער האט אנגעהויבן זאגין דיא פערטע ברכה, הטוב והמטיב בשבת אויב עס איז שבת אונ ער האט פארגעסן צוא זאגין רצה יאפר זאגט ער ברוך ה' אשר נתן מנוחה לעמו ישראל לאות ולברית קודש ברוך אתה ה' מקדש השבת ביום טוב אונ אויב עס איז יום טוב אונ ער האט

מספר חסידים סימן קפ קפא קשב. אל ישכר אדם כעקוס שאולכים כשיש לסם נסמ: אחר חילל שנת וסיה נושא את כספו. כל נשי חסם נסודות לו ולברית קודש ברוך אתה ה' מקדש השבת, ביום טוב אל ישכר אדם במקום שאולכים בשבת גשש קען ואל נישט ויזען געבין מענטשן וואס געסין אויב די מענטשן שעקען זיך מיט ויזער עסין, דהיינו איינער עקם אפראקטע עקינארג אונ ער שעקט זיך מיט ויזען עסין, אדער איינער עקם אטייערע עסין אונ ער וויל נישט מענטשן זאגין וויסען אז ער עקם אטייערע עסין, ואל קען אנועק גיין איצט פון יענעם שטוב אחר חילל שבת ויהי נושא את כספו איינער האט קחלל שבת גינען אונ האט גימראגין ביא זיך געלט אונ שבת בא לפני חכם לחורות השבת אונ ער איז געקוקען צו אלדערן ער

אומר ברוך אשר נתן ימים טובים לעמו ישראל לששון ולשמחה ברוך אתה ה' מקדש ישראל והזמנים, ומתחיל בברכה רביעית וגומר. ואם נזכר אחר שהתחיל בברכה רביעית פוסק וחזור לראש שהוא ברכת הון: (ב) בראשי חרשים שכח ולא אמר יעלה ויבא. אם נזכר קודם שיתחיל בברכה רביעית אומר ברוך אשר נתן ראשון חרשים לעמו ישראל לזכרון, ולא חותם בה, ובתחיל בברכה רביעית וגו'. ואם נזכר אחר שהתחיל בברכה ובזוים שכח, ולא הזכיר הענין בברכה המון אינו חוזר:

פסוקים אשר לים סכסוף או שייך חלק למנינים במחציתיים לקבל צדקם. ולא כלה לחת. וגם סכסוף לא אצל לו פסוקים אחרים: מעשה בחסיד אחד שביים אחד מניישי ומדבר לו דברים רעים אמר לו סכסוף נעשה לו נזיסם אמר להם אל תפסו אפרו נעשה כשכיל מלא יעשה לאחרים אמר להם ממני תלמדו וכן העשו שכלי סוכל ולידי נותן לכם לסתקוטם כשכיל כך כשתפסו את קרפסכם מני ככל כל היום מקול מחרק ומגדף אל תשימו לב לכל דבריו. כדי כחיד וסליש משה עני תלד מכל פסוק. וכנגדו אמריו לא קם נכיל עוד כמשה, וכחיד אסרי ס' רביעית גומר אותה ואינו חוזר. וכן בחש"מ ובחננוכה

נאל אים קענען ווי אויף איר זאל טאהן השוקה אפר ליה האט דער למדן גינאגט צו איהם חפץ או שיי חלק לגנים שפתחיים למבל צדקה דאם געלט נואם הוא האקט גיטראנין אום שבת אקער אנדערע נאכין נואם זענען ווערע איוי פיל געלט זאלקטו צו טיילן צו אנדערע ארעקע לייט נואם שפעטן ויה צו געקען צדקה ולא רצה לתת האט דער מענטש גיט גינאגט געבין וגם הנהם לא אפר לו השוקה אחרת און דער למדן האט איהם גיט גינאגט איין אנדער השוקה מעשה בחסיד אחד שהיה אחר מביישו וסדר לו דברים רעים קם האט אקאהל גיטראפין איינער האט פארשעקט אחר און ער האט צו איהם גירעט שלעכטע ביידי אפרו לו חקל געשע לו נזיסה וגמור עליו חסד האבין די מענטשין פון שטאמ גינאגט צום חסיד מיר וועלן נזר ויין אחרים אייף דעם מענטש נואם האט דיר פארשעקט אפר להם אל תעשו האט דער חסיד צו ויין גינאגט איהר זאלט דאם גיט טאהן אפרו האבין די מענטשין גינאגט צום חסיד מיר וועלן דאם גיט טאהן פון די מענטשען געשע בשביל שלא יעשה לאחרים נאר מיר וועלן דאם טאהן ואיהם מחרים ויין ער זאל גיט אזוי טאהן צו אנדערע מענטשין ער זאל גיט נאך אנדערע מענטשין פארשעקט אפר להם האט דער חסיד צו ויין גינאגט סגני תלמידי וכו' פשוט איהר זאלט לערנען פון מיר איהר זאלט אויף אזוי טאהן שניי סבל ואני נותן לכם לתקופת אזוי וויא איך לייר און איך לאו אייך גיט איהר זאלט אייך קריגען פון מייגעטנוענין בשביל כך גשחשקע את תפלתם מני ככל כל היום מקול חנה וסגור דריבער אז איהר נועם הערין איינער פארשעמונג פון אשעקטמין מענטש אפילו אנאנצע טאג ער נועם אייך פארשעקט און נועם אייך וידען אל תשימו לב לכל דבריו זאלט איר גיט טאהן איינער הארץ צו ויין אלע ביידי תרי תרי וחיים טעם עניי מאד מכל אדם עם שמיים אין פסוק און דער מענטש משה איז גינען ביי ויה גירענער פון אלע מענטשין נואם זענען אויף דער ערד ונגדו אחריו לא קם נכיל עוד כמשה און גענין דעם שמיים אין פסוק אזוי אנכיא ווי משה איז גיט גינען וכחיד אחריו ח' תלמי אונ' עם שמיים

פארקעסין צווא זאגין יעלה ויבא אפר זאגט ער ברוך אשר נתן ימים טובים לעמו ישראל לששון ולשמחה ברוך אתה ה' מקדש ישראל והזמנים, ומתחיל בברכה רביעית וגומר. ואם נזכר אחר שהתחיל בברכה רביעית פוסק וחזור לראש שהוא ברכת הון: (ב) בראשי חרשים שכח ולא אמר יעלה ויבא. אם נזכר קודם שיתחיל בברכה רביעית אומר ברוך אשר נתן ראשון חרשים לעמו ישראל לזכרון, ולא חותם בה, ובתחיל בברכה רביעית וגו'. ואם נזכר אחר שהתחיל בברכה ובזוים שכח, ולא הזכיר הענין בברכה המון אינו חוזר:

אין פסוק איהר זאלט גיין נאר הקב"ה, איהר

כלנו וכמי שחשתי מעולם אחרים אפסוק:

זאלט מאהן נויא הקב"ה מוהמ וכתוב און עס
 שמיים אין פסוק הקב"ה האט גיזאנט החשית
 מעולם אחרים אפסוק איה האב אייביג געשנויגען
 און וועל נויטער שנוייגן און נועל מיה שטארק
 און שנוייגען, דריקער בארפין מענטשין אויף
 אזוי מאהן אפילו מען פארשעקט זיי פון דעקסט
 נוענין זאלן זיי שנוייגן און נישט צוריק פארשעקען

שפטים יום ב תורה

אונקרום

לחשיך מלית דלא יהוה נפשי יה יהוה יהוה רוח יור הא ואו הא נשמת יהוה חיה יחידת ו דמלי יור אל שם בין
 שבעטית בניקוד וזלם

כ פרימצא בקרבך באתר שערך
 אשר יהוה אלהיך נתן לך איש
 או אשה אשר יעשה את הרע
 בעיני יהוה אלהיך לעבר פריהו
 ויך ויעבר אלהים אחרים
 וישתחו להם ולשמש או לזרח או
 קבל צבא השמים אשר לא
 צויתי : והגדר לך ושמעת ודרשת
 היטב והנה אמת נכון הדבר
 נעשתה התועבה הזאת בישראל

כ פרי מצא בקרבך באתר שערך
 אשר יהוה אלהיך נתן לך איש
 או אשה אשר יעשה את הרע
 בעיני יהוה אלהיך לעבר פריהו
 ויך ויעבר אלהים אחרים
 וישתחו להם ולשמש או לזרח או
 קבל צבא השמים אשר לא
 צויתי : והגדר לך ושמעת ודרשת
 היטב והנה אמת נכון הדבר
 נעשתה התועבה הזאת בישראל

רש"י
 (ב) לעבר בריתו . אשר כרת ה' אתכם שלא לעבוד
 אלהים : (ג) אשר לא צויתי . ק לעבדם (מגילה ח) :
 (ד) נכון . ר מכון העדות : ודוצאת את האיש
 ההוא וגו' אל שערך וגו' . המתרגם אל שערך לתרע
 בית דין קועה שכן שנינו אל שערך זה שער שעבד בו או
 אינו אלא שער שגדון בו נאמר שערך ש למטה ונאמר
 שערך למעלה ת מה שערך האמור למעלה שער שעבד בו
 אף שערך האמור למטה שער שעבד בו . ותרומה לקריד :

פירוש לתורת אלהים
 (ב) כי ימצא בקרבך או עם נועם גיפונען נוערין
 צווישן דיר באחד שערך אין איינע פון דיינע
 שטעט אשר נואם דאט נועם דיר געבין
 איש אבאנס פערנאהן אדער אשה אשר נואם נועם
 מאהן דאס ביין געצי אין נאט דאט נאמס אויגין
 לעבד בריתו ער נועם ניש האלמין דעם ברית נואם
 נאט האט מיט אייך פורת ברית גינען או איהר
 נאלט ניש דאט נועם עבד פוקבים : (ג) ויך און ער
 נועם גיין דאט פוקבים עבד פוקבים וישתחו

וְהוֹצֵאתָ אֶת־הָאִישׁ הַהוּא אֹרְ
 אֶת־הָאִשָּׁה הַהוּא אֲשֶׁר עָשָׂה
 אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה הִנֵּה אֵלֶיךָ
 שְׁעָרֶיךָ אֶת־הָאִישׁ אֹרְ אֶת־
 הָאִשָּׁה וּסְכַרְתָּם בְּאֲבָנִים וּמָתוּ :

ה ותפיק ית גברא
 ה הוא איז יתאקרא הדיא
 די עקדו ית פתקא
 בישא הדין לתרע בית
 דינך ית גברא או ית
 אתתא ותרגמינון
 באבניא וימותון
 ת"א וסילאם אס סילאס ססול. סופס
 כנ וס"ה: אס סעריך. כסוכוס
 מס:

פירוש לתורה אלהים

עם איז גינוארין גימאהן דיא אומנוערדיגע ואך האבין גימאהן די שלעכטע ואך אל שערך צו דיין
 צווישין דיא ישראל: (ה) הוצאת את האיש ההוא או מויער פון דיין שטאט את האיש ההוא רעם מאן ארער
 את האשה החיה ואלקטו אוים ציען רעם מאן ארער דיא אשה וסלקם באבנים און דיא ואלקט ויזא
 דיא אשה אשר עשו את הדבר הזה וואס ויזא פרשטייען מיט שטייגער און וי ואלין שטארקין:

נביאים ישעיה נא

תרגום

לחמשיך מנ"ח דיא צבאות נפש צ צב צבא צבאות רוח יהוה נשמה דנצח ארני נשמה דחוד יהנה חיה
 יחידה דנצח יהנה חיה יחידה דחוד אל שם ב"ן שבעשית:

א לית דמנחם לה סבל גנין
 דיגרת וליח דמסמך בידה
 סבל גנין דרביא: ב מרפין
 עמן אתתא עלך ירושלם לא
 ויכילית למיקם ביה כד ארבע
 יחתין עלך בינא ותברא
 וכפנא וסרפא לית די
 פנהמיניך אלבין אנא:
 ג בגד יהון מסרפין דמן
 גביש כל שוקא כמורקין קצרו קלן מסמך סן קרם יי מופתיא סן קרם אלקה: י דבן שקמי
 קען דא כסלסלסא דבניא סן עמא וקא סן קמר:

מצורת דוד

רש"י

(ב) שתים הנה קראתך. לרות כפולות: מי יגור לך.
 לנחמך לומר לך אף זה לקה כמוך: (ג) עלפו.
 עייסו: כתוא. שור הכר שנפל למכמר זה רשע:
 (ד) ושברת ולא מיין. רק מהמת רוב לרוחיה:
 וכן נאמר (ויקרא כו) בשכרי לכם מעט נחם. וסודו הוא שידע נייסוס ככאס דמכר דמנחם: מי אנחמן. תהסר
 פנים והוא כמו כמי אנחמן. ר"ל אס מי אכיל לרואס ולדוגמא לומר שנס לו קרס דמקדן שיסס לך לסנחמין כי כן דרך בני
 אדם להנחם בוס וכאומר כנה בלעם לא קרס למי כמקדן: (ה) דנין עלפו. מחסרין נחם ומיס: שכלו וגו'. מסי רפכ
 וחרס שכלו כמלכות ואין קוצר נחם: כסול מכמר. ר"ל נשאר שוכב דמקוס שסומס כשור הכר סנלכד דרשס שסול שס דמקוס
 סנלכד וס"ל לו לזו מעקסו: (ו) לכן. סאיל וקבלת גמול עונך שמיני עסס זלס וגו': ושכרס. מונלכלס כשכור ולס
 משמיס סיין כ"ל מלרס ויגון:

בתובים תהלים מה

לחמשיך מיסוד ומלכות ד"א שין דלת יוד נמש שין שין דלת שין דלת יוד רוח יאהרונהי נשמה דיסוד א אר
 ארני ארני נמש ארני רוח אלף דלת נון יוד נשמה דמלכות יד הו וז הו חיה יחידה דיסוד יהנה חיה יחידה דמלכות אל
 שם ב"ן שבעשית:

א ושקדוקה סני גנין פו * נהדרך ו צלח רכב על־דבר־אמת ועונה־צדק ותורה
 מצורת דוד
 רש"י

(ה) על דבר אמת. להורות כדת ולהתנהג בענות דק: (ו) וסדך. ר"ל הסדר אשכ יסיס כך כמס שסללס וסרכס
 פירוש עברי מיימש
 (א) ונהדרך צלח רכב על דבר אמת ועונה צדק דיין שייקיים נועם ניין או דיא וועקטס בעגליקען

תרגום

גוראות ימיה: ב חציה שנוגים עמים תחתיו: יפלו בלב
 אויבי המלך: ג כפאה אלהים עולם ועד שבט מישר ישבם
 מלכותה: ד אהבת צדק ותשגור ששע על-בן ו משחה
 אלהים אלהיה שכן ששון מחברה:

מחזיקה ופלו וכו' משתדל ושתלחו פלב סנאי מלכא: ג פורסי יקרה: יי קנים עלמי עלמין חוסר
מריצא חוסר מלכותה: ומכיל רי לחמא צדקא ומצימא רשעא מכול היקנא וביני יי אדסה
משמא דחורא נחיר מן סכרה:

מצודת דוד

רשי
(ב) חציך שנונים. תלמידך:
זכות התורה: (ג) במאך
שר ושופט לעולם ועד:

גנבתי ממעשלי וזו יסיים לך בעבור האמת שעשית ונעבור
 ישיבת עמי בלדוד לא תפסיח: ומוך. ולי ימין חלוד אומר
 לגשום ממעשי ונורשי כלומות ונלוי סעד ומוך מוזה: ו
 (3) חזק. וכלום אשר תשליך יסיו מחולוד וי"ו ופלו
 חלוד תתפזר ים סהליס (ה) פלו בלז חושי סכל (ומל
 יסיו מוכד נלמל ומכס): (ה) בכזל חלודס. סכל סהולס
 מלכודן סיו ממעשלי מישור ים קסוד סל סהולס בלזד ונשיס
 לסעשיס ילכ סכס כשעלון פליס מלן סל סול סל ללזון לסל
 מתחילך ים

יבול מוצא וממלא ומשקל: (1) כמאל אלס. כמאל פמלוכס הנחול לך מאלס יתקיס מולס ווד: כמס, כמבור רי ממשלס מלכוור סיל ממשלס נישור רי כמאז אל פמלוכס כדור וכמבור: (2) מל כן. כמבור כמור ממשל ממשל אלסיל למלך: שמן ששון. למעשים ילכס כמס וילעמלס מליס מלך אל סול אל רל ללון מלך: (3) כמלש כמס נמשל כמלן למלך מל כמס יסיל מליך ששון מחבור רי סכל יתקיס כן:

פירוש ע"ה

בְּלִיקֶען אונ ןעקסט דרייסיג צו אפֿלֿיכֿמח וועלן
אָמט אונ דו ןעקסט זיין אפֿרוקער מיט נידערענקייט
ווערד טראטן ימֿנה אונ ביין רעכענע האָנט ןעמס דיה
לענדען צו טאָהן פֿורקשפֿארע זאכין: (ב) חִצְד
שטובים עמיס מתחֿיד ופֿל גִּלְג אײַני חֶמֶל דײַנע פֿיילין
ענען געשאַרפֿט זייא וועלין פֿאלין אין דיא
האַרצער פֿון דיא פֿיגיר פֿון חֶמֶל דרייפֿער וועלין
זיין פֿעלקער אונטערשטעניג אונטער דיר קעניג:
(ג) נפֿיד אַליס ווייל ביין קעניגליכער שטאהל איז

ברטנורא

משנה ביצה פ"ד

עיקר תז"ט

[illegible]

המביא. ממקום למקום. (ח) כתיב התחום: לא יביאם וכו'. לתת ג' וד' כדות לתוך סל או קופסא ושלא משום דנראה כמעשה חול לשאת משאות ואם א"ל לא לשנות מותר: אבל מביא הוא על כתפו. א' לו ג' דמוכח
לדלדך י"ט: (כ) או לפניו.

המביא כדי יין ממקום למקום. לא יביאם במל
בכופה. אבל מביא הוא על כתפו או
לפניו. וכן המוליך את התבן לא יפשוט את
הקופה לאחריו אבל מביאה הוא בידו. מחביל את
בערמת התבן אבל לא בעצים שבמקומצ: ב' אין

מכבוד יום ולא היה רגיל להסיק ממנה דלית ליה להאי תנא מוקפה: אבל לא בעצים שבמוקפה. רחבה שאחורי הבתים קרויה מוקפה ע"ש שהיא מוקפה לאחר ואין נכנסים ויוצאים לה חדר (ג) והרי' חיצו' דלוינו' דהי'

פרק ד א' ה'ב'יא ב'י'ו ס'ס'ים פ'ס'ים א'ז א'י'נ'ער
ב'ר'י'נ'ג'ט י'ום ט'וב ק'ר'יג ו'ו'י'ן פ'ון
א'י'ין א'ר'ט צ'ום א'נ'ג'ער'י'ן א'ר'ט ל'א י'א'ים ב'מ'ל ו'ק'ס'ח
ז'א'ל ע'ר ג'י'ט א'ר'י'ן ש'ט'ע'ל'י'ן ע'ט'ל'י'כ'ע ק'ר'יג ו'ו'י'ן א'י'ן
א'ק'א'ר'ב א'ד'ער א'י'ן א'ק'ו'כ'ער א'וג ב'ר'י'נ'ג'ע'ן א'ל'ע מ'י'ט
א'י'ין ט'א'ה'ל א'ג'ל מ'י'ט'ה'ט א'ק'ע'ר ע'ר מ'ע'ג ב'ר'י'נ'ג'ע'ן
א'י'ין ק'ר'יג א'ד'ער צ'ו'ו'י'א ק'ר'יג ע'ל ב'ט'ט א'וי'ף ז'י'ין
א'ק'ס'י'ר א' ל'פ'י א'ד'ער פ'א'ר'ונ'ט א'י'ן ב'א'נ'ט ו'ב'ן מ'ס'ל'י'ד

הכל הן קורות גדולות של ארזים העומדות לננין דמוקלה
מחמת חסרון כים נינוה שדמיון יקרים ובהא חסי'
ר"ש דלת ליה מוקלה מודה: ב אין נוסלים עצים
מן הסוכה. חסי' סוכה שאינה של מזה (ד) כנון
כסח או בעלרת אין נוסלים
ממנה עלים כ"ט משום
סתירת אוהל: אלא מן
הסמך לה. כנון קיט
הקופים סמוך לפנות
ולא נארגו עס הדופן דלא
כעלי לנני דופן (ה) לפיכך
נוטלין מהם כ"ט: מביאין
עצים. תלושין מן השדה
שנחך התחום מן המכוס:

(ד) דנשל מאוס אסור לטנות כל ימי הסוכות כדי לפינן כגמ':
(ס) ואינו דומה לסמך לסך שהסך אינו אסור לפיכך הכל שום
פעולין כחמסון סמך הול' רש"י: [6] המכוס. אם כנס
ממיו"ט דגלי דפתים דעליו סמך, רש"י. ול"ד מערב יו"ט
אלא כל סמך מכוסים קודם יו"ט דפתים עליוס: (ו) וטעמא
משום דכל שיש בו פסגתא מחו'
כחל' ולא סוי עלים שחכיו
כמוקלים. כ"י: (ז) וט"מ
דעליון פיסה של סמך מוקלים
דסמך חלה מהחתי מיוסו כע'
כ"י יוסי: (ח) ואפי' לר"ש
וטעמא מפני שסמך מוקלים
מחמת הסכין כים דמזה ר"ש.
כ"י: (ט) וכיון דאסקל'א
לכס"ס אסקל'א לכוני יומא,
רש"י. וט"מ דעליון כ"י
דמוקלה אסור וט"מ דכסכה
סכילא לן כ"ט ע"ס היינו
טעמא דשכח חסירא ולא אחי' לננולי כים סמך כ"ט דמיקל
יו"ט דקול ואחי' לננולי כים לאקולי כים סמך כ"ט דעמסיר
גמרא: [כ] בקידום. סמך קידום עשוי כפין כלי אומנות
עשויין בו אומנות כו' יש לו ב' פיות. רש"י: (י) ובהא
סמך ובהא לא נאסר כסמך כלל מפני שאסמך כפונס כפין
עבס ולא יוכל להכניסו ויפגע מלכשל לפיכך הוירי לבקע
בשניו וכל הדברים שדומין לום מזה סמך סחירו מה שהסירו
ואסרו מם סמכיו. וסכ"ל כחכ כיון דא"ל לבשל ונאסות כלל
עלם עשו כסמך כדכח מלה שסחירו אוהו ע"י שניי:
[ג] מגל. פי' פרוך מגל יד עשוי לשבר עצמות וסוף חלק:
(י) שום הד עשוי לבקע בו עלים ויד סכסך קולין בו סמך

ומן הקרפף אפי' מן המפור. מתניתין יחידה היא
ואינה הלכה חלה הלכות אין מביאין עלים חלה מן המכוסין
שקדקדק ומן השדה לא יביא כלל ואפי' מן המכוסים דלאו
דעתיה עלייהו האיל ואילין משתמירין שם הכל מן הקרפף
שהוא משתמר ומוקף סביב כשהן מכוסין דעמיה עלייהו:
כל הסמך לעיר. ממש והוא דלית ליה פותחת
מפתח משתמר (ו) דר' יהודה תרתי כשי סמוך לעיר
ופותחת ומשום דקסבר סמך קרפפות יש להם פותחת
מ"ה לא חש להזכירה: רבי יוסי אומר כל שנכנסין
ליה פותחת לא כעין סמוך חלה חסי' רחוק עד קרוב
לסוף תחום שבת ואם הוא סמוך לא כעין פותחת וכל
(ז) והלכה כר' יוסי: ג אין מבקעין עצים מן הקורות.
לכנין (ח): ולא מן הקורה שנשברה ב"ט. וט"מ דהשתא להסקה קיימא כין השמשות לאו להכי קיימא:
(ט) ואין מבקעין לא בקרור. מתניתין חסורי מחסרה והכי קתני חלל מבקעין מן הקורה
(י) שנשברה כע"ס וכשהן מבקעין אין מבקעין לא כדקדום ולא כדמרה כעין סכין ארוך מלא פנימות וקולין
בו עלים עבים וכלי אומן הוא: מגל. חף הוא כלי אומן וקראח כרואה לעשות מלאכה: אלא בקופיץ.
סמך קופין הוא סכין של קנים ואינו כלי אומן ויש מהן שיש לה ב' ראשין ראש אחד רחב ונקרא לז' נקבות
וראש אחד צר ונקרא לז' זכרות ואין מבקעין בו חלה כלל זכרות שלו: (יא) נוטל ממקום הפחת. ולא אמרי'
מוקלים מחמת איסור הן דלחן יוכל לפתחו כ"ט ואסמך דעתיה מנייה דכית דחנן כמתניתין מייירי שאינו כטי

בצעים ששקדקדק אקער או ער האם ליגען אין
אשפייקער באקנים צו באהען. קארער גיט
אנהייבן געקען פון גיט אום יום טוב צוא פאר
באקען: ב אין נוטלין עצים מן הקורה קען קאר גיט
געקען אום יום טוב האלץ פון אקבה ופון אבייריל
נואם אין גימאכט פאר דיא היץ אלא מן חסיד לא
גאר פון די האלץ נואם ליגט נאהענט צו די קבה
קען קען געקען אום יום טוב קייאין עצים מן השדה
מן חסידים קען קען בריינגען יום טוב האלץ פון
קער פון די האלץ נואם געקען איינגיזאמילט אויף
אין ארם ימן חקדף אונ פון בקרפף קען קען
בריינגען האלץ אפילו מן חסיד פון די האלץ
נואם געקען פאר שפרייט אין דעם בקרפף אויף איין
ארם ליגט אשפייקל האלץ אויף נאך א ארם ליגט
אשפייקל האלץ אונ אזוי אויף עטליכע ערשער.
קען ער גיי צוזאמען קלויבין. לקרפה אין אפלאץ
נואם אין ארום מים נענט] איידו בקרפף כל שסמך לעיר
נואם הייטט אקדף. או ער אין נאהענט צום
שקאט. אונ ער אין פארשלאסין. רבי יוסי נאגם
כל שנכנסין לו בפתחת או קען גיט אריין אין בקרפף

מים אשליסיל. דער בקרפף איז שטענדיג פאר
שלאסין ואפילו בתוך תחום שבת אפילו דער בקרפף איז
אין סוף תחום שבת. קען קען אויך געקען פון
אין האלץ אום יום טוב, אונ אויב דער בקרפף איז
נאהענט צום שקאט אפילו ער איז גיט פארשלא-
סין קען קען אויך געקען פון אים האלץ אום יום
טוב: ג אין בקעין עצים קען קאר גיט שפאלטין
האלץ יום טוב לא מן הקודם גיט פון באקנים נואם
געקען אנגיברייט צום באהען ולא מן הקודם שגבר
ביום טוב אונ גיט פון אבאלקען נואם אין צו בקראבין
גיט אונ גיט יום טוב. אקער פון אבאלקען נואם
אין צו בקראבין גיט אונ גיט יום טוב קען קען אפ
האקין האלץ צום בקען וואו בקעין אונ קען קאר
גיט שפאלטין האלץ אום יום טוב לא בקרדים גיט
מים אהאק ויא בקרה אונ גיט מים אונען ולא כפול
אונ גיט מים אשערף נואם קען שניידט תבואה
אק בקפיץ קאר מים דעם קעקער פון דיא קעבים
בית שחא מלא פירות אשטוב נואם אין פול מים פירות
קטים די שטוב אין גינוען פארקאכט נפתח אונ זיא
אין אויף בקראבין גיט אונ גיט יום טוב נישל נקדים

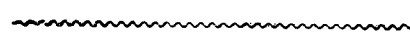
מים אשליסיל. דער בקרפף איז שטענדיג פאר
שלאסין ואפילו בתוך תחום שבת אפילו דער בקרפף איז
אין סוף תחום שבת. קען קען אויך געקען פון
אין האלץ אום יום טוב, אונ אויב דער בקרפף איז
נאהענט צום שקאט אפילו ער איז גיט פארשלא-
סין קען קען אויך געקען פון אים האלץ אום יום
טוב: ג אין בקעין עצים קען קאר גיט שפאלטין
האלץ יום טוב לא מן הקודם גיט פון באקנים נואם
געקען אנגיברייט צום באהען ולא מן הקודם שגבר
ביום טוב אונ גיט פון אבאלקען נואם אין צו בקראבין
גיט אונ גיט יום טוב. אקער פון אבאלקען נואם
אין צו בקראבין גיט אונ גיט יום טוב קען קען אפ
האקין האלץ צום בקען וואו בקעין אונ קען קאר
גיט שפאלטין האלץ אום יום טוב לא בקרדים גיט
מים אהאק ויא בקרה אונ גיט מים אונען ולא כפול
אונ גיט מים אשערף נואם קען שניידט תבואה
אק בקפיץ קאר מים דעם קעקער פון דיא קעבים
בית שחא מלא פירות אשטוב נואם אין פול מים פירות
קטים די שטוב אין גינוען פארקאכט נפתח אונ זיא
אין אויף בקראבין גיט אונ גיט יום טוב נישל נקדים

מוקדם הוא אפי"ם אסור משום דנלכא כו'. הכ"י: (י"ט) ובישאל
לא אחי לנשמתין מלא היסר מלכות פליס אף שלא להספקה,
כ"י. כלומר וכתבתי בסיפא ומנכב כו' ומדליק: כ"י שלא להדליק
אלא לחנוך שרי כמו ברישא: [ה] סעלים. כגון סחוקין אוח
זו כו' או פליס זו כו' עד שחלל סלש, ס"ב: [י] ערב שבת.
לרבותא נקט פ"ש דלף ע"ג
דסחים לן תנא ככ"ש דליק ליה
מוקדם אפי"ם ככ"ש מוקדם
דנרנכת ומוקדים מוקדם ל"ש
משום דדמיהו כידים ולא חוי
סמסריות (כשפטייכשין) קודם
שיביעו: (כ) וגמר מלאכת
סנרנכת כספ"ק דעשבות
ואפי"ם הכי שבת קובעת
לעשבות ל"א. גמרא:
[י] עד שירשום. ככ"ש
דלשיל וסלח מחציתין וכו'
שיבש משום דאקליים כידים
ודע דמסקין בגמרא דלחכמים
פין שבת קובעת מלא דבכר
שנמכר מלכותו ומכיל ליה דל כפיין שירשום פני הכית וסלח
שפטי דכיון שחלל מלא כו' קבש ליה וס"ס כחול מלא דנכ
שבת קמ"ל דפכל מוכן הוא שחלל עכר וקטן מוזקן ולא אפי"ם
מלא לכתחלה. פ"י: [י] ערב שבת.

ו משלפניו. ממה שלפניו כבית: לחצוץ בו
שיניו. ליתול בשר החוצץ בין שיניו ומשלפניו לח
דוקא דלרבי אליעזר אף מן החצר נמי מותר ליתול
דקאמר כל מה שנחלר מוכן הוא (י"ט) והא דנקט
משלפניו משום רבנן דפליגי
דאפי"ם משלפניו להדליק אפי"ם
להנץ לא דסכרי לא נתנו
עליהם מלא להספקה: וחכ"א
מנכב משלפניו ומדליק.
אכל מן החצר לא דהואיל
וקסמין דקין הן וסורת
לקושטן ולנכבן מחמתו
לא להכי קיימי ודקאמר
מטל קיסם להנץ בו שיניו
אפי"ם אפי"ם לן דלף משלפניו
לא יטול מלא להדליק דלא נתנו עליהם מלא להספקה
וכתרי פליגי והלכה כהכמים ואפי"ם מותר ליתול
קיסם להנץ בו שיניו מלא מחמתו של כהמה ולא
יחתכו ויתקנו לכך אפי"ם היה לה זרואי למאכל
בהמה שכל דבר הראוי למאכל כהמה מותר לחתכו בין כ"י בין ככ"ש ופי"ט בין ככ"ש ופי"ט בין ככ"ש ופי"ט
ז אין מוציאין את האור. משום דמוליד ודמי למלאכה שבורא האש הזה כיום טוב: מן העפר. י"ט
קרקע כשחופרין אותה מוליאה חור ממקום מהפורת שלה: ולא מן המים. מותנים מים בכלי זכוכית לנכה ומוחו
כחמה כשהמש חס מלך והזכוכית מוליאה שלהבת ומביאים נעורת ומנישים בזכוכית והיא כווערת: רעפים. כלי
חרס חלולים כאלמנטן שמכסים בהן הגנות: ואין מלכנין. כלור: את הרעפים. דוקא כרעפים חדשים משום דמשוי
ליה מלא דביקש זה שכן מתחמסין זממחוקין פ"ה האור: ועוד אמר רבי אליעזר. משום דתנא אחת לקולא נכי מוקדם
והדר אמר אחריתי קאמר ועוד: עומד אדם על המוקצה. הלכך הזמנה והזמנה מוטלת לו: ערב שבת
בשביעית. שאין מעשר נוהג בה ואין מחוסר מלא הזמנה וה"ה כמסור ונשאר שני השבוע מלא מלאכה דמלחא נקט
דסתם מוקמה לאו מעושר הוא דגרונות ומקדים הן סתם מוקמה ואין רגילין לעשר קודם גמר מלאכה (כ): מכאן אני
נוטל למחר. וסגי כהכי: עד שירשום. בסיון דלין כריה. והלכה כהכמים:

קען קען: ו רבי אליעזר זאנא נטל אדם קצת
משלפניו לחצוץ בו שיניו אפי"ם קען קען אדם
יום טוב אפי"ם קען קען אדם קען קען אדם
פאר איהם אין שטוב נאדער אין הויף און ריין
מאכין ריא ציין פון ריא שטיקלאך פלייש וואס
צווישען ריא ציין זינגבן מן התצר אונג. ער קען צוא
זאמקען קלויבין האלץ פון הויף אום יום טוב ופדליק
צו ברענגען וייר צום קאכין שכל מה שנחצר מוכן הוא
ווארום אלץ וואס ליגט אין הויף איז אן גיברייט
צו נעדרער נאך חקמים אוקרים אונג די חקמים זאנן
פון הויף קאר קען גיט קלויבין האלץ אום יום טוב
אפילו צום ברענגען. אונג נעמקען האלץ ריין צוא
מאכין די ציין קאר קען גיט נעמקען אום יום טוב
אפילו פון שטוב. נאר מנכב משלפניו ופדליק ער קען
צו זאמקען קלויבין יום טוב ריא האלץ וואס ליגט
פאר איהם אין שטוב צו ברענגען נאכין פאר ויי
יום טוב: ז אין מוציאין את האור קען קאר גיט יום
טוב ארום ציהען פייער לא מן העצים גיט פון האלץ
לא כן האכנים אונג גיט פון שטיינער ולא מן העפר אונג
גיט פון עפר. נעם איז דא אזויא אעדר איז קען

נראבט איהר גייט ארום פון איהר פייער! ולא מן
העצים אונג גיט פון וואסער איז מלכנין את העצים לזלות
בזה אויב ער האט גייער רעפים ודאמקען וואס
נעמען נאך גיט נעמקען גיט וואס אין קאר קען
ויי גיט ברענגען אום יום טוב צו ברענגען איהר ויי
ועוד אפי"ם רבי אליעזר נאך אדון האט רבי אליעזר
גינאנאט עופר אדם על המוקצה אפי"ם קען זיך
שטייעלין נעמקען פירות וואס נעמען מוקצה נאפ
גישיים פון צו עסין ערב שבת בשביעית ערב שבת
אין זיכעטין יאהר שמיטה דאס איז וואס קען
בארף גיט נעמקען פירות וואס נאדער אין איין
אנדער יאהר נאר די פירות נעמען שוין גימקען פירות
גינאנאטין וואס מלא אפי"ם אפי"ם אונג ער זאנאט פון
באנען ופון ריא פירות וועל איך מאכין עסין.
קען ער וייר מאכין עסין וואס אפי"ם אונג ריא
חקמים זאנן ער שירשום ער קאר אפי"ם גיט
עסין ריא פירות שבת סידרין ער נאל ערב שבת
בצייקענען וואס אפי"ם אונג נאל זאנאט ריא פירות וואס
ליגען מלא נעם פון דעם אפי"ם כיו דעם אפי"ם
נאל איך מאכין עסין:

לאולירין. מחמי חמין ומרחללות ואל"ג דלזורח יו"ט
 קן עושין: מי שרי. להחם והלא גזרו על
 הרחלה במסכת שבת ואל"ג הוחמו מעבוד יום וכ"ט
 להחם חמין: להזיע. מכנים הפחמים לחמו וכני אלס
 ככנסין ומזיעין וקודם שגזרו על הזיעה נשנית משנה זו:
 דקמתקן מנא. אחת היחה ועוסה אותה שמים: בפי
 שתי גרות. נותן שתי ראסיה בתוך שתי גרות ומדליק
 כלמנע דלא מוכח דלתקוני מנא מכין חלא להדלקה
 בעלמא: לערוי חושבא. להסיר פחם המחשיך אורה:
 נאמרו בפתילה. כיו"ט: ממעכה ביד. חקקה
 להחמיר ושלשה להקל. להחמיר אין גודלין אותה
 חותכין אותה לשנים. להקל, ממעכה ביד. ושורת
 בשמן. וחובה באור בפי שתי גרות. ואמר רב
 נתן

ואין עושין פחמין. פשיטא, למאי חזו, תני רבי
 חייא לא נצרכה אלא למוסרין לאולירין לבו
 ביום. וכו' כיום מי שרי, כראמר רבא להזיע וקודם
 גזרה ה"נ להזיע וקודם גזרה: ואין חותכין את
 הפתילה לשנים. מ"ש בסכין דלא דמתקן מנא,
 באור נמי קא מתקן מנא. תני רבי חייא חותכה
 באור בפי שתי גרות. אמר רב נתן בר אבא אמר
 רב מוחסין את הפתילה כיו"ט. מאי מוחסין אמר
 רב חנינא בר שלמיה משמיה דרב לערוי חושבא.
 תניבר קפרא ששה רבדים נאמרו בפתילה שלשה
 לבתחלה כיו"ט. ואין מהבהבין אותה באור. ואין
 חותכין אותה לשנים. להקל, ממעכה ביד. ושורת
 בשמן. וחובה באור בפי שתי גרות. ואמר רב
 נתן

ואין עושין פחמין. פשיטא, למאי חזו, תני רבי
 חייא לא נצרכה אלא למוסרין לאולירין לבו
 ביום. וכו' כיום מי שרי, כראמר רבא להזיע וקודם
 גזרה ה"נ להזיע וקודם גזרה: ואין חותכין את
 הפתילה לשנים. מ"ש בסכין דלא דמתקן מנא,
 באור נמי קא מתקן מנא. תני רבי חייא חותכה
 באור בפי שתי גרות. אמר רב נתן בר אבא אמר
 רב מוחסין את הפתילה כיו"ט. מאי מוחסין אמר
 רב חנינא בר שלמיה משמיה דרב לערוי חושבא.
 תניבר קפרא ששה רבדים נאמרו בפתילה שלשה
 לבתחלה כיו"ט. ואין מהבהבין אותה באור. ואין
 חותכין אותה לשנים. להקל, ממעכה ביד. ושורת
 בשמן. וחובה באור בפי שתי גרות. ואמר רב
 נתן

ואין עושין פחמין. פשיטא, למאי חזו, תני רבי
 חייא לא נצרכה אלא למוסרין לאולירין לבו
 ביום. וכו' כיום מי שרי, כראמר רבא להזיע וקודם
 גזרה ה"נ להזיע וקודם גזרה: ואין חותכין את
 הפתילה לשנים. מ"ש בסכין דלא דמתקן מנא,
 באור נמי קא מתקן מנא. תני רבי חייא חותכה
 באור בפי שתי גרות. אמר רב נתן בר אבא אמר
 רב מוחסין את הפתילה כיו"ט. מאי מוחסין אמר
 רב חנינא בר שלמיה משמיה דרב לערוי חושבא.
 תניבר קפרא ששה רבדים נאמרו בפתילה שלשה
 לבתחלה כיו"ט. ואין מהבהבין אותה באור. ואין
 חותכין אותה לשנים. להקל, ממעכה ביד. ושורת
 בשמן. וחובה באור בפי שתי גרות. ואמר רב
 נתן

ואין עושין פחמין. פשיטא, למאי חזו, תני רבי
 חייא לא נצרכה אלא למוסרין לאולירין לבו
 ביום. וכו' כיום מי שרי, כראמר רבא להזיע וקודם
 גזרה ה"נ להזיע וקודם גזרה: ואין חותכין את
 הפתילה לשנים. מ"ש בסכין דלא דמתקן מנא,
 באור נמי קא מתקן מנא. תני רבי חייא חותכה
 באור בפי שתי גרות. אמר רב נתן בר אבא אמר
 רב מוחסין את הפתילה כיו"ט. מאי מוחסין אמר
 רב חנינא בר שלמיה משמיה דרב לערוי חושבא.
 תניבר קפרא ששה רבדים נאמרו בפתילה שלשה
 לבתחלה כיו"ט. ואין מהבהבין אותה באור. ואין
 חותכין אותה לשנים. להקל, ממעכה ביד. ושורת
 בשמן. וחובה באור בפי שתי גרות. ואמר רב
 נתן

נחן בר אבא אמר רב עתירי בבל יורדי גיהנם הם.
כי הא דשבתאי בר מרינוס איקלע לבבל בעא
מינייהו עסקא ולא יהבו ליה מוונא מיון נמי לא
זנוהו אמר הני מערב רב קא אתון דכתיב ונתן
רחמים ורחמך כל המרחם על הבריות בידוע
שהוא מורעו של אברהם אבינו וכל מי שאינו
מרחם על הבריות בידוע שאינו מורעו של אברהם
אבינו. ואמר רב נחן בר אבא אמר רב כל המצפה
לשלחן חברו העולם חשך בעדו, שנאמר נודד
חסרא אמר אף חיו אינן חיים. ת"ר ג' חיהם אינן חיים. אלו הן, המצפה לשלחן חברו, ומי
שאינו מושלח עליו, ומי שישורין מושלח בגופו. ויש אומרים אף מי שאין לו אלא חלוק אחד. ות"ק
אמאי לא חשיב לה אפשר דמעין במניה:

בלאחר יד הוא: יורדי גיהנם הם. שאין מרחמין לעשות
זדקת: עסקא. סחורה להשתכר למהלית שכר: מוונא.
שאל להם מזנות: ונתן לך רחמים. שמרחם על הכריות:
כאשר נשבע לאבותיך. מי שיש לו רחמים הוא מורעו
של אבות: נכון בידו. מוזמן אליו: מי שאין לו אלא
חלוק אחד. אין יכול לכנסו וכנים מעטין אותו:
אפשר דמעין במניה. מפלה את כליו מן הכנים:

לשלחן חברו העולם חשך בעדו, שנאמר נודד
חסרא אמר אף חיו אינן חיים. ת"ר ג' חיהם אינן חיים. אלו הן, המצפה לשלחן חברו, ומי
שאינו מושלח עליו, ומי שישורין מושלח בגופו. ויש אומרים אף מי שאין לו אלא חלוק אחד. ות"ק
אמאי לא חשיב לה אפשר דמעין במניה:

המצפה לשלחן חברו עולם חשך בעדו קער קענמש
וואס עקט ביא ויין סקרים טיש ווייל ער איז
אָרעם אוי פאר איהם פֿינקטער דיא וועלט שטאָפּט
ווארום עס שטייט אין פסוק נודד הוא ללחם אית
דער קענמש וואס איז פארנוואקלט ופארקריפֿען
פון ויין טיש און באַרף פֿרעגין ווא קעמט קען
קרויט ידע גי נכין בידו יום חשך ואַר ער וויסען אז
פאר איהם איז אָנגעקרייט אפֿינקטערקער טאג רב
הקרא אַפּר אף חיו אינן חיים כב חקרא וואָן ויין
לעבין איז קיין לעבין פֿט נכין דיא רבֿן האבין
גילעריגט שלשה חקים אַינס חיים דרייא עקלייא
קענמשין זענען דא וואס זיער לעבין איז קיין
לעבין אַלץ וואַס זענען וייא המצפה לשלחן חברו
קער קענמש וואס מוז עסין ביא ויין סקרים טיש
ווייל ער איז אָרעם ומי שאַשטו מושלח עליו און דער
קענמש וואס ויין נייב גינעלטיגט אויף איהם
ומי שטייט מושלח בגופו און קער קענמש וואס
יסורים גינעלטיגט אויף איהם ויש אומרים אף מי
שאין לו אלא חלוק אחד אַנדערע זאגן דער קענמש
וואס האט נאר איין העקיר איז אויף ויין לעבין
קיין לעבין ווייל די פֿנים בייסין איהם. פֿרעגט
דיא גקרא וואָן אַפּאי לא חשיב ליה פאר וואס
רעכניגט גיט דער ערשטער סטאָג דעם קענמש
וואס האט נאר איין העקיר איז ויין לעבין קיין
לעבין. ענקערט דיא גקרא אַפּאי דאָשין גמאני
ער קען דאָן אַלע סטאָג אָבטונג לעבין אין זיינע
קליידער און אַרויס קעמקען דיא פֿנים:

אבא גינאנט פון רב'ם וועגין שמיני כָּל יורדי גיהנם
הם דיא זייקע קענמשין פון קָבֿל וועלן נידערין
אין גיהנם גי הא דשבתאי בר מרינוס אקלע לבבל אזויא
נויא עס האט גיטראפֿין אָרעם מאן שבתאי בר
מרינוס איז אָקאהל ניקומען אין קָבֿל גי פֿניתי
עקא ולא יתבו ליה האט ער גיגעמין ביי די גבירים
זיי ואלין איהם געבין אביסול סחורה וועט ער
פארקויפֿן און וואס ער וועט פארדינען וועט ער
געמקען העלפט פאר זיך און העלפט וועט ער
זיין געבין. האבין וי איהם קיין סחורה גיגעבין
קויזי נאָרעם האט ער גיגעמין ביי וי קען זאל
איהם געבין עסין מין נמי לא ויהי האבין וייא איהם
עסין אויף גיט גיגעבין אַפּר חיו מערב רב קאָתי האט
שבתאי גינאנט דיא קענמשין פון קָבֿל זענען
געוויס גיבארין פון דיער רב וואס זענען אַרויס
געזאגטען מיט דיא יורין פון מאַרס דקתיב ווארום
זעם שטייט אין פסוק משה קט גינאנט צו די יורין
ונתן לך רחמים ורחמך גאט וועט ריר געבין רחמנות
און ער וועט אויף דיר רחמנות האבין כל המרחם
על הבריות בידוע שהוא מורעו של אברהם אבינו דער
קענמש וואס האט רחמנות אויף קענמשין ואון
אויף אַלע פֿשעפֿעניש ואל קען וויסען אז ער איז
פון אברהם אבינוס קינדער וְכָל מי שאַיט מרחם על
הבריות און דער קענמש וואס האט קיין רחמנות
אויף דיא פֿשעפֿעניש בידוע שאינו מורעו של אברהם
אבינו ואל קען וויסען אז ער איז גיט פון אברהם
אבינוס קינדער וואָפּר רב נחן בר אבא אַפּר רב נאָך
האט גינאנט רב נחן בר אבא פון רב'ם וועגין קל

זוהר וואר דף כו ע"ב, ס"ט דאָלום יור הא ואו הא

פתח רבי אנטון ואמר (דברים ד) וידעת היום והשבות אל לבבך כי יי' הוא האלהים. הא קרא הכי מיבעיא ליה.
וידעת היום כי יי' הוא האלהים והשבות אל לבבך (אלא וזאת הוא מאן דישתדל באורייהא). מן והשבות
אל לבב מבעי ליה. אלא אמר משה אי את בעי למיקס ע"ד ולמנדע כי יי' הוא האלהים והשבות אל לבבך וכדין חנדע
ליה. לבבך יר טוב ויזר רע דאחכליל דא בלא וזיהו חד. כדן תשכח כי יי' הוא האלהים דהא אחכליל דא בלא
וזיהו חד. וע"ד והשבות אל לבבך למנדע מלה. מן אמר רבי אלעזר חייבין עבדן פנימוחא לעילא. מחי פנימוחא.
דשחאלא לא אחכליל דימיוא. דזיר רע לא אחכליל בזיר טוב כגין חובביה דכני נשא. ופנימו לא עבדי חלא לון ממס
הה"ד (דברים לב) שחת לו לא בניו מומם. ככיכול עבדי ולא עבדי. עבדי דלא יתמשך עליהו כרכאן דלעילא. כד"א
(שם יא) ויזר את השמים ולא יהיה מטר. ולא עבדי דהא שמיא נטלי לון לגרמייכו כרכאן מה דאזטריך. ולא נטלי
לאמשכא לחתא ודאי מומם דזינן חייבין איהו מן לו בו' דלא אחכליל ייסיא כשחאלא כגין דלא יתמשכון כרכאן לחתא.

לא כאל"ף דהא לא נטלי לאתמשכא לתתא. מאן גרים דא. בגין דחייבין משריטין יצר רע מילר סוב. ומחדכין ביאר רע: (דף כו ח) ר' אבה פתח ואמר (שם ו) ואהבת את יי' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך. כהאי גוונא הכא אתרמיז יחודא קדישא ואהבה הוא לכר נט ליחדא שמה (קדישא) כדקא יאות ברחמינו עלאה. ככל לבבך דא ימיעא ושמהלא (קדישא) דאקרי יצר טוב ויצר רע. ובכל נפשך דא נפש דוד דאתידיכא בינייהו. ובכל מאדך לאכללא לון לשילא באתר דלית ביה שטורא הכא הוא יחודא שלים למרחס ליה לקב"ה כדקא יאות:

מוסר

יוסף לחק

הלכה פסוקה

מספר חסידים סימן קמב קפד. אחר היט מעלם את הנכס. ואמר אחד למכס כמה גדול פון אוכו האיס טעמך על לא פסמ. אמר לו מהכס אורי טעמינו אלם טעמינו פשו לי. אמר מלכס נר טעמינו וקלנו אמר לו א"כ סייתי מעמיס ומקלל את פמני כי טעמינו גרמו לנער זס. סכרי אמר הכ' סלחתי מלם את פון פכדיך. אמר יסודס כדור לי שחלד מפכדיך שס סגדיע כלמפחמו אלם טעמינו גרס טבא לנו הלכר. לכן כשקלל שפמני את דוד אמר דוד כינוח לו ויקלל כי ס' אמר לו וטונו גרס שס לא סייתי מופס לא כל סמנון

רגן וכשמוחנין אותן ולשין את קמנו ואופין אותן הוא הנקרא פת בכל מקום בלא לוו!

אחד היה מצער את החכם אפענקשט האם אקאל מצער גינען אהבם ואמר אחד לתחכם כמה גדול עון אותו האיש שפענקשט על לא פשע האם איינער גינאנט צום חכם ווי גרויס איז רי יונד פון דעם מענקשט נואם ער איז ריך מצער און דו האקט צו אים נאר גיט געווינדיגט אפר לו החכם איני פסטישע האם דער חכם גינאנט צו דעם מענקשט איך באשולדיג נאר גישט דעם מענקשט נואם איז מיר מצער אלא ענתי עשו לי נאר מינע יונד האבין מיר גיטאדן דעם צער אפר מצוה לה לחניש וקללו האם דער מענקשט גינאנט צום חכם עס איז אמצוה דוא זאלקט שטראפין און פלויבן דעם מענקשט נואם האם ריך מצער גינען אפר לו האם דער חכם גינאנט צוא דעם מענקשט אס בן ייתי פניש וקלל את צמצי אויב איך וועל אזויא מארן דארף איך דאך מיר אליין שטראפין און פלויבן לי ענתי נרמי לעשר נוארונם איך אליין מיט מינע יונד האב אויף מיר גיבריינגט דעם צער שתי אפר תחוב נוארונם דער פסוק זאגט יהודה האם גינאנט צו יוסף האלהים פסא את עבדיך נאם האם געפונען די יונד פון דיינע קנעכט אפר יהודה יהודה האם גינאנט צוא יוסף בירר לי שטאר מעבדיך שס תנביע באפמחתי עס איז ביי כיר געווען אז איינער פון דיינע קנעכט האם אריין גילייגט דעם מענקשט אין בנאמיוס זאק אלא ענתי נרמי שפא לנו הצער נאר אנגעקער יונד האבין דאס גיבריינגט אז צו אונז זאל קומען אזוי אצער לבו אצער לי שפמי את הוד דריקער ווען שמעי בן גרא האם גיפליקט דעם קלף דוד אפר הוד תניח לו ויפלי ב' ח' אפר לו קלל האם הוד גינאנט צו ויינע מענקשטין לאנט אים לאו ער פלויבן נוארונם נאם האם אים גינאנט ער זאל מיר

מאד פון דא תנקא פת בכל מקום בלא לוו! און דאס ברזית נואם ווערט נימאכט פון איינע ערליי קארין פון די פינף מינים דאס ווערט גירופין ברזית אין אלע ערשער אן אפייא נאמען:

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ב. מי שאכל ושכח ולא בירך. אם נזכר קודם שיתעכל המאכל שבמעיו חוזר ומברך, נתעכל המזון שבמעיו אינו חוזר ומברך. וכן אם נעלם ממנו ולא ידע אם בירך או לא בירך חוזר ומברך, והוא שלא נתעכל המזון שבמעיו: (ב) חמשה מינים הן החיטין והשעורין והכוזמין ושבולת שועל ושיפון. הכוסמין מסין החיטין ושבולת שועל ושיפון מסין השעורין, וחמשה מינים האלו בשוה שכולים נקראים תבואה בכל מקום ואחר שרשין וזורין אותן נקראים נקראין פת. והפת חנושה מאדו סהן

(א) מי שאכל ושכח ולא בירך ונען איינער האם גינען און האם פארנעקטין צו מענקשטין און האם גיט גענקשט אס נאפר קודם שנתעכל המאכל שבמעיו חוזר ומברך אויב ער האם ויך דערמאנט איינער דאס עסין איז אים פארדיינעט גינאריין ודאס הייבט ער איז נאך וואס פון דעם עסין זאל ער איצט גענקשטין נתעכל המין שבמעיו און אויב דאס עסין איז שוין אין אים פארדיינעט גינאריין נער איז שוין הונגעריג איז חוזר ומברך זאל ער שוין גיט גענקשטין נאך דעם עסין וכן אם נעלם ממנו ולא ידע אם בירך או לא בירך חוזר ומברך אויב ער גינדייקט גיט צו ער האם גינענקשט צו ער האם גיט גענקשטין וואו שלא נתעכל המין שבמעיו דאס איז נאר אויב ויין עסין איז נאך גיט פארדיינעט גינאריין. אויב ער איז נאך נאם: (ב) חמשה מינים הם פינף ערלייא תבואה נענען דא חמשים וויין והשעורים גערשטין והכוסמין טערקישע וויין ושבולת שועל און האבער ושיפון און קארין פוסקין מסין חמשים פוסקין און וויין איז איין מין ושבולת שועל ושיפון מסין השעורים האבער קארין גערשטין נענען איין מין וחמשה מינים האלו בשוה שכולים נקראים תבואה בכל מקום און די פינף מינים ווען זיי נענען נאך זאנגען ווערין זייא גירופין תבואה אין אלע ערשער ואתר שרשין וזורין אותם נקראים דגן און נאכדעם וויא די קערנער נענען ארויס גינענקען גינאריין פון די זאנגען און נענען גישופלעוועט גינאריין ודי פלעוועס נענען ארויס גיפלאזין גינאריין פון זיי ווערין זיי גירופין קארין ויכשמוחנין אותן ולשין את קמנו ואופין אותן נקראים פת און אז מען האם די קערנער גימאלין און די מעהל האם מען גיקנעטין און מען האם די מיינ גיבאקט, ווערט דאס גירופין ברזית והפת חנושה מאד פון דא תנקא פת בכל מקום בלא לוו! און דאס ברזית נואם ווערט נימאכט פון איינע ערליי קארין פון די פינף מינים דאס ווערט גירופין ברזית אין אלע ערשער אן אפייא נאמען:

למכר פס חמור ולא סיס אכסלוס מורד נאכיו וטובכ פס נש אכיו
למכר פס יחאונן אדם חי גבר על חסאיו :

פלוכין ויניי קרטי מיינע זינר האבין אויף מיר גער
בריינגט די קללות אם לא הייתי חסא נוארום ווען איך
נואלט נישט געזינדיגט מיט בת שבע לא בא אפנו
לשכב עם חסר וואלט אפנון נישט מונה גיווען מיט
חסר ולא הייתי אכסלוס מורד באביו אונג אכסלוס וואלט
נישט גיטהרנט אפנון אונג וואלט נישט מורד גיווען
וגיזינדיגט געגין זיין פאטער ושובכ עם נשי אביו אונג
ער וואלט נישט מונה גיווען מיט די ווייבער פון זיין
פאטער ליידיק מה יחאונן אדם חי דריבער נואם האט
זו קלאנין דער לעבעדיגער מענטש גבר על חסאיו
ינעקער מענטש האט נאר צוא קלאנין אויף זיינע
זינר ואכער דער פשט איז נואם וואלט דען גיהאט
צו קלאנין דער לעבעדיגער מענטש אז ער וואלט

שפטים יום ג תורה

אונקלוס

לחמשיך מת'ת דוא יהודה נפש י יה יהו יהודה. רוח יור הא ואו הא. נשמת יהודה חיה יחידה הרמילי הה אלשם כין
שבועה בניקוד חולם :

י על מימר תרין סהדין י עד פיו שנים עדים או שלשה
או תלהא סהדין יתקמיל
דחייב קמול לא יתקמיל
על מימר סהיד חד :
י ודא דסמהדיא תהי ביה
במקדמיה למקמליה
וידא דכל עמא

ח"א על פי סהדין ית וס"ב לא יופת פחות : יד סהדים חסידים כו. סהדין מה :

בעל המורים

(ו) על פי שנים עדים. פ"א כפולה. לומר דוקא פה"ס ולא
רש"י

שפתי חכמים

ב וס"ס סליג סליג נעשין כו' דכא ס"י אשכנעלה וי"ל ס"ס
עס שנים עדות אחת ולא נמצא אחד מהם קרוב כי פסול עדותו
כעלם אף שלשה עדות אחת ולא נמצא אחד מהם קרוב כי
פסול עדותו כעלם וגם אין נעשין זממין עד שיוצאו כלן ר"ל
דמש שנים אין נעשין זממין עד שיוצאו שניהם אף שלשה אין

דעת זקנים מבעלי התוספות

(ו) או שלשה עדים. לפי שכ' גבי דין אכרי רבים להטות פי'
לך סל' גבי עדים דלין כונתו ככה אחר קרוב אלא עדותו
כפול. וכן אפי' סס מלה. ודוקא כשהוא כלל לסעיד וכוונתם
סיחה מתחלס לסעיד, אבל אם שנים כלו לסעיד וסתרו כדבר
וכלם קרוב או פסול עמם סדכר לא יפסל עדותם פסנים פנטי

פירוש לתורה אלהים

(ו) על פי שנים עדים דורך צוויי עדות או שלשה עדים
אכער דורך רבייא עדות יופת חסא נאל ווערין
גיטייט דער מענטש נואם קוקט איהם ביהמה.
רש"י שרייבט דריבער שטייט שלשה עם ווייזט
מיר אז רבייא עדות זענען וויא איינער אונג אז
מען לייקינט זייא אפ זענען זייא נישט חייב צוא

בְּאַחֲרָנָה וּבְעֶרְכָּה הִרַע מִקְרָבָהּ : פ
 " כִּי יִפְלֵא מִמֶּךָ דְּבַר רַמְשֵׁשׁ בֵּין
 דָּם וְדָם בֵּין דִּין וְדִין וּבֵין נִגְעָה לְנִגְעָה
 דְּבָרֵי רִיבָת בְּשַׁעֲרֶיהָ וּקְמַתָּ
 וְעֲלִיתָ אֶרֶץ הַמִּקְוֶה אֲשֶׁר יִבְחַר
 יְהוָה אֱלֹהֶיהָ בּוֹ : ׀ וּבָאתָ אֶל---

ת"א כי יפלא ממך דבר רמש בין דם ודם בין דין ודין : וקמת ועלת : פסוק מס ופ"ג : רש"י

בעל המורים
 (ח) כי יפלא. פ"ג כסולס ומקום. לומר כמסולס שכ"ד ואינו חייב כ"ל כחוס שכ"ס. כ"ס כסופס כסכס ססס כנימסילס שכסס כסכסילס. שלרין שכססילס פל כס דין סגדול :

כולס (מכות ו) : (ח) כי יפלא. כל הפללה לשון הדללה ופרישה שהדבר נכדל ומכוסה ג' ממך : בין דם לדם. (ספרי, סנהדרין פד) בין דם סמל לדם סהור : בין דין לדין. בין דין זכאי לדין חייב : ובין נגע לנגע. בין נגע סמל לנגע סהור : דבר ריבת. שהיו חכמי העור חולקים כדבר זה קעמל וזה מסהר זה מחייב ד' וזה מזכה : וקמת ועלית. (סנהדרין טו) מלמד שנית

טלמו אס סוס ססור לו סמל לו אס סכמל דין זכאי לו חייב מחייב ומל י' ראי לספור. טי נמי שכמסל ססס כי יפלא

ענין הפלאת הדין

סדס סמל לו ססור ואינס יודיעס אס סנגע סמל לו ססור. לריכיס לילך אל סכ"ד סגדול סגורוסילס. וכחכ סככ סגלון מוסכמ"ל י"ל דכנס אילס כעסכס כככות מס"ס סככס וסעפ ישרל וגו'. עכו ככות כסוס וססקי כסורס לפי סמין סכורס

פירוש לתורה אלהים

וְאֶלְקָם אִים רִיבָתָה דָּאס בֵּיין פון צווישען דיר : (ח) כי יפלא אז עס נועם נוערין פאר הוילין פון דיר א זאך צום דין גין דס דוא נועם גים וויקען אויב דיא בלוס איז סהור אָדער קמא, אָדער עס נועם קומען פאר דיר אָדיר הודָה און דוא נועם גים וויקען אויב דער קענש איז גירעכט, אָדער דוא נועם גים וויקען אויב דא נגע איז קמא אָדער סהור דברי דיא חֲבָסִים אין דיין שְׁטאַט נועליון ויה קריגין דער נועם נאנין ער איז חֲיִב און דער נועם נאנין ער איז פסור אָדער דער נועם נאנין ער איז סהור און דער נועם נאנין ער איז קמא ופֶּסֶת וְאֶלְקָם אויף שְׁמִיין און וְאֶלְקָם אויף גִּיין אַל מִקְוֶה צוא דעם אָרֶץ וואס נאט דיין נאט נועם אין איהם אויס דערנווילין, רשי שרייבט פון נאנין איז גירונגען דער ביהמ"ק איז העקער פון אלע שְׁמַעִם : (ס) ויבאת און דוא וְאֶלְקָם קומען צו דיא בְּהָרִים וואס ויבאת פון שְׁמַעִם לוי ואל תשופם

נעשין וועמין מד סינמו שלססס : ג ו"ט ל' כל ל' דנקס. וי"ל דמסלס פ" ססול ל' סדולס וסרישס פסני כי כל סנעלס ומכוסס פסני כדל וסכדס פסני וסכר כן סוז וסמל סהדכר כדל כ' פסני ססמכיון מלי יסלס מֶךָ סול סמין כסוי סנעסס ומכוסס פסני סססס סולר סככ ססעליון פסנין : ד' כ"ל מ"ס כן דכ ל'ס וגו' לא יודיעס כל מיקר אלס מוכדל ומכוסס מן אלכ מ"ס דכרי ריכוס יודיעס אלס סוס מסמל וגו' דסס ל' כן מס דכתיב כי יפלא פסמס דמכוסס מסס סמין יודיעס כל מיקר וסכ"ד כככ דכרי ריכוס פסמס סוס פססר ווס פסמל כ' ככס ססכ"ן. וסכ"ס פ" וסספסס פסין וס סססר וסין כי יסלס מֶךָ כין דס ל'ס וגו' סול ססס סססר כדס אלכ אלכ סול סססר על דרי סכמי סכיר סלחוד מוכס וסחוד

(ס) כי יפלא מֶךָ דכר למססס וגו' דכרי ריכס כעסכ"ן. סלכס סוכס אל', דכרי ריכס כעסכ"ן נכליס כסיוסריס. כי מס חילוק יס א' ריכ בין כחלמדי חכמים וס לומר ככס וסס לומר ככס. לו אס נעלס סדין מכלס וכלס אינס יודיעס אס

ליקוטים על התורה

וּבְעֶרְכָּה הִרַע מִקְרָבָהּ. אז וועקס נעהן דעם קששם וואס פון מוהם דעם קענש וואס דיגס עבדח ורה נועקסו אים ראקען פון ויך אליין דאס שלעקסס, דו נועקס שוין גים קראקטין וועגין דיגען עבדח ורה און דריקער נאנין סיר נישט בית דין און אלע יודין נאלין בחקנות קאנין אויף דעם קענש וואס האט געדיגס עבדח ורה און אים לאוין לעבין סאקער נועם ער סאחן מלסוכה, נוארום קים דעם בחקנות נועם קען סאחן שאדין פיל יודין או קענששין וועליון נעהן דער וואס דיגס עבדח ורה נועקס גים בשלשסראפס וועליון פיל קענששין דיגען עבדח ורה. און וואס קען נועם דעם קענשש בחקנות נועם ויין ארסואה פאר אלע יודין, ביי דער נועלס איז אויף אזוי אז אַנאָקסאר קוקט צו אַקראַנקין אונזער נעהם איין גליד איז בראנקיג מוז ער דעם גליד אפ שניידען, קים דעם אפשיגנידען נועם ויין ארסואה פאר דעם גאנצין נוף און אז דער באקפאר נועם וועליון בחקנות קאנין אויף דעם באקנקען און גים אפשיגנידן דעם גליד נועם ער ויין ארסואה אויף דעם קענשש, נוארום די בראנד נועם קוקען אין זייגע אלע גלידער און ער נועם שפארדין, דא נועם אויף אזוי ויין אז קען נועם דעם קענשש גים הרקנן ווייל קען נועם אויף אים בחקנות קאנין, וועליון פיל קענששין דיגען עבדח ורה און חקביח אליין נועם ויין הרקנן דריקער נאנין די מודה ובערת נרע מֶךָ, דו וְאֶלְקָם די שלעקסס אים רויקען פון דיר :

הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם וְאֶל־הַשֹּׁפֵט אֲשֶׁר
יְהִי בַיָּמִים הָהֵם וְדַרְשָׁתָּ וְהִגִּידוּ
כִּי אֵת דְּבַר הַמִּשְׁפָּט : וְעֲשִׂיתָ
עַל־פִּי הַדְּבַר אֲשֶׁר יִגִּידוּ כִּי מִן־
הַמָּקוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחָר יְהוָה
וְשִׁמְרָתָּ דַּעֲשׂוֹת כָּכָה אֲשֶׁר יִזְכֹּר :

דנת פהגיא ליוצי ולנת
דיקא די יהי ביומא
האיגון ותתבע ניהון דק
ית פתגמא דדיקא :
ותעביד על מימר
פתגמא די ניהון לק
מן אתרא ההוא די
יהרעי ויחמר למעבד
כבד די ילפונק :

ת"א ונאח אל סכניט כלויס . כ"ס
כס סוסס פס קידושין כו
פסדרין יד כח נכ : אשר יגידו לק . פסדרין פז ט"ז ח : מן סקוס . שס מו :

שפתי חכמים

ואמר כך פי' דברי ריבז שם שפיר וס משפט כו' : ח פי'
מכל סקקומות שפיר ארנוס לספוקי דלרן יכרלל פיס מין
פיסס נכוס ממנו ככו שפי' רש"י לקמן בספוק ויין כספיו
סכן . חוססס : ו כלי'ס ובי אספר סילך אדס אל כסופס
סלינו כיוסס ססס . אלס לנכדך כל ספילו סינו וכו' :

המקדש ה נכוח מכל המקומות : (ט) הכהנים הלויים .
הכהנים שילאו משפט לו : ואל השפם אשר יהיה
בימים ההם . (ספרי) ואפי' אינו כשאר שופטים שהיו
לפניו ו אחס לרין לשמוע לו אף לק אלס שופט שניכין :

ענין הפלאת הדין

סלסס מחור ספוט'ע שנין סמחוכיס סדסס כל סחד לסחור
דכרי סכרו ספ"ס סידוס סדכרי כלפי לודקיס סוס סחפס
והולק סל סכרו . סף סידוס סלסמו סדכרי סכרו כונוס כונוס
לקסכרו . וס"ס די יסלס ספי' דכר לססס . וקסמר סל' סססס
לססלסס ו . דסלס סודל' כסכיו כל ססכסס סכניר סחפכילס
כלססס וסכססס לססוכס סדיו וס סיס יולס סדיו לססמו וסל סיו
מסכרכיס לכ"ד סכרוס סכיוססס . סכס ססס דכרי כיוסס
סכניר' ופי' סכיו וססחלוקס לל יוכלו לכל לסססס כונוס
סכורס . ופי'כ לסלר סכניר ססס :

בקנים אלס כסכורס סדכרי יוסיו מלי דכסיב סכס על סכניס
וילסלו סכס על סוסיסס סל סלמידי סכסס סיוסכין כד סכד
יסוסקיס סכורס וסל סוד אלס סססססין . וכונוס סססססס
סיל מסוס סכיס ססס וכל סחד סומר סכרל לבי סכל
וססוכססס וס סס וס סיו מחור סיוכוס וסמ"ס סכיוסכ מניסס
לסומק כונס סכורס . כי סיוכוס שנין סכסס סלסלו סיוסס
סכל סחד סוון לכו לדכרי סכרו . וסס יסלס לו סדכרי ס' סיס
וכוסיס סיו יוסס לו . סוון יוכוס כוס יסככר סלסס . מלכ"ס
סכסין סלס סיוסס . כי סף סס סלסר יידק סדכרי . לל יסככר

פירוש לתורת אלהים

אונ צו דעם דין אשר נואם ער קעמ ויין אין דיא
קענ אפילו ער איז גיט אזוי גוט וויא די ערשטע
שופטים נואם זענען גינען פאר איהם מונט דוא
איהם פאלגין ודשק אונ דוא נאלקט פארשמיין
והגידו נועלין ויא דיר נאנין דעם סקסס : (ו) נשית

מצות השם

(י-יז) [סלס] [סכס כד] לססוס לכ"ד סכרוס וסססוס כל
סס סילס . סלסמר וססית על פי סככר לסר יגידו
נשית על פי סככר וס' על פי סחכר אשד יורד וס' . יסככר
יוד סוס סאהן וויא ככר בית דין נואם איז גינען אין
לשבת סניית קאם זעסססס וסין דכס דירף סון בית סמקדש

נביאים ישעיה נא

תרגום

לחמשך מ"ה ד"א צבאות נמש צ צבא צבאו צבאות רוח יהודה נשמה רנצה אדני נשמה דודת יתרה ויהי
יחידה רנצה יהודה ויהי יחידה דודת אל שם ב"ן שבעשית :

ס פרנס אמר רבונק וי א כח"אמר אדניך יהודה נאלהיה יריב עמז חנה

מצודת דוד

(ס) ואלסין יריב ססו . סכר יריב ססו לקסס נקמסס מיד סכיוסס לסס : ססס לקססי מידך וס' . כ"ל סוד לל יססי
דסס פירוס עכרי סייכס נכסינס סען סייא דער סמסורה סון דער וסא .

מי שקינא, לה; ונסתרה אפי' שמע מעוף הפורח. שסתרה: יוציא ויתן כתובה. ר"ל לסעמיה דאמר בפ"ק סחירה לא בעי עדות ואפילו עבד ושפחה נאמנים דהיינו גמי כעוף הפורח דליתקשא סחירה לטומאה דכלהו מהמני בה הלכך נאסרה עליו ואם אינו רואה להקשות ויולא ויתן כתובה: רבי יהושע אומר עד שישיא ויתנו בה מזוהרת בלבנה. נשים הטוות לאור הלכה (א) רבי יהושע לסעמיה דאמר דאמר משקה על פי גנים מיהו משיאין ויתנו בה מזוהרת

[6] מעוף. אפי' יש לו רגלים
מפלגות הטיפ. כ"ה :
[7] מד שישנו בו. כליו משה
סחירה שמלך ה' פדים חנם
למכירת עינו, ט"ז : (8) בסיפוק
ומזה כליל הכנס מפנה כלילות
מכתובות לנחות בקצין ומשיהו'
יחד : (9) במעלה מזד' :
משיהו' הכתובים נחמד כ"א
בטעות שנרמז' שהרי קיים לה
ומסתם ועוד וחסד מעיד סמיח
וטפה : (10) וכן מזד' : סימח
דמ' למשיח' הכס היקום
נכלל' ולמש' כסף' דליקטיס
מירס' ולמש' י"ל דליקטיס

כל המעי דת' דלכלוס דייליס צבאות

מי שקנא לאשתו ונסתרה . אפי' שמע [6] מעוף
הפורח , ויציא ויהן כתובה . דבריו רבי אליעזר,
רבי יהושע ואמר [7] עד שישיאו ויתנו בה מחזורת
בלבנה : ב אמר עד אחד אני ואיתה שנשמאת ,
לא היתה שותה . ולא עוד אלא אפילו עבר אפילו
שפחה , הרי אלו נאמנים אף לפוסלה מכתובתה .
חמותה ובת חמותה , וצרתה ויבמתה ובת בעלה ,
הרי אלו נאמנות . ולא לפוסלה מכתובתה , אלא
שלא תשתה : ג שהיה ברין . [8] ומה אם עדות
ראשונה שאין אוסרתה איסור עולם אינה מתקיימת

משישו ויתנו בה מחזורת
בלבנה כפריותה מכוער
הדור ותא דהא חסי' מיל
זכו לא דקי' לה כדתניא
כפ"ק וסבור היא ולא שיסאו
ויתנו בה מחזורת בלבנה .
והלכה כרבי יהושע : ב אני
ואיתה שנשמאת .
בחומה סחירה שהיא ע"פ
מידס לרבי יהושע או ע"פ
עוף הסורה לר"א : לא
היתה שותה . דעד אחד
נאמן בה אף להפסיד

כחוצתה שרגלים לדבר (ב): אף לפוסליה מכהובותה. שלא תשתה ולא תעול כחוצתה: ויבטחנה. אשת אחי בעלי ובה בעלי. מאשה אחרת: הרי אלו נאמנות. לעדות זו אפי"ס שהן פסולות לכל שאר עדות שהיא רעהה לפי שהיתה האמינה כל עדות שיש בה ועוד לא לפוסלה כחוצתה הוחיל וטמאתה. הוציא שלא תשתה: ב שהיה בדין. שלא יאמרו בה עד אחד לא מגזרת הכתוב: עדות האשמונה. סמיכה שחין חומרתה: איסור עולם אלא עד שתשהה. אינה מתקיימת בפחות משנים. כדבעינן למימר מגזרה שה רבי יהושע הוא:

פרק א' מי שנקרא לאשתו וזען איינער האט געזאגט צו זיין טייב וואו זאל זיך גיט געהאלטן מיט מאנקלעך ונקטות און נאך האט זיך געהאלטן אזילו שפע שפחה חסידה אפילו עד האט גייערט פון אפויגיל וואס פלייט, אז נאך האט זיך געהאלטן אויב עד וויל איהר גיט געבן סריינקען דאס מים הסאדריס וציא וזמן כהנה זאל עד וואו גיין און געבן פרנסה דברי אלטער אזוי נאנט רבי אלעזר דע רבי יהושע זאגט עד שישא חתנו בח מורחב לבנה דער מוא קען איר אנדערש גיט גיין סריינ דריי טייגער נאך ווען צוואנציג ביי נאכט און שפייען פאר די ליכטיגקייט פון די לכה שמועסן פון איר אז וואו איז אונז, דאמאלס קען עד איר גיין: ב' אפר עד אהר ארמית שפסא אויב איין עדות האט גי' זאגט איר האב געזעהן וויא וואו איז סבא גינאראן, וויא וואו האט מנה געווען לא תהא שותה האט וואו גיט גיט גיט מים הסאדריס וואו עד און גיט נאך אזוי אלא אפילו עד אפילו שפחה נאך אפילו זאגט עד געזען און אפילו זאגט געגעבן דריי טייגער ווען געזען באגלייבט צו זאגן אויף א אשה וואו האט מנה געווען און וואו דארף גיט מרינקען די מים הסאדריס אף לפסלה מכתבת און ווי קענען איהר

פירוש ע"מ

דער פון הקב"ה בן־האדם גדול שט ביא ריא איבערניע יודין ריא ציען שקמים וואס זיא האבן מיט זייערע אויגן ניש גיזעהן ריא מפקה פון בן־הריב פון דעמט וועגן איז הקב"ה ביא זיא גרויס גיזען: (ח) ויהי דשם סוכו וסמנתו דציון

עדות האחרונה. טומאה: כל עדות שיש בה. נאמן כה דכתיב ועד אין בה וכל עד האומר בתורה סתם אינו אלא שנים מדלטרין קרא לומר לא יקום עד אחד. כלשם שמתעורר מידה דעד שנים במשמע עד שיפרעו לך עד אחד ה"ק קרא תרי לית בה אלא חד וקאמר והיא לא נתפסה לאוסרה (ג) אלמא עד אחד מהימן: ד עד אחד אומר נטמאת ועד אחד אומר לא נטמאת. לוקי חד להדי חד והרי היא כפסיקה ושותה ודוקא כי

אחרי כהדי הדדי אכל כזה אחר זה כשלאמר הראשון נטמאת הוי מהימן כבי תרי (ד) והשני האומר לא נטמאת הוי לית חד ואין דבריו של אחד במקום שנים: ושנים אומרים לא נטמאת. כלומר לא נטמאת בפניך שכשנכחת ומלאת שכתרו יחד נס אלו היינו עמך ונכסנו לא נטמאת (ה) הרי נסתלק העד וכתלו דבריו מפני השנים והרי היא כפסיקה אס נטמאת קידם שכלו אלו ומלאום ולפיכך שותה ואשמיטין חל דכתיב תרתי בני דמתניתין שכתבנו עדות הלך אחר רוב עדות (ו) בין לקולא בין לחומרא כלו' בין להסקותה בין שלא להסקותה:

כ"י דפ"ג דתד דנסיקא מכו' ל"ס כחרי הוי תרי וחרי ושותה ופי' כ"י וכו' מוקמינן כפס"י עדות בין כב"ל בין כב"ז ופי' כ"ז כ"ז אלטרין להשמיטין דלי כב"ל מלי הלך חסר רוב דע"ס איכא כחד וחד נש"י סתם שותה ע"כ:

זוהי אחרונה דיא לעצמא עדות וואס זאגין אז ויא האט קונה גינען שאוהרטה איסור עולם וואס ויא אסרין איהר צום מאן אויף אייביג אינו דין דארף דען גיט ויין דער דין שלא תתקיים בפחות משנים אז ויא ואל גיט האבין אקיום מיט ווייניגער ווי צוויי עדות פליסר ליכר לעריקט דער פסוק צו זאגין גער אין דה עדות איז ניקא אויף איהר אז ויא איז קמא גינוארין מיינט דער פסוק אויב עס איז נאר קיין עדות דא אויף איהר ואל ויא מריקען דיא מיטם המקארים אפער כל עדות שיש בה נואם פאר איין עדות עס איז דא אויף איהר אז ויא איז קמא גינוארין. אפילו נאר אייגער, מריקט ויא גיט די מיטם המקארים, פריקט די משנה קל וחומר לעדות הראשונה פתח ואל מען איצט אפ לערנען פאר קערט די ערשטע עדות וואס זענען גרינגער פון די לעצטע עדות וואס זענען שווערער ופתח אס עדות אחרונה אויב דיא לעצטע עדות וואס זאגין אז ויא האט קונה גינען אפטרטה איסור עולם וואס ויא אסרין איהר אויף רעם מאן אויף אייביג דבר היא מתקיימת בעד אחר האט ויא אקיום דורך איין עדות זוהי נראשונה די ערשטע עדות וואס זאגין אז ויא האט זיך געהאלטן מיט דעם מאנאפערואהן שאין אפטרטה איסור עולם וואס ויא אסרין איהר גיט אויף אייביג אינו דין דארף דען גיט ויין דער דין שותה פליסר ליכר לעריקט דער פסוק צו זאגין כי קמא בה עדות דבר אז אייגער וייל נטין ווייב וייל ער האט

אין איהר גיט גי'ן אשענרליקע נאך שטייט דא דער ווארט דבר ויהלן הוא אומר אונ דארט נאנט דער פסוק על פי שנים גרים דורך צוויי עדות יקום דבר ואל בלייבען שטיין זאגן, שטייט דא אויך דער ווארט דבר מה יללן אזוי וויא דארטין על פי שנים גרים איז דורך צוויי עדות אפ פאן אזוי דא אז ער וייל געפונען אויף זיין ווייב אשענרליקע נאך ער ואל איהר נטין על פי שנים גרים כזו דאס ויין דורך צוויי עדות: ד ער אומר נטמאת ועד אומר לא נטמאת אויב צוויי עדות קוקען צוא וואקען. אייגער זאגט ויא האט קונה גינען, אונ אייגער זאגט ויא האט גיט קונה גינען. ארער אשה אפטרטה נטמאת איין אשה זאגט ויא האט קונה גינען וואקען. ווייט מען קאך גיט צו ויא האט קונה גינען צו גיין היתה שותה דארף ויא מריקען די מיטם המקארים אחר אומר איין עדות זאגט נטמאת ויא האט קונה גינען וישנים אפטרטה אונ צוויי עדות זאגט ויא האט קונה גיט גינען ויען דאס בייז דארט גינען זענען מיר גינען מיט ריר אונ לא נטמאת מיר האבין גיט גינען אז ויא האט קונה גינען, נאר עס קען ויין ויא האט קונה גינען פריער אייגער מיר זענען געקוקען, דריקער היתה שותה דארף ויא מריקען דיא מיטם המקארים שנים אפטרטה נטמאת צוויי זאגין ויא האט קונה גינען וואקען אומר אונ אייגער זאגט לא נטמאת ויא האט גיט קונה גינען לא היתה שותה מריקט ויא גיט די מיטם המקארים:

כלם כ' כלם כ' כלי סמיון דת"ת דמלכות דכרס השתפא
שאלו תלמידיו את רבי אלעזר בן שמעון במה
הארכת ימים. אמר להם מימי לא עשיתי
כית הכנסת קפנרריא, ולא פסעתי על ראשי עם
קודש, ולא נשאתי כפי בלא ברכה. מאי מפרך,
א"ר יורא אמר רב חסדא אשר קרשנו כקדושתו
של אהרן וצונו לברך את עמו ישראל כאהבה.
כי עקר כרעיה מאי אמר, יהי רצון מלפניך ה'
אלהינו שתהא ברכה זו שצויתנו לברך את עמך
ישראל שלא יהא בה מכשול ועון. וכי מהדר
אפיה מציבורא מאי אמר, אדכריה רב חסדא לרב
עוקבא ודרש רבש"ע עשינו מה שגזרת עלינו ואף
אתה עשה עמנו מה שהבטחתנו השקיפה ממעון קדשך מן השמים וכך וגו'. אמר רב חסדא אין
הכהנים רשאים לבוא אצבעותיהם עד שיחזרו פניהם מן הצבור. א"ר יורא אמר רב חסדא אין
הקורא רשאי לקרא את הכהנים עד שיכלה אמן כפי הצבור. ואין הכהנים רשאים להתחיל בברכה
עד שיכרה דיבור מפי הקורא. ואין הצבור רשאים לענות אמן עד שהכלה כרכה מפי הכהנים. ואין
הכהנים רשאים להתחיל בברכה אחרת עד שיכלה אמן מפי הצבור. ואין הכהנים רשאים להחזיר פניהם

במה הארכת ימים. כליוה זכות: קפנרריא. לקר
דרכו דרך כה"כ ליכנס כפתח זה וללכת כנגדו:
ולא פסעתי על ראשי עם קודש. שהיו יושבים
התלמידים כב"ה ע"ג קרקע והמלך ביניהם כשהיו יושבים
נראה כפוסע על ראשיהם לפיכך נרץ להקדים לו לישב
בחזן: ולא נשאתי כפי לברך. כהן היה: וכי עקר
כרעיה. כעבודה למיסק והוא מחזיר פניו כלפי מינה
מלי לומר: וכי מהדר אפיה. כשגומר כרכותיו ומחזיר
פניו ללד התיבה: כה שהבטחתנו. שחשכים על ידינו
כדכתיב ואני אכריס: לכוף קשרי אצבעותיהם.
שפושטין אותן כשמברכין: ואין הקורא. ש"ס הקורא
כהנים: שיחזרו פניהם. לברך: אמן. על ברכת הודאה:

שאלו תלמידיו את רבי אלעזר בן שמעון במה הארכת ימים
דיא תלמידים האבין גיפערנט ביא רבי
אלעזר בן שמעון מים וועלעקען זכות האקטו וזכה
גינען צוא לאנג לעבין אפר לם האם רבי אלעזר
גינאנט צו די תלמידים מימי לא עשיתי קפנרריא בבית
הכנסת איה האב גיין מאהל גיט געמאכט די שוהל
פאר אדורכנאנג וריא שוהל האט געהאט צוויי
מירען אין צוויי נאסין אז איינער האט גיוואלט
אפ קרענען דיא וועט איז ער גענאנגען דורך דיא
שוהל, האט רבי אלעזר גינאנט איה האב גיין
קאהל אזוי גיטאן ווייל עס איז גיט שוין פאר די
שוהל מען זאל איהר מאכין פאר אדורכנאנג זאל
פסעתי על ראשי עם קודש איה האב גיט גיפערעטין אויף
דיא קעפ פון דיא היינטיגע קאלק ופארציטטן איז
גינען דער מנהג ווען דיא תלמידים האבין
גיפערענט פאר וויינער רבי, ווענען דיא תלמידים
גינעסין אויף דיא ערד און דער רבי איז גינעסין
אויף אבאנק, ווערער תלמיד האט געהאט גיין
געשמיטקען ארש וואו ער פלעגט שמוענדיג ויצען
און אז אהלימיר איז געקוקען שפעט און האט
געבראפט גיין צווישען דיא תלמידים ביו צו גיין
ארש, האט אים גינעקען ווי ער גייט איבער וויינער
קעפ, און דאס איז גיט שוין, האט רבי אלעזר
גינאנט איה האב גיין קאל אזוי גיטאן ערשטיגס
האב איה מיר געציילט איה זאל קוקען פריער
וויא די תלמידים וואס ויצען נאך מיר, צווייטיגס
אויב איה בין אקאהל שפעט גיקוקען בין איה
גיט גענאנגען צו מיין ארש נאר איה בין גינעסין
פארניגט ולא נשאתי כפי בלא ברכה איה האב גיט
אויפגיהויבין מייע הענט צום דוכנן אן אברכה,
רבי אלעזר בן שמעון איז גינען אפיהן מאי מפרך
וועלעקע ברכה זאגט אפיהן פאר דעם דוכנן אפר
ביו זיך אפר רב חסדא רבי זיך האט גינאנט פון

רב חסדא'ס וועגין ער זאל זאגן ברוך איה ה'
אלהינו קלך העולם אשר קרשנו בקדושתו של
אהרן וצונו לברך את עמו ישראל באהבה כי עקר
ברעיה מאי אמר ווען דער תנן הייבט אן זאגן דיעה
און דער פון דיעה אונזעק זיינע גיט פון ארש צו
גיין צום ארון קדש צום דוכנן וואס זאל דער פון
זאגן, ער זאל זאגן יהי רצון מלפניך ה' אללהינו
שתהא ברכה זו שצויתנו לברך את עמך ישראל
שלא יהא בה מכשול ועון כי מהדר אפיה מציבורא
מאי אמר נאך דעם דוכנן אז ער קערט אונזעק גיין
פנים פון די קענטשין צום ארון קדש וואס זאגט
ער אבריה רב חסדא לרב עוקבא ודרש רב חסדא האט
געפירט רב עוקבא אין בית המדרש און ער האט
גינאנט אין גיין דרשה זיין זאגן ואלין זאגן רבונן של
עולם עשינו מה שגזרת עלינו וכי וויא עס
שמיטט אין מחזור און אין סדרה אפר רב חסדא אין
הכהנים רשאים לבוא אצבעותיהם עד שיחזרו פניהם מן הצבור. רבי חסדא זאגט
כהנים טארין גיט איינבריינגן וויינער פונקער די
שיחור פנים מן הצבור ביו זיין קערין אונזעק וויינער
פנים פון דיא קענטשין צום ארון קדש אפר רבי
זיך אפר רב חסדא רבי זיך האט גינאנט פון רב
חסדא'ס וועגין איז חסדא רשאי לקרא את הכהנים עד
שיכלה אמן מפי הצבור דער תנן מאי אמר גיט זאגן דאס
ווארט כהנים ביו אלע קענטשין האבין שוין אפ
גינאנט אמן נאך דיא ברכה וזה נאך להורות זאגן
הכהנים רשאים להתחיל בברכה עד שיכלה דיבור מפי חסדא
און די כהנים טארין גיט אנהייבין זאגן די ברכה
ביו דער תנן האט אפ גינאנט דאס ווארט כהנים
זאגן חסדא רשאי לענות אמן עד שיתכלה ברכה מפי חסדא
און דיא קענטשין טארין גיט ענטפערין אמן ביו
דיא כהנים האבין אפ גינאנט וויינער נאנצע ברכה
זאגן הכהנים רשאים להתחיל בברכה אחרת עד שיכלה אמן
מפי הצבור און די כהנים טארין גיט אנהייבין זאגן

לעקור רגליהם, מן הדוכן חלל עומדין נפוסים לפני
התורה: עד שיכלה אמן. של ברכת התורה וכל הני משום
דתרי קלי לא משתמעי:

בתורה. ואין הקורא רשאי לקרא בתורה עד שיכלה אמן מפי הצבור. אמר רבה בר רב הונא כיון
שנפתח ספר תורה אסור לספר אפילו ברבב הלכה, שנאמר ובפתחו עמרו כל העם, ואין עמיה אלא
שתיקה, שנאמר והוחלתי כי לא ידברו עמרו לא ענו עור. רבי יורא אמר רב חסדא מהכא שנא' ואוני
כל העם אל ספר התורה. אמר רבי תנחום א"ר יהושע בן לוי המפסיד בנביא צריך שיקרא בתורה:

יברכה ביו אלקע קענטשין האבין שוין אפ גינאנט
אמן נאך וייער ברקה ואין תהנים ראשין לחתור
פניהם מן הצבור און דיא פהנים קארין גיט אונעק
קערין וייער פנים פון די קענטשין עד שיתחיל שלים
צבור שים שלום ביו דער חן האם שוין אנגעוויבין
נאגין שים שלום ואינם ראשין לעקור רגליהם לחתור און
דיא פהנים קארין גיט אונעק גיין פון וייער ארט
עד שיתחיל שלים צבור שים שלום ביו דער חן האם
שוין אפ גינאנט דיא ברקה שים שלום, ער האם
שוין אויס גינאנט דיא ברקה המקביל את עמו
ישראל בשלום ואמר רבי יודא אמר רב חסדא נאך האם
גינאנט רבי יודא פון רב חסדאס וועגן אין הצבור
רשאי לענות אמן עד שיתחיל ברקה מפי הקורא בתורה כי
קענטשין וואס זענען אין שוהל ווען קען לייענט
אין דיא תורה זאלין ויירא גיט ענטפערין אמן ביו
דער וואס לייענט אין דיא תורה וועט אפ נאגין
דיא גאנצע ברקה ואין הקורא רשאי לקרא בתורה עד
שיכלה אמן מפי הצבור און דער וואס לייענט אין דיא
תורה קאר גיט אנהייבין לייענען ביו אלקע קענטשין
ענדיגען נאגין אמן אפר ביה בר רב הינא ביו שנקשה
פסר תורה אסור לספר ברקה בר רב הונא ואנט ויירא כי
הורה ווערט נאך גיעפינט צום לייענען קאר קען
גיט שמועסין אפילו בדבר הלכה אפילו אין כרין קאר

זוהר מצורע דן נה ע"א ת"ת ראצילות יוד הא ואו הא

א"ר אלעזר כתיב (ויקרא טו) והורחם את בני ישראל מטומאתם וגו' בטמאם את משכני אשר בתוכם, והורחם
כהאי זר דהיה זר מכלהו ולא אתחבר כמה דליתיה דיליה, ות"ח בשעתא דמסתחבין בני נשא לתתא מסחבין
לון ככלא והא אתמר (אבל) בשעתא דרוח מסחבא אתער (ס"א לתתא אתער רוח כו') משבתון זר חלל רוח מסחבא
לתתא אתער רוח מסחבא אחרא ואתיבי ליה רשותא לנחתא לעלמא, מאי רשותא רשותא דקדושה דהוה נחית ומחי
ביה לא אשתכח ואשתלק וכדין אתגליא דינא לקבלהון דחייבין ואוסיף דינא על דיניה וכדין תרין רוחין משתכחין
בעלמא חד רוחא דדינא וחד רוחא דמסחבא, א"ר אלעזר אלטריכא הכא למימר מלה דאוליפנא מאכא, ת"ח הכי
ילפינן מנגע דכיתא דכד רוחא מסחבא שריא ככיתא וקב"ה בעי לדכאה ליה שדר נגע זרעא ככיתא לקטריגא דא כדא
וההוא נגע לא אעדי מביחא ואע"ג דרוח מסחבא אשתלק מההוא ביחא עד דינתון ביחא אכנין ואשנין וכלא, כדין
אתדכי אתרא, כהאי גוונא מאן דאשתאכ ואתער רוח מסחבא ושאר עלוי, כד בעי קב"ה לדכאה עלמא אתער רוח
דינא תקיפא ואשתכח בעלמא ושריא על ההוא רוח מסחבא ומקטרי דא כדא עד דיתעבר מעלמא, וההוא רוח דינא
תקיפא לא אשתליק מאתריה עד דינתן אתר שייפין וגרמין וכלא, כדין מתדכי עלמא ואתעברו מיניה רוחין מסחבין
ועלמא אשתכח כדכיו, וע"ד תנינן אתא לאשתאכא מסחבין ליה ודאי ווי ליה לבר נש כד שארי עליה רוח מסחבא
ואשתכח ביה בעלמא דודאי לינדע דקב"ה בעי לכערף ליה מן עלמא, זכאין אינון לדיקיא, דכלהו קדישין ואשתכחו
דקדושה קדי מלכא קדישא ושריא עלייהו רוח קדישא כהאי עלמא ובעלמא דאתי:

הר"ם הלכות ברכות פרק כ.
(א) האוכל פת חייב לברך לפניו ברוך אתה ה' אלהינו המוציא לחם מן הארץ, ולאחריו ארבע ברכות. אבל דגן שלוק כמו שהוא מברך לפניו בורא פרי האדמה ולאחריו בורא נפשות רבות. אבל קמח מברך לפניו שהכל ולאחריו בורא נפשות רבות: (ב) קמח של אחד מחמשת המינים ששלוקו וערבו במים או בשאר משקים, אם היה עבה כדי שיהיה ראוי לאכילה וללועסו מברך עליו בתחלה בורא מיני מזונות ולבסוף על הכהיה ועל הכללה. ואם היה דק כדי שיהיה ראוי לשתייה מברך עליו בתחלה שהכל ולבסוף בורא נפשות רבות:

מספר חסידים סימן קפח.
לעולם לא יבא חסיד כפוי טובה. כי ממחרת יסרע עמו. כסירי נבל סיס כפוי טובה לדוד ועבדיו שסומכים עליו ומתקנים סיו עליוס שנלמד מזה סיס עליוס נס לילס נס יומס ונו' מס לזכרת סיסים. וכסעו ססס טוסס לו רעס גדולס מוס לו מס. אלס כמטי בעבור ססס קרוב לסלול לו סיס כפוי טובס לכל דוד ולסלול סיו קרובס לנכל ועסו לו טובס וס' כפוי טובס ולסכך מסיסו לססלע ממנו וכסס מלסס רעס תחס טובס לו תמוס רעס מביסו ולמס לו תמוס רעס מביסו מלס כנגד מלס לס לנשי כסו לוסי ליש בעל ססס כדכסס כי לוסי ליש לנשי כסו לוסי כסו טובס וסכססס לביסו יכלסו לו רעס לו

(א) האוכל פת חייב לברך לפניו ברוך אתה ה' אלהינו המוציא לחם מן הארץ, ולאחריו ארבע ברכות. אבל דגן שלוק כמו שהוא מברך לפניו בורא פרי האדמה ולאחריו בורא נפשות רבות. אבל קמח מברך לפניו שהכל ולאחריו בורא נפשות רבות: (ב) קמח של אחד מחמשת המינים ששלוקו וערבו במים או בשאר משקים, אם היה עבה כדי שיהיה ראוי לאכילה וללועסו מברך עליו בתחלה בורא מיני מזונות ולבסוף על הכהיה ועל הכללה. ואם היה דק כדי שיהיה ראוי לשתייה מברך עליו בתחלה שהכל ולבסוף בורא נפשות רבות:

לעולם לא יבא חסיד כפוי טובה. כי ממחרת יסרע עמו. כסירי נבל סיס כפוי טובה לדוד ועבדיו שסומכים עליו ומתקנים סיו עליוס שנלמד מזה סיס עליוס נס לילס נס יומס ונו' מס לזכרת סיסים. וכסעו ססס טוסס לו רעס גדולס מוס לו מס. אלס כמטי בעבור ססס קרוב לסלול לו סיס כפוי טובס לכל דוד ולסלול סיו קרובס לנכל ועסו לו טובס וס' כפוי טובס ולסכך מסיסו לססלע ממנו וכסס מלסס רעס תחס טובס לו תמוס רעס מביסו ולמס לו תמוס רעס מביסו מלס כנגד מלס לס לנשי כסו לוסי ליש בעל ססס כדכסס כי לוסי ליש לנשי כסו לוסי כסו טובס וסכססס לביסו יכלסו לו רעס לו

שפראפין ונתיב אונ עם שמיים אין פסוק משל רעה תחת מוכה דער מענטש וואס בעהאלם שלעקטם פאר נוסם לא תמוס רעה מביסו וועט פון ויין שטוב שלעקטם גיט אפנימאהן ווערין, עם נועם איהם אייביג שלעקט ניון ולמס לא תמוס רעה מביסו פו וואס נועם שלעקטם גיט אפנימאהן ווערין פון ויין שטוב מדה נגד מדה אזוי וויא ער מודה אזוי מודה נאם מיט איהם אס אנשי ביתו אויבי איש בעל תבית אויב דיא שטוב מענטשין האבין פייגט דעם בעל הבית פון שטוב דכתיב וויא עם שמיים אין פסוק כי אויבי איש אנשי ביתו די שונאים פין אפענטש וענן וייגע שטוב מענטשין אונס שנמל לחם מוכה והקניס

חמיש כסיו כ"ד כלל אחר על כל שבת ל"ד ימים . ירמיהו
 בקש על כסיו טובה שלו שלא להכין אפיס לאותן שהספיק עליהם
 טובה וחס משינוי לו רעה חסד טובה וחס חסד נחם בקש

נקמה כי לית דינא דלרעה כי כיו חפלים בעלילת כלל ירמיהו
 לפוסטו שנאמר אולי יסופק ויכלה לו הכי לא יוכל לספר מוסר
 ופגש שם אבות מנהלם ופזמוני יקחו :

לבו דא קענטשין וואס ער האט זיין גיטאדן
 מוכות און האט זיין אריין גענומען צו זיך אין
 שטוב ילמי לו רעה ואלין אים בצאהליון שלעקטם
 לא תביט בתיב ביד דער ווארט תביט שטייט מיט
 איידר אונז עס בארף שטיין מיט אונז באלי אפר על
 נבל שפת ליד ימים דער קענטש וואס מוהם
 שלעקטם פאר גוטס וועט מיט איהם זיין אזוי נוי
 עס איז גינען מיט נבל אין צעהן טעג נאך זיין
 פארליקענען די מוכה איז ער גיטאדן וירמיהו
 בקש על כסיו טובה אל שלא לאנד אפס דער נביא ירמיהו
 האט גיבעט פון הקב"ה ער ואל גיט אויפהאלטן
 דעם געס אויף דא קענטשין וואס לינקענען אפ
 דא מוכות וואס קען האט זיין גיטאדן . נאר ער
 זאל זיין בארף שטראפן לאתן שהתפלל עליהם מוכה
 והם משיבים לו רעה תחת מוכה וירמיהו האט געמיינט
 דא קענטשין וואס ער האט גיבעט פאר זיין
 ביא הקב"ה ער זאל זיין גוטעס מאהן . און זיין
 האבן צו ירמיהו שלעקטם גיטאדן פאר זיין גוטס

שפטים יום ד תורה

אונקדוס

יתחשק מתי' דא ידוע נפשי יד ידוע רוח יוד הא ואו הא נשמת יהוה חיה יחידה ו רמלי וו אל שם בין
 שבעשים בניקוד חולם :

יא עד פי התורה אשר יורוך ועד
 המושפט אשר יאמרו קה תעשה
 לא תסור מן הדבר אשר יגידו
 קה ימין ושקמאר : י והאיש אשר

זכוכות יט כזה כג סוכס מו סריוס ד מנסות לח : וסליס פגרי פו : פנסדרין פו :

שפתי חכמים

ו דס'ס אפי' אס אומר לך על ימין שחלס סוכר שחלס
 ופל שחלס שחלס סוכר שחלס ימין שחלסס לו וול סחלסס
 סחלססס סו אלא כך כי סחלססס סחלססס סחלססס

פירוש לתורה אלהים

(יא) על פי דרך דא תורה אשר יורה וואס זי וועלן
 דיה לערנען געל און אויף דעם משפט וואס זיין
 וועלן דיר נאגין תעשה ואלקטו מאהן לא תסור דא
 ואלקטם גיט אפ קערין פון דער נאך וואס זיין
 וועלן דיר נאגין קעקטם אדער ליגקס . רש"י
 מצות השם (יא) [סו] (לאו רזכ) שלא להטק פל בעלי סבכלס וול לשונס אס דכריסס ככל פניני סחורס . שנאמר לא
 חסור מן סדכר אכר יגידו לך ימין ושמאל :

לא תסור מן סדכר ונ' וראם איז אקצות לא תעשהו קען קאר
 גיט קריגען אויף דעם בית דין כון לשכת הגזית און קען

יעשה בזיון דבבתי שמע אר-
הבהן העמד לשרת שם את יהוה
אלהיה או אלה שפט ומת האיש
ההוא ובערת הרע מישראל :
וכד העם ישמעו ויראו וקא יזידון
עוד : שני יד כיתבא אלהארין
אשר יהוה אלהיה נתן לה וירשתה
וישביתה בה ואמרת אשימה עלי
מקד ככל הגוים אשר סביבתי :

פרשע בריל דלא
לקבלא מן פהגא דקאים
דשמשא תמן קדם יי
אלהה או מן בינא
ויתקמיל נכרא ההוא
ותפלי עבד דביש
מישראל : י וכל עמא
ישמעון וידחלון ולא
ירשעון עוד : יי ארי
תיעול לארעא די יי
אלהה יתיב לה ותירתה
ותתב בה ותימר אמני
עלי מקדא ככל עממיא
ת"א וכל העם שם פס : ואמרת
שפטים עלי שם כס :

בעל הטורים

סוף : (יד) כי תכלה בנימי שמואל : וישתכס . מלך ס"א .
למחר ס' דורות שאלו מלך : ככל סגוים אשר סביבתי . ולכך
שאלו מלך בנימי שמואל כי עד תהיה לא סים לפלשטים מלך מלך
שפטי חכמים

הסיד וישמרו מכל פטות שלם יאל מסיס כי סם אמת . וס"א
ענין למדע כן דלעס כמשעמו שלם פסור מן סדכר ססוא לא
לשעאל ולא ליסין . וי"ל כיון שסדכר סוא שכלי לא שייך ביה יסין
מכלן שמעתיס לו עד סרגל כו' ומ"ש גבי כן סוכר וערס
וספרינ סכ"ס וכסוף כתב אך יס לתמוס דכסל דייק
מכל ססס ישמעו ויראו וסכרוס וסלנו כסן סוכר ומורס לא דייק
מקדא דכל ישראל וגו' מלך סכרוס כלכד כלכד כלכד
סמחס ומור סידי משפוט ססכס סמחס מי כתיב סכ"ס וכל ססס יסל
וייראו ישמעו וייראו כתיב כסמיס לכרוס משפוט
מני הסלך

(יד) כי תכלה אל סלכין וגו' . ססס סמלוס סואל משוים כלאסס
מכל סמלוס כסכורס . כי לא לוס סכ"ס כפירוס שישישו
פליסס מלך . רק שימס סמלך סלוי כרלון ישראל . כסמיס כי
תכלה אל סלכין וגו' ואמרת אשימס עלי מלך . כ"ל כלסכר סמסר
לכוס סלך מלך . או יסס סמלוס ססמלך יסס מקדס ססך . אכל
כסלס ואמרו לסוס מלך פליסס סכס סמיויס לסוס עליסס מלך
רק יסיו כלי מלך . וס"ס דכרי סוקן ישראל סכ"ס לא יסור ככס

פירוש לתורת אלהים

לכלי ער נועם גיט נועלין הערין די בייד פון דעם
כדון העיבר נואם שמיים צו דיגען דארט פאר גאט
דיין גאט או אל תשופ אדער עד נועם גיט נועלין
הערין די בייד פון דעם שופט ובה האיש זאל דער
קענקש נוערין גימיט יבדקא און דוא ואלקט אויס
רויסקען דאס בייו פון צווישען ישראל : (יג) וכל
הקס און גאר דאס פאלק זאל הערין אז קען נועם
אם פיימיין . רש"י שרייבט קען זאל ווארמין ביז
יום טוב און קען זאל דעם קענקש פיימיין אום
יום טוב נוען אלע יודין נועלין ויין אין ביהמ"ק וירא

משלי חכמים

יודי כי תבא אל הארץ וגו' . ס"א רבינו האם גיאנאם צו די
יודין או איהר נוכס קוסקין אין איינער לאגד און איר
נועם זאגין איהר ווילס מאכין אויף אייך אפלק . קעגס איהר
כאכין אויף אייך אפלק . און דאס זענען די סצות וואס נידע

רין צום סלך נוי עס שפייט אין די שרשון ולכלי רמ לכת
מאחיו . אפילו ער נועם ויין אפלק פון דעסנוועגין זאל ער גיט
וין אין הארצין גרויס בייא ויך נעסער פון אלע יודין ויגע
כריקער און קר זאל גיט אנועק קערין פון די סצות וואס הקב"ה

שׁוֹם תַּשִּׁים עֲלֶיךָ מֶלֶךְ אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בּוֹ מִקִּרְבֵּי אֲחֵיךָ תַּשִּׁים עֲלֶיךָ מֶלֶךְ לֹא תוֹכַר דָּתָת עֲלֶיךָ אִישׁ נִכְרִי אֲשֶׁר

די בְּסִדְרֵי : בו מִנְאָה תִּמְנִי עֲלֶיךָ מִלְכָּא די יִתְרֵי " אֱלֹהֶיךָ בִּיה מִנּוּ אֲחֵךְ תִּמְנִי עֲלֶיךָ מִלְכָּא לִית דָּךְ רְשׁוֹ ל מִנְאָה עֲלֶיךָ גְּבֵר נִבְרָאָה די לֹא אֲחִיךָ

ת"א שום תשים עליך. יבצית פס: לא מוכל לחם. מוסס פס: רשב"ם

(טו) איש נכרי. להלחם מלחמותיכם: אשר לא אחיך הוא, כי יסיתכם לעבוד עו"ג:

נקיט בבלבית משלות: מקרב אחיך. בגימטריא משפט יהודס:

מנוי המלך

לסם מלך, וזה אמר משם לישראל כי חבא אל הארץ וגו' וירשם וישנהם כה וזמרת, וידע חכמי סופר יסיה שהאמר אשימם עלי מלך וגו'. ואם שאלת לך מלך קודם הירושם והשיבם לא סיס מן סחימה כי תרשם שיסיה לך מלך ללחום עם ה"ל מלכים, אבל למחר הירושם והשיבם שהכל נגמר אללך בלי מלך ותרשם כי ס' לוחם מלהמך וסכ"ז חממד ואשימה עלי מלך מהמם סתרא לסתדמוס לכל הנויס אש: כביסחך, וולוי חממד כי רך מלכי עוב"ס יודעים סתנסנות סמלוס כפו סלח"ס מלכיסם בגלגיס וכל סדרך אשך הלכת, ומישראל לין פי שיודע חכמים סמלוס, ע"כ כפס ימלס על דערך למטות עליך מלך ממלכי עוב"ס שידע נעיסו המלכות. מ"כ סוסיסם סקב"ס לס חסיס במדכנס וז סתראס בגלכות סנס כי לס ישר כמיני סדכר עכ"ז אחיך לך סתנס מלך מלך לך לס אשך אסס חממד רק לס אשך יבכר ס"ל בו. ופוסס וז סיס דוגמס יסס חולר, שותר עוב של יקח לו סיסס חולר, ולס דכרס חולר לס כנגד סילר סרע, שסס ירלס דדוקס ליקחס, יסס סרין וסכסלס לס דיסך וגו'. וכן סוס סדכר כמיני סמלך, כלסס ס' לסיסם מלכסס, אלל לס דוקס חר"י במלך, יסס סמלך מקרב אחיך דוקס. ועכר סכסוס נכסלס יעקב לכינו סנסב דכרססו סספלוכס חסיס ליסודס. מ"כ אמר מד"ס מקרב אחיך חסיס

פירוש לתורת אלהים

איה אויה האבין אמלך: (טו) שום תשים מענקטו אויה דיר מאבין אמלך אשר יבחר דעם מענקטש וואם נאם דיין נאם נועם איהם אויס קלובין

משלי חכמים

קאם גיבאמין. דער עגן איז לטשל עמליכע סתרים נענען גינען אין לייעציג אונ האבין דאריין געקויפט סתירה, יעדער סתיר האט געקויפט אזיסול סתירה גיבארקט ביי אז אצייט, געוויינליך דער סתיר וואס האט געקויפט פיל סתירה פאר סווען געלם האט מען איהם קער סתירה געבארקט, דער סתיר וואס האט געקויפט פאר ווייניג געלם סתירה האט מען איהם ווייניגער סתירה געבארקט, ווען די אלע סתרים נענען געפאהרין צוריק פון לייעציג צוהיים האבין אלע געהאט גער בארנקע סתירה איינער מערער איינער ווייניגער, איינער איז גיפאהרין סיס אנדריסען פראקט וואגין סתירה איינער איז גיפאהרין סיס אקלענערין וואגין סתירה פון דעססוועגין דער וואס איז גיפאהרין סיס אנדריסען פראקט וואגין סתירה האט

מצות השם

(טו) [סל] (פסס רס) למוס כלן ישראל מלך מישראל. שנאמר שום פשים מלך מלך: (סס) [סל] (לזו רנ) שלם להקים מלך בכלן ישראל שלם יסס מוצע ישראל. שנאמר לא מוכל לחם סתין סיס ככרי אשך לא אחיך סיס:

אם תשים עליך מלך. ודאם איז אפצוה געווען די יידן נענען גינען איז ארץ ישראל איז גינען אפצוה ווי נאלין

לא תוכל לחם עליך איש נכרי וגו' ודאם איז אפצוה לא תשלוש דער מלך האט גיט גימטריא וויין פון די פלעקער נאר איז:

הוא : מי דחוד לא ימגי
ליה סוסון ולא
יחיב ית עקא למצרים
בדיל לאסנאח דיה
סוסון ווי אמר לבון
לא תוספון קמיתוב
באורחא דנין עיד :
לא ירבה לו סוסים : (פסדרינ כא) אלא
כדי ב מרכבהו שלא ישיב את העם מלרימה שהסוסים
י בליס משס, כמה שנאמר בשלמה (מ"א י) ותעלה ותאל
מרכבה ממלרים בשש מאות כסף וסוס כחמשים ומאה :
תספון לשוב בדרך הזה עוד :
שפטי חבמים

רש"י
כרגל : (עו) לא ירבה לו סוסים. (פסדרינ כא) אלא
כדי ב מרכבהו שלא ישיב את העם מלרימה שהסוסים
י בליס משס, כמה שנאמר בשלמה (מ"א י) ותעלה ותאל
מרכבה ממלרים בשש מאות כסף וסוס כחמשים ומאה :
תספון לשוב בדרך הזה עוד :
שפטי חבמים

מצות המלך
יקח לב. מ"כ אמר ולא יכור את לבנו. וסוסינו עוד על פני
המזון ודריס העושר כחמרו וכסף וסב לא ירבה לו מלך. שאל
יכדוהמלך העושר אולי ירצה להשינו סוסים וסוסים וסוסים
מ"כ שכלו אףשנינו לפי הסוד כי בחלות העושר כלול כל השגש'
דנרים שאלה סתאל סקנאל וסחלים וסכוד מוליין את סלדס
ען סמולס. ע"כ וסו סחורס וסוס כשנשע על כסא מעלכחו ונו'
למען ילמד לרלס את ס' למען ילרין ימים על מעלכחו ונו' :

פירוש לתורה אלהים
אשר וואס ער איז גיט דיין ברודער : (שם) רק גאר
לא דער סלך ואל גיט האבין פיל פערד גאר וויא
פיל ער בארף האבין גיימיג צו צייגע רייס ווענין
ווא ישיב אונ ער ואל גיט אום קערין דאס פאלק

משלי חבמים
היפסען צו מאחן די פחות אונ קעשליס מלבים, איז ער דאך גאר
גיט שולדיג צו הקב"ה מען ער ויך מאקי גרויס האלסן. דאס
וואנט דער פאק ובלגלי רוס לבס סאדיו, ער ואל גיט ויין
אין הארדין גרעסער פון אלע יודין וייגע בריינער. אבער ווען
נויעס ער גיט ויין גרעסער ובלגלי סור סן סקנאח, אויב ער
סקאכט גיט אונעק צו גיין פון דא. פחות וואס הקב"ה האט
גיבאסין צו איהם פערד נוי צו אלע יודין :

מצות השם
ער האט געדארפט צו וייגע רייס ווענין אונ צו וייגע רייסער
האט ער גיטענס האבין :
לא תסימון לשוב וגו' ודאס איז אסצות לא תעשהו מען קאר
גיט גיין פון ארץ ישראל אין סבבים מען ואל ווארענען אין
סבבים, אבער פארין אין סבבים צום באנדיל מען מען :

נביאים ישעיה נב
לחשיך מנ"ה דו"א צבאות נמש צ צב צבא צבא צבאות רוח יהוה נשמה רוח דודי יתה חיה יחידה
רנצח יהוה חיה יחידה דודי אל שם ב"ן שבעשית :

ארי כדון אמר יי אלהים א כי כה אמר אדני יהוה מצרים ירדעמי בראשנה
רש"י
(א) מצרים ירד עמי. המלרים היו להם קלת חוב ענייהם
סגרו שם וכלכלום אלל אשור כלפס כחנס עשקו :

[illegible]

בְּרַעְנָם קָעֵן וְיֹחָבֵ"ם וְחַ"ו" וְכָל שְׁלָל עֲשֹׂתָ בְּכָל אֵיל הַבְּרָכָה
לֵשׁ אֵין תִּיבִין עֲלֵיהֶן אֹנֶן אוֹיִב קָעֵן הָאֵם פֶּאָר גִּרְעִי
סַעְרָם רִיא עֲנֹרָה אֹנֶן קָעֵן הָאֵם גִּים גִּטְמָן רִי אֶלַע
וְאִכִּין, אוֹיִב אֶמְבָּא גִים אֶרִיין אֵין רִי עֲנֹרָה קֹמֶם
אִים גִּים בֶּרֶת וְעִטְרִים: ג. נִמְסָא בְּעֹרָה אוֹיִב עַר אֵין
סָמָא גִינוֹאֲרִין אֵין רִי עֲנֹרָה אֹנֶן עַר הָאֵם גִינוֹאֲרִים
אֹז עַר אֵין סָמָא גִינוֹאֲרִין וְתַלְמִית מִסֵּן סִפְסָף רָעָר
נָתַן הָאֵם עַר פֶּאָר גָּעְסִין אֹז עַר אֵין סָמָא וְכֹבֵד אִתָּ
הַמְקֶרֶשׁ הָאֵם עַר וְיִים אֹז עַר אֵין בֵּית הַמְקֶרֶשׁ
נִמְסָא מִסֵּן מְקֶרֶשׁ וְכֹבֵד סִפְסָף אֶרְעָר עַר הָאֵם פֶּאָר
גָּעְסִין אֹז עַר אֵין אֵין בֵּית הַמְקֶרֶשׁ, אֹנֶן עַר גִּעִי
רִינְקֶם אֹז עַר אֵין סָמָא נִמְסָא מִסֵּן וְחַ"ו אֶרְעָר עַר
הָאֵם בִּידַע פֶּאָר גָּעְסִין, עַר הָאֵם פֶּאָר גָּעְסִין אֹז
עַר אֵין סָמָא, אֹנֶן עַר הָאֵם פֶּאָר גָּעְסִין אֹז עַר אֵין
אֵין בֵּית הַמְקֶרֶשׁ וְחִשְׁתִּיתָּ אֹנֶן עַר הָאֵם וִיה גִּיבֹקֶם
וְעַר הָאֵם גָּעְקִים וְעִין מְרָשִׁי מְרָשִׁים) אִי שִׁשְׁתָּ בִּידַע
חִשְׁתִּיתָּ אֶרְעָר עַר אֵין גִינוֹעַן אִינְיִינִיג אֹוִי לֹאֵם
וְיִיא קָעֵן רָעָר וִיה בֹּקִין, אֶפְסִילוֹ עַר הָאֵם וִיה גִּים
גִּיבֹקֶם וְעִטְרִים) בֵּית אִי אֶרְחִיקָ אֶרְעָר עַר אֵין אֶרִים
גִינוֹאֲרִין פֹּהן בִּתְרִים מִסֵּן אֶלֶאֲנֶעַ וְעֵנֶן, אֹנֶן
עַר הָאֵם גִּנְקֶעֱם אֶרִים גִּין מִסֵּן אֶמְרָעַע וְעֵנֶן,
אֶפְסִילוֹ עַר הָאֵם נָאֵר גִּים גִינוֹאֲרִים אֵין בֵּית הַמְקֶרֶשׁ

והוא פסוק בדברי הימים: או שבא לו בארובה. שאל לו דרך ארוכה שיש קצרה ממנו ללכת ואפי' לא שיה חמלה חייב: ובקצרה חייב. היכל ללא השתמוה ולא שיה יאל לו דרך קצרה פסוק: זו היא מצות עשה שבמקדש. דיש כאל ויחלמו מן המהנה כל טמא: שאין חייבין עליה. כ"ד פה העלם דבר שאל שגנו וטעו כהוראה זו והורו לו שאל בארובה אין מביאין על שגגת הוראה זו פה העלם דבר של זכור: ד' ואיוו היא מצות עשה שבנדרה.

שדומה לו שבמקדש שחורע לו הטומאה משכא כהיתר לורי כניסה אם שגגו כ"ד כהוראה זו חייבים עליה פה העלם דבר: היה משמש עם המהורה. שגגת כהיתר: ואמרה לו נטמאתי, ופירש מיד: חייב. מפני שיציאתו הנאה לו בביאתו: ה' רבי אליעזר אומר. השרץ ונעלם קמנו. על העלם שרץ חייב. ואינו חייב על העלם מקדש. [ח] רבי עקיבא אומר ונעלם סמנו והוא טמא על העלם טומאה חייב ואינו חייב על העלם מקדש. רבי ישמעאל אומר כלל קושי וזהו העשה שגגה: ה' ר"א אומר השרץ ונעלם. דלמך קרא או כנבלת שרץ טמא ונעלם ממנו וקרא ויתרה הוא דהא לעיל כתוב או נפש אשר תגע בכל דבר טמא ושרץ בכלל דבר טמא הוא אלא ללמדך שאל ידע שנטמא ודאי ואינו יודע אם כשרץ אם כנבלה אינו חייב קרבן אם אכל קדש עד שתהיה לו ידיעה כחמלה אם כשרץ נטמא או כנבלה נטמא (ור' זרע' סבר דכיון דידע ודאי שנטמא אף על גב דלא אתברירא ליה הטומאה שנטמא אם כשרץ או כנבלה חייב ותרנויהו פטרי על העלם מקדש ורבי ישמעאל מחייב והלכה כר"ז:

[ז] שגגה דלמך קרא וסמי כדמס עליו אפי' כשטמא נדמס חסא פליו. נגמל וסמי"ט: [ח] כט"א כו'. ואידי דבטי' נמכתב כהנה וסמי לרשעא כו' כסיב נמי סין כדפני דבי ר' ישמעאל כל פרסא שנטמאה ונשנית לא כסיב אלא כשניל דבר שנטמאה כס: (יד) דאלו אשכר מחייבי כרענות פהייב ר"א אפי' לא נודע לו כאלו חסא שנטמא כדפני כט"ב פסק ד' דכתיבוס.

ער איז בארץ ארויס גינאנגען ונעתי' חייב בארץ ער גריינגען אקרבן בקצרה פסוק אויב ער איז ארויס גינאנגען דורך די קורצע נועג, אונ' ער האט זיך גיט גיבוקט אונ' גיט גינאקט (והתי' בארץ ער גיט גריינגען אקרבן ו' היא מצות עשה שבמקדש שאין חייבין עליה דאם איז אמצות עשה אין בית המקדש, קען זאל זאגן דעם טמא ער זאל ארויס גיין פון בית המקדש, אונ' אויב בית דין האבין גיהאט אמצות אונ' האבין גיפסקת ער זאל ארויס גיין דורך דיא לאנגע נועג, בארפין זיי גיט גריינגען אקרבן, אזוי וויא זייא גריינגען אויף אנדערע דיינים וואס זייא האבין אמצות: ד' ואיוו היא מצות עשה שבנדרה שחייבין עליה וואס הייבט ביי אנדרה אמצות עשה אונ' אויב בית דין האבין גיהאט אמצות אין דין בארפין זיי גריינגען אקרבן ה' ח' משמש עם המהורה אכאן האט בנעל גינען זיין טייב נועג וי' איז טהור ואסקה לו נטמאתי אונ' זי' זאגט צו אים די רגע בין איה' טמא גינאריין ופירש מיד אונ' ער האט זיך בארץ אפ' גישיידט פון איהר, נועג דיא פארה ויינע איז נאה שטארק גינען חייב קוקט איהם פרת מפני שיציאתו הנאה לו בביאתו וי' פון דעם ארויס נעקען האט ער אזוי הנאה וויא פון אריין גריינגען, נאר ער זאל זיך אן לעהגען אויף די הענט אונ' אויף די פיס, ער זאל איהר גיט אקריען, אונ' זאל ליגען רוהיג אונ' זאל נוארטיין ביו די פארה נועם פון אים אין גאנצין אנועק גיין, נועם ער זיך אפ' שיידין פון איהר, נדאם איז אמצות עשה אין דיא תורה ויתדי נדחה עליו" אפירד זי' נועם זיין אנדרה, זאל זי' זיין גאנט צוא איהם, ער זאל זיך גיט אפ' שיידין פון איהר געשנינגט, נאר ער זאל ווארטי

ונויא פריער שטייט, אונ' אויב בית דין האבין גיהאט אמצות אין דעם דין אונ' האבין גיפסקת ער זאל זיך בארץ אפ' שיידין פון איהר, נאר ער זאל זיך אן לעהגען אויף די הענט אונ' אויף די פיס, ער זאל איהר גיט אקריען, אונ' זאל ליגען רוהיג אונ' זאל נוארטיין ביו די פארה נועם פון אים אין גאנצין אנועק גיין, נועם ער זיך אפ' שיידין פון איהר, נדאם איז אמצות עשה אין דיא תורה ויתדי נדחה עליו" אפירד זי' נועם זיין אנדרה, זאל זי' זיין גאנט צוא איהם, ער זאל זיך גיט אפ' שיידין פון איהר געשנינגט, נאר ער זאל ווארטי

ונעלם ונעלם שהי פעמים. לחייב על העלם מומאה ועל העלם מקדש:

ואגם נעלם ונעלם שהי פעמים עם שמיים אין פסוק המקדש, און סייא ער פארנעקט און ער איז אין צווייטא מאהל "נעלם" עם נועם פארנעסין נועדן לחייב על העלם מומאה ועל העלם מקדש סייא ער פאר נעקט דיא מומאה און נויס און ער איז אין בית

רש"י

שיר של תורה. מומור לתודה: ארוממך ה'. הוא מומור שיר תוכה הכית: ושיר של פגעים. יושב בסתר עליון: פגעים. מויקן שפוגעין בכני אדם להזיק: להני קראי. טיר של פגעים: ונגי'. כשהוא הולך לישן בלילה: דאיכא מכה. ולוחש עלה מקראות

במרא שבועות דף מו ע"ב

סלס ס' כלל כלי סמילון רבצח דמלכות דכילס כם ובשיר תנו רבנן שיר של תורה בכינורות ובנבלים ובצלצלים על כל פינה ופינה ועל כל אבן גדולה שבירושלים אומר ארוממך ה' כי דליתני וגו' ושיר של פגעים וי"א שיר של נגעים מ"ד דנגעים דכתיב ונגע לא יקרב באהלך ומ"ד פגעים דכתיב יפול מצדך אלף ואומר יושב בסתר עליון בצל שדי יתלונן ער כי אתה ה' מחסי עליון שמת מעונך וחזור ואומר מומור לרוד בברחו מפני אבשלום בנו ער לה' הישועה על עמך ברכתך סלה ר' יהושע בן לוי אמר להני קראי ונאני היכי עביר הכי והאמר רבי יהושע בן לוי אסור להתרפאות בד"ה להנן שאני ואלא כי אמר אסור דאיכא מכה אי איכא מכה אסור ותו לא

תוספות

ער כי חסס ס' מחסי' דכפיש נפיל מיניס וסלומת דפשי' תרסס דתשפתי כלאיכס ססיו מ"ירין לסס כשמת סכנין סלסל תשס וסלסל לא משפתי כססי: אסור להתרפאות בדברי תורה. וסס דלמס כשמת סכס (דף סג) לתישפס כס יוסס יוסס ססי וירס מלסס ס' סלסו יגו' סכסס סלסו:

ומכאן נראה דאמר קרעין ופאי דאמר פגעים און דער נואם רופס דעם קפיטול דאם געזאנג פון פגעים נגענענענישען דכתיב טייל אין דעם קפיטול שמיים דער פסוק יל מצדך גלף פון ביין זינגעק נויס וועלין פאלין מוינענד מויקים און פון ביין כעקסע נויס וועלין פאלין צעהן מוינער מויקים ונוייל אין דיא פסוקים שמיים וויא הקב"ה היט דעם קענטש פון אלע געגענענישען און מכות דריקער טעקט גערושין דאם קפיטול דער גיזאנג פון פגעים אדער פון נגעים (מכות) וויא און ער זאגט דעם קפיטול יושב בסתר עליון קצל שרי יתלונן און ווייטער ביו כי אתה ה' מחסי עליון שדי קענען וויא וויא און ער זאגט דעם קפיטול מומור לרוד בברחו מפני אבשלום בנו און ווייטער ביו לה' הישועה על עמך ברכתך סלה רבי יהושע בן לוי אמר להני קראי ונאני רבי יהושע בן לוי פלעגט אלע נאכט זאגן דיא פסוקים פאר ויין שלאפן און נאכדעם איז ער געשלאפן. פלעגט דיא נכרא ותיב גביי הכי וויא אזוי האט רבי יהושע בן לוי געקענט אזוי טאהן והאמר רבי יהושע בן לוי אסור להתרפאות בדברי תורה רבי יהושע בן לוי האט דאך גיזאגט מען טאר זיך נישט היילין מיט פסוקים פון דיא תורה. ענפעקט דיא נכרא לתנן שאני רבי יהושע האט זיך גיט ניהילט מיט דיא פסוקים פון אקבאנקייט. ער האט נאר גיזאגט דיא פסוקים ויי זאלין אויף איהם קשיצען פון מויקים ואלא כי אמר אסור נאר וואס דען האט ער גיזאגט טאר מען נישט טאהן מיט די פסוקים דאיכא מכה אויב איינער האט אטקה טאר ער נישט זאגן פסוקים אויף דיא מכה נא ואל געבילקט

ובשיר תנו רבנן שיר של תורה בכינורות ובנבלים ובצלצלים על כל פינה ופינה ועל כל אבן גדולה שבירושלים אומר ארוממך ה' כי דליתני וגו' ושיר של פגעים וי"א שיר של נגעים מ"ד דנגעים דכתיב ונגע לא יקרב באהלך ומ"ד פגעים דכתיב יפול מצדך אלף ואומר יושב בסתר עליון בצל שדי יתלונן ער כי אתה ה' מחסי עליון שמת מעונך וחזור ואומר מומור לרוד בברחו מפני אבשלום בנו ער לה' הישועה על עמך ברכתך סלה ר' יהושע בן לוי אמר להני קראי ונאני היכי עביר הכי והאמר רבי יהושע בן לוי אסור להתרפאות בד"ה להנן שאני ואלא כי אמר אסור דאיכא מכה אי איכא מכה אסור ותו לא

אכסו. לסבי פנימית מוסרם.
למיל פירש בקונטרס
ואתפידם שתי תורות גדולות
אל סחומם מבסין וקשיל סם
כן פנימית אמר נאכלה וסא
נפסלם כיוול דלס מלינו סיסל
קדוש מין לחומס ובסרס כסל
לפסית (דף יס) נסל אמר
כעסר שני ססור פסודין חסון
כפסיס סס מין לחומס.
ונלסל דפסיס סיו עסלכין וסל
פ"ג דקרי פנימס לסן דלסדי
סומס וסלי זס סיל ויסל סילוס
ססיל כלסי מין לסיכ מ"ס קרי
לס סומס לסי ש"ס דלס
סלסל וסדססן כסרס כילד לולין

והתנן הלוחש על המכה אין לו חלק לעולם הבא
הא אתמר עלה א"ר יוחנן ברקא שנו לפי שאין
מוכרים שם שמים על הרקיקה: וב"ד מהלכין
ושני תורות אחריו וכו' ביצד מהלכות רבי חייא
ורבי שמעון ברבי חד אמר זו כנגד זו וחד אמר
זו אחר זו מ"ד זו כנגד זו והפנימית הך דמקרה
לחומס מאן דאמר זו אחריו הפנימית הך דמקרה
לבית דין תנן הפנימית נאכלת והחיצונה נשרפת
בשלמא למ"ד זו אחר זו אממו להכי פנימית
נאכלת משום דאתיא חיצונה קמה וקדשה לה
אלא למאן דאמר זו כנגד זו תרוייהו בהדי
הדרי קאמיקרשי. ולשמך למאן דאמר זו אחר
עברה במקום חול חלל במקום מקודש: כי הדרי ניהו. שתיין מקודשות יחד או שתיין יאכלו או

נזעירין. פקענט דא נקרא אי איבא פכה אסר ותי לא
איב. ער האט אפכה אונ ער נאנט אויף די סכה
פסוקים האט ער נאר גיטאהן אואך וואס קען
קאר נים אונ גיטקראפט נוערס ער גיט ויהקנו מיר
האבין דאך גילערונגס חלחש על הפכה אין לי חלק
לולם הבא אז ער נאנט פסוקים אויף אפכה האט
ער נים אפחלק צו עולם הבא, ענשערס די נקרא
דא אימיר על מיר האבין דאך גילערונגס אויף דעם
דין אסר רבי יוחנן דרומק שט רבי יוחנן נאנט אויב
ער שפייט אויף דא סכה אונ נאנט אויף איהר
פסוקים האט ער קיין חלק עולם הבא, אפער אז
ער שפייט נים אונ נאנט פסוקים. קאר קען נים.
פון דעקטונענין אויב, ער האט יוא אזוי גיטאהן
הט ער גיט פרלארין זיין עולם הבא לפי שאין פוגרים
שם שמים על המקדש טייל קען מאר נים דער
באנען דעם נאמען פון הקדוש ברוך הוא אוף דעם
שפיען. אונ אין דא פסוקים אין דאך דא דער
נאמען פון הקב"ה ויא, עס שטייט אין פסוק פי
אני ה' רופאך. איך נאט נועל דך היילין: בית דין.
פולכין וסמי תיחא אהיהו אין די כושנה שטייט בית
דין זענען גענאנגען ואויף דעם נייעם פלאץ
אדער אין דא גייע שטובין אונ פליגד פאר
בית דין האט קען גיטראגין צוויי חלות פון אקרבן
התורה (עין בגמרא פ"ג) פקענט דא נקרא ביצד
פולכט וויא אין קען גענאנגען מיט דא חלות
בדי וקיי רבי שמשון רבי אין דעם קרינט רבי הייא
מיט רבי שמעון ברבי חד אמר זי כנגד זי איינער
נאנט קען האט גיטראגין דא חלות איינע געגין
דא אנדערע, צווייא פהנים זענען גענאנגען
איינער געגין דעם אנדערין, איין פהן האט
געהאלטן איין חלה דער אנדערער פהן האט
געהאלטן דא אנדערע חלה וחד אמר זי אחר זי
אונ איינער נאנט קען האט גיטראגין דא חלות
זיין חלה איינער דא אנדערע, אונ וואס אין

דיא כושנה שטייט דא איינזייגיקסע חלה נוערס
גינעסין אונ דא אויסקווייגיקסע חלה נוערס
פארקערנט, נועלכע הייטס איינזייגיקסע חלה פאן
אונ נועלכע הייטס אויסקווייגיקסע חלה פאן
דאס זי כנגד זי דער וואס נאנט דא חלות האט
קען גיטראגין איינע געגין דא אנדערע חגיגות
חד פקרא לחיפה דא חלה וואס אין גיווען נאנט
צו דא קאהער פון שקאט נוערס גערופן דא
איינזייגיקסע חלה פאן דאס זי אחר זי דער
וואס נאנט דא חלות האט קען גיטראגין איינע
איינער דא אנדערע חגיגות חד פקרא לחיפה דא
חלה וואס אין נאנט צו בית דין, די איינזייגיקסע
חלה נוערס גירופן דא איינזייגיקסע חלה,
נאנט דא נקרא חנו מיר האבין גילערונגס חגיגות
נאכלת והחיצונה נשרפת דא איינזייגיקסע חלה
נוערס גינעסין אונ די אויסקווייגיקסע חלה נוערס
פארקערנט גילכא לפאן דאס זי אחר זי דאס אין
ריקטיג נאך דעם וואס דא חלות האט
קען גיטראגין איינע איינער דא אנדערע חגיגות
לחגי חגיגות נאכלת דריבער נוערס די איינזייגיקסע
חלה גינעסין משום דאתיא חיצונה כפח וקדשה לה טייל
דא אויסקווייגיקסע חלה קוקט פריער אונ ויא
הייליגס דעם ארט נוערס שוין דא אנדערע חלה
וואס קוקט איינער איהר אויף הייליג אלא לפאן
דאס זי כנגד זי אפער נאך דעם וואס נאנט דא
צווייא חלות האט קען גיטראגין איינע געגין די
אנדערע חגיגות פהן דא קא סקדשי הייליגן דאך
ביידע חלות צו נאמען דעם ארט נוערין דאך ביידע
חלות צו נאמען הייליג, פאר וואס נאל קען איינע
גסין אונ די אנדערע פארקערנט דאך קען ביידע
גסין אדער ביידע פארקערנט, פקענט די נקרא
ילפמס לפאן דאס זי אחר זי אונ וויא דו נאנט דער
וואס נאנט דא חלות האט קען גיטראגין איינע
איינער דא אנדערע איי ריקטיג וואס איינע אין

שתיקה יספרו: חדא מי
מקדשה. את המקום: הכי
ז' תודות. מיכא תרוויבו
ענין תרוויבו חדא מלחא
היא: ע' נביא. חגי ומלכא:

זו חדא מי מקדשה הא כל שלא נעשית בכל אלו
תנן ואפילו למאן דאמר באחת מכל אלו הני
תרווידי חדא מצוה היא אלא א"ר יוחנן ע"פ
נביא נאכלת ווע"פ נשרפת:

(דף סס) התלונות: יסור
המוצא בלשנים חט"ס
מבטלים היה מסתקד כל עם
סוים בבלם בקדם דלא אפטר
ליקר בענין וסדל ועוד מסתקד
ססס דוקא בכוס לקדקס וססס
סוים אפטר סללן:

הייליג און די אנדערע אוי גים הייליג דאס מי מקדשה קען דען איין ס'ה הייליג מאכין דעם ארץ הא כל שאל נעשית בכל אלה וכן מיר האבין דאך גילערונגס אויב עס איז גים נישטאן גינוארין מיט די אלע זאכן וואס שטייט אין די משנה איז דער ארץ גים הייליג, און אין די משנה שטייט דאך עס דארף זיין צוויי חלות, ווערנט דאך דער ארץ גים הייליג מיט איין חלה תפילה לשון דאס פאסט ס'זאל אונז אפילו דאך דעם וואס זאגט און מיט איינע פון די אלע זאכן ווערנט אונז דער ארץ געהייליגט וס'מיט אס'ה אללין אדער מיט אפ'ה גרול אללין אדער מיט אונזא אללין אדער מיט ס'הדרין אללין אדער צאנעס פאר וואס :

זוהר ויחי דף רמג ע"א ת"ת דאצילות יוד הא ואו הא

[illegible]

הלכה פסוקה

הרמב"ם הלכות ברכות פרק ג.

(א) קמח של אחד מחמשת המינים שבשלו בקדרה
גין לבדו בין שערכו עם דברים אחרים כגון
לביבות וכיוצא בהן וכן הרגן שחלקו או כתשו ובשלו

(א) קטח של אחר מתבטח המינים ששטרו בקדשה אויב
 קען האם ניקאכט אין אטאפ קעהל פון
 איינע פון דא פירף מינים צו לבדו סייא קען האם
 ניקאכט דא קעהל אלזין בין שיערס עם דברים אחרים
 סייא ער האט די קעהל עקמישט מיט נאך נאכין
 קען לבדו נוצא צו רמיונו קרעפליק אין די
 טייג איז ניקאכט געווארן פלייש אדער קען
 אדער אנדערע נאכין צו מלך שחקו או תבשיל
 בקדשה און אזוי איז דער דין אז ער האט קערנער
 קארין צו שדשען נדער קערנדיל אויף צווייגן
 אדער אויף דרייגן אדער ער האט דא קארין

יוסף לחק

מוסר

מספר חסידים סימן רח. רט.

ב"ה ק"ף ששוקלין במאזנים זכיות ושכר ועדירות ופורעניות
 שהיה לפניך וזה שנאמר בדניאל תקחלם במאזנים
 ואתה תכחם סכר בלוחו ענין שאלם מפלוג יתלולו עליו. מעשה

כַּף שִׁשְׁקוּלִין בְּמֵאֻנִים יְכִית וְיִשְׁכַּר וְעִבְרִית וּפְרָעֻטָה הָשֵׁת
לְעִבְרִיהָ עִם אִיזֵי דָא אֲנוּאָשְׁאָל וְנָאם מִעַן וְנִעְנַם
אוּרִי זֵי דִי סִמּוֹת אֲנִי וְיִיעַר שְׂכַר אֲנִי דִי עִבְרִית
אֲנִי דִי שְׂמֵרָאָה אוּרִי דִי עִבְרִית וְנָאם דָּעַר שְׂמֵרָאָה
זָל וְיִין גְּלִייהָ צַד דִי עִבְרִיהָ וְחַט שְׂנָאִר דְּנִינָל אֲנִי
דָאם אִיזֵי וְנָאם חֲסִיד אִיזֵי סִפֵּר דְּנִינָל חֲלִמָא
בְּמֵאֻנִי וְאַשְׁתַּבַּח חֲסִיד רֹאם בְּיוֹם גְּעוּלָאִין נְיוּרָאִין
אוּרִי אֲנוּאָשְׁאָל חֲסִיד בְּיוֹם גְּעוּלָאִין נְיוּרָאִין פְּעֻלָּת
בְּאוּרֵי עִנְיָן שְׂמֵרָאָה חֲלִיזָא וְחִלּוּצָא זִלְי אִיזֵי דִי עֲלִיבָע
וְאֵד וְנָאם דָּעַר קִשְׁנָמֶשׁ לֵאכֶם פֻּן אִיזֵר וְנִעַם מִעַן
לֵאכִין פֻּן דָּעַם מְעַנְמֶשׁ מִשְׁנָה עִם הָאֵם גִּבְרָאִין

בקרדוה כגון הרפיות וגרש הכרמל וניצוצא בהן וכל זה
הוא הנקרא מעשה קדרה, וכן כל הבשל שער על
המזבח חמיצין בין קטן בין פת בתחלה סמך עליו
תורא משה מנזות: (ב) ב"א כשרה המין היה חשוב
אצלו ולא היה טפלה אבל אם היה אחר מחמשת
המזינים שערב טפלה אינו סמך אלא על העיקר
יפטר את הטפלה וזה כלל בברכות כל שהוא שער
עומם טפלה סמך על העיקר ופוטא את המטפלה בין שה

בְּחֵדָה שֶׁנֶחֱלָצוּ בְּחֵדָה מֵהֵם רַחֵם הַיָּהוָה כִּי־הֵם אֲשֶׁר־לָכְדוּ כֶחָד וְנִלְכְּדוּ
 בְּיָדָיו (ו' מִחוּבָה לְרֹאשׁ מֵינִי);
 אִם תִּרְחֹם בֵּית הַלֵּלָה וְאִם יִבְכְּנוּ תִּכְבֹּד וְרוּחִם לֹא יִשָּׁמִים
 דְּרִים בֹּ דֶם שִׁמְרָאֵל יִדְרִים בֹּ דֶרֶךְ בִּינֹן. וְכֵן יִשָּׁמֶד
 שְׁנוֹנִים בֹּ קִלְוֹת לֹא־סוּס וְסוּס יִרְכֹּם יִלְכֹּד יִלְכֵּד שִׁכָּל
 כִּרְכֹּד בֹּ לֵלָה נִלְכְּדוּ הַכֹּלִם קִלְוֹת לֹא־בִינֹן בִּינֹם י' דֶּם שְׁנוֹנִים בֹּ
 יִשָּׁמֶד שְׁנוֹנִם הַמִּסְתַּר הַיִּרְיִים הֵם הַיִּרְיִים וְאִם יִשָּׁמֶד יִשָּׁמֶד
 כֹּל יִשְׁכַּד דֶּם. לְהוֹטֵל לֵאמֹר הַסְּרִים רֵעָה אֶל־יָדָיו וְאִם יִשָּׁמֶד
 מִתְּחִלָּה דֶּם בִּינִים אֶל לֹם. וְלֵאמֹר מִלְּבָדִי חֲמִים אֶל־

עלשטויסן און מען האט דאס קארין גיקאכט אין
אסאך גוט הייסט גאנעלאך אדער פערל מאשע
גוט הייסט אדער מען האט צורענע ווייכע
אנדערע פון תבואה איידער דאס קערנער נעמען
הארט גיטארין אין די זאנען וויצט דאס און
אנדערלייבן וכל זה הוא תבואה מעשה תבואה דאס אלץ
ווערט גיטארין אסאך גיקעכטס וכל כל תבואה שבע
תבואה תבואה תבואה און אזוי אלע אנדערע גיקעכטס
וואס איינציג איז אריין געמישט פון דאס פינף
מינים קארין בין רבץ בין פת סייא עס איז אריין
געמישט מעהל און סייא עס איז אריין געמישט
ברויט תבואה מברד עליו בואה מיני מונות איידער ער
עכטס זאל ער זאגן די ברבך בואה מיני מונות:
(ג) במה דברים אמרים בשעה היום חשב אצל ווען
איז דער דין ער זאל אויף דעם עסין זאגן דאס
ברבך בואה מיני מונות אז דער מין עסין פון די
מעהל איז ביא אייך ליב און שייך ולא היה
מפלה און דאס איז גיט צו גינעבין צו יענע גע-
קעכטס וואס אין אסאך, נאר פארקערט דער עיקר
גיקעכטס איז דאס מעהל און יענע עסין איז צו
גינעבין צו די מעהל אצל אס היה איד מפתח תבואה
שעניב ספלה אדער אז די מעהל וואס איז איינע פון
די פינף מינים וואס איז אריין געמישט אין אסאך
איז דאס נאר אפאקעטונג צו די אנדערע עסיג-
ווארג וואס אין אסאך און צו אנדערע עסיגווארג
וואס אין אסאך איז ביא אייך דער עיקר איז מברד
אצל על העיקר ויפטר את הספלה זאל ער נאר זאגן די
ברבך אויף דאס עסיגווארג וואס איז ביא אייך
דער עיקר און די עסיגווארג וואס נעמען נאר צו
גינעבין אויף זייא דארף מען גיט זאגן אדער
וחי כל בברכות און דאס איז אפאל אויף אלע
ברכות כל שיהא עיקר ועמו ספלה אויב ער עכט צוויי
ערלייא עסיגווארג איינע איז ביא אייך דער
עיקר און דאס צווייטע איז נאר צו גינעבין צום
עיקר מברד על העיקר ויפטר את הספלה זאל ער זאגן
די ברבך אויף די עסיגווארג וואס איז ביא אייך
דער עיקר נעמען ער שוין גיט דארפן זאגן אדער
אויף די צו גינעבן עסיגווארג ביה שיהא תבואה
מערבט עס העיקר ביה שלא תהיה מערבת סייא דאס צו
גינעבן עסין איז אויס געמישט צוואקען מיט
דעם עיקר עסין, סיי די צו גינעבן עסין איז בא-

באָדער שטח'לעכע באָדער שטח'לעך וואָס זיבן וועלכע באָדער
איינער האָט געלאָמט פון זיין חבֿר וואָס ער האָט
געקענט זעהן דא אונזערשטע שטוב מיט דא
אונזערשטע שטוב צו ואָמען מיט איין סאָהל
וועלכע איינע זענען אַזוי גרעסער מיט אַפּעלער וועלכע
גייט דא האָט איהם נאָם נישטראָפּט איינע קינדער
זענען גיבאָרן גיבאָרן מיט אַזעלכע איינע אַם
תּוֹרָה בית של צדיק אַם בית הַנֶּחֱמָה תּוֹרָה אַזוי רוא ווערט
זעהן אַשטוב פון אַזדיק אַדער אַשטוב זענען חבֿר
גיבאָרן אַ נגרים אַ נגרים אַ נגרים אַ נגרים אַ נגרים
נשטעלען די דאָס אַזוי אַזעלכע וועלכע אַם
יודן האָבן געוואָלט אין דאָס שטוב פון אַם
אָדער אין דאָס שטוב האָט מען נישט געקענט מיט
הייליגקייט וְזו בית הַמִּדְרָשׁ שְׁנֵהֵם בּוֹ קָלוֹת יָאֵשׁ אַז
אַפֿיג הַמִּדְרָשׁ וואָס מען האָלט איהם נישט מיט
הייליגקייט אַז נישט מיט מורא שְׁמֵם סוֹפּוֹ נאָל בּוֹד
נגרים וועט דער בית הַמִּדְרָשׁ אַמאָהל אַזיין פאָלן
בייא נישט אין דאָס הענט ביי לַמִּדְרָשׁ שְׁנֵהֵם דאָס
פאר דעם געקענט ער זאָל זיין וואָס זיין בעל הבית
נישט געקענט פון איהם ביי אַם נגרים קלוג ראש
ווען זיבן זיבן ח' ער שטעט ביי יִשְׂרָאֵל וואָס אַזוי לאַנג
וואָס די יודן האָבן געמאָלט הייליג דעם בית
הַמִּדְרָשׁ, האָבן דאָס נישט געקענט אַזיין
פאָקעט אין בית הַמִּדְרָשׁ, אָדער אַז די יודן האָבן
פאָקעט דעם בית הַמִּדְרָשׁ שְׁנֵהֵם וואָס עס
שטייט אין פּסוק דער גבאי יִרְמְיָהוּ האָט געזאָגט
אַז די יודן הַמִּדְרָשׁ פֿאַרצײט הָיָה כְּבֵית מִלֵּךְ אַז דען דאָס
שטוב ווער בית הַמִּדְרָשׁ גיבאָרן אַזוי וואָס
אַקעלער וואָס אין איהם פּערזאָנלעך זיין אַלע
שטעלעך מענטשן, צו סאָהן זייערע שטעלעך
מעשים אין דער שטוב וואָס דאָס וואָס זיין ווער
נאָכדעם האָבן וואָס אַז געקלעבן אַלע מענטשן
וואָס זענען אַנעק געמאָנגען פון נאָמס וועט, אַלע
רשעים אַם יִשְׂרָאֵל הַמִּדְרָשׁ דאָס אַלע אַם פֿאַר יִשְׂרָאֵל
תּוֹחֵלֶת דַּעַת בְּיָמֵינוּ הָיָה דאָס נישט טוהען קיין שטעלעך
אַז די יודן סיידין פּאַרצײט וואָס זיין שטעלעך
אָדער דעם אַזעלכע אַז יִשְׂרָאֵל הַמִּדְרָשׁ אַלע אַם
בּוֹ יִשְׂרָאֵל הָיָה תּוֹחֵלֶת אַם שְׁכָנֵינוּ אַם תּוֹחֵלֶת וְזוֹ מוֹחֵל דַּעַת
אַז די הַמִּדְרָשׁ הַמִּדְרָשׁ ווער נישט פאָרשטעט פון
דאָס נישט סיידין וואָס פאָרשטעט פּאַרצײט איינער

הטפלה מעורבת עם העיקר בין שלא יהיה מעורבת: יכוז וס לזכר פחלה לו שמכין סם ספורס ולזן מוכין כידס.

והנדרע אונ דער עיקר עקין איז באוונדער, אויב
ער עקט וויא צו זאקען דארף ער נאר זאגן דיא
ברכה אויף דעם עיקר עקין און אויף די צווייגעקענע
עקין בארף קען מין ברכה זאגן:

שפטים יום ה תורה

אונקדום

למשך מתית דיא יהוה נפשי יה יהו יהוה רוח יוד הא ואו הא נשמה ידוה חיה יחידה ה דמלי הוה אל
שם ב"ן שבעשית בניקוד חולם:

י וְלֹא יִרְבֶּה-לָּךְ נָשִׁים וְלֹא יִסּוּר
לְבָבוֹ וְכִסְפּוֹ וְזָהָב לֹא יִרְבֶּה-לָּךְ מָאֵד:
י וְהָיָה כְּשִׁבְתְּךָ עַל כִּסֵּא מַמְלַכְתְּךָ
וְכָתַבְתָּ לֹךְ אֶת-מִשְׁנֵה הַתּוֹרָה הַזֹּאת
עַרְסֶפָּר מִלְּפָנֵי הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם:

ת"א ולא ירכס לו נשים. מלפני קטו סכסדין כ ד:

רשב"ם

(ית) משנה התורה. וזקני פירשו ברברי דומים שני ספרי התורה. ותרנומו פתשנן. ואינו מנורת ושנתם:

שפתי חכמים

ב מדכחיו לו דמשמע לו סוף דלס ירכס שכולס לזמן לזכר סלו
אלס כדי לזמן לסכסלס פי' ספוקוסיו למייליו ולפסיו ולפכדיו
דפככל וכפכסס ומלכוסים וכל סכדיך לסס: ל דלס"כ וס"י כפכסס
ל"ל דלס"ל וכסכ לו סס משנס ססוסס וגו' דודלי קודס לכן סינו
מסוייב יוסר מפכר יכסל אלס ססוס מוסכ אלסיל ססכ' מפכר
כ שבכחו. סס עשס כן כדלי ל סול סתתקיס מלכוסו: אס משנח התורה. (סכסדין סס) סחי ספרי תורות
לסס ססס מונח ככית נגזיו וססס סככסס ויוסלס עמו ולווקלסס סרנס פתשנן ססס ל' ססס ודכור:

פירוש לתורת אלהים

(יז) ולא אונ דער סלך זאל נים געקען פיל ווייזער
ולא יסר לכו אונ ער זאל נים אפ טאהן ויין הארץ
פון נאמ וקס וזכ אונ גאלד אונ וילדער זאל זיך
דער סלך נים מערין נאר וויפיל ער פארדארף האבין
וועגין ויין סיר: (יח) ויהי אונ עם וועט זיין אין ויין

מצות השם

(יז) [מקל] (ללו רלו) סלס ירכס לו נשים יוסכ סל סנסס טסכ: סלסלכר ולא ירכס לו נשים:
(סס) [מקל] (ללו רלו) סלס ירכס לו ססלך לסלסו מעון רכ יוסכ מעס סלרין לסככסו ופכדיו. סלסלכר וכסכ ווסכ לו ירכס
לו מעל:
(יח) [סלך] (פסס רכ) סיכסוכ לו ססלך ס"ס מיומד מלכד לוסס ססססו לו לוססיו. סלסלכר וכסכ לו סס סנסס ססוסס
סוסס:

ולא ירבה לו נשים ונאם איז אמצות לא תעשה דער סלך נאם
נים נישארס געקען מעהר ווי אכקענהן ווייזער:
וכסכ וזכ לא ירבה לו נאם ונאם איז אמצות לא תעשה דער
סלך נאם נים זאמלען וילדער אונ גאלד מעהר ווי סיל
ער בארף סאר זיך אונ סאר ווייזע מיליטער אונ אכקייטין
אויף דיצאות צו אכקענהן מעג ער אויך נאר האבין אצרות
סין וילדער אונ גאלד צום בעריהקען זיך סאר ער נים האביו

ישראל : שְׁלִישִׁי יָח א לֹא יִהְיֶה רִבְּהִים הַלֵּוִים כְּרִשְׁבִּט לִי חֶקֶק וְנִחְלָה עִם יִשְׂרָאֵל אִשִּׁי יִהְיֶה וְנִחְלָתוּ יִאבְדִּין :

בעל המורים

כאוב נסתר ממלכותו : (6) לא יחיס לכהנים . סמך לפסכת מלך כי ס"פ סמך הוה נמשח . והקדים מלך גדול הוא מעט . ועוד רמז מעל הכהן יחיס העולם והמנחם והנסך . ועוד

שפתי חכמים

ממלכתו ואמר לבאול נכבד לא שמע וגו' : ס דל"כ ל"ל כל שם לוי כיון שכתוב לפניו לכהנים הלוים אלא לרבות כיון חמישים כו' . ואל"ת למס אלמדיך מיושם לכעלי מועין וסא כס' לו כתיב כל זכר בכני אהרן יאכלנה וסדש"י כל זכר אפי' בעל מוס כו' כ"ל שנס הם יחלקו בקרבנות ופשיטא שלא יחלו דשטוס : זכ נתן להם חלק בקרבנות . וי"ל לפי שקדשי הגבול כיון מרומם ונכונים בכור זכר כו' שם לגמלים קודם סנאם בקרבנותיהם שם יכולים ליתן ללוים כס' שירלו ולרוב הם נותנים לחמישים שיכולין להקריב ולא לכעלי מועין שמינס יכולין להקריב ס"ל שיעלו חלק באלן לכך לרין מיעוס : ע ר"ל קדשים ששכיין מן הגבול ופס סס ופסכס מרומות ופסכסכס :

פירוש לתורת אלדוים

בער צודער מלוקה פון איין אנדערין ישראל : (א) לא יתה עם ואל גיט ויין צו די פהגים וואס זענען פון שבת לוי כל שבת לוי נאנץ שבת לוי סיי די פהגים וואס ויין האבין אפערער אונ סיי די פהגים וואס האבין גיט אפערער חלק ונחלה אחלק אין דעם רויבין

מצות השם

(6) [מקד] (לאו רלח) שלא יסול כל שבת לוי חלק באלן . שנאמר לא יחיס לכהנים הלוים כל שבת לוי חלק ונחלם פס ישראל : לא יהיה למינים הלויים וגו' וראם אין אפירות לא תשלו דער נאנצער שבת לוי פהגים אונ לויים ואלין גיט זענען אחלק אין ארץ ישראל . וייל וי בארשין לערנען חרקה צו די יידן

תרנום

נביאים ישעיה נב

לחש'ך מנח' דרא צבאות נש' צ צב צבא צבאות רוח יהוה נשמה דנצח אדני נשמה דחור יהוה חיה יחידה דנצח יהוה חיה יחידה דחור אל שם ב"ן שבעשית :

חשף יהוה את-זרוע קדשו לעיני כל-הגוים וראו כל-אפסי-ארץ את ישועת אלהינו : ס סודו סודו צאו משה ממה אר-תגעו צאו מתוכה חברו גשאי כלי יהוה : י כי לא בהפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו ביהולך לפניכם יהוה ומאספכם אלהי ישראל :

מצודת דוד

(6) חשף ס' . גלס זכורו לסכות כס . ואחז סמל כגסור סמלס זכורו לסלסס מול סלויב : כל אפסי ארץ . כל סיוסנים בקלות סלכין : (ב) סודו סוד . סכסל לוער כמסירות רב סודו מלכ ספמים ולא מלס : סמל אל פנשו . אלשי ארץ נכרים סמל יחיס ללס אל הנשו כס : לאו סמלס . מתוך כל פיר סלסס כס : סכרו נשלי כלי ס' . סכרו מכל פומלס סלסס סמלסס כלי ס' . כ"ל כלי ויין סלסס יסוס כלי ס' ססס סמלסס וספסלות לא חרכ ולא חמס : (ג) כי לא כחפזון . אלס לא מלסו כחפזון וסכסל . כ"ל פס כי סמלתי סמלססו ססס כמסירות מ"פ לא סלסל כלדס סמפסד ולא מלכוון כמנוסס ורדסס כלדס סכורס : כי סולך וגו' . כי ס' סולך לפנכסס וסוס ססלסס :

דעם פירוש עברי מייס'ש געפינט מען ביין דער הפסוקה פון דער וואך .

בביתו חפזו מביני עמיתו י הנה ישכיל עבדי ירום ונשא ונבה מאד :
 ובערתי לא תתבולו ה פאשר שממו ערד רבים כן משחת מאיש
 לארצו ארי קבר קרמיון מראתו ותארו מבני אדם :
 ונעתי לבגדא גלוחון
 אלהא דישאאל : ד ונה יצח עבדי קשיחא ירים ויקצי ותקוף לתרא : ה קמא דקברו ליה בית
 ישראל יומין סניאין דבהו חשוף ביני עמיתא חינוהון וזיוהון מבני אגשא :

מצורת דוד

רש"י

(ד) ישכיל . ונלה באחרית הימים : ללכת לחריכס וס"כ חסיו בשומים ביוקר : (ד) סנה ישכיל
 עבדי . לו ילח עבדי ישראל וקלס כלס בל יחיד כדרך העקרה
 ענקות כמות : ירום . יסיה כס ונשג וגו' . וכפל הדבר בפ"ש לפי מריות סגדולס והעמסלס : (ס) כלסר ששמו . כסי
 סימור ערבים סמסון אשר סמסו רבים על ספולס כלסס סן אלת כסחת סרלסו סמסלס ליש וסלרו ססונס סמסור כן
 סרס כיל סין סו לס סמסלס ולס גבורס ולס אפולס סלס :

כתובים תהלים קט

לחשוד מוסר ומלכות ד"א שין דלת יור נפש שין שין דלת יור רוח יאהרונה נשמת דיסור א אד
 ארנ ארני נפש ארני רוח אלף דלת נון יור נשמת דמלכות יו וז הו חיה יחידה דיסור יתה חיה יחידה דמלכות
 אל שם כין שבעשיה :

א חלף די חסית ססנו לי א תחת אהבתי ישמנוני ואני תפקה : ב וישמנו עזי רעה
 ואנא אצלי : ב ושון עלי תחת מוכה ונאנא תחת אהבתי : ג תפקד עלי רשע
 בישתא חלף סדא וסגיתא ושמון יעמד עזי ימיו : ד בהשפטו יצא רשע ותפקלו
 חלף דרסית : ג אסער עלוי דשיגא וסמא יקום על ימיניה : ד באידיניה יפוק
 חייב וצלומיה תמא לחובתא : ה ירום יומיו קליל סגנו שנוי ירת איתון :

מצורת דוד

רש"י

(א) תחת אהבתי . אונס : ואני תפלה . ואני מתפלל
 עליהם תמיד : (ב) רעה תחת מוכה . אני חקרי
 ככל שנה פ' קריס כשכיל האומות והם מריעים לי :
 (ג) הפקד עלי רשע . כמותו : (ד) בהשפטו . לפניך :
 (ה) פקודתו . גדולתו :
 פליו כשמים סך מלסו לבו לסול כרכו מס' ולין לבו שלס סמו : (ס) סקדמו . ססור וקינו ססול סקיד ומסונס פליס :

פירוש עברי מייטש

(א) תחת אהבתי . ישמנוני פאר סין ליבשאפט וואס
 ויין דארפין מיר ליב האבין . האבין ויין
 מיר פייגט ואני תפלה פון דעססונעגין בעם איה
 פון וייערמנועגין : (ב) וישמני עלי רעה תחת מוכה פאר
 דיא מוכות וואס איה האב ויין גיטאחן האבין
 ויין אויף מיר גיטאחן רעות ונאנא תחת אהבתי פאר
 סין ליבשאפט וואס איה האב צו ויין האבין ויין
 מיר פייגט : (ג) תפקד עלי רשע אויף יעדער שונא
 פון מיינע שונאים ואלסמו אויף געקען ארשע
 וואס ואל איהם שטראפן וספן יסמור על ימיני אונ
 ששון וצשטערער . אקטינור ואל שמיין ביי ויין
 רעקטע האנט , ער ואל אים אוקנירעקט מאבין :
 (ד) בהשפטו יצא רשע ווען ער וועט געשפט ווערין
 ואל ער ארויס גיין פאר שולדיגס וחסלתי תחת
 להפאה אפילו ער וועט געמין בייא רעם שופט ער
 ואל מיט איהם טאחן חסד , ואל דאס ויין צוא
 אפעלער . דער שופט ואל ויין געקעט גיט אן
 געקען : (ה) ויחי יסיו מעשים וייע קעג ונינע יאהרין
 ואלין ויין ווייגין סקידר , יקח אחר ויין פארקעגין
 וואס ער האט געהאלטן ואל דאס צו געקען
 איין אנדערער , אונ וינע קינדער ואלין עים
 ירשגן וייער פאטערס פארקעגין :

[illegible]

ג'יהיבויסן סורג) ג'יט ע'שרה ספחים ר'א ש'מאקען
ע'גען ג'יווען ה'יך ע'עהן ספחים ו'ש'ט ע'שרה ספחים
ה'י ש'ס א'ן ר'ריי'ע'הן ע'רשער א'ז ג'יווען ר' נאמ'ס
צ'ו קראכ'ן שפ'צים מ'כ'י ע'וב'ר ג'לו'ס ר'א מ'כ'ים
וואס האכ'ן ג'ע'ינ'ס צו ר'א ג'ע'צ'ן האכ'ן דאס צו
קראכ'ן ח'ר'י ג'דר'ס דער נאך האכ'ן ר' י'ד'ן צ'ור'ק
וועמ'ס פאר באהט ר' וועמ'ס ו'ד'ר' ב'נג'ס ש'ש ע'שרה ה'ש'ח'ח'ת
אונ' ר'א ח'כ'ים האכ'ן ג'ז'ר ג'יווען ע'דער סאק'ל
וואס א'יז'ר נ'עמ'ס קאסען צו ר' ר'ריי'ע'הן ע'רשער
ע'רשער צו א'ינ'ע פון ר' ר'ריי'ע'הן ע'רשער וואס
א'ז ג'יווען צו קראכ'ן, ואל ער י'ך דא'רש'ן ב'וק'ן,
אונ' ואל ל'יב'ין נאמ' וואס ר' ע'צ'ין ד'נער ע'גען
פארקאר'ן ג'יוואר'ן ל'ג'ס מ'ט'ט ה'יל א'יג'ווייג'ס פון
ד'עס סוכ' א'ז ג'יווען א'ל'וד'גער א'רמ' ע'שר אמת
ע'עהן א'יל'ן ר' ב'ייט, אונ' דאס האט ג'יהי'ע'ן
ה'י'רל ו'י'ב מ'ע'ז'ט ה'י ש'ס אונ' דא'רמ' א'ז ג'יווען ע'רש'ן
מ'ס'ק'רע פ'ס ה'פ'ע'ל'ת ח'ז' אמת ר' ה'יך (ד'רא נ'ע'ב) פון
מ'ס'ק'רע א'ז ג'יווען אהאלב א'יל ו'ש'ל'ת ח'ז' אמת אונ'
ד'רא ב'ייט פון א'ס'רעפ א'ז א'יך ג'יווען אהאלב
א'יל ג'ל מ'פ'ע'ל'ת ש'ח'י ש'ס א'ל'ע מ'ק'רעפ וואס א'ז ג'יווען
א'יך רעס ר'ס ה'פ'ת ר'ס מ'ע'ל'ת ח'ז' אמת ר' ה'יך פון
מ'ס'ק'רע א'ז ג'יווען אהאלב א'יל ו'ש'ל'ת ח'ז' אמת אונ'
פון א'ס'רעפ א'ז א'יך ג'יווען אהאלב א'יל
ח'ר'י מ'ט'ל א'ל'ס, נאר ד'א ר'א מ'ק'רעפ וואס א'ז ג'יווען
מ'ס'ב'ס צום א'ל'ס, א'ז נ'ר א'ז ג'יווען (ע'י'ן פ'ג' ס'ח)
ג'ל ח'פ'ח'ס ו'ת'ק'ר'ע ש'ח'י ש'ס א'ל'ע מ'ק'רעפ אונ' מ'ט'ע'ר'ן
וואס ע'גען ג'יווען א'יך רעס ר'ס ה'פ'ת ו'ת'ב'ה ע'שר'ס

וואונאציג איילין, אויסער די שטיק וואנט וואס
אויסער דעם שווער זיך מבייל הספדתי גאר די מוֹרָה
וואנט, דאס איז דיא ערשטע וואנט פון אַנְדֵרִיב
בארג, ווא איז גינען נידעריג שטחן חשונה אה
הפחה דער פֿלֶן וואס האט פארברענט דיא פֿרֶה
אדוקה עופר בראש הר המספדה איז ער גישטאנען
אויף דעם הר היותם, וואס ער איז גינען אויסער
ירושלים ויפתחו ויחאם בפתח של חילל בשעת היות
היום און ווען דער פֿלֶן האט געשפּריצט די קלחם
פון דיא פֿרֶה אדוקה, איז ער גישטאנען מיט
דעם פנים געגין היכל, און ער האט געקוקט
אינווייניג אין היכל דורך דיא טיר פון דעם היכל
דריבער האט גיבונט ווין די מוֹרָה וואנט נידעריג.
ווייל דער פֿלֶן האט געבארקט קוקן אריבער
אויסער דיא מוֹרָה וואנט, ער האט קענען זעהן אין
היכל וועיזן בתרעב: זי עזרת תבשיל דיא שטוב ווא
די ווייפער זענען גישטאנען תחת אידך מאה ושלשים
הפס איז גינען לאנג פון מוֹרָה צוא מערב
הונדערט און פינף און דרייסיג איילין על רוב מאה
שלשים תבשיל און דיא ברייט פון צפון צו דרום איז
אויף גינען הונדערט און פינף און דרייסיג איילין
אריבער לשנות הוי בארבע קעזעות און פיר שטובין
זענען גינען אין דיא פיר ווינקלעך של ארבעים
ארבעים אפט זענער שטוב האט גיבאמלין פערציג
איילין לא הי מקרות גיא זענען גיט גינען דערקט
פון אויבן נדף חם עתידים לחיות און אזוי וועלן זיין
דיא שטובין גיבאהט אין דעם בית המקדש וואס

[פ] והניס. וס' מבור כלפי דרום וס' כלפי מזון כדי שלא יסיו כנגד קדשי קדשים כדי שלא יפנו סמוכין ביטולם לקדש. ולכאפי' :

[ג] ושנים במערב לא היו להם שם :

מערב וייט לא חיד להם שם וייא האבין קיין נאמקן גיהאמ :

רע"י

גמרא בכ דות דף נח ע"ב

רע"י

יתום. שמתה אמו קודם שגולד ולי הוא שדי ירקא הוא נפיק נמי יתום דמיסטר וזע"ג דלכא יתום דמחייב כגון שגולד ואחר כך מתה אמו והוא לא נסק אלא אשר יעבור פרט למרפה שאינה עוברת תחת השבט מצוה למנותו בשבט לא מנאן בשבט או

קנו רבנן דיא רבנן האבין גילעריקט באיזה צד מעשר ווי אזוי גיט מען מעשר פון קהמות טונס ליד ועושה להם פתח קסן כדי שלא יהיו שנים יכולין לצאת באחד ער נעקט אכיון דיא קהמות אין אשטאל אונ ער מאקט אין די שטאל אשטאלע מיר צוויי קהמות מיט איין סאהל ואלין גיט קענען דורך גיין אשטאל פרויז דיא מוסערס ויערע שטייען אויסקער דיא שטאל הם מבנים אונ די קעלכער נענען אינווייניג ויעוה ויצאת לקראת אמן אונ דיא מוסערס שרייען צייען דיא קעלכער ארום צוא ויערע מוסערס. פקענט די נקרא צו וואס דארף מען שטעלן דיא מוסערס אויסקער די שטאל וועלן ואל נאל דער בעל הבית ויי מרייבין אין שטאל וועלן ויי מוין ארום גיין. ערשט די נקרא גיין ואל עס שטייט אין פסוק יעבור ער ואל אליין דורך גיין ואל שטייט אקער גיט מען ואל ויי מרייבין וייא ואלין מוין דורך גיין. פקענט די נקרא ולישידי להו ירקא וליפקו לוחי ואל קען ליינען אפיקסיל גראז אויסקער דיא שטאל וועלן ויי נענען די גראז וועלן ויי ארום גיין פון די שטאל צו די גראז. נועט מען דאך גיט דארפן שטעלן ויערע מוסערס אויסקער דיא שטאל אפי' רב הניא האט רב הניא מורא מאקער האט מען לקוח ופשוט יתום מיר האבין מורא מאקער האט דער בעל הבית אין שטאל געקויפטע קעלכער אדער ער האט קעלכער וואס נענען יתומים. ויי האבין קיין מוסערס. פון די קעלכער דארף מען גיט געבין מעשר. קען דארף אפ ציילן צעהן קעלכער וואס נענען דעם יאהר גיבארין גינארין בייא דעם בעל הבית אונ דיא מוסערס האבין גילעקט ווען וייא נענען גיבארין גינארין. דער צעקלער איז מעשר. אויב ער נועט לייגן גראז אויסקער די שטאל וועלן אלע שעקסין אונ קעלכער ארום גיין פון שטאל. דיא געקויפטע אונ דיא

יתומים אויף. אונ וייא וועלן וייא אכיון געמישט אין גענערע צעהן וואס קען נועט ציילן. נועט מען דאך גיט קענען מעשרין. אקער אז קען שטעלן די מוסערס אויסקער די שטאל. אונ די מוסערס שרייען. צו די מוסערס וועלן די גיקויפטע גיט גיין אונ די יתומים אויף גיט. עס וועלן נאר גיין צו וייא ויערע ריבנעקע קינער וואס קען דארף פון ויי געבין מעשר ורש"י נאנט דער דין איז דאס קאלב וואס איז גיבארין גינארין אונ נאכדעם איז די מוסער גיפיינערט דארף קען פון איהר געבין מעשר. אונ דאס קאלב וואס איז גיבארין גינארין נאך דער מוסערס טויט. דארף קען גיט געבין פון וייא מעשר. נענען דא צוויינערלייא יתומים. אונ יתומים וועלן גיט ארום גיין פון שטאל דורך דעם וואס די קיה שרייען. אונ קען בו ליגין גראז פאר די שטאל. ויי ואלין ארום גיין. נאר וואס די נקרא נאנט וועט מען לקוח ופשוט יתומים אז ער נועט ארום שטעלן די מוסערס אויסקער די שטאל. נועט ער ויך דעקמאנען פאר וואס לייגט ער גיט גראז פאר די מיר. ווייל ער דארף נענען די גיקויפטע קעלכער אונ די קעלכער וואס נענען יתומים וואס ויערע מוסערס נענען גיפיינערט איידער ויי נענען גיבארין רין גינארין ואלין נישט אריין גיין צווישען דעם מעשר. אונ נאכדעם וועט ער לייגן גראז פאר די מיר די קעלכער וואס ויערע מוסערס נענען גע" גיפיינערט נאכדעם וויא ויי נענען גיבארין גינארין ואלין אויף ארום גיין צו גיבעשרת ווערין קט רבנן די רבנן האבין גילעריקט עס שטייט אין פסוק קל אשר יעבור וועלכע קהקה עס נועט דורך גיין צוא גיציילט ווערין פרט למרפה שאינה עוברת אקראנקע קהקה וואס קען גיט גיין ווערע גיט גיציילט פתח תשם אונקער די רוס מצוה לקיטו בשם עס איז אמצוה צו ציילן מיט ארום לא קנאן בשם אויב ער

הארבעה ולמעלה ולא מלי
למזל: בשתי תרומות.
ואש"ג דלח כתיב כהאי קהל
תרומתם אלל בתרומת
מעשר נפקא לן דמיידי
בתרומה גדולה מדכתיב
כדגן מן הגורן כלומר
כתרומ' גדולה שנטל ישראל
מגורו והשתא איתקש תרומת
מעשר לתרומה גדולה להאי
מילתא דמה תרומה גדולה
וכ': באומר. שמאמד
כדעתו כך וכך יש בכרי הזה
ולפי אומדנותו נותן תרומה: במחשבה. שמחשב בני לוגין שלטי עתיד להפריש הרי הן תרומה אי נמי נותן
עיניו כדל זה ואוכל מזל זה ותרוייהו לומד ומחשבה נפקא לן מומחשב: איתקש. בריש פירקין ולת מעשרותיה

האם גיט ניצילט מיט ארום או שטאן רבוצים אדער
ער האט ניצילט די קבמות ווען זיי זענען גילעגן
אויס צו אדער ער האט זיי ניצילט ווען זיי זענען
גישטאנען פון וואס ווייסן מיר אז דער
צעהנטער איז מעגל פלסד לפר עשירי קודש מכל מקום
שטייט אין פסוק דער צעהנטער זאל זיין הייליג.
וויא קען האט ניצילט זאל אלץ זיין דער צעהנטער
מער הייליג זאל זי אלא שקרא שמי עשירי ווייסן מיר
נאר אויב ער האט גיזאגט אויף דעם צעהנטער
שעפס "צעהן" ווערט ער הייליג לא קרא שמי עשירי
פון אז ער האט גיט גיזאגט אויף דעם צעהנטער
"צעהן" פון וואס ווייסן מיר אז דער צעהנטער
איז הייליג פלסד לפר ויהי קודש מכל מקום שטייט אין
פסוק דער צעהנטער זאל זיין הייליג, ווי עס איז,
אויב קען האט יא גירופן אויף איהם דעם נאכען
צעהן אדער קען האט גיט גירופן אויף אים דעם
נאכען "צעהן" איז ער אלץ הייליג תהי לו פאה ונפל
גשרה אויב ער האט גיהאט הונדערט שעפסין,
האט ער פון די הונדערט שעפסין אראפ גיגומען
צעהן און האט גיזאגט זיי זאלן זיין מעגל גשרה
ונפל אחר אדער ער האט גיהאט צעהן שעפסין האט
ער פון זיי גיגומען איינעם צו מעגל יכול יהי מעשרין
וואלט איהם מיינען די קבמות זאלן זיין גיטעשען
פלסד לפר עשירי שטייט אין פסוק דער צעהנטער
זאל זיין הייליג זאלן זי עשירי און דאס איז דאך גיט
דער צעהנטער, נאר דער ערשטער. רבי יוסי ברבי
יהודה זאגט מעגל עס איז יא מעגל פרענט די נקרא
פא שפא רבי יוסי ברבי יהודה פאר וואס האלט רבי
יוסי ברבי יהודה עס איז יא מעגל, ענטפערט די
נקרא ברבי ליה פאבא אלעזר בן נטל רבי יוסי האלט אזוי
ווי אבא אלעזר בן נטל דתניא ווארום מיר האבן
גילעגט אבא אלעזר בן נטל אויב אבא אלעזר בן
נטל זאגט עס שטייט אין פסוק ונחשב לכם תרומתכם
עם זאל גיטראכט ווערן אייגער תרומה בשמי תרומות
בכרוב מדבר דער פסוק שמעקט פון צוויי תרומות

אחת תרומה גדולה ואחת תרומה מעשר איין תרומה וואס
דער בעל הבית גיט צום פהן און איין תרומה
וואס דער לוי גיט אצעהנטיל פון זיינע
מעגל צום פהן, דאס הייסט תרומת מעשר בשם
שתרומה גדולה נפלת באיפד דבשתשה אזוי וויא תרומה
גדולה וואס דער בעל הבית דארף געבן צוויי
פון הונדערט צום פהן, איז גיט אשולדריגקייט
אויף איהם, ער זאל דיא תבואה מעקסין אדער ער
זאל דיא תבואה וועגן נאר ער שאצט אפ מיט
זיין שכל וויא פיל תבואה ער האט אז דאס
ביסול תבואה וואס ער וויל געבן פאר תרומה
איז אפופציג חלק פון זיינע תבואה גיט, ער דאס
צום פהן, אונז, עס קען זיין דאס איז אביסול מער
אדער אביסול ווייניגער, און ער דארף גיט
ביידן מיט דעם מויל און זאגן דאס איז תרומה
אז ער טראכט, און אויף אביסול תבואה דאס
זאל זיין תרומה, איז דאס שוין תרומה אף תרומה
מעשר נפלת באיפד דבשתשה אזוי תרומת מעשר וואס
דער לוי דארף געבן דעם פהן דארף גיט דער
לוי מעקסין אדער וועגן זיינע מעגל אז דאס
ביסול וואס ער וויל געבן צום פהן זאל זיין
אצעהנטיל, נאר ער שאצט מיט זיין שכל וויא
פיל ער האט און דאס ביסול תבואה איז
אצעהנטיל פון זיינע מעגל גיט, ער דאס צום
פהן, אונז, עס קען זיין דאס איז אביסול מער
אדער אביסול ווייניגער, און ער דארף גיט ביידן
מיט דעם מויל און זאגן דאס איז תרומת מעשר
אז ער טראכט נאר אויף אביסול תבואה דאס
זאל זיין תרומת מעשר, איז דאס שוין תרומת
מעשר ונחשב קריה רחמנא תרומה און אויף מעשר
רופט אן. דיא הורה תרומה דכתיב ווארום
עס שטייט אין פסוק כי את מעשר בני ישראל דעם
מעשר פון דיא יודין אשר ירשו לה תרומה וואס זייא
וועלן אפשיידן צו נאם אפשיידונג נתתי ללויס
לנחלה דאס האב איך געגעבן אחק צו די לויס

קשם סיכי מפרש טעמא דר' יוסי כר' יהודה וכן בזכחים פרק בית שמאי (דף מה) דרשין קדשי נכרים אין עושים תזריס מדאיתקש
מזריס למעשר כהמס ומעשר כהמס למעשר דגן וכמעשר דגן כתיב בני ישראל ולא נכרים. וי"ל ענין למעשר מזה על זה כגון
מזין על שליטתו מינו דהוי כעין
חדש על יסן לגבי סכי דוקא
לומר לשנס הקשחיו ולא לדבר
אחר:

ואתקש מעשר בהמה למעשר דגן אונ דער מעשר פון
בהמות אין גלייך צו ריא מעשר פון בהמות
מעשר דגן נישל באימך ובמחשבה אזוי ווי מעשר פון
בהמות בארץ קעניגט מעקטין אונ גיט וועגן
נאר קען קען דאס געבן שאפעגריג אונ גען
בארץ גיט ארויס ריידן אונ גאגן דאס איז מעשר
אז ער טראכט נאר דאס נאל ויין מעשר, איז דאס
שוין מעשר אף מעשר בהמה נישל באימך ובמחשבה

וזהר נח דף עג ע"ב ת"ת דלילות יוד הא ואו הא

פחה ואמר (ההלים נח) כי פשעי אני אדע וקטאתי נגדי תמיד. כמה אית לון לכני נשא לאסתמרא מחובייהו מקמי
קב"ה דהא לבתר דחטא בר נש רשע הוא חוביה לעילא ולא אחמך בר בתוקפא דחובכתא סגינא כד"ל
(ירמיה ב) כי אם תכבסי בנתר ותרבי לך בורית נכתם עונך לפני. ת"ח כיון דחב בר נש קמי קב"ה זמנא חדא
עבד רשימו וכד חב ביה זמנא תניינא אחתקף ההוא רשימו יתיר. חב ביה זמנא תליחא אחתקש ההוא כחמא
מסתרא דא לסטרא דא כדון כתיב נכתם עונך לפני. ת"ח דוד מלכא כיון דחב קמי קב"ה על עסקא דבת שבע חשיב
דהוא חובא אחרים עליה לעלמין מה כתיב (ש"ב יב) גס יי' העביר חטאתך לחימתו. אעבר ההוא רשימו
מקמיה. ח"ל רבי אבא והא תנינן דבת שבע דליה דדוד מלכא הות מן יומא דאתברי עמלא. אמאי יהבה קב"ה לאוריה
ההתי מן קדמת דנא. ח"ל הכי אורחוי דקב"ה ח"ג דאחת' אומינא ליה לב"ל מכווי דליה אקדים אחר' ונסכי לה
עד דמטא זמניה דהאי כיון דמטא זמניה אחרת' הוי דנסיב לה מקמי האי אחרא דחתי לבתר ואסתלק מעלמא. וקשי
קמי קב"ה לאעבר' ליה מעלמא עד לא מטי זמניה מקמי האי אחרא. ורוא דבת שבע דאתיביבת לאוריה החתי
בקדמיתא. פוק ודוק ותשכח. אמאי אחריבת ארעא קדישא לכנען עד לא ייתון ישראל ותשכח מלה דא וכלא רוא
חדא איהו ומלה חדא. ת"ח דוד ח"ג דאורי על חוביה ותב בתיוכתא לא חעדי לביה ורעותיה חמינן חובין דחב.
ומההוא חובא דבת שבע. בגין דדחיל עליהו דלדיר דילמא גרים חד מנייהו ויקטרע עליה בשעתא דסכנה. ובג"כ לא
אנשי לון מיניה ומרעותיה. ד"ח כי פשעי אני אדע כלבו דרגין דתלין כהו חובא בני נשא אני אדע. וקטאתי נגדי
תמיד דא פנימו דסיהרא דלא נפקא מסאובכתא עד דאחי שלמה ואחיהוירא באשלמותא וכיון אחתקש עלמא ויתבו
ישראל לרוחנן דכתיב (מ"א ה) וישב יהודה וישראל לכנען איש תחת תחת תלמיתו ועם כל דא וקטאתי נגדי
תמיד ולא אחתקש מעלמא עד דייחי מלכא משיחא לזמנא דחתי כמה דאתמר (זכריה יג) ואת רוח הטומאה אעביר
מן הארץ:

הלכה פסוקה

יוסף לחק

מוסר

הר"ם הלכות ברכות פרק ג.
(א) כיצור הוא חטפלה המעורבת כגון לפת או כרוב
שבשלו ועירב בו קמח של אחר מחשבת המינין
כרי לרבקו אינו מברך עליו בורא מיני מזונות שהלפת
הוא חזיקר וקמחו טפלה. שכל דבר שמערבין אותו

מספר חסידים סימן רי ריא.
אם ראים פ"ח שמאריך ימים דע לך שסופך דקדוקים על
חבירו דברים שונים כסוניה בחולם. סכרי פסוק ש' אטכו
במסכת מגילה כנס סארכא ימים כו' ופ' שם דבר אחד ען
סוכרס אלא דקדוקי' של פכרס שליטן של חוכס:

(א) כיצור הוא חטפלה המעורבת ווי אזוי איז די קעהל
צוא גיגעבין צוא אנדערע עסין אונ אים
געמישט מיט ריא אנדערע עסין גיט לפת או כרוב
שבשלו ועירב בו קמח של אחר מחשבת המינין כדי לרבקו
וכינינו ער האט גיקאכט מעהרין אדער קרויט אונ
האט אריין געשאטין אינגווייניג מעהל פון איינע
פון ריא פינף ערליי מינים הבואה די מעהל נאל
צונאקען קלעבין געריכט מאכין די נואקער פון
די קרויט אדער פון די מעהרין אינו פגבר עליו בורא
מיני מזונות נאל ער גיט זאגין די ברכה בורא מיני
מזונות שהלפת הוא חזיקר וקמחו טפלה וייל דער עיקר
עסין איז ביי אים די קרויט אונ די מעהל איז נאר

אם ראיית תלמיד חכם המאריך ימים אויב דו האקט גיר
זעהן אמתקיר חכם וואס לעבט זאגט דע לך
שוויסיף דקדוקים על חבירו דברים שאינם ברוכים בחורה
ואלקטו וויקען אז ער האט גענוים מקדקק גיווען
אין די מצות וואס ער האט גיקאנן קער וויא זיינע
הברים האבין מקדקק גיווען. ער האט גיקאנן גער
מצוה מיט אנעלכע פארקעקערונג וואס איז נאר
גיט געשריבען אין ריא חורה שחרי בפירוש אפרו
בפסקה מגילת בפת האבקת ימים ווארום ריא נקרא
זאגט אין ריא מקדקק מגילה פליסירי חקמים
האבין גיפערענט איינער בייא רעם אנדערין מיט
זעלביין וכות האמער וזכה גיווען צו זאגן לעבין

ליל ו כיו פסוקי שמירת נגד כילוי בין ר' ח' ו' ה' והעשה כמנו צירוף והיה בניקוד ששי

ב ואחמנא לא יהי ליה ב ונחלה לא יהיה לו בקרב אחיו
בגו אחוהי מתנן די ונחלה לא יהיה לו בקרב אחיו
יהב ליה יי אינון יהוה הוא נחלתו באשר דבריו:ם
אחמנמיה במא די מליל ויהי יהיה משפט הכהנים מאת
ליה: ב ודין יהא דחוי ויהי יהיה משפט הכהנים מאת
לכהניא מן עמא מן העם מאת זבתי הנבא אמישור
גכסי נבסתא אמ הור

ת"א ווס יסיס. מולין קל: טמס ספס. טס קלב: פלס זכמי. טס קלת טס טור. טס קלב:

שפתי חכמים

רש"י

פ פסי סכך סחמיל זו לא יסיס לכסניס חלק ונחלס וגו'
ופירשו ונחלס טוט חלק נחלס סלכין הולכין לדרוש טלי קרס
ונחלס לא יסיס לו ו נחלס טלר בו' ורש"י שפי' ונחלס לא יסיס
לו לטי פשוטו מ"ל טפס ספסמ בו פחלס לא יסיס לכסניס חלק
וגו' חור ופסיס בו נמי. רש"י: צ ר"ל סכ"ס סכניס חלס
סכניס סחין לורש פשר פשפס טכסס נתן לסס פכשו וקני
וקניו וקדמוני יסן לסס לפסיד נלס: ק ר"ס פכסס ה' חמיס מן

חכל (ב) נחלה. גמורה לא יהיה לו בקרב אחיו. ובספרי
דרשו ונחלה לא יהיה לו ו נחלת שר בקרב אחיו
פ ו נחלת חמשה ואיני יודע מה היא ונ"ל שאלך כנען
שמעבר הירדן ואלך נקראת ארץ ה' עממין ושל סיחון
ועוג ב' עממין אמורי וכנעני ונחלת שר לרבות צ קני
וקניו וקדמוני וכן דורש בספרות מתנות שנאמרו להרן
על כן לא היה ללוי וגו' להוהיר על קני וקניו וקדמוני. שוב נאמל בדברי רבי קלוגיומוס הכי גרסינן בספרי. ור' חל
לא יהיה לו. חלו נחלת חמשה. בקרב אחיו. חלו נחלת טכסס. נחלת חמשה טכסס ק ונחלת טכסס טכסס ימחור
שמשה ויהושע לא חלקו נחלה חלס לחמשה טכסס כלכד טכן משה הנחיל לרלובין ונד וחלי טכסס חמשה ויהושע
הנחיל ליהודה ואפרים ולחיי טכסס חמשה וטכסס האחרים נטלו מלחיהן אחרי מות יהושע מחור כך הזכיר חמשה לכד
ישכנעו לכד: כאשר דבר לו. (כמדכר יח) בלרנס לא חנחל וגו' חמי חלקן: (ג) מאת העם. ולא מאת

פי' על ספרי תמוה

דעת וקנים מבעלי התוספות

(ב) ונחלס לא יסיס לו. כסוב בספרי ונחלס לא יסיס לו ו נחלס
בכסס. פי' סרב ככור טור וז שר סלמין דן ונכסלי גר
זלשר וכנימין ואפרים וענכס. בקרב אחיו וז נחלס חמשה
לרלובין טפסין יסורס ישכר וטולן. טסיו חמי טל לוי וכן ספס
וטפס לא יקח נחלס טכסס:
(ג) טמס זכמי סוכס. פי' שחמי טסמיסס ולא זכמי קרבן טפס
קלשר טכסי זכמי נכייס וקיס: נ טנין כמולין סכל לא
כשקדמין כדטסין כמסכת מולין פקס סולוט זכמי לרבות
כססוט סופסין:

(ב) ונחלס לא יסיס לו. כסוב בספרי ונחלס לא יסיס לו ו נחלס
בכסס. פי' סרב ככור טור וז שר סלמין דן ונכסלי גר
זלשר וכנימין ואפרים וענכס. בקרב אחיו וז נחלס חמשה
לרלובין טפסין יסורס ישכר וטולן. טסיו חמי טל לוי וכן ספס
וטפס לא יקח נחלס טכסס:
(ג) טמס זכמי סוכס. פי' שחמי טסמיסס ולא זכמי קרבן טפס
קלשר טכסי זכמי נכייס וקיס: נ טנין כמולין סכל לא
כשקדמין כדטסין כמסכת מולין פקס סולוט זכמי לרבות
כססוט סופסין:

פירוש לתורת אלהים

וואס וועלן שיעקבין דאם שיעקבונג אים שר אים שר
סיי זיי וועלן שיעקבין א אקס אכער אשאף אכער
אז וויא וועלן שיעקבין אהיה בארארפין ויאי נאר
גים געבין די פהנים גימא אים ער נאל געבין צום
פהן די פאדערשטע פוס אים די באקין אים דעם
קאנין. רש"י שנייבט אכער דעם האם נאם
גישענקט די פהנים די ריי זאכין די פאדערשטע
פוס טייל פהנס האם גישענקט דעם נשיא פון
שקם שפען מיט זיין האנד אים דיא באקין טייל
ער האם דענסטקאל הפלה גישענקט מיט זיין מויל
אום דעם קאנין טייל ער האם גישענקט די אשה

(ג) ונחלה אום אירושא נאל צו איהם גים זיין צווישען
זיינע בריוער גים צווישען די סינף שקמים וואם
משה מיט יהושע האבין גיטאקט ירשען די ישראל
אום גים צווישען די זינען שקמים וואם די ישראל
האבין אלזיין גירשט נאך דעם טויט פון יהושע יי
דא נחלה נאם ער איין יין ירושה באשר אזוי וויא
נאם האם צו אים גירעם אום האם צו אים גיטאקט
גירעם לא נחלה איין זינער לאנד זאלקטו גים ירשען
אזי חלקר איד נאם גין ריין חלק (עין רש"י): (ג) ויה
יהיה שקם אום דאם ואל זיין דער רין פון די פהנים
וואם זיי נאלין געקען פון דעם פאלק פאר פון די

מצות השם

(כ) [מקס] (לאו רלס) טלס יסול כל טכס לוי חלק כניס. שנאמר ונחלס לא יסיס לו:
(ג) [מקי] (טכס רז) ליחן לכסן סוריס וסלמיס וסקיכס מכל כססס סוריס טל ישרלל טיטסוט. שנאמר ווס יסי' טפסס סכסניס
וגו' ונחן לכסן סורע וסלמיס וסכסס:

ונחלה לא יהיה לו וגו' דאם איז אקצות לא תעשה די כהנים
אז קנים נאלין גים געקען אהלל פון דעם רויב וואס די
ידין וועלן רויבין אין די טלחמות:
ויה יהיה משפט הכהנים מאת
ביתו שיעקב אברהם פאר זיך צום עטין דארף ער געבין
צום בנן איין פאדערשטע פוס אום די צניי באקין אום דעם
באקין:

אם אמר ויתן לכהנא
דרעא ולעזא וקבטא :
י ריש עבונך חמרה
ומשקה וריש גות ענה
תפריש ליה : ה ארי
ביה אתרעי יי אלהה

בעל המורים

(ד) ראשית דגןך. בגימ' משתמרת: גז. כ' במס'. גז לאנן, כמער על גז. וסיינו דלמרינן שפירך ליטנו לו כשכסו מלונן. שפתי חכמים

הכל כדכון משפון יסודם שפדור וזנון וסולל ומלל רחל אטו
 לזכר ימיו עטס ש' ד' כספסלס פסוריס עתלס מנחנול מלסמלס
 לזכר רחל וסולסן מן כספסלס אס ככלל עטס אסל וססמלס
 מלכידו עליו הלסלס לזכר סס פסוריס מלחלס וסל עטלו ול
 יסידרו ש' דללל' לזללס סלסס וסכל כנלסמלס זללס עטלס
 סס ומלכר זלל כחיס כסלס ססס וסל זללס סס סס פסלס
 חיס סלל ככלל כסלס לזכר רחל סור ול סס פסלס
 וזכנ' אס קורל סורל' א' דלל' למלס וסלס עטלס כ' למלס אלל
 ודלסל סלסון וסור לז' כ' לזון ססלסלסן וסלסון ול סחלס סלסלס
 סס סס' כ' סס' וסלסלס ללסס סס ססלסן ססלס ססלס ססלס
 ססלס: א' ססוקיס סססוקיס (כ' ק' פס') כ' כ' ל'
 כסלסס וסל וסורלס ססלס סס ססלס ססלס ססלס וסל: ד' כ'
 ססלס: א' ססיו כור: ו' דסלסלס סלס סלס וסלס וסלס
 סלסלס מלכר ססלסלס ססלסלס: וסלסלס סלס סלסלס סס
 סלס סלס לזכר מללס סלרלס וסלסלס סלס ססלס: ו' ל' ססלס
 סלסלסלס סל ססלס סלסלס סלס לזון לזון וסלר ססלסלס סללס

וסלס סל מללס סלסלס: וסלסלס סלס וסל סלס וסלס וסלס
 ח'ל סלר סלסלס

חלק זה ממשכס לוי, אבל שם אינו יכול לעשות מדוע אנכי נבדתי מזהם ליתן ליוסף בן חתני יוסף הממשכס אחים שלי בני לאה של חתני עמט מחתני יוסף ליתן חלק שלי עם אנו לוי יסית חתני בן חתני נבדתי ממחשבי אחי אמן וכן אנכי מחתני ליוסף. וזו שאלה המספר ונחלה ללוי יוסף [והנחתי לו כלל וכלל] וכן נחלה מחתני ר"ל וכן יסית לו כלל וכן לעשות משכסם לו אפסרי ית חתני חלק קטן מכל המשכס אחים שלי לוי כ"ל. רק אם לא נחלה יוסף יוסף ליוסף, מחשכס כי שם לוי חלק בלתי כלל ב"ס' סוף נחלה:

המשיג ומחשכס המסורים שמי "כורין" משולים שמיס סקין שמיס חמשים רכבים בני עזין חלק חלון סח הממשכס אחים קר לוי חמיהם וגם לוי חמיהם חמי פסלים: ולעיתים לא נלקח סתם לוי. בהמשכס רחמים בנו מספר רכביםיו וגם לוי נלקח לוי חמיהם:

פירוש לתורת אלהים

אין איהר בויר: (ה) ראשית דגה מירושל ויזקק דאם ערשטע פון דיין קארין אונ פון דיין וויין אונ פון דיין אייל. אונזערע חקמים ו"ל האבין סממן גינען אונזער קעניש ואל געבין איינס פון פערציג דעם פון אונ אמיטעלעך קעניש ואל געבין איינס פון פופציג אונ אשלעכטער קעניש ואל געבין איינס פון איינעציג. ראשית אונ דאם גרשטע ביסעל וואל וואס דאס שערסט אפ פון

מצות השם
 קענטש גיט איינס פון פערציג אקאדעמער גיט איינס פון זעכצן
 ציט אמישעלער אייגנס פון פערציג, די תרומה דארף גיטען
 ווערן פון דיא בעסטע תבואה אז פון דיא בעסטע וויין אז
 פון דיא בעסטע איל:

והשנים גם נמנעו מן ה:

ראשית גז צאנז ונר' ודאס איז אבצולט געווען דער בעל
הבית שערם די וואל פון זייער שטעטל פון די ערשטע
וואל וואס ער שערם דארף ער געבן אביסול וואל צום פלג:

מִכָּל־יִשְׂרָאֵל לְעֹמֵד לְיִשְׂרָאֵל
לְשִׁמְשָׁא בְּשִׁמְאָה דִּי
הוּא וּבְנוֹתָי קַל יוֹמִיָּא :
וְאִרִי יִתִּי לְיוֹאֵה מִחֲדָא
מִקִּירוֹן מִכָּל יִשְׂרָאֵל דִּי
הוּא דִּר תִּמְן וְיִתִּי בְּכָל
רְעוּת נַפְשִׁי לְאַתְרָא דִּי
יִתְרִעִי יִי : יוֹשִׁעַ
ת"א למד. מוסס לה זכרים
נח חילין קלח : סא וכו'.
מוסס לה חילין קלח : מלמד. מוסס :
מוסס לה חילין קלח : מלמד. מוסס :
מוסס לה חילין קלח : מלמד. מוסס :

רשב"ם
בעל המוריס
וזכו כמכר של ג' שיהא מלך בן א' ראשית ג' אלא : (ו) וכו' יבא הלוי. בהן שאינו מאותה משמרת שעובדת
(ו) וכו' יבא הלוי. בניה' וכו' סכס :

רש"י
בראשית הגו חמש רחלות שנאמר (ש"א כה) וחמש לאן
עשויות ח רבי עקיבא אומר ראשית ג' שנים, אלא
ארכסה. חתן לו הרי חמשה : (ה) לעמוד לשרת.
מכלן שאין שירות אלא משומד : (ו) וכו' יבא הלוי.
(ספרי) יכול כן לוי ודאי מ הכתוב מדבר חלמוד לומר
ושרת ואלו לויים שאין ראוין לשרת : ובא בכל אות
נפשו וגו' : (ז) ושרת. למד על הכהן שכל ומקריב
קרבת נדבתי או חובתו ואפי' במשמר שאינו שלו. ד"א
עוד למד על הכהנים הבאים לרגל שמקריבין במשמר ב ועובדין בקרבנו הבאות מחמת הרגל כגון מוספי הרגל

הראשית לכהן
סוף לכבודו. ונמצא שהפסוק יש לו יתרון במעלה יוסף תן ספר.
ולכן כשיקח הפני חלקו מן הפסוק וסוף הפסוק עניים יתחם
עמלות כי סוף מלמד מכל לפסוק. משא"כ בסוף סוף סוף
בכח במעלה זו יותר מזה סוף סוף סוף סוף סוף סוף
ידו ספיר ככל הסדר וסוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף
ולכן סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף
וסוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף
ואומר סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף
ס' סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף
סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף

חלוקת המשמרות
אפי' סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף
כפיכך כל סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף סוף
חלק כחלק יקח :

פירוש לתורת אלהים
שמייענדין היא ער מיט וייגע קיגדער אלע סאג :
(ו) וכו' יבא הלוי. ער נועם קומען דער כהן
נאם ער איז פון שרש לוי מאחד שגידה פון אייגע
פון דייגע שפעט מכל פון אלע ישראלי אשר נאם

מצות השם
(ו-ז) [מקם] (פסס כי) שסין הכהנים וסלויס פוכדים
במקדש למשמרות. ויכנלס היתס יד הכל בשום.
סנאמר וכו' סלוי (וגם כסן כנל) ושרת כסס ס' אלסיו ככל
סלויס סלוי. ווס כנל כי סלל כנל כתיב לכד מעכריו סל
סלכוס אסר כל אסר יעד כמסמרתו :
וכי יבא הלוי ושרת קשם ח' אלסיו וגו' נקאם איז אסמרת
עשרה די כהנים נענען גינען גינען גינען גינען גינען
סלויס אונ יעדער סלוי קאם געהאם ויין אויפגינעקע נואך דר

וּבְרִיתָהּ בְּנוֹרָא קִסְמָא וּבִתָּהּ קִסְמָא קִסְמִים מְעוֹנָן
קִסְמִין מְעוֹנָן וּמְנַחֵשׁ וּמְנַחֵשׁ
נַחֲשׁ : יי וְרִמָּן רִמָּן וּמְנַחֵשׁ וּמְנַחֵשׁ : יי וְחֵבֶר חֵבֶר וְשֹׁאֵל
וְשֹׁאֵל בְּבִידִין וּבְכֹדוֹרִין
אֹב וְיִדְעֵנִי וְדִרְשׁ אֲרֵי-הַמָּתִים :

ה"א מטון . טס : מנחש . טס :
ה"ב מטון . טס : מנחש . טס :
ה"ג מטון . טס : מנחש . טס :

רשב"ם

בעל המורים

אע"פ שאינו ממשימה זו : (יא) וחבר חבר . הניגון כח"ת
כמו מן : החרב תאכל החרב וזה מוכיח וחבר חברים
מחובם כמו מן מלך מלכים . וכמו מן עבר עבדים . כן

כאוב(י) קסם קסמים מטון ומנחש . קסם כנמי' אוחז במקלו.
מטון כנמי' שריא' אוחז הפנים . מנחש נוסטריקון מפי נפלה
מסיכס שלי . ד"א מקל נחש חולדה שופל :

שפתי חכמים

רש"י

מסלות יש מן ללכן כנכס : ג פ"ט' אוחז וסוגר פני סכריות
שמרסל לסס כללו כוסה דרכים של פלג אוחזי מושס כלסס : כ"ל
(מנהדרין סה) ר"ע אומר אלו נותני עונות שאומרים
(ספרי) פתו נפלה מפיו לצי הפסיקו בדרך . וקלו
עונה פלונית יפה להתחיל וסכ"ל אלו אוחזי ג העינים : מנחש .
נפל מידו : (יא) וחבר חבר . שמלרף נחשים או עקרבנים או שחר תיות למקום אחד : ושואל
אוב . זה מכשפות ששמו פיתוס ומדבר משריו ומעלה את המת כנית הקזי שלו : וידעני . מכנים עלס
חיה ששמה ידוע לתוך עיו ומדבר העלס על ידי מכשפות : ודרש אל המתיים . כגון המעלה ס כזכורו

מכלן ומכלן ומעבירו בין שתיים : קסם קסמים . אוחז
קוסם האוחז את מקלו ואומר אס אלך אס לא אלך וכן הוא
אומר (הוסע ד) עמי בעלי יסאל ומקלו יניד לו : מעונו .
עונה פלונית יפה להתחיל וסכ"ל אלו אוחזי ג העינים : מנחש .
נפל מידו : (יא) וחבר חבר . שמלרף נחשים או עקרבנים או שחר תיות למקום אחד : ושואל
אוב . זה מכשפות ששמו פיתוס ומדבר משריו ומעלה את המת כנית הקזי שלו : וידעני . מכנים עלס
חיה ששמה ידוע לתוך עיו ומדבר העלס על ידי מכשפות : ודרש אל המתיים . כגון המעלה ס כזכורו

ליקוטים על התורה

פירוש לתורת אלהים

(יא) ודרש אל המתיים . דער ודרש שייבם בצי יסי קאם
ניסרעבם אין ריא הורה שטיים מען קאר גים
פארשטיין ובעשין ביי מתיים . פאר קאם אז עס פעלם קענין
גיינן מיר צו די מתיים בעשין ואז אויז וועגן אנדערע צרות
גיינן מיר אויף צו די מתיים בעשין . דער תירדון איז רשעים
ווערין גערופין מתיים ווען זיי זענען גישטארבן און אפילו ווען
זיי לעבן ווערין זיי אויף גערופין מתיים . אבער צדיקים ווערין
גערופין מתיים אפילו נאך זייער שטארבן . קס די תורה גייט
מען זאל גים בעשין ביי מתיים וואס זענען רשעים . אבער ביי
גישטארבענע צדיקים מען מען בעשין זיי ווערין גים גערופין
מתיים . נאר באקט בעשין מיר נאר גים פון די מתיים . נאר מיר
בעשין בייא גישטארבענע צדיקים וזייערע נשמות זאלן בעשין
בייא הקב"ה פון אונזערע קווערין . און אז מיר קומען אויף דיא
קברים פון צדיקים מווערן מיר פריער מלכות און מיר פאקסין
און ווייניק פאר הקב"ה ווייל דער ארץ פון די קברים זענען
הייליג . העלפס דאס דעם קענען ער זאל פון די צייט און
וויסער פריסער ווערין :

ער פירם דוקה זיין וזהו ארער זיין מאכשער אין
פיער . עס איז פאר האקדיון איין עבודת פוקבים
מולך דער וואס ריגט זיא מאכט ער צנווייא
פלאקערין פיער אויף צנווייא וויטין אונ אין
מישען פירם ער דוקה ווינע גינדער קיסם קסמים
מיינט מען אזוי אקענטש וואס געמט אשקעקען
אונ מעקט מיט ווינע הענט אויב ער זאל גיין
אויב גים מען רש"י שרייבט מענען מיינט מען
אזויא אקענטש וואס נעהם אויף דיא צייט . דיא
צייט איז גוט אן צו הייבן קאדור דיא נאך . אונ די
צייט איז גוט גוט וועגש מיינט מען דער וואס
זאגט מיי בריוט איז אראפ גיפאלן פון דעם מויל
ארער ער זאגט איין הירש איז מיר איבער גילאפן
דעם וועג איז דאס איין שלעכטער סימן אבער
ער מאכט זיך אנדערע סינים : (יא) וחבר חבר
און אכשף וואס פהעפט שלאנגען און עגריסען
דעם ככשף וואס הייבט אוב וידעני ודרש און

אויף איין ארץ ושואלאז אזוי איינער וואס פריעמ
אזוי איינער וואס פארשט צו מתיים (עין רש"י) :

מצות השם

בשעסטינען מים קיין שום מין בשוף :
לא יקצא דך וגו' ודאס איז אמצות לא תעשהו מען קאר גים
בשענערין מים בשוף שלאנגען ענדעסין זייא זאלין צוא
נאקען קומען פיל אויף איין ארץ :
לא יקצא דך וגו' ודאס איז אמצות לא תעשהו מען קאר גים
פרעגין ביי די בשוף פון אוב :
לא יקצא וגו' ודאס איז אמצות לא תעשהו מען קאר גים
פרעגין ביי די בשוף פון ידעני , די בשוף אוב און ידעני
ווערם געמאכט מים אבייגדיל פון אמת :
לא יקצא וגו' ודאס איז אמצות לא תעשהו מען זאל גים קאר-
שטיין בייא די מתיים . מען זאל גים געבטיגען אויף אצות
הקברות ער זאל קמא ווערין פון די מתיים . נעם ער קענען
מים שומקאט מאכין בשוף :

(י) [תקי] (לאו ט) שלם לקסוס . שנאמר לא ימלא דך וגו' קסם
קסמים וגו' :
(טס) [תקי] (לאו טא) שלם למסוק כמנחש כישוף כלל . שלם
לא ימלא וגו' ומנחש :
(יא) [תקי] (לאו טב) למנוח מלגשות כשכמות פל שום עיין .
שנאמר לא ימלא דך וגו' ומכר חכר :
(טס) [תקי] (לאו טג) שלם נשאל כעטל אוב . שנאמר לא
ימלא דך וגו' נשאל אוב :
(טס) [תקי] (לאו טד) שלם נשאל בידפוי . שנאמר לא ימלא
וגו' וידפוי :
(טס) [תקסו] (לאו טה) שלם לרדוט אל סממים . שנאמר לא
ימלא וגו' ודרש אל סממים :
לא יקצא דך וגו' ודאס איז אמצות לא תעשהו מען קאר גים
מאכין בשוף :
לא יקצא וגו' ודאס איז אמצות לא תעשהו מען קאר גים
מאכין בשוף :

כַּמְנִי יָקִים דָּהּ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲדִי
תִּשְׁמָעוֹן : כָּל אֲשֶׁר־שִׁאֲדָתָ
מֵעַם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּחֹרֵב בְּיוֹם
הַקֶּהֱלָה לֵאמֹר לֹא אֶסָּף לִשְׁמָע אֶת־
קוֹל יְהוָה אֱלֹהֵי וְאֶת־הָאֵשׁ הַגְדִּלָּה
הַזֹּאת לֹא־אֶרְאֶה עוֹד וְלֹא אָמוֹת :
וַיֹּאמֶר יְהוָה אֲלֵי הַיָּמִיבֹו אֲשֶׁר
דִּבְּרוּ : יִבְיֵא אַקִּים דָּהֶם מִקֶּרֶב
אֲחֵיהֶם כַּמֹּד וְנִתְּתִי דְבָרִי בְּפִי
וְדִבַּר אֶרְיֵהֶם אֶת כָּל־אֲשֶׁר אֶצְוֶנוּ :

יקים לה יי אלהיך מניה
תקבלון : מן ככל די
שאלתא מן קדם יי
אלהיך בחורב ביום
דקהלא למימר לא
אסיף למשמע ית קל
מימרא דיי אלהי ית
אשתא רבתא הדא לא
אתי עוד ולא אמות :
ויאמר יי די אתקיננ די
מלילי : יי נביא אקים
דהון מנא אחיהון בותך
ואתן פתגמי נבואתי
בפומיה וימלל עמהון
ית כל די אפקדיניה :

ת"א סליו . יכמות . 5 :

בעל המורים

כמו לי הדברות : כמוני . כנימי' ענו : השמעון . כ' כמס' . סליו
השמעון , קטן כגדול השמעון . לומר אחד קטן וא' גדול שמע
סליו : (ס) ככל אשר שאלת . ככל מולס פ' , לומר שמעתי
לשאלתכם ושמעתי עליכם ע' זקנים . וגם כלשכר ישאלו ישאל
נביאים ימן לסס נביאים : (יח) נביא אקים לסס . כנימי' זס
מאתו ולא כנביא הנותן לישראל

אין מול לישראל
לכשתנות מלכותם לסוס , כי ישאל סליו נביאים סמח סמול
סכמול ימסול פליסס , לכל סס מוסלס סל סמול לסל סס סורסס :

פירוש לתורת אלהים
אבות וועל איה נים שמתקבין : (יח) נביא יי האם
גאם צו מיר ניואגם תישיט וייא האבין גומ ניואגם
נואם וייא האבין גירעם : (יח) נביא איה וועל צוא
וייא איה ששעלין אנביא פון צווישען וייערע
קרידער אויט וייא רוא ביסם ונתתי אונ איה וועל
נעבין מייע צו ביידי אין ויין מויל דער אונ ער וועם
צו וייא ביידין אלץ נואם איה וועל איהם גיבין :

ליקושים על התורה
חכמה קען גים גענערין דעם פול די פענקשין ליקענען אין
הקב"ה או יי ואלין מודה זיין אז הקב"ה האם באשאפן דיא
מולות , קען ער דאך וייא גענערין ווי ער וויל , ווי עס האם
געקראפן בבי גאז אונ רבי יחקן זענען געקסן בייא דעם
מויער פון דיא ששם פברית , אונ בייא דעם מויער זענען
געקסן צוויי ששערין זעהר ואקסורלענין די אקסורלענין האבין
געקסן צוויי פענקשין גייען ארויס פון דיא ששם אין פעלד
צו וייער ארבעס , האבין דיא אקסורלענין גינאגם דיא צווייא
פענקשין וועלין שוין גים צוריק קעסן אשלאנג וועם וייא

מצות השם
נביא מקרבה וגו' ודאם איז אמצות עשרה קען נאל הערין די
בייד פון אמצות נביא אונ קען נאל אים קאלען אלעם
נואם ער נאגם :

(ס) [מקסו] (פסס רי) לשמוע כדכתי נביא ס' . שנאמר נביא
מקרבך וגו' סליו השמעון :

וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא־יִשְׁמַע אֶל־
 דְּבַר־יְהוָה יִדְבֹּר בְּשֵׁמִי אֲנֹכִי
 אֲדַרְשׁ מֵעַמּוֹ: ^כ אֶךְ הַנְּבִיא אֲשֶׁר
 יִזְיַד דְּדִבֵּר דְּבַר בְּשֵׁמִי אֶת אֲשֶׁר
 לֹא־צִוִּיתִיו לְדִבֹּר וְאֲשֶׁר יִדְבֹּר בְּשֵׁם
 אֱלֹהִים אֲחֵרִים וּמַת הַנְּבִיא הַהוּא:
^{כא} וְכִי תֹאמַר בְּדִבְכֶךָ אֵיכָה נִדְעַ
 אֶת־הַדְּבַר אֲשֶׁר לֹא־דִבְּרוּ יְהוָה:

בעל המעשרים
 ירמיהו זה סוכות וזה סוכות
 כדל' בעסוקתו:

רש"י

שפתי חכמים

במני. ר. כמו שלח מקרבך מחמד יקום לך תחתי וכן
 ש מנבא לנביא: (כ) אשר לא צויתיו לדבר.
 ת לכל ליתיו לחברו: ואשר ידבר בשם אלהים
 אחרים. אפי' כוון את הבלה לאסור את האסור ולהחיר
 את המותר: ומת. כחנן ג' מיתחן כידו אדם (ספרי)
 סנהדרין (על) המתנבא מה שלח שמע ומה שלח נאמר לו
 ונאמר לחזירו והמתנבא בשם ע"ל אלל הכובש את נבואתו
 א והעובר על דברי הנביא והעובר על דברי עמו מיתחן
 כידו שמים שנאמר אנכי אדרוש מעמו: (כא) וכי תאמר
 בלבבך. עתידים אתם ב' לומר כשיבא חנניה בן עזר
 ומתנבא (ירמיה כו) הנה כלי בית ה' מושג' מכללה עתה

דכתיב אשר לא ישמע אל דברי אשר ידבר בשמי בין אחרים
 ב פי' מפני שמה וכן כ"כ מוכס על הפסד מיהם כמו וכי

פירוש לתורת אלהים

(יט) ויהי אונ. עם וועם ויין דער מענטש וואס וועם
 גים הערין מיינע רייד אָשֶׁר וואס דער נביא וועם
 ביידן פון מיינ גאָסען וועגן אָנְי וועל איה
 פאָרשטין פון איהם: (כ) אָךְ נאר הנביא דער נביא
 וואס וועם מופתויליגען צו ביידן פון מיינעם
 וועגן איה אָשֶׁר וואס איה האב איהם גים גיאמטין

ליקוטים על התורה

אספרולוגין גינרענג בייד די מענטשין וואס האב איה גיאמטין
 אין פֿעלד, האבין די מענטשין גיאמט מיר האבין געלייגעם
 קריאת שְׁמֵע אונ מיר האבין געזאגטעם אזוי ווי מיר מוהען
 אלע שאג אונ מיר האבין גיאמטין אונזער ארביים, האבין דיא
 אספרולוגין גיאמט צו די מענטשין איהר וועם וידן אויף יידן
 ווייבן מיר גים צו וואגן דורך די שטערן, ווען איהר וועם
 געזאגטען פון שטאם אין פֿעלד האבין שאקי דיא שטערן

מצות

(כ) [תקין] (לאו טו) שלח לספנה כשק. שנאמר אך סכניא
 שכל ייד לדבר דבר בשמי אשר לא ליתיו לדבר וגו':
 אָךְ הַנְּבִיא אֲשֶׁר יִזְיַד וגו' וְאֵם אִיו אֲמָצוֹת לֹא תַעֲשֶׂהוּ קֵעַן
 קאר גים וואגן פאלשע גביאות אין דעם גאָסען פון הקב"ה
 וואס הקב"ה האב דאס נאר גים גיאמט:

שם
 (שס) [תקין] (לאו טו) שלח לספנה כשם כוכבים.
 דכתיב ואשר ידבר בשם אלהים אחרים וגו':
 וְאֲשֶׁר יִדְבֹּר בְּשֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וגו' וְאֵם אִיו אֲמָצוֹת לֹא
 תַעֲשֶׂהוּ קֵעַן קאר גים וואגן גביאות אין דעם גאָסען
 פון די געזעה וזה:

כב אשר ידבר הנביא בשם יהוה
ולא יהיה הדבר ולא יבא הוא
הדבר אשר לא ידברו יהוה בידון
דברו הנביא לא תגור ממנו: ס
יט כייכרית יהוה אלהיך את
הגוים אשר יהוה אלהיך נתן קד
את ארצם וירשתם וישבת
בעריהם ובבתיהם: י שושערים
תבדיל לך בתוך ארצך אשר יהוה

פתקא די לא מלליה
י: כב די ימליל גביא
בשקא די לא יהי
פתקא ולא יתקיים הוא
פתקא די לא מלליה
י: ברשע מלליה גביא
לא תדחל מנייה:
י: ארי ישיצי יי אלהיך
עממיא די יי אלהיך
י: ייב קד ית ארעהון
ו מתניון וכתביהון:
י: חלת קירון תפריש
לך בגו ארעה די יי
רשב"ם

(כב) ולא יהיה הדבר ולא יבוא.
ובגון שאין תשובה ומעשים טובים שינחם הקב"ה בשבילם חרי חוקי תפלה הועילה לו. ולגיגוה כי שבו מדרגם הרעה:

שפתי חכמים

יכס איש שפירשו כשיסר וכן כי ינח שור וכן כל כיוצא בזה:
ג ר"ל אמר להספד: ד ר"ל יס שטעס שלמס: ה כגון חכמים
מזכר ספרי אמ"כ גם שער ספריה בבלה סוכה מס גלות לדקיה:
ו ר"ל כחיה וז הפול סם מתכנה ספמדות כגון חכמים כן שור
לכל סרי שכל ואמר כך וכך משו ועפוי סקכ"ס אני אושר ס"כ
סלך קדע שלל דבר ומפרס זכ ככר כ"י: ואלס לא כל לסדיתך
סין סקפדס סם חטעס לו: ה ר"ל סם חטעס סול לך וליק
גמור

מזה וירמיהו עומד ג ולוח על העמדות ועל היס ד ועל
יתר הכלים שלא גלו עם יכניה בבלה ויבוא עם גלות
לדקיהו: (כב) אשר ידבר הנביא. (ספרי) ויאמר דבר
זה עתיד לבוא עליכם ותראו שלא יבא זה הוא הדבר אשר
לא דברו ה' והרגו אותו ואל"ה זו כמתנבא על העתידות
ו הרי שכל ואמר עשו כך וכך ומשי הקב"ה אני אומר ככר
לעטו שאל כל להדיחך מאחת מכל המלות לא תשמע לו
ז אל"כ מומחה הוא לך שהוא לדיוק גמור כגון אליהו כהר הכרמל שהקריב בכמה כשעת איסור הכמות כדי לגדור
את ישראל הכל לפי צורך שעה וסייג הפרזה לכך נאמר אליו ח תשמעון: לא תגור ממנו. (סס) לא תמנע עמך

עניני ערי מקלט

ב) שלש ערים סבדיל לך וגו'. ענין ערי מקלט אשר לוס סקכ"ס
למשום לסליל סם ספורג בשוגג בכל דקדוקי סהלס לסכין
סם סדוך לסשוט ספריס וספמקיס ולסשוט בכל סכין וסן סמל
סדוך מקלט וכלל סכשם דריס לסכוד סיכס מקלט סלל
יפסס כדוך ויכלל לכל כמסירוס לעיר מקלטו קידס שסיגנו יד
גולל סדס. וענין זס סלל גדול סלל עסירוס ספריס דמיס גדולס

פירוש לתורה אלהים

הארץ איבה וויא וועלן מיר וויסען ריא ואך אשר
נואס גאס האס דאס גיט גירעם: (כב) אשר ידבר
נואס דער גביא וועט ריידן פון גאסס וועגין אז
דיא נאך וועט ויין לא יהי אונ דיא ואך וועט גיט
ויין אונ ויא וועט גיט קוקען ויא הדבר דאס איז
דיא נאך וואס גאס האס גיט גירעם בידון
מיס מופויליגקייט האס דאס דער גביא גירעם
לא תטר ואלקמו דיה גיט פארקשען פאר איהם
דוא ואלקס איהם פיימיין: (א) כי יכרית אז גאס
וועט פאר שניידען את הגוים די כנענים וואס גאס
גיט דיר וייער לאנד וירשקם אונ דוא וועקס וייא
שקעם אונ אין וייערע ביייער: (ב) שלוש ערים

מצות השם

(כב) [ספרי] (לאו סח) שלל כירל מלמנוס לכדי סקר. שכלל לא סמור ממנו:
לא תגורו מקט וגו' ודאס איז אמצות לא תעשהו אפאלשין גביא ואל פוע הרגון אונ קען ואל פיר אים גיט בורא האבין:

וב) שלש ערים סבדיל לך וגו'. יעדער קענטש ווערס גב-
רופין אקלייגע שקאס, אונ איז געפילט אין דכיי
פילל בלייך ווי ער וואלט גינען דריי שקעס, דאס נעגלן נפש
רוח נשקח, נפש דאס איז די לעבטהאפט פון גוף וואס דער גוף
לעבט פון קסין אונ פרינקען וויא אלע לעבעדיגע זאכין, רוח
איז דער לופט וואס קוקט אין תאריך אונ צופרייכט די בליט
אין אלע גלידער אונ גיט אריין דאס פראקטיונג אין הארץ, ו
נשקח איז אין מוח דער שכל פון קענטש, אז דער קענטש
שטארבט ווערן דיא רבייא פילל אפגליידיגט איינס פון דאס
אנקערע, דער גוף בלייבט ליגען אין קבר דער רוח גייט צו ויין
ארס, די נשקח גייט צו איר ארס, דאס איז אז דער קענטש

ירשען וישבת אונ דוא וועקס וייערע אין וייערע
ואלקמו דיר אפ שייידען כרייא שקעם בתיך אין

אֱלֹהֶיהָ נָתַן קֶדֶף דְּרִשְׁתָּהּ: תָּבִין
 קֶדֶף הַדָּרֶךְ וְשִׁשְׁשֶׁת אֶת־גְּבוּל
 אֶרְצָה אֲשֶׁר יִנְחִיקָהּ יְהוָה אֱלֹהֶיהָ
 וְהָיָה קְנוֹם שְׂמָה כְּדִרְצָח: וְזֶה
 דְּבַר הַרְצָח אֲשֶׁר־יָנוּם שְׂמָה וְחִי
 אֲשֶׁר יָכָה אֶת־רַעְיוֹ בְּבָרִי־לַעֲת
 וְהוּא לֹא־שָׁנָא לוֹ מִתְּמֹל שְׁלֹשָׁם:

ת"א תבין לך. כחלם ק מכוס ט י:
 נומם שמה. סכדריין יח:
 וחס דכר. סכדריין פז מכוס ט י יב:
 ככלי דמס. נדריס פח קמס פז

רשב"ם
 (ג) ויש"ש. פן ירדוף:

שפתי חכמים

מלמד מלוי חובה ולא חירא לינעט מלוי: (ג) תבין
 לך הדרך. מקלט מקלט היה כתוב על פרשת י דרכים:
 ושלשת את גבול ארצך. שיהא מתחלת הגבול עד
 העיר הראשונה של עיר מקלט ב כעשור מהלך שיש ממנה
 עד השניה וכן משניה שלישיה וכן מן השלישית עד גבול
 דעת וקנים מבעלי התוספות

(ג) ושלשת את גבול ארצך. אכן ישראל ארבע מלות פרסם
 על ארבע מלות פרסם ומסיק בפרק בחלם דעכוס ושלשת
 שיש משולשום מלש פרסם מדרוש להכריז ומלש מהכריז לשכס
 ומלש משכס לקדש ומלש מקדש לנפון. וסריק מ"ש מהלי
 גיסא דמכסיק ומ"ש מהלי גיסא דמכסיק מ"ש מהלי גיסא דמכסיק
 כדום דרומי וזכרות לפוני סיו רחוקים מערי מקלט מלש פרסם
 ולוחם סדריס בין חכרון לשכס וזין שכס לקדש סיו קרובים
 מערי מקלט. ומערי אמר ארבי משוס דבשכס נפישו רוחים
 דכתיב שס ירחו שכסם מלי חכר כהניס אמ"ר ססיו ממחכרין
 לכדו נפשוס ככהניס ספסמכרין לטול חכוםס כסיס סגרות.
 ומשוס דכסיס רוחים סיסס קרובס לסיירות סבינע לנין חכרון
 וזכיה לנין קדש כזי סיכסו סהכרניס שונג ססירות ססמכום
 לסו לעקלס יסכרנו סוכני מיד סכוכוס. ולי קסיא אמ"ר סככרן
 יסכרל סכמי. רוחים סכרל קושיס לדוכסל אמלי ככר סכרן
 מלס. וז"ל דנגלסל מוסל סכילס ססי מדק רי לס מסיס מלס:

פירוש לתורת אלהים
 דיין לאנד וואס נאט וועט דיר געקען צו ירשען
 זיא: (ג) תבין דו נאלקט פארברייטן דעם וועג פון
 דעם מקלט ושלשת אונ דו נאלקט צו מעקטין אין
 דרייא טייל ביין לאנד אשך יחזיקה וואס נאט וועט
 דיר מאכין ירשען (עין רש"י) וזהו אונ עם ואר ויין
 אהין צו אנטייליפין איטליקער רוצח: (ד) וזה דבר אונ
 דאס איז דער דין פון דעם רוצח אשך ינוס וואס גר
 וועט אהין אנטייליפין אונ גר ואל בלייקען לעבין
 וויסענשאפט וואס אונ דער רוצח איז דעם מעקטשין

נמור: מ משוס דכסרשט אלס סכדריס פרס"י סני סוכוסים מל
 לס סוכיו ל' מוכס ולי סכנסס לכך נקס סחי לסונס. כסס
 ססר"ן. וסכר"ס ס' דע"ש חסר ממלל לס סונעט מלמד מלוי
 חוכס ממלל ולי סירל סן סונעט מלוי וואס נסיונע ססס מל לס
 סונעט מלמך כו' כאלו חסר לס סונעט מלמך כו' ולי סירל מוס
 סן סונעט מלוי סכ"ל: י סלס יססס דכסרשט דכריס: כ וס"ס

עניני ערי מקלט
 דסנס סרמכ"ן ז"ל כס' לך לך כסכ מל מל סכס סרמכ"ס ז"ל
 ססלכוס ססיוס סלכך נסחייב ססוכג כסויד מוסס וסכריס אף
 סס"כ זס נסחייב לסיוס נסכר מוסס דוס ליט מוכרס לסכרו
 ויכול לסחקייס כסכר. וכסכ סרמכ"ן ז"ל ססכ"ס סיון סוס
 נסחייב ססכ"ס לסיוס נסכר נכ"ך לנ"ך לסיוס כל ססוקס לסכרו
 זכס כמלס, כסו מי ססחייב למלך כו"ד מוככ לסכריס.
 וססוי"ס ס"כ מלכוס ככס ססכ"ס זס סכולל לס כסכיון לסס
 ס' כק כוידו לכו סכרו. וסס סרמכ"ן ז"ל כסו סס לס. וכסכ
 ססלון כ"ס כ"ו וס"ד נכלס סלון מוס כלל לקושיא זו ד"ל
 דכלמז זס ססכר לס נסחייב כלל לסיוס נסכר כק סוס סכולל
 סכרו כסכירחו סספסית ססכ"ס נסן כסיוס סססית לכל אדם
 [לססוס ססססו אף סוכ מוסססו] וככר נודס מ"ס ססוכר מ"ס
 ויכמס רכיון ויילסו מידס סיון לסחיו לססליכו לכור ססיוס
 סס נססס וסכריס וליזס הלל ססס ליוסס, אכל ס' ססלס
 ססילסו מידס ססס כעלי כסיוס ויכול לסכרו וזוס לס ויעיל סוס

ליקוטים על התורה
 איז אצדק וייל זיין פראכטונג פון מארץ אונ זיין שלל איז
 ציוען אין גאטליכקייט קיבן זיי אין די אייביגקייט צו הקב"ה
 אבער ביי ארשע האבן גיט דער רוח מיט די נשמה קיין ארם
 ווא זיי זאלן זיין נאר זיי ינועבין אויף דעם גוף וייל די הוצק
 אונ דער שלל האבן נאר געבראכט וועגן דעם גוף אז דער
 גוף שטארבט שטארבן זייא אויף, דריקער נאנט דער פסוק
 שלש ערים תבדיל לך, דו נאלקט געהן צו טיילט ווערן אויף
 דריי שטעט, אויף דריי חלקים, דער רוח מיט די נשמה זאלן
 קענען אריין גיין אין היסעל:
 אשך יכא וואס ער וועט שלאגן זיין סכר גיט מיט

מצות השם
 (ג) [מקל] (טסס ריב) לסכדיל שס סרי מקלט מערי סלויס. סנלמכר סכין לך הדך ושלסל סס גכול אכלך ונ':
 תבין לך הדרך ושלשת את גבול ארצך ונרדאס איז אפגזח
 עשלת ווען די יודין וועלן אריין קומען אין ארץ ישראל
 זאלן זייא אפשיידן דרייא שטעט זייא זאלן זיין ערי מקלט
 וישעס צום ענפרינגונג, אז איינער וועט הרגנן אפגעש
 אונקערין נאל ער אנטייליפין אין איינע פון דיא דרייא שטעט
 וועט ער גירעקעט ווערן מען זאל איהם גיט סארין הרגנן:

יום ו. כדי לחשלים כל הסדרה שנים מקרא ואחר תרגום חצנו תשלום כל הסדרה והתרגום והמסורת

ת"א ואשר יבא את רפסו ד' ער. ודרים פה קמא פס מבזות ח ט: ספן. מבזות ז: ושל הכרזל. פס ד: ומלא סמ. פס ט פברין ל: סוף יום. מבזות כ: וזו א"ן משפט מופ. פס י: כי לא שנה הוא לו. פס ט:

עניני ערי מלחם
אזרחות ויכולת לספקו אף נגד ראון סבורה ית', אבל כשיחזקו מידם
אף שיהיה בחור נאמן ויפקיטו הקב"ה יסבך שומטון מלח
יורקוהו כאשר תשם לדגליו בבור ספרות, וגדולה מזה מצינו
שנפולעא נכיהו סיה ית' לנכס נשואה אח דוד כלאו ס' ואמר
ישמע ויחזקו ויכריזו, אלמנה שסבחינה חפשיה אף נגד ראון
סבורה, אף אף המלך בזה הקב"ה שיהיה מחולקו סגור
מודו, ורס בדולה סבורה בנזיר, ויכל תוסע מלח ס' סיה שורס
הקב"ה על הכהן: שומכר קס סבורה כהנא נזיל בנחירה
הקשרים, כע"ס הכהן ית' ית' כספס מלח, ודל סבורה

פירוש לתורת אלהים

בזיון פיינעם מחמול שלשום גיט פון זעכטמין אונ פון אייער זעכטמין: (ח) ויחשך ברא אונ דער וואס וועט קוקען מיט זיין סכר אין וואלד לחשוב צו האקן האלץ ונתנה אונ אזער וועט וועלן אפ האקן האלץ וועט זיין האנד שאקלן מיט דער האק ונשל אונ עס וועט דאס פאלן דאס איינען פון דער שטיל אהר דאס האק פאלט ארויס ווארפן אין שמיטקל האלץ ונמצא אונ עס וועט מערעפן זיין סכר יט אונ ער וועט שטארקען וואו ער דער וואס גיט ואל אנשטויפן צו איינע פון די שמעט ווי אונ ער

אָנא מַפְקֵד לָךְ לְמִימָר
תַּלְת קִירוּן מַפְרִיש לָךְ:
ח וְאִם יִפְתִּי יִי אֱלֹהֶיךָ יִת
תְּחֻמָּה בְּמֵא דִּי בְּיָמִים
לְאַבְרָהָם וַיִּתֵּן לָךְ יִת
בְּל אֲרַעָא דִּי מַלִּיל לְמַפֵּן
לְאַבְרָהָם: ט אֲרִי תַמֵּר
יִת כָּר מַפְקֵדְתָּא הָדָא
לְמַעֲבָדָה דִּי אָנָּא מַפְקֵד
לָךְ יוֹמָא דִּין קְמַרְחָם יִת
יִי אֱלֹהֶיךָ וְלִמְסָה בְּאַרְחָן
דְּתַקְנִי קְדָמוּהִי כָּל יוֹמָא
וְתוֹסִיף לָךְ עוֹד תַּלְת
קִירוּן עַל תַּלְת אֲלִין:
י וְלֹא יִשְׁתַּפֵּיךָ דָּם וְכֹאֵי
בְּגוֹ אֲרַעָה דִּי יִי אֱלֹהֶיךָ
יִחִיב לָךְ אֲחֻסָּנָא וַיְהִי
עַלְךָ חֻבַּת דִּין דְּקָטוּל:
י"א וְאֲרִי יִסִּי גִבֵּר סָנִי

שָׁלַש עָרִים תִּבְנֶה לָּךְ: ח וְאִם-
יִרְחִיב יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת-גְּבֻלְךָ
כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם וְנָתַן לָּךְ
אֶת-כָּל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר דִּבֶּר לְתַת
לְאַבְרָהָם: ט כִּי-תִשְׁמַר אֶת-כָּר-
הַמִּצְוָה הַזֹּאת לַעֲשֹׂתָהּ אֲשֶׁר אָנֹכִי
מֵצוּךְ הַיּוֹם לְאַהֲבָה אֶת-יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ וְלִדְבַר בְּדַרְכֵּי כְּדִי-יָמִים
וַיִּסְפֹּת לָּךְ עוֹד שָׁלַש עָרִים עַד
הַשָּׁלֹש הָאֵלֶּה: י וְלֹא יִשְׁפֹךְ דָּם
נָקִי בְּקֶרֶב אֲרָצְךָ אֲשֶׁר יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָּךְ נַחֲמָה וְהָיָה עֲדֶיךָ

דְּמִים: פ"א וְכִי-יְהִיָּה אִישׁ שָׂנֵא לְרַעוּ

רשב"ם

חתיבת בקעת מן העץ: (ח) ואם ירחיב. לתת לך כל

שפתי חבמים

כל אדם שפתי חבמים וכו' כהם מן ירדוף גולל סדס וגו' וכו' פס
מועיל זס שנס שמה פדיון ירדוף גולל סדס אחריו עד ספיר של
מקלט וספירו כי יוס לבכו ל"ס שלל קלי סססו ינוס וגו' דספיר
ללא סלמפנס דכתיב סכין לך סדיר וסלשם דסינו סיכסוס
מקלט מקלט של סרשם דרביס וגס ל"ך ג' פרי מקלט ולמס
וספירס מן ירדוף וגו' סכל ססס דסיכס פרי מקלט רביס וגס
כסוב סכל סרשם דרביס מקלט סקל יוכל לסלל סרול: סכל יוכל
גולל סדס לספירו: מ פ"א ספירס סכסיה לסס פשר סומוס
ולל ססן ליסרלל סק סכס סומוס וקני וקני וקדמוני פדיון לל ססן

פ"א מי הוא השונא ע"ד הרמז

(י) וכו' יוס סיס שנס לרססו וגו'. כזכ סרכ לוס"ח ו"ל
סרשס וז רוסוס מס סלמרי חז"ל כמס' סכוס דק"כ
סלשם ספירס ספיר סכו של סדוס לספוס לספיר לבל וסלד פסס
סול ספרי מקלט קולסוס ספירס כסונג וסול מיר וידוע כי
סכו של סדוס סול ס"מ, סול סססן, סול סיסס"ר, וסליו ספיר
סכסוב סלן וסמר כי יוס סיס שנס, כי לין סולל לסלס סללר

פירוש לתורת אלהים

דיר אפ שיירין דכייא ששעם: (ח) ואם ירחיב אונ
נאם נועם דיר דער ברייטין דיין לאנד באשר אווי
ווי ער האט גישווארין צו דייןע עלשערין ונח אונ
ער נועם דיר געבין גאר דאס לאנד אשר נואם ער
האט גירעם צו געבין דייןע עלשערין: (ט) כי תשמר
את כל מצוה תואת ווייל דו נועם היטין אינע מצות
לעשותה צוא קאדן יא נואם איך גיקאם דיר היינט

בעל הטורים
זסו סרד ססרנו דכ" ירדוס לו וסלשם סילר מל סרי פקלס:
(ס) סלשם פריס. לומר ססוקוס סיו וערי סללר סלל יכס פליסס
רש"י

לסכין לך דרך וערי מקלט רביס: (ח) ואם ירחיב.
כאשר נשבע לתת לך ארץ מ קני וקני וקדמוני: (ט) ויספת
לך עוד שלש. רביס' ג' סכסכר סירדן וג' סכסרן
כסנן וג' לעת"ל: (י) וכו' ויהיה איש שנא לרעו
וע"י שנאמו סול כל לידי וסרכ לו מכלן סמר סכר סלס על
מלס קלס סוסו לעכור על מלס סמורס לסי סכסר על לל
ססל סוסו לבל לידי ססכוס דמיס לכך סלמר וכו' יוס

סרס וסול מקור ססנלס, לרססו כי סול מלסס כסוס לכל
כי לסוכסס מילסס וסול סולל לו וסכסס דסוס כדכ"ל סססס
וכסוס, וסרכ סלורכ לו לסכסילו, כי יס לך לרסס ספירס
ללססס: ספוסס סלסס לין פוסס סלל כסנגס, יכוס מולל
סינלס"ר סכר ליכנס לרססס, סלסס סלססס, כלומר לסס ססלס
כוכן קודס כל ססנגדו כלסס [זס סילר סוכ] גס ספירס לו פריס

לאהבה צו ליב האבין דיין נאם ולללל אונ צו גרין אין
ויינע נועגין אלע שניס וסלסס וסלססו דיר קערין
נאך דרייא ששעם על חלשס סללס אויף דיא דרייא
ששעם: (י) ולא יסף אונ עם זאל גיט נוערין סאר
נאסין דס גמי דיין קלום גסכר ארדס אין דיין לאנד
אשר נואם נאם דיין נאם נחל לך נחלל גיט דיר
אירוסה ויהי אונ עם נועם אויף דיר ויין שולר

בגברא ללך עונן וללך
חובין בל חט די יחטי
על מימר תרין סהדין
או על מימר תלתא
סהדין יתקנים פתנקא:
טו ארי יקום סהיד שקר
בגברא לאסחרא בית
סמיא: יו ויקמוץ תרין

אחד באיש לכרעון וכל חפאת
בכרעה אשר יחמא עד פי שני
עדים או עד פי שלשה עדים יקום
דבר: טו כייקום עד חמס באיש
לענות בו סרה: יו ועמדו שני

ת"א מל טי. ספחים קיג ר"ס כל נפשות קא סופס ג נל גיטין ח קידושין טו כהנא קט סנהדרין ט: יקום דבר. כ"ק
כהנא טו: לענות טו. מכות ט: ועמדו שני. כהנא קיט סנהדרין יט נפשות ל:

בעל המורים

כל גבול תסומך וסינו ממון: לכל עון. סינו נפשות: לכל חפאת. סינו קרבן. לעולה כחוב מל טי שנים עדים דהכא
רש"י

כאן אחד הוא כל במקום שכתוב עד ספס שנים סוף. וא"ת
למס לא ס"י: וס למיל גבי לא יומת על פי עד אחד. ככר סירלו
ספס: כפרק קמא דסופס דלמד דספס לעדות מיוחדת לספס:
וס רואה מחלון: וס ועד שני רואה מחלון אחד. וע"ל דלס יכולין
למילא ספס דכ"מ שנאמר עד ספס הוא אחד דל"כ מה דכתיב
אחד זכר יקום עד וגו' וס עד עד שקר וגו' מיירי נמי כהנא
וזה לינו דהא כתיב אח"כ וספס לו כהנא זכר וזה למיל כפי
לא יקום עד אחד וגו' אפ"כ ל"כ כ"מ שנאמר עד הוא שנים כו'.
וכו' יחזיק נמי למס לא ס"י רש"י: וס למיל גבי לא יומת מל טי
עד אחד דל"כ דל"כ ס"ל איסכא אכל הכא א"ל לומר איסכא
כדפרישית וד"ק ספס: ע ס"י. כאלו אמר לא יקום עד אחד
כאש למיביו שס מון וסוס חפאת וס"י מון פונש דכו כי לא
שנס עין ספסרי וגו' וסוס כולל פונש של גוף וממון וכלל חפאת
דכתיב בקרא י רוסו קרבנות וס דלס פש"י זה מפני שסוס
שהעד לינו קס על הפונש אלא על בעל הפונש שפ"ס עדות נפנש מי
וממילא ס"ל כממשע בין פונש גוף ובין פונש ממון ומתקן אי כתיב
ספס אף שפונש סיס כממשע לכך נאמר לכל עון וכלל
חפאת הוא דלינו קס לכל קס הוא לשכונס: ק א"ת ולמס לא פש"י
זכר יקום עד אחד דל"כ דל"כ ס"ל איסכא אכל הכא א"ל לומר איסכא
למדכא אלא וס שכתבו כו': ר כנון שטין סדינים פכיתים כל
מקבלים העדות מפסיס: ש שפ"ס כשני עדים סהדישס זכר זה דכא
פ"י מי הוא השונא ע"ד הרבנו

כאן אחד הוא כל במקום שכתוב עד ספס שנים סוף. וא"ת
למס לא ס"י: וס למיל גבי לא יומת על פי עד אחד. ככר סירלו
ספס: כפרק קמא דסופס דלמד דספס לעדות מיוחדת לספס:
וס רואה מחלון: וס ועד שני רואה מחלון אחד. וע"ל דלס יכולין
למילא ספס דכ"מ שנאמר עד ספס הוא אחד דל"כ מה דכתיב
אחד זכר יקום עד וגו' וס עד עד שקר וגו' מיירי נמי כהנא
וזה לינו דהא כתיב אח"כ וספס לו כהנא זכר וזה למיל כפי
לא יקום עד אחד וגו' אפ"כ ל"כ כ"מ שנאמר עד הוא שנים כו'.
וכו' יחזיק נמי למס לא ס"י רש"י: וס למיל גבי לא יומת מל טי
עד אחד דל"כ דל"כ ס"ל איסכא אכל הכא א"ל לומר איסכא
כדפרישית וד"ק ספס: ע ס"י. כאלו אמר לא יקום עד אחד
כאש למיביו שס מון וסוס חפאת וס"י מון פונש דכו כי לא
שנס עין ספסרי וגו' וסוס כולל פונש של גוף וממון וכלל חפאת
דכתיב בקרא י רוסו קרבנות וס דלס פש"י זה מפני שסוס
שהעד לינו קס על הפונש אלא על בעל הפונש שפ"ס עדות נפנש מי
וממילא ס"ל כממשע בין פונש גוף ובין פונש ממון ומתקן אי כתיב
ספס אף שפונש סיס כממשע לכך נאמר לכל עון וכלל
חפאת הוא דלינו קס לכל קס הוא לשכונס: ק א"ת ולמס לא פש"י
זכר יקום עד אחד דל"כ דל"כ ס"ל איסכא אכל הכא א"ל לומר איסכא
למדכא אלא וס שכתבו כו': ר כנון שטין סדינים פכיתים כל
מקבלים העדות מפסיס: ש שפ"ס כשני עדים סהדישס זכר זה דכא
פ"י מי הוא השונא ע"ד הרבנו

שפתי חכמים

כל ממשס סכס וימאר לרע טוב, ולין לך סוכר גדול מוס, וכוס
מחבר עניו וסוס אומרו וקס עניו, משל"כ קודם לכן שכל כחוס
סעסס סלך כחוס סלסל וע"י סחטל יחגבל ויקום עניו, ולומרו
וססוס נכס כן סכר שסוס מדכר על סס"מ ולוס אמר וססוס
נכס, ס"י ספוסל כנסשו כי ט"י סחטל תמית כנסש, וסס אל
סחטל וגו', ס"י אס ימס אל סחטל סכרס סלל לכלל סלסס סכרס
סערי סמקלס, וכללו זקני עירי סס כ"ד של סעלס סכרס עיר
של סכר כל אדוס, ולקחו ליטו, ומ"ס ספספס יתוסכו כיד גולל
ססס סוס לינו סכססס, ולומרו וסס, כלל כנו סיר לומרס

כל ממשס סכס וימאר לרע טוב, ולין לך סוכר גדול מוס, וכוס
מחבר עניו וסוס אומרו וקס עניו, משל"כ קודם לכן שכל כחוס
סעסס סלך כחוס סלסל וע"י סחטל יחגבל ויקום עניו, ולומרו
וססוס נכס כן סכר שסוס מדכר על סס"מ ולוס אמר וססוס
נכס, ס"י ספוסל כנסשו כי ט"י סחטל תמית כנסש, וסס אל
סחטל וגו', ס"י אס ימס אל סחטל סכרס סלל לכלל סלסס סכרס
סערי סמקלס, וכללו זקני עירי סס כ"ד של סעלס סכרס עיר
של סכר כל אדוס, ולקחו ליטו, ומ"ס ספספס יתוסכו כיד גולל
ססס סוס לינו סכססס, ולומרו וסס, כלל כנו סיר לומרס

פירוש לתורת אלהים

זאל בלייבין שמיין די נאך: (טו) כי יקום עד אחד באיש
ווענעם נועם אויף שמיין אפאלשער עדות אויף
אמענקש לענות בו פיה צוא ואנין עדות אויף איהם
פאלשע נאכין. רש"י שרייבט עד נועם עדות ואנין
אנעלקעם נואם נאר ליגין איז דהיינו אנעקער
עדות ואנין צו די עדות דעם קאג נואם איר נאגם
איר קאמ גינעקן די נאך וימ איר קימ אונג: גיווען
אויף איין אנעקער ארם: (יו) ועמדו ואלין שמיין דיא

זאל בלייבין שמיין די נאך: (טו) כי יקום עד אחד באיש
ווענעם נועם אויף שמיין אפאלשער עדות אויף
אמענקש לענות בו פיה צוא ואנין עדות אויף איהם
פאלשע נאכין. רש"י שרייבט עד נועם עדות ואנין
אנעלקעם נואם נאר ליגין איז דהיינו אנעקער
עדות ואנין צו די עדות דעם קאג נואם איר נאגם
איר קאמ גינעקן די נאך וימ איר קימ אונג: גיווען
אויף איין אנעקער ארם: (יו) ועמדו ואלין שמיין דיא

מצות השם

אויף אעביקה נואם איהם בערארף פען דקלגן, איז דער איין
צדות גימ בעלייבט, אונ דער סענקש בעצאהלם גימ אונ
פען דקלגן איהם גימ:

אויף אעביקה נואם איהם בערארף פען דקלגן, איז דער איין
צדות גימ בעלייבט, אונ דער סענקש בעצאהלם גימ אונ
פען דקלגן איהם גימ:

(טו) [תקנ] (נלו ט"א) שלל נפיש שוס ארס פונש גוף לו ממון פ"ס עד אחד ספ"י סוס חכס ונכיל וככר. שנאמר לא יקום
עד אחד בליש לכל עון וכלל חפאת:
לא יקום עד אחד באיש וגו' נכאם איז אמצות לא תעשאלו
אייב איין עדות נאגם אויף אמענקש עד איז שולדיג ניין
סכר נעלם, אקער עד נאגם אויף אמענקש עד האם גיטאהן

הַאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־לָהֶם הָרִיב לְפָנָי
 יְהוָה לְפָנָי הַבְּהֵנִים וְהַשְּׁפָטִים
 אֲשֶׁר יִהְיוּ בַּיָּמִים הָהֵם: י וְדַרְשׁוּ
 הַשְּׁפָטִים הַיָּטֵב וְהֵנָּה עַד־שֶׁקֶר
 הָעַד שֶׁקֶר עָנָה בְּאָחִיו: י וַעֲשִׂיתֶם
 לוֹ בְּאִשֶּׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו

גברין די להון דינא
 קדם יי קדם פהניא
 ודינא די יהון ביומא
 האינון: יי ויתבעון
 דינא יאות והא קהיד
 שקר סהדא שקרא
 אסהיד באחוהיי:
 יש ותעבדון ליה כמא די
 חשיב למעבד לאחוהיי
 ת"א ודרשו: סנהדרין פ: וסנה
 עד: ב"ק סה מצות ס:
 ופשיטם לה כתובות לב לב ב"ק סד עד פה סנהדרין יא נא 5 מצות ב דה מולין יא:

בעל המורים
 איירי במעון ולין מאיימין פליהם כ"כ כמו בנפשות: (יח) הריב
 כ"א אשר לסס סריב, לפני סנהלע הריב כפוש. זש"ס משכא
 רש"י

לפנין סדין ואתה יודע לסיכון סדין נופס אי סהס כשלי לנפס
 דנשפטיה סהסניס אשר לסס סריב ודרשו סשופטים וגו' שישפטי

שפטי חכמים
 כמעשה ואלו סומרים כן היום אל כל בעדים וזממים סוסר סעד
 סזה מכל ספדות סאלו סומרים פמנו סייסס ואל סייסס אלל
 סמעסס זו: ת דק"ל וי סייסס סליס לדין. וסלסס סייסס סליס
 לדין ועוד סייסס ליל סל"ל וסעודו אשר לסס סריב ססרי סף
 סייסס סלין לדין סע"כ בעדים סכ"ל מדבר: א וכללו סמל וסעודו
 סני סליססס וסלסר לסס סריב: ב ס"י סריססס סולס סייסס על
 סדים סרלססוסי סלס פל סליסס לסססס קלי וסרבו סשופטים
 סעדים סליסס לססס סל סרלססוסי וסנה נסללו סעדי סרלססוסי
 סשקר סעידו וספייסס לסס כלסר זמס אלל סס נסללו סרלססוסי
 סחקיקס פמנו ססס סשקריס לל נסשו וסמין סלל סדות סעלס.
 וסל דמססר רש"י סקרל וספסס סלל על סד סקרל.
 י"ל דרש"י סל עוד לסליס דורסו סשופטים וגו' קלי על
 סעזימס ספיי דל"ס סלססר עד סייסס סעזימס סרלססוסי
 קלי פל סעזימס סליכין לססס ב' ספדים דללו לס סומו סלל
 סלס פל סעדים לל נסשו וסמין סלל ס"י קלי וסרבו וגו' על
 ספדים סרלססוסי ססוכססו ליל סייסס סלי סלס ססכסס סל
 ססרי דרססססס וס סחקיקסס סדות סעלס. כמ"ס סעיד ססלסס
 סדות: ג וס"ס סככר ס"י זס לפיל סר וסס זס סלל
 נססס לומר סלס סוסס סלס ססס סל סל סלס סככר כס"ד דסידס
 כן סכלי סססר עד וססס לכך סרל וססס זס כלל כ"ס כ"א ס"כ
 ספיי"ל סין נסשו וסמין עד סיומו סייסס: ד דודלי סומו סייס

מדבר ת ולמד סלין סדות כססיס ולמד סליכין להעיד
 סדותן מעומד: אשר להם הריב. סלל סעלי א סדין:
 לפני' ה'. יסיה דומה לסס סללו עומדים לפני המקס
 סלסמר (סלסס סכ) סקרל סליסס יסססו: אשר יסיו
 בייססס סלס. (ר"ה כה) יסח סלסו סדורו ססמולל סדורו
 לרד סלס לסלסו סו ככוד: (יח) וסנה ער שקר. כל
 מקס סלסמר עד כססיס ב סכסו ב סכסו מדכר: וסרשו
 סשופטים היטב. ע"ס סמזימין סותס ג סכודקיס
 וסוקריס סל סליסס לסססס סדריסס וסכקריס
 (יט) כסלסר וסס. וסל כסלס עסס מכלל סלסו סרלסו סין
 סלסין (סכסס סל): לעסות לסלסו. מה ס"ל לסלסו
 לזר על וסמין סל סכס סלסו סליין סרסס סלל סכסס
 סכסס סלס סכס סלסמר (יסקרל סל) כסל ססרל סל
 וסל סעלס לכך סלסר סלל לסלסו כסלסר זמס לעסות לסלסו
 וסל כסלסר זמס לעסות לסלסו סלסו סלל סלל סלסו סלסו
 סכסו סלס לסלס וסמין סלס סלסין כסמין סליס כסן
 סלסידס סלסס סל סלסס סלסל סל סלסס סלסס סלסין

פי' על דין הומה
 וסל ככר סכסר לס יססו ססדים כללי לייס. וסלסס לפי סס
 סכססו לפיל ססכססס סססי סלסס לעסות סס סלסו ססן סף
 ססס סלל סלל סכסס, כי סכסס"ס סלל סלל סלסס סייסס
 סססי על פמנו כל יס סלי סלל לס סיה סלל סעלס, סלל זס
 סל סלסו נסלסו יעסס סכסססס לל. סלל סיוכל סלסס סכסססו
 לסססס סכסו סייססס סכסס. כסי סכסססו. דסססו לס סלסין
 סלס סלסו לס סססין יוכל לסכסו סף סלל סלל פל סססין סן
 סכסס סססס, סלל לס סלסין סלסו לסססס סל לוי סכססו

(יט) ופשיטם לו כלססר זמס לעסות לסלסו וגו'. סל סני סדיס
 סעידו פל סלס סעסס סכסס סחייב פליס סססס, וסלס"כ
 סל סני סדיס סכססס וסססו סל סרלססוסי, סדין סלל סכ"ד
 יססו סל ספדים סרלססוסי, פל סלס סעידו סקל וכלו סכ"ד
 יססו סל סינידון, וסלסו סלל סזסו דוקל סל סינידון לס סכסס
 פדיין, סלל לס סינידון ככר סכסס פ"ס כ"ד וסלס"כ סלל ספדים
 סלססוסי לססס סל סרלססוסי, סין סעדים וסמין סכססס.
 וסלסוסי קסס סס סלל סלל סלל סלל סלל סלל סלל סלל סלל

ליקוטים על התורה
 (יט) וַעֲשִׂיתֶם לוֹ בְּאִשֶּׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו. איירי צוויי ערות
 ראובן אונ שקעון נאגין איירי אכרסס ער סלס
 סללל שבת גינען וסלסר וייא נאגין ער סלס גינען איין
 סלסר עכסר וסלס סליס סליסס סליססו נעקין נעקין
 סען צוויי סלסר ערות אונ סלסין גינען צו דיא ערלסס
 ערות וייא סלי קענמס סר נאגין שבת סליח ויינער גיין וסלסר
 איין סלסר שעתה סל סלי גינען ויי אכרסס סלל שבת
 גינען, גיין סעס ויינער נעקס סליח סלל גינען סיס אונ סלס

פירוש לתורת אלהים
 צוויי סעקססין (עין רש"י) אשר להם הריב וסלס צו ויי
 איי דיא קריג לפני יי פאר נאמ לפני סכססס פאר דיא
 סכססס אונ פאר דיא דיניסס וסלס וייא וועלין ויין
 איין דיא סעג: (יח) ודרש אונ דיא דיניסס וסללין גוט
 נאך סלרשסין דיא ערות וסלס וייא ויילין וייא אפ
 לייקענען וסנה ער שקר לייגין סלס ער ערות גינען
 אויף ויין סרלסר: (יט) ופשיטם וסלל סלי צו סליס

מצות השם
 סלסר לססו סססו סססו סססו סססו סססו סססו סססו
 גינען סלל סלל סלל סלל סלל סלל סלל סלל
 סליסס סלל סלל סלל סלל סלל סלל סלל סלל

(יט) [סכסס סלס] לססו לססו סלס סלס סלס סלס
 וסל לססו לססו:
 נעליססס לו כסלסר זמס וסלס איי אסססס עססו סען וסל
 סליח צו סללסס ערות סלס וסלסס וסלס ויי סלסין

וּבְעֵדָת הָרַע מִקִּרְבָּהּ: כ' וְהַנְּשֹׂאִים
 יִשְׁמְעוּ וַיֵּרְאוּ וְלֹא יִסְפּוּ לַעֲשׂוֹת עוֹד
 בְּדִבְרֵי הָרַע הַזֶּה בְּקִרְבָּהּ: כא וְלֹא
 תַּחֲסִים עֵינֶיהָ נֶפֶשׁ בְּנֶפֶשׁ עַיִן בְּעַיִן
 עַיִן בְּעַיִן יָד בְּיָד רֶגֶל בְּרֶגֶל: ס
 כ' כִּי־תֵצֵא מִלְחָמָה עִלִּי־אִיְבֶהָ

ת"א ובעד. כ"ק סח סטדרינ טח: וטנאליס. סטדרינ סח מנח ד: נפש כנסת. סח
 ס יד: יד ביד. כחכות לד: רגל כרגל. כ"ק סד:

בעל המורים

מינסט אכל לפני סחנלס סריכ נפוש: (כא) יד ביד רגל כרגל. וסטין לים (ס) כי חלל למלחמס. לומר מהיסרי אכל סין
 שפתי חכמים

שנסכנ מייב מיחס ממקום אחר ולכך נסכנ. דלנ"כ למס דלס
 סקכ"ס פיוט זס שוס נסכנ מיחס כ"ד כחנס ולמס לא סקכס
 כסס שיכלו פירי מוטיין קודס שנסכנ זס אלא ודאי מייב מיחס
 כ"ד ממקום אחר סיס ולכן נחנלל סדכר שנסכנ קודס שכלו
 עדים ומוטיין ואין נסכנין. וטויד סטעיס אחרים ס' כסמכרס:
 ה אכל אי לא סלין לסכנו אלא מוסס כלכר כנין שנסכנ אס
 סנסס לי שחללס אס שנסכנ נסכנין כמיחסס: ו דל"ל למס סינס
 כלן וכסכ וסכסכריס וכל כמיכ וכל יסרלל ונו' כמ' דלס גבי
 סטוליס סנזגיס וסנכני' וטויד כריסס וטלר סטולי עדות כטויד
 לירל מוס כיון דכלל"ס הוס סטול מ"ס כמיכ וסכסכריס ונו' כמיכ
 פד סכנל כמ' כחחלס סכרסס מחורן ג"כ כוס: ו ס' כמ' שסמרו כסרק סטול כמיכ וסכסכס לו כלסר זמס וס' ס' ד

פיר על דין הומה
 לויס סממטין יסכנ, פ"כ הלכו לכ"ד לסממטס כדכריסס ככ"ד
 יסכרלס לסכנ אס סממטין, וסס קרס סכ"ד סכנו אס סממטין,
 סימין הוס סמנ סממטס נגזר מל סממטין סיכרנ, שסס לא סיס
 נגזר מן סממטס מל סממטין סיכרנ, וסמטין סכריסס מוטיין אס
 סטדיס סממטין: לסיס אס כסמטין קודס שנסכנ סממטין.

פירוש לתורה אליהם

מאנהן אזוי וויא גר האם גיטראכט צו מאנהן צו ויין
 ברודער ובערף הרע מברכה אונ דו זאלסט אויסראכטן
 דאס בייז פון דיר: (כ) ותנשאים אונ דא איבערניגע
 ישראל זאלין הערין אז קען נועם ברנגן די פאלשע
 עדות וועלן זיין זיך פארברעמן ולא ויסמו אונ זיין
 נועלן גיט מעהרין צו טאנהן נאך אזוי וויא די זאך
 צווישען דיר: (כא) ולא תחוס עינה אונ ביין אויג זאל
 גיט כחכנות האכין נפש נפש אז ריא עדות האכין
 קמייב גיווען נעגעס מיתה קומט ויי מיתה צו גען
 אונ אז זיין האכין גיואנט אייגער האט דעם אנד
 דערין אויס גישלאגן א אויג מוויזן זיי אים צאהלן
 פאר א אויג שן דאס אצאנהן פאר אצאנהן די ביד אהאנד
 פאר אהאנד רגל רגל אפוס פאר אפוס: (א) כי תצא
 למלחמה אז דו נועסט ארויס גיין צוא דער מלחמה
 מיטן האם גיט געוואקס וועלכע משה איז מיט דעם צדיק,
 אלע מענטשן האבן גיואנט פארקערט אויף דיא משה ליגט דער רשע, אונ מיטן האם מאי גענוקען די משה מיט דעם
 רשע וואס מיטן האט געמיינט דאס איז דער צדיק אונ מיטן האם גענוקען די גענוקען פון דעם רשע
 האבן גענוקען די משה מיט דעם צדיק אונ האבן אים מיט שאנדע בראכין, דער מלמיד האט געהאט גרויס צער פאר
 וואס מיטן האט זיין רבי אזוי שטערליך בראכין אונ דעם רשע האט מיטן בראכין מיט אזוי אנדריס פאר, בייא נאכט איז

אויך האט אברהם גאר גיט געווען דאך מיטן דא, ערשטע
 צוויי עדות ברנגן. אונ אויב מיטן האט די עדות גיט געוואקס
 פאר, לינקער, דאך מיטן דעם מענטש וואס האט געווינדן,
 ווייל: אר יעדער מענטש איז גוט אז ער געבט אפ זיין שטראף
 אויף די ניעלס, ווי עס האט אברהם גיטראכטן אנדריסער רשע
 אונ אנדריסער צדיק נעגען גישטראכטן אין איין מאג, אלע
 געקענטע מענטשן פון שטאט האבן גיטראכטן ריא משה מיט
 דעם צדיק צו דיקבורה, אונ די קרובים פון דעם רשע האבן
 גיטראכטן דעם רשע צום באגראבן, ריא בייך משה נעגען
 גענוגען איינע נאך די אנדערע, דערנוייל נעגען אונגעקומען
 אפמחן גיט האבן די יודין מורא געהאט האט מיטן גישטעלס
 בייך משה איינע געבן די אנדערע אונ ריא יודין נעגען
 אנשלאגן, איין פלמיר פון דעם צדיק האט איינגעשטעלט זיין
 לעבן אונ איז געבליבען נעגען געבן די משה פון ויין רבי ער
 זאל זי היסן. אויך בארין נעגען געקומען די געקומען מענטשן
 פון שטאט געמיטן די משה מיט דעם צדיק צו די קבורה, אונ
 דא קרובים פון דעם רשע נעגען אויך געקומען צו קבר זיין
 דעם רשע, דערנוייל נעגען די משה פארקאמטן גיווארין,
 מיטן האט גיט געוואקס וועלכע משה איז מיט דעם צדיק,
 אלע מענטשן האבן גיואנט פארקערט אויף דיא משה ליגט דער רשע, אונ מיטן האם מאי גענוקען די משה מיט דעם
 רשע וואס מיטן האט געמיינט דאס איז דער צדיק אונ מיטן האם גענוקען די גענוקען פון דעם רשע
 האבן גענוקען די משה מיט דעם צדיק אונ האבן אים מיט שאנדע בראכין, דער מלמיד האט געהאט גרויס צער פאר
 וואס מיטן האט זיין רבי אזוי שטערליך בראכין אונ דעם רשע האט מיטן בראכין מיט אזוי אנדריס פאר, בייא נאכט איז

ישראל אתם קרבים היום למלחמה
 ער איביכם אליהם לבבכם אל
 תיראו ואל תחפזו ואל תערצו
 מפניהם: כי יהיה אלהיכם ההלך
 עמכם להקדם לפניכם עם איביכם
 להשיע אתכם: ודברו השטרים
 אליהם לאמר מיהאיש אשר
 בנה בית חדש ולא חנכו יקח וישב

ת"א לך לנכס. טס: כי ס'. טס: ודברו. טס: ענ: לאמר מי. טס: ענ: מד: ולא חנכו. טס: ענ:

שפתי חכמים

ימנו בקול פה להלן בלש"ק דסינו עשרה סדכיות חף ודבר אל
 סטס בלש"ק. פוטס פק משה מלחמה. א"כ כתיב גני יוסף
 כי סי סאדכז חליכס מס להלן בלש"ק חף כחן בלש"ק: פ דל"כ
 שטס ישראל ל"כ סל כתיב ונגש סכסן ודבר אל סטס וגו':
 דל"כ סל ככר כתיב כי חלל למלחמה סל אויבך: ק סי'
 פדרכיס פריסיהס זס לזה כדי סיניהס ספריסיהס זס לזה וישמיעו
 קול: ד סי' נעקס סופיס קידין לסלמ: ש דל"ן סיין פל סקכ"ס

רש"י
 (טס) חפ' אין בכס זכות אלא קריאת שמע פ בלכד כדאי
 אחס שישיע אחס: על איביכם. אין אלו אחיכם שחס
 חסלו בידס אינס מרחמים עליכס צ אין זו כמלחמת
 יהודה עס ישראל ש' (ד"ה כ כח) ויקומו האכסיש אשר
 נקבו בשמות ויחזיקו בשביה וכל מערומיהס הלכישו מד
 השלל וילכישו וינעילו ויאכילו וישקו ויסיכו וינהלוס
 אחיס וישכו סומרון אלא על אויביכס אחס הולכיס
 לסכך התחזקו למלחמה: אל ירך לבבכם אל תיראו ואל תחפזו ואל תערצו. (פוטס מכ) ארבע אזהרות
 כנגד ארבעה דברים שמלכי האומות עושים מניסים בחריסיהס ק כדי להקטין זה לזה כדי להשמיע קול שיחפזו
 אלו שכנגדם ויטו ורומסיהס בסופיהס ומלהילין אותס להשמיע קול שעתת פרוסות סופיה' ולוחין בקולס ותוקעין
 בשופרות ומיני משמיע קול: א' ירך לבבכם. מלהלוך סופיהס: אל תיראו. מהגפת התריסין: אל תחפזו.
 מקול הקרנות: ואל תערצו. מקול האוחה: (ד) כי ה' אליהם וגו'. הס בל"ס בלחמוט של כשר ודס וחס
 בל"ס בלחמוט של מקוס. פלשתיס כלו בלחמוט של גלית ומה היה סופו נפל ונפלו עמו: ההלך עמכם. זס
 ש מחסה הארון: (ה) ולא חנכו. לא דר כי. חטך

עניני הערכת מלחמה

כלס שיש לפיך כמו שאין אחס פחילס מססוס וסרככ כן לא
 סירל מססוס סרכ, כי ה' אלסיך מעך, סקכ"ס ככטורו ונעלמו
 יסיה מעך, לא מ"י סליח וישיטך, רק סול נעלמו, כמו שסעלך
 מלך מלכיס כעלמו לא מ"י סללך וסליח, כן וישיטך כעלמו
 מכל אויבך:

ליקוטם על התורה

וה כי האיש אשר בנה בית חדש וגו'. דער גלקס נאגס דער
 קטוב פייגס דער פקנפ' וואס האט געמאכט אנניע
 שטוב אונ האט אין איר גיט געמאכט אקוונה, ווייל פון
 וואהנס נאך גיט אין דא שטוב, נאל ער גיין אהיים פון דא
 פלקסה, ווארום דער שטן קען אויף איהם פקסרג זיין ער
 נאל פאלין אין דא פלקסה, אונ דער פקנפ' וואס האט
 אז איהר וועט פאלין אין ווערע הענר וועלין זיי
 אל ובר לבבכם עס נאל גיט זיין ווייף אייער הארץ
 איהר נאל גיט איילען ואל פערצו ספניהס אונ איהר
 נאל גיט מיט אייך להלם צו פלקסה האלמין פון
 העלפין איה: (ח) ודבר אונ דא שמשים ואלין בייך צו דעם פאלק לאמר צו ואנין מי האיש ווער

מצות השם

(ג) [תקנו] (ולא שכי) שלל לסכין ולספסוד פון סלוידי' כשפת המלחמה ולא לכרות מפניהס. שנאמר ואל תערלו מפניהס:
 ואל תערצו מפניהם וגו' וואס איז אמצות לא תעשה ווען די
 יעדין גייען צו אונ אפלקסה וואס הקב"ה האט געהייסן

צו בראבין ויערין פאר די פלקער:

יֵלֶךְ וַיָּשׁוּב לְבֵיתוֹ וְלֹא יָמָס אֶת־
 רֵגְלָא אֲחִיו כְּרַבְּבוֹ: וְהָיָה כְּכֹל
 הַשְּׂמָרִים דְּדִבֵּר אֶרְהֶם וּפְקִדוֹ
 שְׂרִי צְבָאוֹת בְּרָאשׁ הָעָם: שְׂרִי
 כִּי־תִקְרַב אֶרְעִיר לְהִתְחַם עֲלֵיהָ
 וְקָרְאתָ אֵלֶיהָ לְשָׁרוֹם: וְהָיָה אִם־
 שָׁרוֹם תַּעֲנֶנָּה וּפְתַחְתָּהּ לָךְ וְהָיָה כָּל־
 הָעָם הַנִּמְצָא־בָּהּ יִהְיוּ לָךְ קָמָס
 רש"ם

(ח) ילך וישוב לביתו. אם ילך לבבו וירע מולו פן ימוי
 במלחמה וגו' שיש נותן אל לבו כשהולך למלחמה
 שפתי חבמים
 פס' סל"ח: ב ר"ל כ"י סגולי סכר אין עיפס כלל הפס ולכן
 אם אין עבירות בידו מה לו לירא מפני סגולתם אלא ודאי שירא
 מפעילות שבידו. ועכשיו קמס לרש"י כיון דאין מוכס כלל חסא
 פ"כ למס אמר וגו' קרא לחזור על בית וכנס ואשם אי אין בידם
 פטירות נכ על בית וכנס ואשם פלין חוזרין לדברי ר"י סגולי.
 ופחזן דודאי אין בידם עבירות ואשם שגזרס רחמנא שחזרו כדי
 לכסות על החוזרין בשביל עבירות שבידם כו'. ומו קמס לרש"י
 לר"י סגולי דאמר דלגך חוזר על בית וכנס ואשם כדי לכסות
 על החוזרין פ"כ למס כתיב בכל אחד פן ימות במלחמה משמע
 בשביל מיתס חוזר ש"פ דיש מיתס כלל חסא. ופחזן דס"ק פן
 יע"ז במלחמה כו': ג דפת רש"י כל מי שינים כל ליד נפילס
 שגאזר ינוסו אנשי ישראל מפני פלשתיס ויסלו חללים כהרי
 סגולתו. וכן סוף במיתס: ד ואשם ל"ל קרא חסוק ליה עבירי
 ושביח שביח לרבות כענינים שכתובס בדפדפ"י להפן. וי"ל דאי
 שכתס ס"א דוקא כשנפלאו כעיר שאל סגולתס שחייבים להכות
 אם כל סוכרים שכתובס הקל סכ' ככענינים שכתובס שיהיו
 עינוליס מכ הכניס ויספך מחלל סהאניס שסס עיקר מודי פ"א
 נסכנו אכל כשנפלאו כעיר שהנפילס ככלס עינוליס סהאניס
 פ"י על ילקוט חמוה

מוציא תשובה דללו כחוקיה ס' כמו מקודם כשחטא ואינו
 בלוחו פק, ולפ"ו מס שחזר מי האיש הירא וסייגו שירא
 מפעילות שבידו וקמס סלל אמרו חז"ל הנקדש את האשה על
 מנת שסוף לדיק גמור אש"פ שסוף רכס גמור סרי סוף מקודשת
 שסוף משס תשובה בלוחי רכס כסרסור סלל ונעסס חיקך לדיק
 גמור, ולס"ז (יפ") סללגס כהן יכול להסכר תשובה כלכי כחוק
 וס"ו פחזן סילקוס שסוף כן ארכמיס שנס, ופחזכו אינס פלכוס גמורס:

פירוש לתורת אליהם
 ואנין קעקס נידער צו דער מלחמה אונ אנקלדופט
 גיט נוארום דאס אנקלדופין איז אנגהייב פון מפרלה:
 (י) כי תקרב אז דו נועסט גינגענען צו אשקמט נואם
 איז גיט פון ארץ ישראל צו מלחמה האלשין אויף
 איר וקראת ואלקסט רופין צו איר צו שלום: (יא) ויהי
 אונ עם נועט ויין אויב זיא נועט דיר ענטפערין
 שלום ופתחה לך אונ זיא נועט דיר עפענען די מויערין
 ויהי אונ עם נאל ויין נאר דאס פאלק נואם נועט
 נוערין גיפונען אין דער שטאט יהי לך לבס נארין וי
 דיר ויין צו צינגען (פאבראטקעס) גינגען אונ וי נאלין

וַיִּפְלְחוּנָהּ: יי ואם לא
תִּשְׁלִים עִמָּךְ וְתַעֲבִיד
עִמָּךְ קָרֵב וְתַצְוֹר עֲלֶיהָ:
י וַיִּמְסְרִינָהּ יי אֱלֹהֶיהָ
בְּיָדָהּ וְתַמְחִי ית כל
דְּכֹרָהּ לְפָתָנָם דְּחָרֵב:
י לְחֹד נְשִׂיא וְשִׁפְלָא
יבְעִירָא וְכָל דִּי יִהְיִי
בְּקִרְתָּא כָּל עֲדָהָ תִּבְחֵ
לָהּ וְתִיכּוֹל ית עֲדָהָ
דְּשִׁנְאָה דִּי יִהְיִי אֱלֹהֶיהָ
לָהּ: יי כֵּן תַּעֲבִיד לְכָל
קִרְיָא דִּי רִחִיקִין מִנָּה
זָחָדָא דִּי לֹא מִקִּירָא
עֲמִמָּא הָאֲלִין אִינוּן:
וְעַבְדָּהּ: יי וְאִם לֹא
תַעֲשֶׂתָהּ עִמָּךְ מִדְּחָמָה וְצִרְתָּ
עֲלֶיהָ: יי וְנִתְּנָהּ יְהוָה אֱלֹהֶיהָ בְּיָדָהּ
וְהָבִיתָ אֶת־כָּל־זְכוּתָהּ לְפִי־חָרֵב:
י כֵּן הַנְּשִׂים וְהַטָּף וְהַבְּהֵמָה וְכָל־
אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּעִיר כְּדִשְׁלָהּ תִּבְזוּ
לָהּ וְאִכְלָתָ אֶת־שָׁרֵל אִיבֶיהָ אֲשֶׁר
נָתַן יְהוָה אֱלֹהֶיהָ לָהּ: יי כֵּן תַּעֲשֶׂה
לְכָל־הָעָרִים הָרֹחֶקֶת מִמָּךְ מֵאֵד
אֲשֶׁר לֹא־מִעָרֵי הַגּוֹיִם־הָאֵלֶּה

רשב"ם

וּמִתּוֹךְ כִּי יֵרָא לְמִיתָּ וּשְׁלֹשָׁה מַעֲשִׂים הוֹכִיר בֵּית אִשָּׁה
וְכֹרֵם. וְלִבְסוֹף כּוֹלֵל כָּל הַדְּבָרִים מִי הָאִישׁ הִירָא וְרָךְ
הַלֵּבֶט בֵּין כָּאֵלֹו שְׁמִירָנוּ בֵּין כְּדָבָרִים אַחֲרִים. וְכֵן
בְּקִהֶלֶת מוֹנֶה ג' דְּבָרִים וְחֹזֵר וְכוֹלֵל מִה יִתְרוֹן לְאֶדָם
הָלֹא גִרְעָה הוּא מִכָּל דְּבַר שְׁהָרִי דוֹר וְדוֹלֵךְ וְדוֹר אַחֵר בֹּא
שְׁמִין הַבְּנִיִם כְּדִמּוֹת אֲבוֹת וְאִין זֶה זָכְרוֹן אֲבֵל וְהִמְרִץ
רָשָׁי

לְקִיּוּמָם: לְמַס וְעַבְדוֹךְ. (שס) עַד שִׁקְבּוּ עֲלֵיהֶם מַסִּים
וְשִׁעֲבוּ: (יב) וְאִם לֹא תִשְׁלִים עִמָּךְ וְעַשְׂתָּהּ עִמָּךְ
מִלְחָמָה. הַכְּתוּב מְכַשֵּׁר שֶׁאֵם לֹא תִשְׁלִים עִמָּךְ כּוֹסֶה
לְהַלָּם כִּי הָ אֵם תִּנְחַנֶּה וְתִלָּךְ: וְצִרְתָּ עֲלֶיהָ. אֵף
לְהַרְעִיבָהּ וְלִהְיוֹתָהּ מִיתָת תַּחְלוּתִים:
(יג) וְנִתְּנָהּ ה' אֱלֹהֶיהָ בְּיָדָהּ. אֵם עֲשִׂיתָ כָּל הַאֲמֹר
כְּעִינִן סוֹף שֶׁ' נִתְּנָה בְּיָדָהּ: (יד) וְהַטָּף. אֵף עַף שֶׁל זָכָרִים וְמֵה אִין מִקִּיִּים וְהַכִּיתָ אֶת כָּל זְכוּתָהּ בְּגִדּוּלִים:

רעת זקנים מבעלי התרומפות

לְיוֹסֵף וְגו' וְלֹא עָלִינוּ שִׁפְחָה לֹא כֵּן אֵלֶּה מַפְנֵי שְׁלֹמֹם כְּחָב. וְגַם כְּרִכַּת כְּסִיִּים מַסִּים כְּשִׁלֹּם. וְכֵן שְׁמִינִים מְכָרִים. וְשׁוֹר כְּנוֹ
כְּרוֹמִינִי שׁוֹלֵטִין כְּשִׁלֹּם לְמַכִּיִּים מַפְנֵי דְרָכֵי שְׁלֹם. וְגַם הַמִּקְדָּשׁ
שְׁלֹם לְמַשְׁכּוֹ לְרִיךְ מְכָנוּ לְכַפּוֹל לֹא שְׁלֹם וְלִפְנֵי שְׁלֹם וְכִלְכֵּם

מירוש לתורת אלהים

דִּירָה דִּינִיעֵן: (יב) וְאִם לֹא תִשְׁלִים עִמָּךְ אֹיִב יֵרָא וְנָעַם
נִיבָ שְׁלֹם מֵאִכִּין מִיִּם דִּיר וְעֲשִׂתָהּ אֹיִב יֵרָא וְנָעַם
מֵאִכִּין מִיִּם דִּיר אִמְלִיחָה וְצִרְתָּ עֲלֶיהָ אֹיִב דוֹ וְנָעַם
כְּאֶלְעָנִירִין אֹיִף אִיר: (יג) וְנִתְּנָהּ אֹיִב נָאֵם וְנָעַם גְּעִבִין
וְיֵרָא אִין רִיִּין הָאֵנָךְ וְהִכִּיתָ אֹיִב דוֹ וְאִלְקִטְּ שְׁלָאֲנִין אֵלַע
אִירָע וְכָרִים מִיִּם דְּעַם שְׁנוֹעֶרָד: (יד) וְכָל הַנְּשִׂים וְהַטָּף

מצות השם

(יב) [תקנו] (שס) לְקַדֵּשׁ לְשִׁלֹּם יוֹשְׁבֵי הָעִיר כֹּהֵן לְשִׁלֹּם כֹּהֵן לְשִׁלֹּם. שְׁלֹמֹם וְהִסְרִי אֵם שְׁלֹם מִעֵינִן וּפְתַחֵם לָךְ וְהִסְרִי כָל
סִפְסָפָה מִכָּל כֵּס יִסְוִי לָךְ גִּלְמִי וְעִבְדִּי:
וְנִתְּנָה אֵם שְׁלֹם וְגו' וְנָאֵם אִין אִמְלִיחָה עֲשִׂתָהּ וְנָעַם רִיָא
יִרְדִּין וְנָעַם וְנָעַם עַד אִשְׁמָא אֹיִב הָאֲבִין גִּיטְאֵלִים מִיִּם

הנה: ^{טו} רק מערי העמים האלה
 אשר יהיה אלהיה נתן קה נחלה
 לא תחיה בלִי־נשמה: ^י בִּי־התחם
 תחרימם החתי והאמרי הכנעני
 והפרזי החני והיבוסִי כאשר צוה
 יהוה אלהיה: ^י למען אשר לא
 ילמדו אתכם לעשות ככל תועבתם
 אשר עשו לאלהיהם וחטאתם
 ליהוה אלהיכם: ^ס בִּי־תצור אר

טו לחוד מקרני עממא
 האלין די יי אלהיה יתיב
 דך אחסנא לא הקנים
 כל נשמתא: יי ארי
 נמרא תנמרינון חתאי
 נאמוראי כנענאי ופרזי
 חנאי ויבוסאי כמא די
 פ ק ד ד יי אלהיה:
 יי בדיק דא ילפון יהבון
 למעבד ככל תועבתהון
 די עבדו למענותהון
 ותחובון קדם יי אלהבון:
 יי ארי תצור לקריתא

תא לא תחיה. סוסס נ. סוסס נ.
 סו: למען מלך. סוסס נ.

רש"ם

קידם שחלך עליהם בסו הנבעונים יכול אתה להחיותם ו
 (יט) כי תצור אל עיר ימים רבים. ותצטרך לחתוך
 אילנות לבנות מצוד ריק ופוללות. כי בסנו תאכל.
 רש"י

(יז) כאשר צוה. לרבות את ו הנרגשי: (יח) למען
 אשר לא ילמדו. ה' א' עשו תשובה והתנינו ו אהה
 רשאי לקבל: (יט) ימים. שנים: רבים. (סס שנת יט)
 שלשה מכלן אמרו אין לרין על פיירות של נכרים פחות
 מג' ימים קודם לשנת ח ולמד שפוחה בשלוש שנים או ג'
 ימים וכן הוא אומר (שמואל ב א) וישב דוד בנגלג ימים

נפגיו ואל פשו פשויה נמורס קמ"ל: ח ו"ס וסל לא סוזכר
 סלרין לפחות לסס בשלוש ג' ימים וסל סיו לרין על סרי מונדי
 כשלוש נס בשנת וקרא כסי מציא חסלן חסלן פמיס מותרס
 פחות מג' ימים קודם לשנת ח לרין סלרין פחות סכס כדי שפחית סלס לא יסל ככס
 למפתח סכו בשלוש ולרין ג' ימים לקס ספ"ס עלס כניסס כדי

למוליד: (טו) לא תחיה כל נשמה. כשחבא להלחם
 עליהם לא תקרא להם לשלום כמו שפירשתי לך בזכר
 אומות, אבל אם יבאי אליך מרעתם לחיות עבדיך
 שפתי חכמים

פסלים מנך סוסס ססססס מנך מלחמס לנך ולרת פלים: ו דו'
 לוסיס סוזכרו בקרס סכל נרגשי לא סוזכר וסלסר: לין מרכס
 נרגשי (ססר"ן) וסס סלס סוזכרו כסי מסי סלס נחקייס כו
 סחרס סחרמס וגר כי סנרגשי סמד וסס: ססס כסי ספירסי
 בסרסס כי ססל וס"ס סילרין לרבות לוסיס סס"ס סול סכל לא
 פסיוס כל נשמס וסל נמלס ססס כסין סססס לוסיס סנס סס
 כסיסס: ו ו"ס כיון סססו ססיוס וסנסיירו סס"ס סססס סססס
 לקבלס וסס קמ"ל. וי"ל דסל קמ"ל דלס"ס סלס סכלס פליסס רק
 סנכ מלות בני נח ססס רשאי לקבלס. רל"ס. ס"ג י"ל דלסי
 סס פשו ססיוס וסנסיירו ס"ס סלס יקבלס דלמל מסיס וסלס
 סכס בקרל וכסי ססססס סרל"ס. וי"ל דסילן ולמדו מכלן
 סליליס פחות מג' ימים קודם לשנת ס"כ סייס לרין לפחות
 וספלין ססיוס כסנכ וסחיתס סלס ססלן סול לנך לרין
 וספסר סנס סרל"ס כיון לס כסס סכ' וסמל י"ל מסיס דכסי

עניני הערבת מלחמה

דעת וקנים מכעלי התוספות

יקדים לי סיפוי לרין לכסול לו סלס ולין כופלין סלס לפכ"ס.
 וסוד למרו כסומינו מלמל סרס סוסס וקסן יס כסן גזל מסי
 דכסי סלס. וכן ספרכסין פניי פכ"ס סס פניי יסרלל מסי
 דכסי סלס. ולנך כירך כס"ס סל סל עמו כסלס סלמכ ס'
 יכנך סס עמו כסלס:

פירוש לתורת אלהים

נא־קמו טאהן צו דיא ששעמ נואם נייא נענען
 זייער נויים פון דיר אשר נואם נענען גימ פון דיא
 קנענים פון ארץ ישראל: (טו) רק סערי העמים האלה
 נאר פון דיא ששעמ פון דיא קנענים אשר נואם
 נאם נועם דיר נעבין אירלושה לא נאלקסמו גימ
 לאנען לעבין אפילו איין נשקה: (יט) גי תחם נאר

מצות השם

(טו) [סססס] (לאו סיג) סלס לסחיוס כמלחמת סוסס
 ססלי סססס סללס וגו' לא סחיס כל נשמס:

רק סערי תשקים תאלה וגו' נואם איז אסצות לא תעשוהו נוען די ירין האבין גימלמסין בלחקה סיס די ויצע וסלמער
 סון נגנן סאבין וי איין סקנסיין גימ גימלמסין לאנען לעביו:

יזמן סגיאין לאגהא עלה
למכבשה לא תחביל ית
איהנה לארמא עלוהי
פרולא ארי מניה תיכול
ניתיה לא תקיץ ארי לא
באנשא אילן חקלא
דמישל מן קדקד
בצורה: ב לחד אילן
ת"א לא שפטים. מסדרין ק: כו
ממנו. מפניהם ו מכוס כב: כי סלדס. מפניהם כס: רק פן. כ"כ נל:

רשבים
שהרי צריכים לך למאכל לאחר שתתפיש העיר ותחיה
שלך: ואותו לא תכרות. אותו עץ מאכל טאינו חזק
ומכרז לאנשי העיר כגון הרחוקים אותם לא תכרות:
כי האדם עץ השדה לבא מסניך במצור. כל כי שאחרי
לא מתפרש אלא אותו לא תכרות אלא עץ השדה לבא
האדם מסניך במצור אותו תכרות. הם הקרובים לעיר
רש"י

שנים ובמלחמת הרשות מ הכתוב מדבר (ספרי): כי
האדם עץ השדה. הרי כי משמש כלשון דלמלח שחל
האדם עץ השדה להכנס בתוך המצור מפניך להחיות
רעב וצא כדי שיחיהו ופון שפיר מפניס לסכסכ כחוק

דעת זקנים מבוערי התוספות
(יט) כי סלדס פן סלדס. כי זס משמש כמו סלדס כלומר סלד
פן סלדס יכול נכל בו מפניך כמלך כגון כל יס שס יסר
לומס פישס סוכוס לפני ספיר ויכול סלדס ליכנס שס ולסלדס
ולסלדס לך ולסלדס מפניך כמלך סלדס יסכ יכול סלדס לספסחוס.
ד"ל סרס ספיקר ודכסו וס"ק וס"ק לא סכרוס וגי' ללס מפניך
כמלך כלומר לספוס ממנו מלך לכנס ספיר. כי סלדס פן
סלדס לללס ולס ספסחוס:
(כ) רק פן סלדס דפס כי לא פן סלדס סלד סלדס ספסחוס וככס
לספוס ממנו מלך. וס"ק דפסחוס ספיק מלי כי סלדס
פן סלדס וכי סלדס פן סלדס סלד לא סלדס סלדס סלד
ללמכר סלד סלדס סלד סלד סלד סלד סלד סלד סלד
וסלס לסו סלדס ספסחוס וככס ולס סלדס לסלד וסלס סלדס סלדס
סלדס לא סלדס לסלדס:

פירוש לתורת אלהים
אל עיר ימים רבים יז דוא נועקס באלענערין צוא
אשקאמ פיר מענ להחם עליה צו סלחמה האלמין
אויף איהר להפשה צו בצונינען ויא לא זאלקמו
גים פאר דארבין איךע בייקער קניה צו פאר
שטויקין אויף איהם איין האק צי נוארוס פון אים
נועקסו, עקין ואיה בראקסמו איהם גים פאר
שניירין צי נוארוס דער בוים איז אזוי ווי אקענש
לכא צו קוקען פאר דיר אין באלענערונג, צום
באלענערונג דארף קען דעם בוים אזוי וויא קען
דארף דעם קענש נוארוס פון איהם נועם דארף
דער קענש עקין. (כ) רק נאר אזוי אבוים נואם
דוא נועקס וויקען אויף איהם נואקס קיין עקין

סצות השם
(יט) [מקסס] (לאו שיד) סלדס לסכרוס ולספסחוס סלדס
נלס. סלדס סלדס סלדס סלדס סלדס סלדס סלדס סלדס
לא ספסחוס איה סלדס סלדס סלדס סלדס סלדס סלדס סלדס
לא ספסחוס איה סלדס סלדס סלדס סלדס סלדס סלדס סלדס

מצות השם
(א - ד) [מקל] (מטה רטון) לערוך עננים כנגד איתן כשיצא
סבד בשבד לו כדור ולו יוצע מי סבה. שגמר
ני יצא חלל גור' ודאס איז אמאד גשחא ארוב מען יצא
אנערדן קענש מען ווייס גיס ווערמאס אים געהרגע

די בסחרנות קטילא : סביבת החלל : יהיה העיר הקרבה
 ו ותהי קרתא דקריבא : אר החלל וקקחו זקני העיר יהוא
 לקטילא ויסבון סבי : עגלת בקר אשר לא עבד בה
 קרתא ההיא עגלת תורין : אשר לא משכה בעל : והורדו
 די לא תפסח בה די : זקני העיר יהוא את העגלה אל
 לא נגידת בגיר : נחל איתן אשר לא יעבד בו
 די ויחתון סבי קרתא : ולא יורע וערפו שם את העגלה
 ההיא ית עגלתא קנחל : בנחר : ונגשו הכהנים בני לוי
 בקיר די לא יתפלח ביה : כי כם בחר יהוה אלהיך לשירתו
 ולא יודע ויקפון תמן : ולברך בשם יהוה וערפיהם יהיה

ת"א אשר לא . פסחים כו מוסס מו
 מניעס ל : אשר לא משכס
 מוסס מו : אל נחל . שס מו מכות כב : וערפו . שס מפניס : ע"ז כע חולין כד כדכות י כדיתוס : ענחל . מוסס מו :
 ונגשו . נטיס כע : ועל פיסס . סנסדרין ע :

בעל המורים : רשכ"ס : מכינת סדס : אשר . אסיות רלס . שמודיין מרלסו : אשר
 סביבות סחלל . נניע ברלסו של סריו : (ג) לא עבד כס ולא
 משכס כעל . (ד) לא יעבד ולא יורע . סרי ד' מלס , לכסר על

רש"י : קרובה : (ד) אל נחל איתן . קשה ס שלח נעבד : אס הוס סחלל סמון למיר שוודי אין סיר כריוס סימנס סל
 סחלל אין לרין מירס : סר"ל איתן ל' חוק וקס : ע דנמרינן
 מריוס מריוס מחסלת סמון עס לסל ממול סולק סף כסן . וסי
 וערפו יסירו ע"ס כסו מלס סמול יסירו סומוס : ס וס"ס
 לס זס מלסע שסס נסרנ זקן או סרס סלין עושין סריוס סלין

סמיכת פרשה זו לשלפניה : סלס סרלו לסרן למס סקסידס ססוס כל כך על כריתס פן
 סלסל סלס ודסי כרי לסמול ממנו ק"ו על סלסס סמיוס סרי לרין
 ען מייס , כי סלסס ען סדסס סול מוסס סרי לרין ולמס לרסס
 וסס סקסידס סוסס על ען מוסס סרי סלין כי דמס וסכיוס ק"ו

פירוש לתורת אלהים : איהם : (ג) יהיה העיר הקרובה וועט ניין דיא שקטאט
 וואס איז נאקנט אל תחיל צו דעם געהרגותין ולקחי
 נאליו נעקען דיא עלצקע פון דיא שקטאט עגלת
 גמר אקאלב פון רינגער אשר וואס ויא האט גיט
 גיצויגין אין נאך : (ד) ויחידיו זקני העיר תחיה נאליו
 מאכין גידעריין דיא עלצקע פון דיא שקטאט אה
 העגלה דאס קאלב אל צו דעם קאל וואס ער איז
 הארט נוס עם איז גיט גיאקערט אין איהם ויא תב

מצות השם : (סס) [סקלס] (לסו סמו) סלס לסכוד ולכודע כנחל איתן זס סמורסין כי ספנלס . סלסמר סכר לא יעבד כי ולא יורע :
 אשר לא יעבד כי ונוי וקאס איז אקצות לא תעשהו אין דעם סחלל וואס מען נאקט אפ דעם קאפ פון דיא קאלב .
 ואל מען אין דעם סחלל גיט אקערין אונ גיט וייען :

בְּדִירִיב וּבְדִינָע: וְכָל זִקְנֵי הָעִיר
הָיוּ הַקְּרָבִים אֶרְהֶלֶל יִרְחָצוּ
אֶת יְדֵיהֶם עַל־הַעֲגֹלָה הָעֲרוּפָה
בַּנֶּחֱל: מַפְסִיר וְעָנּוּ וַאֲמָרוּ יָדֵינוּ לֹא
שָׁפַכָּה אֶת־הַדָּם הַזֶּה וְעֵינֵינוּ לֹא
רָאוּ: כִּפֹּר לַעֲמֹךְ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־
פָּדִיתָ יְהוָה וְאֶל־תִּתֵּן דָּם נָקִי בַּקְּרָב

ר"א סמירוס. ססחיס ט זכחיס טו חולין יא כד קין כריחות ו: ועט. סוספלקט עס מז: ועינינו לא. עס מו: כסר לעמך.
עס מז סוליות ו כריחות כו: ששבו קרי

בעל המורים

ד' רוחם סמולס. וכן ד' פטמים חלל וד' פטמים עגלה כפרסס:
(ו) לא ססכס. כחית כה"ל. שלל נגעטו כו כחמסס אלכסוטיו
ופור כי סנסס יט לס ה' שמוח ולכן נתן דוד ליוכב ס' קנלות
שפתי חכמים
מכילין עגלה כפרסס וזה חינו דכס קרס לא מחק. ו"ל סירוח
סיינו מלוח שלל הניחוסו לקיים מלוח שנס הס נקלסס סירוח:
צ דל"כ כסניס סכס מלי עכידסססו כסלסלס כוסניס דכסס וכל
זקני ספיר יכחו וגי' סלס סכסניס מלי כסו סכס סלס סס
לומריס כסר לעמך ישרלל:

סמיבת פרשה זו לשלפניה

על פרי הכריק השלס. וי"כ סמך מיר ספרסס של עגלה כפרסס
לשר פטסס נלסס ג"כ סקסדס גדולס על פרי לזיק ען סייס:
לא ספסס וכי סעלס מל דמחך סביס דין שופכי דמיס סן סלל
כלל לויס דשססס סכל סס רלסוטו סיינו עושין לו לויס ולל סיס ניווק דלסער רכ יסודס סלסר רכ כל סעלס סח סכירז ספי' ד"ס
סמיר לוי נזוק. רכינל סלוייס לככ נחפן כל ילחך פטיס לדי סילקל וספלי. וס"כ סכס לסלמיר עד סירוסס של מיר. סכר
לסכר עד סחוס סכס. סלמיר לרכ לין לו סירוס. וכסס סלסר רכ שסס סרסס. ורכו סוכסס שלס סרססס. וסניל רכי פליר סומיר
כוסין ללויס ולויס לין לס סימיר סלסער וירלס ל"ס וילל ען ספיר ויסמרו סליו סרססו סח סכירז ספיר וספיו עמך ססר וכסס
וירלס סח סכירז וסס ססר עשו עסו ססרסו כל ספיר לרי סכר וסויו סלסס וספסססו סליו וכסיר וילך סלסס סרן סכססס
ויכין ספיר וירלס ססס לז. וכססל ססכריכ לא כלכלס וכסכרנל לא סכריכס ולף מלך ססווח לין לו רשוס לסלסו כס סלל זקניס
סכססס שדססן קלס כסילין מוליחין סוחס מון לחוסס וסחיס וסלל דכריס ק"ו וסס כסניי וס סלל דכר כסיו ולל סלר כרנליו
סלל סרלס כסלכסו נרס כללס לו ולרסו עד סוף כל סדוריס מי סעסס לויס כסיו וכרנליו עסלס"כ. וסמך ר' וססס כסכיל ד"ס
סלסוכו מלכיס לסכסס סנינו כספסכדו ככניו סלכס מלסו סנס. וי"ל דלויס סיו סימיר מיל. וספך לזכר כי מלסכיו ילסו לך

ליקוטם על התורה

(ו) ירינו לא שפכה את הדם הזה וגו'. בית דין האבין גינאקס
סיר זענען אויגו גיט כצער אויף דעם בלוט וואס
אין פארגאסין גינאקסין ווארום געוויס האט דער קעניקש גע-
קאנען אויף אעכירק וואס ער האט פארשולדיגט עסן ואל איהם
הרגנו, ווארום הקב"ה וועט גיט שפראסין אפגעשפין מיט
אויף אשפראק אויפזיסס. מיר האבין גאר צער פאר וואס האבין
אונזערע הענד גיט פארגאסין דיא בלוט, פאר וואס איז דער
קעניקש גישם גיהרגת גינאקסין דירך אויגו דירך בית דין וואלס
ער האט גיהרגת גינאקסין מיט ורוי אויגו מיט די הייליגקייט פון
די תורה אונ אונזערע אויגין וואלסין גינעסן אין די תורה דעם
דין גינעס, אונ איצט האבין מיר צער פאר וואס אונזערע
אויגין האבין גיט גינעסן אונ פאר וואס אונזערע הענט האבין
גיט פארגאסין דיא בלוט:

(ז) כפר לעמך ישראל אשר פדית וגו'. דער ילקוט האבני
שרייבט דער קעניקש וואס איז גיהרגת גינאקסין וויין
נשפך שונעבט אויף דער וועלס אונ ויא האט קיין רוהינג,
אונ עס איז איר גאנץ שלעכט ביי עסן געסס אפגקא אין דעם
ישראל אשר פדית וואס דו גאט האקט ויי אויס גי-

רעת זקנים מבעלי התוספות
(ו) ירינו לא שפכה. כחית כס"ס. לומר שחייב כסס"כ לעשות
למורכ חמשה דברים. אכילס. שמים. לינס. לויס. מון
לדרך. וגם פתנס. וכנס' סוסס סרסס עגלה כפרסס ססיר ירינו
סלל כל ירינו וסכרסו כלל ססווח לא כל סלל ירינו וסכרסו
סלל לויס דשססס סכל סס רלסוטו סיינו עושין לו לויס ולל סיס ניווק דלסער רכ יסודס סלסר רכ כל סעלס סח סכירז ספי' ד"ס
סמיר לוי נזוק. רכינל סלוייס לככ נחפן כל ילחך פטיס לדי סילקל וספלי. וס"כ סכס לסלמיר עד סירוסס של מיר. סכר
לסכר עד סחוס סכס. סלמיר לרכ לין לו סירוס. וכסס סלסר רכ שסס סרסס. ורכו סוכסס שלס סרססס. וסניל רכי פליר סומיר
כוסין ללויס ולויס לין לס סימיר סלסער וירלס ל"ס וילל ען ספיר ויסמרו סליו סרססו סח סכירז ספיר וספיו עמך ססר וכסס
וירלס סח סכירז וסס ססר עשו עסו ססרסו כל ספיר לרי סכר וסויו סלסס וספסססו סליו וכסיר וילך סלסס סרן סכססס
ויכין ספיר וירלס ססס לז. וכססל ססכריכ לא כלכלס וכסכרנל לא סכריכס ולף מלך ססווח לין לו רשוס לסלסו כס סלל זקניס
סכססס שדססן קלס כסילין מוליחין סוחס מון לחוסס וסחיס וסלל דכריס ק"ו וסס כסניי וס סלל דכר כסיו ולל סלר כרנליו
סלל סרלס כסלכסו נרס כללס לו ולרסו עד סוף כל סדוריס מי סעסס לויס כסיו וכרנליו עסלס"כ. וסמך ר' וססס כסכיל ד"ס
סלסוכו מלכיס לסכסס סנינו כספסכדו ככניו סלכס מלסו סנס. וי"ל דלויס סיו סימיר מיל. וספך לזכר כי מלסכיו ילסו לך

פירוש לתורת אלהים
זאגין אזוי מוז קוען וייא פאקגין: (ו) וכל זקני העיר
מחיו אונ אלע עלצקע פון דער שטאט חקרוים
נואס זענען גאהגט צום געהרגותי יחזיו ואלין
וואשין ויעקע הענד על תעגלה אויף דעם קאלב
נואס קוען האט איהר אפ גיהאקט דעם קאפ פון
הינקען אין דעם טאל: (ז) ועת אונ ויאלין
שריעו ואמרו אונ ואלין זאגין דיט אונזערע הענד
לא שפכו האבין גיט פאר גאסין דאס בלוט געניש
אונ אונזערע אויגין האבין גיט גינעסן. רשיי
שרייבט וויא שיקט יוך דאס אז דיא עלצקע פון
ב"ד זאלן פאר גיטן בלוט גאר אזוי דער פירוש
בית דין זאגין מיר האבין גיט גינעסן אים אונ הא-
בין אים אונעק גילאט אן שפייז אונ אן בעגליי-
טונג: (ח) זאגין די כהנים גפר פארגיב צו דיין פאלק
ישראל אשר פדית וואס דו גאט האקט ויי אויס גי-

עמך ישראל ונכפר להם הדם :
ואתה תבער הדם הנקי מכרבה
כי תעשה הישר בעיני יהוה :
ס ס ס

וכאי בגו עמך ישראל
 ויתכפר להון על דמא :
 ואתה תפלי חובת דם
 וכאי מכרבה ארי תעביר
 דקשר קדם יי : ס ס ס
 ת"א וחסד חסד . כתובות לו
 מסדרינ ג :

י"ז . ס"ל"א ס"ט : ומסדרינ אנכי דימסיה סימן נ"א :

רשבים (ט) תבער הדם . אם נמצא תרוצח אחרי כן יהרג . כי תעשה מה שישר בעיני ה' :
 רש"י

(ח) ונכפר להם הדם . הכתוב מכשרם שמשעו כן
 יכוסר להם העון : (ט) ואתה תבער . (כתובות לו)

רצח וקנים

(ס) וחסד חסד הדם הנקי . פס"י שם נמצא הכוונה לומר
 פריסת הפעולה שאין סופרין איתו . וימנה דכונות פ"י
 פ"י לוי כחיד וחסד חסד הדם הנקי הוקשו שופכי דמים לעגלה
 פרוסה לומר לך מה עולם ע"יזה מן הולך פ"י לנזר דכונה
 נדון כסוף . ופי' סכר כדענו משה י"ל דהוא סיניא אריא כמ"ד
 חנה חסד . וכן משמע כפרת ארבע מימות דמסיק דכונה כסוף
 מדכחיד וסלחתי עליהם חסד נקמת נהם כריח . ומסיק אכסח
 פכר כ"ח פניל ק"ו סוף קטל פכר כסוף כן חסד לא כ"ח
 הניחא למ"ד סוף קל פלל למ"ד חסד חסד מלי איכא למימר .
 כלומר משכח פסוק דחורג כן חסד כסוף דהשחל ל"כ ק"ו .
 ומשני נפקא ליה מדמיל וחסד חסד הדם הנקי הוקשו שופכי
 דמים לפעולם פרוסה מה להנין מן הולך אף כלן מן הולך מעגל
 דלמ"ד חסד חסד מיסדרינ וחסד חסד הכשר להקיש כולל מעגל
 פרוסה וחסד נמצא סכונה לאחרי כריח חסד דה"ל חסד קל
 מסיק דהשחל נפקא לן כולל כסוף מ"ד דעכ"ל ולי קשה
 לרדיוס ולכרן לא יכוסר ופי' למא אחר י"ל דל' כסוף . שם
 נמצא סכונה לאחרי יס"ד אין מסדרינ חסד חסד : דמילא דמי
 פריסת הפעולה ויס"ד ולדך מלא ליה גיס כלי :

לשמך בכל דרכי וגו' מ"ס דמלאכי י"ד של יוסף למ"ד ש' לך
 פ"י מ"ל ואל סוף כסוד דהיות נשאר בכל דרכיו . וכשהולך יולל
 לדרך למ"ס שנותן לו כעל הכית מעות לר"ך ליתן לו לחם ש"ל
 ועל פה לחם יפגע נכר כי שם ילחזו כולמם בדרך ימית
 ונמצא כעל הכית מושע על שהיחו ללחם כלל לחם . יל"ד יוסף
 כל מי שחזר מלחם כלל שופך דמים שאלו לוחזו אנשי יריחו
 ללחם לא גירס דוכי כחינות שנאמר ויפל משה כ"ח על
 וסוף פילה בדרך ונערים קטנים יוללים ויחלבו כו ויחמרו
 עלה קרע פלס קרע אחרו הקרעם עליהם אף הפקס מלי נערים
 קטנים א"ר אלמזר בני ארבע שמוערין מן הפלות קטנים שהיו
 מקשני אמנם וכחיד יוסף אחריו ויחלס ויחלס כשם ס' מס ראה
 שמועלס נחשכרם אמר ביה"כ ור' יוסף אחר ראה שם שלם ס"ס
 כשם שום לחלוחית של מלח לא כס ולא כורעס . ועוד נדולס
 ליה מעתה דאלו מחסד כעמוני וליס כוסו . ועד שחמד העולם
 וחסד העולם אינו כיוצא שכל שום שום לרמוק דסיניא כהשחלח
 מן פסיר דסיניא סמחולס ולקריב סמחקכ מן העיר דסיניא
 ששלוס שחור לניכ . ועוד איחא כירושלמי אפריון נשטייה למחן
 דמולס . פי' מן ימית לוחין העולין אף ססולרים בדרך . דל"כ"ל
 סמק בדרך ולין לו לייסוק כפורס ש"י ליה מן הס לרשק

פירוש לתורת אליהם

ליינן ואל תמו אונ ואלקט גיט געבין ריא ויגר פון
 אויכשולדיגע בלוט געבין צווישן ריין פאלק ישראל
 נכפר נועם וי פאר געבין נערין דאס בלוט וואס
 עס איז פארנאסין גינארין : (ט) ואתה אונ דו ואלקט
 אויס ראקען ריא אויכשולדיגע בלוט פון צווישען
 דיר דאס הייסקט אויב דו האקט גיפגען דעם רוצח
 ואלקטו איהם הרענן זי תעשה ווארום מיט דעם
 נועקטו טאהן ריא רעכט פארטיגקייט אין
 נאקט אויגין :

ונכפר להם הדם ונעם שוין די בלוט פון גיהנומין מוחל זיין אלע יידין . ווארום דער רוצח נעם שוין געפגען נערין
 דורך דעם ווארעם ורביח :

הפמרת שפטים בישועה ס' נא

נחמת ישעיה

אנכי אנכי הוא מנחמכם מִי־יָאֵת וְתִרְאִי מֵאֲנֹשׁ יְמוֹת וּמִבְּנֵי־אָדָם חֲצִיר יִתֵּן : י וְתִשְׁכַּח יְהוָה

אנכי אנכי הוא מנחמכם מי את
 וגו' . דער ענין איז קשיל
 אקלך האם געבאם אוועק וואס ער
 האט געזיגנעם געזין איהם , האם

דער פלך געשנארין ביי דביי יאד ואל דער ווען גיס אריין קומען צו איהם אין שטוב , דער ווען האט געפראכט ווייל
 ער האט גיס אריין קומען צום פלך אין שטוב , נועם ער אנוועק גיין פון דא רענדענעם שטאם , ער האט אזוי גיטאדן אונ
 פירוש עברי מיימט

(א) אנכי איה אנכי איה בין אייער מריקסער מי את
 נוער ביקטו דוא קוקסט דאך ארום פון
 גרויסקע צוריקים וואס פארקסט דו דך פאר אקענש
 וואס ער נועם שטארבין אונ פאר אקענש חצי

עֲשֵׂה נִוְטָה שָׁמַיִם וַיִּסַּד אֶרֶץ וַתִּפְחַד הַמִּיד כָּל--
 הַיּוֹם מִפְּנֵי חֶמֶת הַמַּצִּיק בְּאֶשׁ בּוֹנֵן לַהֲשִׁיחַ וְאִתָּה
 חֶמֶת הַמַּצִּיק : י מִדֶּר צֶעֶה לְהַפְתָּח וְלֹא-יָמוּת
 לְשִׁתָּה וְלֹא-יִחַסֵּר דַּחְמוֹ : י וְאֲנֹכִי יִהְיֶה אֱלֹהֶיךָ רֹנֵעַ
 הַיּוֹם וַיִּהְיוּ גִדְיוֹ יִהְיֶה צְבָאוֹת שְׁמוֹ : י וְאִשָּׁם דְּבָרִי
 בְּפִיךָ וּבְצֵל יָדִי בְּסִיתֶיךָ לְנִמְעַ שְׁמַיִם וְלִיסַד אֶרֶץ
 וְלֵאמֹר לְצִיּוֹן עַמִּי אֵתָּה : י הַתְּעוֹרְרִי הַתְּעוֹרְרִי
 קוֹמִי יְרוּשָׁלַם אֲשֶׁר שְׁתִּיתָ מִיַּד יְהוָה אֶת-כּוֹס
 חֶמְתָּ אֶת-קִבְעַת כּוֹס הַתְּרַעְלָה שְׁתִּיתָ מִצִּית :
 י אִין-מִנְהַל לָהּ מִכֶּלֶב-בָּנִים יִגְדָּה וְאִין מִחוּץ בִּידָה
 מִכֶּלֶב-בָּנִים גִּדְלָה : י שְׁתִּים הִנֵּה קְרָאתֶיךָ מִי
 יְנוּד לָךְ הַשֹּׁד וְהַשֹּׁכֵר וְהָרֹעֵב וְהַתְּרַב מִי
 אֲנַחְדָּה : י בְּנִיד עֲקָפוֹ שָׁכְבוּ בְּרָאשׁ כִּרְ-חֻצוֹת
 כְּתוּב מִכְּמֶר הַמִּלְאִים חֶמֶת-יְהוָה גְּעַת אֱלֹהֶיךָ :
 י לִבִּן שְׁמַעֲיָנָא זֹאת עֲנִיה וּשְׁכַרְתָּ וְלֹא מִיּוֹן :
 י כֹּה-אָמַר אֱדְנֶיךָ יְהוָה וְאֱלֹהֶיךָ יָרִיב עִמּוֹ הִנֵּה
 לְקַחְתִּי מִיָּדְךָ אֶת-כּוֹס הַתְּרַעְלָה אֶת-קִבְעַת כּוֹס

פירוש עברי מיימש

אין אונק פון די רעניקענס שפאס,
 אין וועג האט ער פארבלאנדענס אין
 אונאלד, גולגים האבן אים געקענט
 אונ ווייל זיי זענען ביי זענען אויף
 זיין פאטער דער פלד, האבן זייא
 גענואלט פארן אונקעל אין זיין וועג
 האבן זייא אים געקענט פאר
 גאר זיין האבן אים גענואלט פאר
 שיקען אין ווייסע לענדער, ווי דער
 פלד האט געהערט אז זיין וועג איז
 געפאנגען גענואלט ביי גולגים אונ
 זייא ווילען איהם אונקע שיקען אין
 ווייסע לענדער, האט דער פלד
 געקענט געהאט אויף זיין שבויה אונ
 האט געהאט גרויס צער אונ האט
 געשרייען דרום אין אלע לענדער
 אונ שפעט ווער עס וועט שפיען
 זיין וועג ביי די גולגים נאל איהם
 אים ליינען פון ווייסע לענדער אונ ער
 וועט גוט בעלוינט ווערען פון אים,
 וויא די גולגים זענען געקענט מיט
 דעם פלד'ס וועג אין אשפאס האט
 קען אים גענואלט אים ליינען פון די
 גולגים, האבן די גולגים גוט גע-
 וואלט איהם ארויס געבן פון ווייסע
 האנד קען האט געשפריסען מיט די
 גולגים אונ קען האט אים גענואלט
 אונקע געקען פון ווייסע לענדער אונ

וואס ער וועט ווערען געגעבן אזויא וויא אונא :
 (ב) וְתִשָּׁבֵחַ אֲנִי דֹא הָאֵקֶס פֶּאָרְקֶען נָאם וואס ער
 האט דיה באשאפן וואס ער האט געניינט די הימל
 אונ ער האט גענויט פֶּעקֶס די ערד אונ די האקט
 דיה אויף אים גיט אַנגִילֶהֶקֶט אונ די האקט דיה
 הקיד גיפארקטין אַנאַנְדִין טאג פאר דעם צארין פון
 דעם פאליידיגער בֶּאֶשֶׁר אזוי וויא ער האט זיך אָנ-
 גיבִיט צו פאר בארביין. פאר וואס זאלקטו גיט
 גידיגקענוואו אינדער צארין פון דעם באליידיגער:
 (ג) מִיָּה זַעֵה אֲנִי עֵר מִזֶּה אֵילִין קָדִי עֵר זַאל גִיט
 שטארבן אין גרוב צריין אונ ער מוז זעהן עס זאל
 גיט ווערען געמינגעט זיין ברויט קדי ער זאל אויך
 גיט שטארבן : (ד) אֲנִי אֶבְעֵר אֵיךָ נָאם דִּין נָאם
 האב גימאכט איין שריקען דעם ים ווען זיינע
 אינדין טוהען ברוקען נָאם הִיִּקֶט זיין גאקען
 צבאות : (ה) וְאִשָּׁא אֲנִי אֵיךָ האב גימאכט מִיָּה עֵר
 דאס מִיָּה קען די טוהר אין דִּין טויל אונ האב
 דיה צו גידעקט מיט דעם שאטין פון מִיָּה עֵר
 אונ פון דִּיגֶעקטוועגין האב אֵיךָ גימאכט צו פלאנצין
 נָקֶעשאפן די הימל אונ די ערד אונ צו זאגן צו
 דיא קענטשין פון ציין דא ביקט מִיין פאלק :
 (ו) הַתְּעוֹרְרִי דִּיגֶעקט דִּיךָ קִמִּי שְׁמִי אֵיךָ יְרוּשָׁלַם
 וואס דא האקט גימאכט פון גאקט האנד דעם
 פֶּעקֶר פון זיין צארין מיט די הִיִּבִין וואס זענען

אין גינעצט אונקען אין דעם געקער פון די ערלים
 די האקט אים גימאכט אונ אים גינעצט פֶּקֶדֶר
 די האקט שוין באקומען נאך דאס פֶּקֶדֶר צו
 קנאל פון אלע קיגער וואס זאל האט גימאכט
 זאל קיין פֶּקֶדֶר פון אלע קיגער וואס זאל האט
 דער ציגין האט קיגער גיט זאל צו גימאכטין ביי
 אֵיךָ עֵר זאל גיט פאלין ווארען זיין האבן
 אַלִּין קיין פֶּחֶם גִיט : (ח) שְׁמִי צִוִּי עֵרֶלִי צִרוֹת האט
 דִּיך גימאכטין ווער וועט שאקלען מיט דעם קאפ
 ער זאל דִּיך טרייטין ווארען אלע האבן דִּיך פִּינֶד
 חשוד עס איז אויף דִּיך גימאכטין זיין רויבונג אונ
 איין הונגער אונ איין שווערד דער הונגער האט
 אֵיךָ צו בראכן אונ די שווערד האט אֵיךָ בארויבט
 מיט וועקען קאן אֵיךָ דִּיך טרייטען אונ זאגן אז
 די אוקה האט זיך אויף אזויא גימאכטין : (ס) גִּיד
 בִּינֶע קיגער זענען גימאכטין מִיד אין די עקין פון
 אלע גאקטין אזוי ווי איין וויגער אַקֶס וואס לִיגט
 אין דער געץ אונ ער קען זיך גיט רִיעֵן חֶלָם
 וואס זיין זענען פֶּל מִיד דעם צארין פון נָאם דאס
 גישריי פון דִּין נָאם : (ז) לָכֵן דִּרוֹם אֲנִי שְׁכֵנִי עֵר דִּיך
 אֵרִיקֶע פֶּאֶל דִּיך ביקט שפֹּד אַבְעֵר גִיט פון טיין :
 (יא) כֹּה אָמַר אֲנִי אֵיךָ האט דִּין האר נָאם גימאכט אונ
 דִּין נָאם וועט קריגען פון זיין פֶּאֶל וועגין הַנֵּחַ
 לְקַחְתִּי אֵיךָ האב גימאכט פון דִּין האנד דעם פֶּעקֶר

חמתי לא-תוסיפי לשנותה עוד : יי ושמתיה ביד
מוניך אשר-אמרו לנפשך שתי ונעברה ותשמי
בארץ גוף וכחויז לעברים : יי עורי עורי רבשי
עוד ציון רבשי | בגדי תפארתך ירושלם עיר
הקדש פי לא יוסף יבא-בך עוד ערר וממא :
י התנערי מעפר קומי שבי ירושלם התפתחו
מוסרי צוארך שביה בת-ציון : יי ביי-כה

סין האם גים נעקענס, די גולגים
נעקען אונזע מיט אים פון די שטאט
און ווייל וויא האבין מיר געהאט
סאמער אין יעדער שטאט וואו וויא
וועלען קומען וועט וויא אפלקה
סוף די שטאט מענטשן וועגן אים
האבין וויא איהם אויסגעטאן ווייניג
קעניגליכע קליידער און האבן אים
אנגעהאט פראפעסע אלסע קליידער
סוף וואו איהם גים דעקענען אז ער
איז דער ווען פון סוף, און די גולגים
האבען איהם אונזע געמירט אין

אנווייטע לאנד און האבען איהם דארטען פארקויפט פאר אקגעבט, ער האט דארטען געמוזט ארבעטן אין פלד, און
ער איז שווארץ געווארען פון דא היסן וואס האט איהם געקענט און מיט דער צייט האט ער פארגלארן וויין פרינצן
געשטאלט און האט אויסגעזעהן ווי אפראפסער ארבייטער, דער סוף האט געזעהן עס איז אונזע געגנגען אזוי שלאנגע צייט
און ער ווייס גאר גוט וואו ווען איז, ער הערט גאר גוט פון אים, האט ער פארשטאנען אז ווען ווען איז געווען אין
אנווייטע בדינה, איז דער סוף געפאהרען אין די ווייטע בדינות אין וועלכע שטאט ער איז געקומען האט ער געוויסט אז
רופען ווער, עס דארף עפעס אסאך נאל קומען צו דעם סוף, דער פרינץ איז אויף געקומען מיט אנגעבעס צום סוף,
אבער ווי דער שטאטען איז דער פרינץ געווארען אז ער האט געזעהן דער סוף איז וויין פאפער, דער פרינץ איז געפאלען
דעם פאפער איהם וויין האלדז און הייבט אים אן קושין, און דער פאפער שטויסט אים אונזע פון ויך און פרעגט אים ווער
ביוס, ווייל דער פאפער האט אים גוט דעקענט דער האט געמיינט דער פאפער האט אים נאך פיינט ווייל דער האט
געזעהן אז דער פאפער שטויסט אים אונזע פון ויך האט ער געמיינט דער פאפער האט אים נאך פיינט ווייל דער האט
געזעהן דעם פאר אים האט ער אנגעווייזען וויינען און איבער בעסטן דעם פאפער, דער ווייל האט אים דער פאפער דעקענט
אז דאס איז וויין ווען, האט דער פאפער איהם אים בדינות געהאט און האט אים אויסגעליינט פון וויין קערר און האט אים צו
וויך איהם גענומען, דאס נעלביגע איז ביי די יודין מיט הקב"ה ווען די יודין האבן געוויינט האט הקב"ה געשווארען וויא
זאלען גים בערר וויין אין ארץ ישראל, און וויא די יודין נעמען פון ארץ ישראל אונזע געמאנגען נעמען ווי געמאנגען געווארען
צווישען די בשרים און פרסום און נעמען פארשפרייט געווארען איהם די גאנצע וועלט, אין ווער חזש שטייט הקב"ה האט
געשווארן אלע מיר ווייטען וועלט מירך פערב צוין דרום אין וועלכע וויס דא יודין וועלען פארשפרייטען ווערען זאלען וויא
אכטונג געבען איהם די יודין דא פלעקער זאלען וויא גוט פארלענדען, און וויא זאלען דעוועקען איהם, יצחק זעלב פאפער
וועלען ווייטען ווער בדינות העכשטען די יודין, גאר אזוי לאנג ווי די יודין האבען איהם ויך געהאט דעם צלם אלהים מען האט
וויא דעקענט און ווי נעמען די קינדער פון הקב"ה האבען די פלעקער נאך געקענט קבור די יודין און מען האט ווי נאך גוט
געקענט אזוי פיל שלעכטס טאן, די פלעקער האבען אבער געזעהן אראם צו געקען פון די יודין דעם צלם אלהים ווי זאלען
קענען טאן מיט וויא וואס וויא וועלען, און דער פנים פון די יודין נעמען פארלענדען געווארען צו די פלעקער וויא עס איז
געווען אין די לעצטע צייט פון גלות בבל וואס די יודין האבען ויך געהעט מיט די ווייטער פון בשרים, און האבען געקענט
פון די סעודה וואס אהרן וויא אהרן וויא געמאכט, האבאלס האט הקב"ה מירך געהאט פאפער ח"ו וועלען די יודין אין גאנצען
פארלענדען ווערען האט הקב"ה אויסגעוועקען אנכי אנכי הוא מנחם, ווער עס דארף אנהאט נאל קומען צו מיר און איהם וועל
איהם ספרייטען, נעמען די יודין געקומען צו הקב"ה און האבען געזאגט ווי וועלען געפרייטען ווערען, האט הקב"ה בייבאל
ווי גוט דעקענט און ער האט געזאגט צו ווי מי אהרן ווער ביוס, איהם דעקען ריך גאר גוט ווארום נארא פאגוש נמות, דו
האסט מירך פאר אקענטש וואס ער איז אשערקליכער, אז איר וואלט געווען פרום וואלט איר גוט געדארפט מירך האבען
פאר אפגעשטין, ווארום דער וואס האט מירך פאר הקב"ה דארף גוט מירך האבען פאר אקענטש וואס ער איז וויא נראו,
אין אנהייב וועמער שפראצט ער ווייטער שוין און אין אקורצע צייט פון אפאר חזשים ווערט ער פארלענדען, יעדער מענטש
איז אויף אזוי אין וויין יונגענער שפראצט ער ווייטער שוין און אין אקורצע צייט ווערט ער אלס און ווערט פארלענדען. דריבער
איז נישט פאר אים וואס מירך צו האבען גאר פאר הקב"ה דארף וויין די מירך :

אנווייטע לאנד און האבען איהם דארטען פארקויפט פאר אקגעבט, ער האט דארטען געמוזט ארבעטן אין פלד, און
ער איז שווארץ געווארען פון דא היסן וואס האט איהם געקענט און מיט דער צייט האט ער פארגלארן וויין פרינצן
געשטאלט און האט אויסגעזעהן ווי אפראפסער ארבייטער, דער סוף האט געזעהן עס איז אונזע געגנגען אזוי שלאנגע צייט
און ער ווייס גאר גוט וואו ווען איז, ער הערט גאר גוט פון אים, האט ער פארשטאנען אז ווען ווען איז געווען אין
אנווייטע בדינה, איז דער סוף געפאהרען אין די ווייטע בדינות אין וועלכע שטאט ער איז געקומען האט ער געוויסט אז
רופען ווער, עס דארף עפעס אסאך נאל קומען צו דעם סוף, דער פרינץ איז אויף געקומען מיט אנגעבעס צום סוף,
אבער ווי דער שטאטען איז דער פרינץ געווארען אז ער האט געזעהן דער סוף איז וויין פאפער, דער פרינץ איז געפאלען
דעם פאפער איהם וויין האלדז און הייבט אים אן קושין, און דער פאפער שטויסט אים אונזע פון ויך און פרעגט אים ווער
ביוס, ווייל דער פאפער האט אים גוט דעקענט דער האט געמיינט דער פאפער האט אים נאך פיינט ווייל דער האט
געזעהן אז דער פאפער שטויסט אים אונזע פון ויך האט ער געמיינט דער פאפער האט אים נאך פיינט ווייל דער האט
געזעהן דעם פאר אים האט ער אנגעווייזען וויינען און איבער בעסטן דעם פאפער, דער ווייל האט אים דער פאפער דעקענט
אז דאס איז וויין ווען, האט דער פאפער איהם אים בדינות געהאט און האט אים אויסגעליינט פון וויין קערר און האט אים צו
וויך איהם גענומען, דאס נעלביגע איז ביי די יודין מיט הקב"ה ווען די יודין האבן געוויינט האט הקב"ה געשווארען וויא
זאלען גים בערר וויין אין ארץ ישראל, און וויא די יודין נעמען פון ארץ ישראל אונזע געמאנגען נעמען ווי געמאנגען געווארען
צווישען די בשרים און פרסום און נעמען פארשפרייט געווארען איהם די גאנצע וועלט, אין ווער חזש שטייט הקב"ה האט
געשווארן אלע מיר ווייטען וועלט מירך פערב צוין דרום אין וועלכע וויס דא יודין וועלען פארשפרייטען ווערען זאלען וויא
אכטונג געבען איהם די יודין דא פלעקער זאלען וויא גוט פארלענדען, און וויא זאלען דעוועקען איהם, יצחק זעלב פאפער
וועלען ווייטען ווער בדינות העכשטען די יודין, גאר אזוי לאנג ווי די יודין האבען איהם ויך געהאט דעם צלם אלהים מען האט
וויא דעקענט און ווי נעמען די קינדער פון הקב"ה האבען די פלעקער נאך געקענט קבור די יודין און מען האט ווי נאך גוט
געקענט אזוי פיל שלעכטס טאן, די פלעקער האבען אבער געזעהן אראם צו געקען פון די יודין דעם צלם אלהים ווי זאלען
קענען טאן מיט וויא וואס וויא וועלען, און דער פנים פון די יודין נעמען פארלענדען געווארען צו די פלעקער וויא עס איז
געווען אין די לעצטע צייט פון גלות בבל וואס די יודין האבען ויך געהעט מיט די ווייטער פון בשרים, און האבען געקענט
פון די סעודה וואס אהרן וויא אהרן וויא געמאכט, האבאלס האט הקב"ה מירך געהאט פאפער ח"ו וועלען די יודין אין גאנצען
פארלענדען ווערען האט הקב"ה אויסגעוועקען אנכי אנכי הוא מנחם, ווער עס דארף אנהאט נאל קומען צו מיר און איהם וועל
איהם ספרייטען, נעמען די יודין געקומען צו הקב"ה און האבען געזאגט ווי וועלען געפרייטען ווערען, האט הקב"ה בייבאל
ווי גוט דעקענט און ער האט געזאגט צו ווי מי אהרן ווער ביוס, איהם דעקען ריך גאר גוט ווארום נארא פאגוש נמות, דו
האסט מירך פאר אקענטש וואס ער איז אשערקליכער, אז איר וואלט געווען פרום וואלט איר גוט געדארפט מירך האבען
פאר אפגעשטין, ווארום דער וואס האט מירך פאר הקב"ה דארף גוט מירך האבען פאר אקענטש וואס ער איז וויא נראו,
אין אנהייב וועמער שפראצט ער ווייטער שוין און אין אקורצע צייט פון אפאר חזשים ווערט ער פארלענדען, יעדער מענטש
איז אויף אזוי אין וויין יונגענער שפראצט ער ווייטער שוין און אין אקורצע צייט ווערט ער אלס און ווערט פארלענדען. דריבער
איז נישט פאר אים וואס מירך צו האבען גאר פאר הקב"ה דארף וויין די מירך :

פירוש ע"פ

פון די ערלים און די הייבין פון דעם געקער פון
מירן צארין וועסטו גיט קער פרינקען דא וועסט
שוין גיט האבין מירן פורעניות : יי ושמתיה און איהם
וועל טאן דעם געקער פון פורעניות אין האנד
פון די וואס ווי האבין ריך גימאכט צו גיין ארער
ווי האבין ריך גימאכט פרויערין וואס ווי האבין
גימאכט צו דיין לייב ביי ריך און מיר וועלען אויף
דיר איבער פארין און דו האסט גימאכט דיין לייב
אזוי וויא ערד און אזוי וויא אגאס צו די מענטשן
וואס גייען אין איהם בלוך וויא האבין אויף דיר
גיסרעטין און דו האסט גיליטען : יי עיר דער וועק
דיך פון דיין צער קלייד אן דיין שטארקייט דא

שטאט ציון רש שטאט ירושלים קלייד אין די קלייד
דער פון דיין שיינדייט דו הייליגע שטאט ווארום
עס וועט שוין גיט מערין צו קומען אין דיר אשטא :
(י) התנערי שאקיל ריך אפ פון דער ערד שמי אויף
פון דער ערד וואס דו ביקט גייעטין און האסט
גימאכט זעין ריך ירושלים אויף אשטא ההפתי
ואלקט עפענען ריך ביי רימקען פון דיין האלדז דו
גימאכטע שטאט ציון : (ס) כי כח אפר ווארום אזוי
האט גאט גימאכט הים און וואס פלוקר ווייל איר
האט גימאכט דעם יצד דער דריבער וויט איהם
גימאכט פאר קויפט און גיט מיט געלט וועט איר

אמר יהוה חנם נמפרתם ולא בכסף תגאלו :
 כי כה אמר יהוה מצרים ירדעמי בראשונה
 לגור שם ואשור באפס עשקו : ועתה מהלך
 פה נאסיתוה כירדעמי חנם משלו יהירלו
 נאסיתוה ותמיד כריתום שמי מנאין : י רכן ירע
 עמי שמי רכן ביום ההוא כירדעמי הוא המדבר
 חנני : י מהנאו עלההרים רגלי מבשר משמיע
 שלום מבשר טוב משמיע ישועה אמר לציון מלך
 אלהיה : י קור צפיד נשאו קור יחדו ורגנו פי עין
 בעין יראו בשוב יהוה ציון : י פצחו רגנו יחדו
 הרבות ירושלם כירדעמי יהוה עמו נא ירושלם :
 כירדעמי יהוה את זרוע מדרשו לעני כל החגים וראו
 כל אפס יארץ את ישועת אלהינו : י סורו סורו צאו
 משם טמא אריתנו צאו מתוכה הברו נשאי כר
 יהוה : י כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תרכון
 כירדעמי לפניהם יהוה ומאספכם אלהי ישראל :

מלך ציון

היפסרם את שם האם ויא בידע ארין געפיקעניס, דר אנדער האם געזאגט צום ערשטן דא ביום געפאד
 גען האפס פריער הנאה געהאט פון גארשען האפס געגעסען די פרוקשען, אבער פאר וואס בין איך געפאנגען גענוארען,
 נאר אויפן האם געלדיגע האם הקב"ה געזאגט דא יודין געגען גענוען אין ספרים, האבן זיי פריער געזאגט געהאט פון
 מצרים, מצרים גען גען בראשונה לגור שם, דא יודין האבן פריער געוואקט אין מצרים, און האבן געגעסען דא
 פרוקשען פון לאנד נאכדעם געגען ויא פאר האלשען גענוארען פאר קענעם, האבן מצרים געהאט אפגעזאגט צו די יודין,
 ויא שור באפס עשקו, אבער אשור האט געוויקט דא יודין פאר גאר גיטש, דריבער ואגס בקדוש ביה וייל איהר געגס
 אומקום פרוקשען געווארען דריבער נועם איהר אומקום אויפגעלייגט געגען :

פירוש ע"ט

ווערין אויס גיליינט : (ט) כי כה אמר יהוה נוארם אזויא
 האט דאס געווארען נאך געווארען די מצרים
 האבן גארשען מיט דא ישראל נוארם גען מיין
 פאלק האט גענידערט צום ערשטן ויא זאלין
 דארטן וואהנען וייל עס איז געווען אהונדערט וואר
 אבער דער סוף פון אשור באפס האט אומקום פאר
 צוקט די ישראל : (י) ועתה און היינט וואס איז מיר
 דא וואס איך נאם מיך אליין און מאך נאמען מייער
 קינדער אין דעם גלות אזוי איז די רייד פון גאט כי
 למה נוארם מיין פאלק איז געווארען גענוקען אומ-
 וקום וייער געוועלטיגער מוהען זיך לויבן און
 באריקען אזויא איז דא רייד פון גאט און תמיד
 נאנצע שעה ווערט מיין נאמען דער צערינט :
 (יח) לכו דרום אז איך וועל אויס לייזן מיין פאלק
 ידעמי נועם מיין פאלק וויסען און דער קענען מיין
 נאמען לכו דרום דעם טאג וועלן זיי וויסען אז איך
 בין דער וואס האט גירעט דא בין איך און בין
 קעניס מייער רייד : (יט) מה נאוי ויא שיינען געגען
 אויף די בערג די פיס פון דעם וואס נועם נאנצן די
 בשורה גער נועם מבשר זיין גוטס ער מאכט הערין

כי כה אמר יהוה חנם נמפרתם ולא בכסף תגאלו :
 כי כה אמר יהוה מצרים ירדעמי בראשונה
 לגור שם ואשור באפס עשקו : ועתה מהלך
 פה נאסיתוה כירדעמי חנם משלו יהירלו
 נאסיתוה ותמיד כריתום שמי מנאין : י רכן ירע
 עמי שמי רכן ביום ההוא כירדעמי הוא המדבר
 חנני : י מהנאו עלההרים רגלי מבשר משמיע
 שלום מבשר טוב משמיע ישועה אמר לציון מלך
 אלהיה : י קור צפיד נשאו קור יחדו ורגנו פי עין
 בעין יראו בשוב יהוה ציון : י פצחו רגנו יחדו
 הרבות ירושלם כירדעמי יהוה עמו נא ירושלם :
 כירדעמי יהוה את זרוע מדרשו לעני כל החגים וראו
 כל אפס יארץ את ישועת אלהינו : י סורו סורו צאו
 משם טמא אריתנו צאו מתוכה הברו נשאי כר
 יהוה : י כי לא בחפזון תצאו ובמנוסה לא תרכון
 כירדעמי לפניהם יהוה ומאספכם אלהי ישראל :

היפסרם את שם האם ויא בידע ארין געפיקעניס, דר אנדער האם געזאגט צום ערשטן דא ביום געפאד
 גען האפס פריער הנאה געהאט פון גארשען האפס געגעסען די פרוקשען, אבער פאר וואס בין איך געפאנגען גענוארען,
 נאר אויפן האם געלדיגע האם הקב"ה געזאגט דא יודין געגען גענוען אין ספרים, האבן זיי פריער געזאגט געהאט פון
 מצרים, מצרים גען גען בראשונה לגור שם, דא יודין האבן פריער געוואקט אין מצרים, און האבן געגעסען דא
 פרוקשען פון לאנד נאכדעם געגען ויא פאר האלשען גענוארען פאר קענעם, האבן מצרים געהאט אפגעזאגט צו די יודין,
 ויא שור באפס עשקו, אבער אשור האט געוויקט דא יודין פאר גאר גיטש, דריבער ואגס בקדוש ביה וייל איהר געגס
 אומקום פרוקשען געווארען דריבער נועם איהר אומקום אויפגעלייגט געגען :

פירוש ע"ט

ווערין אויס גיליינט : (ט) כי כה אמר יהוה נוארם אזויא
 האט דאס געווארען נאך געווארען די מצרים
 האבן גארשען מיט דא ישראל נוארם גען מיין
 פאלק האט גענידערט צום ערשטן ויא זאלין
 דארטן וואהנען וייל עס איז געווען אהונדערט וואר
 אבער דער סוף פון אשור באפס האט אומקום פאר
 צוקט די ישראל : (י) ועתה און היינט וואס איז מיר
 דא וואס איך נאם מיך אליין און מאך נאמען מייער
 קינדער אין דעם גלות אזוי איז די רייד פון גאט כי
 למה נוארם מיין פאלק איז געווארען גענוקען אומ-
 וקום וייער געוועלטיגער מוהען זיך לויבן און
 באריקען אזויא איז דא רייד פון גאט און תמיד
 נאנצע שעה ווערט מיין נאמען דער צערינט :
 (יח) לכו דרום אז איך וועל אויס לייזן מיין פאלק
 ידעמי נועם מיין פאלק וויסען און דער קענען מיין
 נאמען לכו דרום דעם טאג וועלן זיי וויסען אז איך
 בין דער וואס האט גירעט דא בין איך און בין
 קעניס מייער רייד : (יט) מה נאוי ויא שיינען געגען
 אויף די בערג די פיס פון דעם וואס נועם נאנצן די
 בשורה גער נועם מבשר זיין גוטס ער מאכט הערין

אחר קריאת פרשת השבוע שנים מקרא ואחד תרגום ליום השבת וה' מלך יל"ה דבר משנה והלכה והפסרה ומומור ה' מלך גאות לבש או מומור שיר מסדר מהרות שהוא נגד היסוד כמית היום:

יש בשער. ששער לבן מטמא בתחלה. כשהוא חל הכהן ויש כנגד שער לבן טמא. מש"כ בפשיון. שאינו מטמא חלל כסוף שטע: ומטמא בכל מראה לובן. אפי' למטה מלכוד מראות דכתיב ומראה הנגע עמוק מראה הנגע עמוק ולא מראה שער לבן עמוק מה שאין כן בפשיון שאין פשיון מטמא למטה מ' מראות שאלות מראות שהאדם מטמא הפשיון מטמא (ח): אין בו סי' מהרה. ואילו בפשיון יש בו סי' מהרה שאם פרה בכל עהור: מטמא בכ"ש. אבל שער לבן אינו מטמא בפס' משתי שערות דמיטוט שער שנים: חוץ מן הנגע. כשפסה חוץ לנגע טמא חלל שער לבן כעין שיהא כנגד כלכתיב ושער כנגד הסך לבן: ב בכל מראה. היינו כמראה הכשר

(ה) ל"ד מראה אחד פשיון המראה מלכודם חלל פשיון סוף נגעים פ' מלכוד. ופ' פשיון: פ' כלל כו'. ופ' לבן כנגד פ' (כשר) וכשחין ועכ"ל כלל סוף סי' טעמא, כ"ח: כ' כלל סוף. וטעמא סימן פ' כשר וכקדשם ונגדכחם.

פרק ד א' ג' בשער לבן עם איז דא שוקא ביא נויקע האר ונאם נענען אין דא נגעו מה שאין בפשיון ונאם נוען דא נגע נוערם נקעקער איז דא שוקא ניקא נש בפשיון אונ עם איז דא שוקא אז דא נגע נוערם נקעקער מה שאין בשער לבן נאם ביא נויקע האר איז דא שוקא ניקא ששער לבן שפסא בתחלה נארום אונ עם איז דא נויקע האר אין דא נגע כאלד אין אג' הייב נוען ער נוערם ניקראכט צום פהן איז שוין דער בענקש מטא, אקער אז דא נגע איז נקעקער גינוארין וויא נא איז גינוען, נוען ער איז ניקוקען צום פהן, איז ער נאך נים שוקא, נאך קען פארשליקט איהם אויף וינען טאג, נאך דא וינען טאג אז נא נוערם נקעקער איז ער שוקא ויפסא בכל פהן לבן דא נויקע האר נענען מטמא מיט אלע ערלייא נויקקייט, אפילו וינען נים אזוי ניים וויא דא נגע, אקער אז דא נגע איז נקעקער גינוארין מוז דא קעקעקע האבין דא נעלביגע נויקקייט נאם דא נגע האט, אונ אז דא קעקעקע איז טינקעלער וויא דא נגע איז ער שוקא וינען ב' סימן פתח אונ ביא נויקע האר קען ערלייט זיין מהור, אקער אז דא נגע איז נקעקער גינוארין קען ער נוערין מהור, אויב דא נגע האט זיך פאר שפרייט איבער דעם גאנצן נוף יש בפשיון אז די נגע איז נקעקער גינוארין איז דא שוקא נאם ביא נויקע האר איז ניקא שפשוין שפסא בכל שווא אונ עם איז נקעקער גינוארין נאך אקליינע שטנקעלע, איז ער שוין מטמא, אקער נויקע האר איז אנדערש נים מטמא נאך

פירוש ע"ט
כלים דעם ארון קודש פון נאם ונאם מאכט אייך קלאר אונ ריין. רש"י שרייבט פון דאנען איז ניד' דונגען אז עם נועם ויין תחנית תבתיים: (כד) כי לא תחפיו נאך איר נאליט נים ארום גיין אייליגריג אונ איר נאליט נים ארום גיין מיט אנקלויפונג פ' נאם ונאם אלע איין ואקלען:

דאמר קרא ושער בננה הפך לכן העיקר הסמוך לנגע הפך לכן : ברי לקרוץ בוג . כדי שינטל בפי הוג
של מספרים והלכה לשיעור שער לכן ארבו אין פחות מכדי שינטל בפי הוג אבל הלגנויות שבו בכל שהוא :
נראית בשתים טהור . שיש שערות המהולקות בראשן לשטים ובעקרון אינן אלא אחד : הכי נרסיקן , בבורה ובה
שער לבן ושער שחור טמא . בהרת שהיא כנרים מלומס וזה שתי שערות לבנות והשאר מלאה שערות

שְׁמוֹרֹת לִמְנוּחַ וְלֹא לְמִרְיוֹן
מִקְדָּשׁ הַשְּׁעָרוֹת מִשְׁמֹרֹת
מִמֶּנּוּ דִּבְרַת מִכְּבָרִים :
וְזָקֶקֶת לִשְׁעָר לִבָּן
וּלְפִשְׁיוֹן . לְדִי חִילָה בְּלוֹתוֹ
הָיוּ עֶבֶר לִבָּן מִחִלְתּוֹ וְכֹן
אִם פֶּסַח אֵלֶּל הָמוּס בְּזָקֹף
סָבָעוּ מִמֶּנּוּ אֵלֶּל אִם חֵין
בְּרֹחֵת הָמוּס כִּי שְׁעָרֹ וְחִית
לִשְׁעָר לִבָּן לֹא מִמֶּנּוּ חֵלֶל
מִיָּהּ הִנֵּנּוּ וְכֵן אִם פֶּסַח
אֵלֶּל הָמוּס שְׁאִין בְּרַחֲבוֹ שְׁתִי
שְׁמֹרֹת כִּסְסִיו רְחוּק מִן
הַהֵנֶנֶה הוּא חֲדָשׁ וְכֵנִי

בגברים: (2) אמר לא להפחיד, להטות ב' שערות איין מחיה שכן מעטלה שמחה' יריך שחיה מנצרת
במלחמה הננו במלכר שהוא בלחמה העיר: [צורפן]. וגדולים כנענ אחד ואם אחת מהן משנה או טלד שכן
בלחמה מהן מחלים עין חשינה (3) ואם ראו אינו צורפן. וגדולים כשני נענים אם שפחה האחת והשחרת
גלגל שפחה מחלים בזו וממיר בזו ולי'מ לזכי מיטהר שני לאחיו שתי קרבתו: (4) בדרת בגרים. כלל מקום
המחיה דהיינו ע' עדשות בדרת ועדשה אחת מחיה' ה' עדשות בין הכל גרים ה' ע' עדשות חן מחיה על שפות
ועדשה וכל היכה דמיני כדרת (5) לשחר מראות חקרות ושחכות: והכל הנני ע' שפחה המחיה. שכן הנני על מקומה:

עקצן פלגין אויב ביים דעם ווארציל זענען נייסע האר, נייסע וואסן שפיר אונ אין שפיץ זענען זיי שווארץ פאט אוי דער קענטש סטא בפה ווא בלגטניט ווא ווירק וואל זיין דיא נייסקייט אויף דיא האר. בפי סטאר זאנט גל שווא ווא פיל עס איז, איז נענט סטאטא צוא זיין, בפי שפען זאנט גר קרויז בוג אז קען וועלן אפ שערין דיא האר מיט אשערלי. נאם דיא שערלי פאר נעקטען די נייס- קייט פון דיא האר הנה אמת בלשח אויב אונקען איז דער האר איינס גהילק מלפניה אויבין איז ער צו טיילט צו שפאלטין ווא בריית בשיש אונ זא נעט אום ווי צוויי האר שותי איז דער קענטש סטאר ברת יבו שער לגו שער שותי סטא אבדקת נוס ווא איז גרויס פונקט ווא אנגרים, אונ אין דיא ברתת איז דא נייסע האר אונ שווארצע האר, איז דער קענטש סטא ווא הישין אונ מיר האבין גיט סטאטא שפא פיעס פיעס שותי ווא ברתת סאמער האר דער ארם וואו דיא שווארצע האר נואקסט ווייניגער גימאכט דעם ברתת ווא אנגרים פגין שפין בפי טייל דאם לעביל נואם דער האר נואקסט ארויס פון איהר איז אויז קליין אז דאס פאר נעקט קיין ארם קלענער צוא מאכין דיא גנע: דן ברתת גרים אבדקת אונ פון דעם ברתת גרים זיך אנגרייט ווא ווא אטאדריס זאס גו רחב שתי שפחת אויב, דיא גרייט פון דעם פאדריס ווייסקייט איז ווא צוויי האר וקנח לשער לגו ופסיו אונ אין דעם פאדריס

שחרות שמה ולא אמרין
שמוס שערות שחרות
מעט הבהר מנגדן :
ו וקפת לשער לבן
ולפשוין . דאי חיבל בלוחו
החוט עבר לבן מחליטו ו
אם פשה אל החוט כקוף
שכרוב שמוס אבל אם אין
הכרוב שמוס כ' שערו' וזית
יביה שער לבן לא מתחלה
חשיב מן הנגע וכן אם פשה
אצל העור שאין ברחבו שתי
שחרות כפסיון רחוק מן
הנגע הוא חשיב ובעי

כגורים: (ד) אבל לא לפחיד
באחזקת מהן מחליט על שתיקן
ללא פשתה מחליט בזו ומפסג
ממחיה דהיינו פ' עדשות
מעדשה וכל היכא דחניק בחר

עיקרן פלגין אויב בייא דעם ווארציל זענען וויא
ווייס וראש פשהיר אונ אין שפיץ זענען ווי שטארק
פאט אוי דער קענשט סאט בפה ווא פלגנעית וויא
וירק ואל ויין דיא ווייקקייט אויף דיא האר, בפי
סאר נאנט גל שווא וויא פיל עס איז, איז גענוג
סאטאט צוא ויין, בפי שפען נאנט גל קשרן גיט
אז קען וועט וועלן אפ שערין קיט האר האר גיט
אזשערי, נאט דיא שערין פאר געקען די ווייס-
קייט פון דיא האר הייזת גיט פאטאט אויב אונטען
אוי דער האר איינס וועלכע פלעגלע אויבין איז ער צו
טיילט צו שפאלטלין וויא גרייט פאטאט אונ ויא זעט
אוס ווי צוויי האר שוור אוי דער קענשט שוור ביהת
גיט שער גלן ווער שוור פאט אפגרייט נוס ויא איז גרויס
פונקט ויא אנגריס, אונ אין דיא ביהת אוי דא
ווייטע האר אונ שטארקע האר, איז דער קענשט
סאט איז הישור אונ מיר האבין גיט מרא שפא
פיעט פילט שער ווער וועלכע מאכער האט דער
אקט וואו דיא שטארקע האר נאקסט ווייניגער
גימאכט דעם ביהת ויא אנגריס פאט שפא גיט פאט
טייל דאס לעביל וואס דער האר נאקסט ארויס
פון איהר איז אוי קליין אז דאס פאר געמט קיין
אקט קלענער צוא סאכין דיא גנע: ד ביהת גיט
אפגרייט אונטער פלעקן גרויס ויא ווייקקייט וועט
יגע פאטאט וויא פון דעם ביהת ציהט ויה ווייקקייט
וויא אפאטריס אס גיט צו ווער שפא אויב דיא
גרייט פון דעם פאטריס ווייקקייט איז וויא צווייא
האר וועלכע לשער גלן וועלכע אונ אין דעם פאטריס

הלך שער לבן, שגור לו הפך לשמור: רבי שמעון מטהר. אלהלכה מחיה קאי: שלא הפכתו בהרת. שגור לכן קודם לבהרת של מקום המחיה: שלא הפכתו בהרת כגרים. שגור לכן קודם לבהרת כגרים דמקום המחיה היה חסר מכגרים וכלן נמי לא פליג ר"ש אלא אלהלכה מחיה ואין הלכה כר"ש: ז' בהרת ובה מחיה ופשוטן. בהרת כגרים והסגירה (י) ולסוף שבו מלא כה מחיה ופשוטן והחליטו: הלהלכה המחיה. כגון שכל עליה הנגע עמל הבהרת מפני הפשוטן: להלך הפשוטן. כגון שכל הבהרת ומוצהר לנגרים: וכן שער לבן ופשוטן. אם הלך הראשון עמל מפני הפשוטן: הלהלכה ומוצהר כמ"ף השבוע. כגון שהסגירו על בהרת כגרים והלכה הבהרת בלמלש השבוע (י) וכסוף השבוע מורה: הרי היא כמות שהיתה. למסור. דרלח אוחה הכהן כסוף שבו כשהלכה לה (ח) ופסרו אם אחרי כן מורה:

וואו דיא נויסקע האר איז אונזעק גינאנגען, ווי ענען ארויס גיפאלין אדער שווארץ גינאנרין איז דיא ווילד פלייש איז דא פאפא פפני מחיה איז ער קמא וועגן דיא ווילד פלייש ביי שפען שפער רבי שפען וואנט אויב די נויסקע האר איז גינען אין די ווילד פלייש אונ די ווילד פלייש איז פערנאנגען ווייל די גנע האט זיך פארצויגען אויף איהר ארם, איז ער קדור פפני שלא חפתי חפתי ווייל גיט דער בהרת האט גימאכט די האר נויים, אונ אין דיא מורה שפייט וואו חפתי שער לכן דער בהרת נאל נויים מאכין דיא האר, אונ ווען דער בהרת איז גיקוקען אויף דעם ארם פון דיא ווילד פלייש, איז שוין דיא האר גינען נויים פון פריער בהרת וואו ופחיתות כגרים אויב דער בהרת מיט דיא ווילד פלייש צו נאמען איז נאר גרויס וואו אגרים ווען לכן בהרת אונ אין דעם בהרת איז דא נויסקע האר חלף חפתי אונ דיא ווילד פלייש איז פארנאנגען, אונ דער בהרת האט זיך פארצויגען אויף איהר ארם פפני איז דיא גנע קמא פפני שער לכן דורך די נויסקע האר חלף שער לכן אויב די נויסקע האר איז אונזעק גינאנגען, אונ די ווילד פלייש איז דא פאפא פפני מחיה איז ער קמא דורך די ווילד פלייש ביי שפען שפער רבי שפען וואנט אויב די נויסקע האר איז אונזעק גינאנגען איז ער גיט קמא דורך דיא נויסקע האר פפני שלא חפתי חפתי בהרת כגרים ווייל דער בהרת איז גיט גינען גרויס ווי אגרים ווען די האר ענען גינאנרין נויים, אונ דער נאך אז די ווילד פלייש איז אונזעק גינאנגען, אונ דער בהרת האט זיך פארצויגען אויף דעם ארם פון דיא ווילד פלייש, אונ דער בהרת אליין איז גינאנרין גרויס וואו אגרים, ענען דאך דיא נויסקע האר גינאנרין פאר דעם בהרת וואו אגרים ומורה שאם יש במקום שער לכן כגרים שווא פפני אונ רבי שפען איז מורה צוא דיא חפתיים אויב דער ארם

וואו דיא נויסקע האר איז אונזעק גינאנגען, ווי ענען ארויס גיפאלין אדער שווארץ גינאנרין איז דיא ווילד פלייש איז דא פאפא פפני מחיה איז ער קמא וועגן דיא ווילד פלייש ביי שפען שפער רבי שפען וואנט אויב די נויסקע האר איז גינען אין די ווילד פלייש אונ די ווילד פלייש איז פערנאנגען ווייל די גנע האט זיך פארצויגען אויף איהר ארם, איז ער קדור פפני שלא חפתי חפתי ווייל גיט דער בהרת האט גימאכט די האר נויים, אונ אין דיא מורה שפייט וואו חפתי שער לכן דער בהרת נאל נויים מאכין דיא האר, אונ ווען דער בהרת איז גיקוקען אויף דעם ארם פון דיא ווילד פלייש, איז שוין דיא האר גינען נויים פון פריער בהרת וואו ופחיתות כגרים אויב דער בהרת מיט דיא ווילד פלייש צו נאמען איז נאר גרויס וואו אגרים ווען לכן בהרת אונ אין דעם בהרת איז דא נויסקע האר חלף חפתי אונ דיא ווילד פלייש איז פארנאנגען, אונ דער בהרת האט זיך פארצויגען אויף איהר ארם פפני איז דיא גנע קמא פפני שער לכן דורך די נויסקע האר חלף שער לכן אויב די נויסקע האר איז אונזעק גינאנגען, אונ די ווילד פלייש איז דא פאפא פפני מחיה איז ער קמא דורך די ווילד פלייש ביי שפען שפער רבי שפען וואנט אויב די נויסקע האר איז אונזעק גינאנגען איז ער גיט קמא דורך דיא נויסקע האר פפני שלא חפתי חפתי בהרת כגרים ווייל דער בהרת איז גיט גינען גרויס ווי אגרים ווען די האר ענען גינאנרין נויים, אונ דער נאך אז די ווילד פלייש איז אונזעק גינאנגען, אונ דער בהרת האט זיך פארצויגען אויף דעם ארם פון דיא ווילד פלייש, אונ דער בהרת אליין איז גינאנרין גרויס וואו אגרים, ענען דאך דיא נויסקע האר גינאנרין פאר דעם בהרת וואו אגרים ומורה שאם יש במקום שער לכן כגרים שווא פפני אונ רבי שפען איז מורה צוא דיא חפתיים אויב דער ארם

תראה בהחלה. והאי חזרה היינו במקום הראשון דלי במקום אחר וכו' הרי זו בהרת אחרת: היתה עזה. כשלג כשהסגירו ונעשית כהה. כסוף שנוע רחשון כנוי כסיד או כקרוס או שהיתה כקרוס כשעת רחשון כנוי כסיד או כקרוס או שהיתה כקרוס כשעת הסגר ונעשית עזה כשלג כסוף שנוע רחשון: הרי היא כמות שהיתה. וטעונה הסגר שני כמו עמד בעיניו: ובלבד שלא תתמעט מד' מראות. שאלם נתמעט מד' מראות פטור מיד וטעור: כנסה ופשתה. היכא להסגירו כנסה כנסה גררים וכסוף שנוע כנסה ואחר כך פשתה את מקום הכניסה ולא יותר או שפשתה בסוף שנוע ואח"כ כנסה את מקום הפשיון ולא יותר: ר"ע מטמא. שהרי פשה (ט): וחכמים מטהרין. שאין זה פשיון אלא הרי היא כמו שהיתה ואי קאי כסוף שנוע ראשון מסגירו

הפסוק תראה בהחלה. היתה עזה ונעשית כהה. כסוף שנוע רחשון כנוי כסיד או כקרוס או שהיתה כקרוס כשעת רחשון כנוי כסיד או כקרוס או שהיתה כקרוס כשעת הסגר ונעשית עזה כשלג כסוף שנוע רחשון: הרי היא כמות שהיתה. וטעונה הסגר שני כמו עמד בעיניו: ובלבד שלא תתמעט מד' מראות. שאלם נתמעט מד' מראות פטור מיד וטעור: כנסה ופשתה. היכא להסגירו כנסה כנסה גררים וכסוף שנוע כנסה ואחר כך פשתה את מקום הכניסה ולא יותר או שפשתה בסוף שנוע ואח"כ כנסה את מקום הפשיון ולא יותר: ר"ע מטמא. שהרי פשה (ט): וחכמים מטהרין. שאין זה פשיון אלא הרי היא כמו שהיתה ואי קאי כסוף שנוע ראשון מסגירו

הסגר שני ואי קאי כסוף שנוע שני פטור וטעור: ח' ופשתה כחצי גרים. ללד המורה: והלך מן האום כחצי גרים. ללד מערב: תראה בהחלה. דחשיב כנגד אחר ונגע חדש הוא זה ויסגיר: וחכמים מטהרין. דלא חשיב פשיון (י) אח"כ מוסיף על שיעור הנגע שהיה בחל' וזה שאינו עכשיו אלא כגרים נחשב כראשון שעמד בעיניו וטעור (יא): מ' ופשתה כחצי גרים ועוד כו'. ר' עקיבא מטמא. משום ועוד דלשחית דיה מן הפשיון

זינען קאנ לאתר חפסיר אויב דיא נגע איז אנדעק גינאנען אין די זינען קאנ. אונ סוף זינען קאנ האט דער פהן גינעקן די נגע איז ניקא. האט ער איהם קטעהר גינעקן. דער נאך איז דיא נגע צוריק גיקוקען אויף דעם זעלבנען ארט. מראת בהחלה נוערש זיא גינעקן אין אנהייב, גלייך וויא זיא נואלט גינעקן אנניע נגע חיתה עזה אין אנהייב נוען קען האט איהם פאר שלאסען איז די נגע גינעקן שטארק נויים אזוי וויא שגוי נעשית פהא אונ אין סוף נואך איז דיא ווייסקייט פון דיא נגע גינאריין טינקעלער, זיא איז נאר נויים וויא וואפענע פהא אדער נוען קען האט איהם פאר שלאסין איז דיא ווייסקייט פון די נגע גינעקן טונקעל, נאר נויים וויא וואפענע נעשית עזה אונ אין סוף נואך איז זיא שטארק נויים גינאריין אזוי וויא שגויא נתייז היא כמות שהיתה איז גלייך וויא זיא נואלט גינעקן די נאנצע זינען קאנ אין אייגענלייט ווייסקייט, וויא זיא נואלט נאר גיט ניעקערעם גינאריין אונ קען דארף איהר פארשליסען נאך אויף זינען קאנ זינען קאנ שלא תתמעט מראות נאך זיא נאל גיט נין ווייניגער (ווינקעלער) פון די פיר ווייסקע קאנערין נואם אנגע דארף נין נוסח ופשתה אבהרת נואם איז גינעקן גררים וויא אנגרים, אונ קען האט איהם פארשלאסין אויף זינען קאנ, אונ אין סוף נואך איז זיא קלענער גינאריין, דער נאך איז זיא גרעסער גינאריין, אונ איז גינאריין וויא זיא איז גינעקן פריער, וויא אנגרים, גיט מעהר, אדער פשתה ננסה אין סוף נואך איז זיא גרעסער גינאריין

דער נאך איז זיא קלענער גינאריין אונ איז צוריק גינאריין וויא זיא איז גינעקן, גיט קלענער וויא אנגרים רבי עקיבא חפסיר רבי עקיבא נאגט ער איז קטא וחכמים מטהרין אונ די חכמים זאגין ער איז קטור ואויב דאם איז אין סוף אנדעקע נואך, אונ אויב דאם איז אין סוף ערשטע נואך פארשליסען קען איהם אויף נאך אנווארן: ח' בהרת גררים איינער האט גיהאט אבהרת גררים ווי אנגרים, האט קען איהם פארשלאסין אויף זינען קאנ ופשתה נתייז גרים אונ די נגע איז גרעסער גינאריין אין איין נייט ווי אהאלקער גררים תלד מן האום נתייז גרים אונ אין די אנדעקע נויים זיא קלענער גינאריין דיא נגע אהאלקער גררים, רבי עקיבא נאגט מראת בהחלה זיא זאל גינעקן נוערין פון דאם גייע, גלייך וויא דאם נואלט גינעקן אנניע נגע, אונ קען זאל אים פארשליסען אויף זינען קאנ וחכמים מטהרין אונ די חכמים זאגין ער איז קטור ואויב דאם איז אין סוף אנדעקע נואך, אונ אויב דאם איז אין סוף ערשטע נואך פארשליסען קען איהם אויף נאך אנווארן וועין תי"ט: מ' בהרת גררים איינער האט גיהאט אבהרת גררים ווי אנגרים, האט קען אים פארשלאסין אויף זינען קאנ ופשתה נתייז גרים ווער אונ דיא נגע איז גרעסער גינאריין אין איין נייט עפעס מעהר וויא אהאלקער גררים תלד מן האום נתייז גרים אונ אין די אנדעקע נויים זיא קלענער גינאריין די נגע אהאלקער גררים איז געבליבן די נגע עפעס מעהר וויא אנגרים רבי עקיבא חפסיר רבי עקיבא נאגט ער איז מטא

ובפסחה לאחר הפסח (יב) איירי : וחכמים מטהרין.
דכיון דלאיל ליה חלי גרים מן האוס ליהא מנגע חדש אלא
חלי גרים ועוד : ופשתה בגרים ועוד . לאחר הפסח
ולאחר כך הלכה לה כל האוס ולא נשתיר אלא הגרים ועוד

החדש : ר"ע מטמא . דהא
פשה ליה מטיעור קמא
ורבנן סברי כיון דלאיל ליה
קמא כוליה והאי נגע דקאי
חדש : תראה בתחלה .
יוסגרי : י בהרת בגרים
ופשתה בגרים . כשפשתה
לאחר הפסח (יג) איירי :
ר"ע מטמא . דיש כאן נגע
וסתמן טומאה עמו : תראה
בתחלה . ואף על גב
דכשתראה בתחלה נמי
יטמאנה הכהן מיד דמחיה

ושער לכן מטמאים בתחלה
אחיו קרבן אכל חד וחד (יד) ולר"ע כנגע ראשון
חשיכו מחסי מהאי מיתיה חד קרבן וכלל הנך דפליגי
ר"ע וחכמים כמתניתין ה' כחכמים : ואין כח כלום .
אין בה שער לכן : ובה שיערה אחת . ונולדה כהרת
כו' : הרי זה להסגיר . ואף על פי שקדם בגרים כהרת
שקדים בגרים כהרת לשתי השערות (טז) : בהרת כחצי גרים ובה ב' שערות כו' הרי זה להסגיר . ואף על גב
דחלי גרים הראשון קדם לב' שערות לא מהני עד שקדים הגרים שלם לב' שערות (טז) : יא ונולדה בהרת כחצי

בסוף שבוע ב' ולאהר הפסח : (יב) ה' : ולשפטים דהכמים
פשתה לנגעיה וכל מטהרין אלא בסוף שבוע שני ולאהר
הפסח : אכל נכב"ב ה' : ל'ד לאהר הפסח דה' : בסוף
שבוע א' או ב' וכלליל וספסע כמ"ט דה"ט דה"ט דה"ט
סוף שבוע א' או ב' וכלליל וספסע כמ"ט דה"ט דה"ט דה"ט
סוף שבוע א' או ב' וכלליל וספסע כמ"ט דה"ט דה"ט דה"ט

וחכמים מטהרין . כהרת בגרים ופשתה בגרים
ועוד והלכה לה האוס . ר"ע מטמא וחכמים
אומרים תראה בתחילה : י בהרת בגרים ופשתה
בגרים . נולדה לפסיון מחיה . או שער לבן והלך
לה האוס . ר"ע מטמא . והכ"א תראה בתחלה .
בהרת כחצי גרים ואין בה כלום . נולדה בהרת
כחצי גרים . ובה שיערה אחת . ה"ו להסגיר .
בהרת כחצי גרים . ובה שיערה אחת . נולדה בהרת
כחצי גרים ובה שתי שערות . נולדה בהרת כחצי
גרים . ובה שיערה אחת הרי זה להסגיר : יא בהרת
כחצי גרים ואין בה כלום . נולדה בהרת כחצי

מכ"ט : (יז) וקדם כי לא נקטר נמי נחשון ספסיון של
נגע ספסיון ולקחטיו וסדר נחשיו שנים על גרים המד
עם כימי טומאה וכו"ט נשפס סכ"ט לא תפסו שיהא לאחר
ספסיון . וסתיו"ט : (טז) דלילי לים כמ"ט דלילי דע"ו דה"ט
ל"ד דה"ט כשפטים כחכמים . ופליגי : (טז) ולא וז"ו קמי
וסכי ס"ל נפסק ואין בה כלום אלא האשם נקט דלפ"י יט כה

קמא חכמים מטהרין און דיא חכמים ואגין ער איו
סחור . וייל פון די ערשטע נגע איו אנועק גינאנ-
גען אהאלקער גרים , איו זיא שוין קיין נגע . און
די גייע נגע איו דאך אויף נאר עפעס קעקער וויא
אהאלקער גרים בהרת גרים דער בהרת איו גינען
גרים וויא אגרים ופשתה גרים ועוד און דיא נגע איו
נרעקער גינאנען וויא מיט אגרים , איו צוא
ואקען קעקער ווי צוויי גרים וכלל לה האוס און די
ערשטע נגע איו אנועק גינאנען אין נאנצין , איו
גינליבין די גייע נגע וואס זיא איו קעקער ווי אגרים
בזי עקיקא פשפא רבי עקיקא ואגם ער איו סמא , די
ערשטע נגע איו דאך נרעקער גינאנען ויחכמים אומרים
און די חכמים ואגין וייל די ערשטע נגע איו אין
נאנצין אנועק גינאנען איו דאך די נגע אנגע דאך
בתחלה נאל זיא גינען ווערין פון אגרייב און קען
זאל אים פארשליסען : י בהרת בגרים אבהרת גרים
וויא אגרים , און זיא איו אין די צוויי וואכין פון
פארשליסען גים נרעקער גינאנען איו ער גינאנען
סחור ופשתה גרים דער נאך איו דיא נגע נרעקער
גינאנען מיט אגרים , איו ער סמא גינאנען וכלל
לפסיון סתם און אין דעם אנדערין גרים איו גינאנען
וילך פלייש או שער גבן אדער ווייסקע האר וכלל לה
האוס דער נאך איו די ערשטע נגע אנועק גינאנען
בזי עקיקא פשפא רבי עקיקא ואגם ער איו סמא , וייל
די ערשטע נגע איו נרעקער גינאנען און זיא איו
מיט וילך פלייש אדער מיט ווייסקע האר ויחכמים

אומרים תראה בתחלה און דיא חכמים ואגין דאם איו
אניע נגע וייל די ערשטע נגע איו אנועק גינאנ-
גען דאך זיא גינען ווערין ווערין צום בלה בהרת כחצי
גרים אבהרת גרים וויא אהאלקער גרים ואין בה כלום
און אין איר איו נקטא וילך פלייש און גים ווייסקע
האר נולדה בהרת כחצי גרים און עס איו גינאנען ביי
דעם האלבין גרים נאך אהאלקער גרים ובה שיערה
אחת און אין דעם אנדערין האלבין גרים איו דא
אין האר אנויסקער חצי ויחכמים דאך קען איהם
פארשליסען אויף זיבן קען סמא בהרת כחצי גרים אבהרת
גרים וויא אהאלקער גרים ובה שיערה אחת און אין
איר איו דא אין ווייסקער האר נולדה בהרת כחצי גרים
און עס איו גינאנען ביי דעם האלבין גרים נאך
אהאלקער גרים ובה שיערה אחת און אין איר איו
דא אין ווייסקער האר חצי ויחכמים דאך קען אים
פארשליסען אויף זיבן קען סמא בהרת כחצי גרים אבהרת
גרים וויא אהאלקער גרים ובה שיערה אחת און אין
איר איו דא צוויי ווייסקע האר נולדה בהרת כחצי גרים
און עס איו גינאנען ביי דעם האלבין גרים נאך
אהאלקער גרים ובה שיערה אחת און אין איר איו
דא אין ווייסקער האר חצי ויחכמים דאך קען אים
פארשליסען אויף זיבן קען סמא : יא בהרת כחצי גרים
ואין בה כלום אבהרת גרים וויא אהאלקער גרים און
אין איר איו נאך נקטא נולדה בהרת כחצי גרים און עס
איו גינאנען ביי דעם האלבין גרים נאך אהאלקער
גרים

פס' א' ה"ז להסביר, ס"ט: [ו] טעם. ולא מוליך נקד חוקס דניסא דסכס ריפס סמוקא גדנך השער לסתנן מחמת סגנע לסיכך נדלון סדכניס דכסרת קודס (חוס') ולדכניס דגנכטלי וזקן ששערן לכניס סכ"ג דלוקמיס מחוקס דניסא. ק"ט ופסו"ט:

גרים ובה ב' שערות כו' הרי זו להחלים. כל היכא דתקן ובה שתי שערות או ובה שער אחת לאו דלתי שערות גרים ובה שתי שערות הרי זו להחלים. מפני שאמרן אם בהרת קרמה לשער לבן סמא. ואם שער לבן קרם לבהרת מהור. ואם ספק [ו] סמא ורבי יהושע קיהה:

ספכה שער לכן הכהרת היא שגרמה לשער שיהפך ללבן: ספק סמא. ספק אס שער לבן קודם לבהרת או בהרת קדמה לשער לבן עמא: ורבי יהושע קיהה. גרסי' מ' תקדינה שני כלומר הן שני קרות מדברי האומר ספק עמא דליהו סכר ספק טהור ולין הלכה כרבי יהושע:

גרים ובה שתי שערות דער נאך איז גינוארין צוויי ווייסע האר תי' ו להחלים איז דיא גנע קטמא דעם קענקטש ביו ער ווערט אין גאנצין גיהיילט ספג שאמח וייל קען האט גינאנט אס בהרת קדמה לשער לבן סמא אויב דער בהרת איז גינוארין פריער וויא די ווייסע האר איז ער טמא ואם שער לבן קדמה טהור

אונ אויב די ווייסע האר איז גינוארין פריער וויא דער בהרת איז ער טהור ואם ספק סמא אונ אויב קען ווייס גיט וואס איז גינוען פריער איז ער טמא ורבי יהושע קיהה אונ רבי יהושע האט פערנאקעלט בקמים צו קטמא צוין [ח"ו]:

תוספות גמרא נדה דף כה ע"א רש"י

וחלת כרייתו מראשו. מינס דכסרת כחלס דמוקס (דף פס) קסכר חלס שחול מחלת כרייתו מראשו וזמנא שדכיו מילך וליך. נלסס לר"ס דגנס כרשין וכן ס"י כ"ח. וכתוספתא ס"י כעין חגב דסלסס מחנמין רבין וכן משמט דמיני כשעיר סככריס: עור וכסר סככני ופולחם וגידיס סככני. כריסס מיר וכסר וסדר טלמס וגידיס וכסחייס סככניס דוחקל (ס"י) לו) ליסכס גידין וסדר כסר ופסכס כמדרס (ריס) פסכס סוכיס) גסס סדכר דוסס סככת זרע טהור נותר וקלוש מחלת כשעת יליחתו כחלב ואחר כך נעשה קפוי: ופורדן אותו. ממחין:

ואם היה מרוקם וכו' ח"ר איהו שפיר מרוקם אבא שאול אומר תחלת כרייתו מראשו ושני עיניו בשתי מיפין של זכוכ תנא ר' חייא מרוחקין זה מזה שני חומטין בשתי מיפין של זכוכ תני רבי חייא ומקורבין זה לזה ופיו מתוח כחוט השערה וגויתו כערשה ואם היתה נקבה נדונה כשעורה לארכה וחיתוך ידיים ורגלים אין לו ועליו מפורש בקבלה הלא כחלב תתיכני ובגבינה תקפיאני עור וכשר הלכישני ועצמות וגידים תסוככני חיים וחסר עשית עמדי ופקודתך שמה רוחי ואין בורקין אותו במים שהמים עזין ופורדן אותו אלא בורקין אותו בשמן שהשמן רך ומצחצחו ואין

מיפין של זכוכ. עיני זכוכ ופיו מתוח כחוט השערה. סדק קטן וגרסה כחלו חוט השערה מתוח סס: גויתו. גיד אשר הזכר והיא דתקן טשכ לזכר ולנקב' אלמא מספקא לן אסוכר חס נקט כשחין ניכר כו האכר מיירי: כשעורה. היא וסדוק לאורכ': וחיתוך ידיים ורגלים. עדיין אין נחלן כדאמרין מחלת כרייתו מראשו: כחלב. זהו ממחין:

ואם היה מרוקם וכו' ח"ר איהו שפיר מרוקם אבא שאול אומר תחלת כרייתו מראשו ושני עיניו בשתי מיפין של זכוכ תנא ר' חייא מרוחקין זה מזה שני חומטין בשתי מיפין של זכוכ תני רבי חייא ומקורבין זה לזה ופיו מתוח כחוט השערה וגויתו כערשה ואם היתה נקבה נדונה כשעורה לארכה וחיתוך ידיים ורגלים אין לו ועליו מפורש בקבלה הלא כחלב תתיכני ובגבינה תקפיאני עור וכשר הלכישני ועצמות וגידים תסוככני חיים וחסר עשית עמדי ופקודתך שמה רוחי ואין בורקין אותו במים שהמים עזין ופורדן אותו אלא בורקין אותו בשמן שהשמן רך ומצחצחו ואין

וחיתוך ידיים ורגלים אין לו אונ קען דערקענט גיט אציידן פון הענקט אונ פיס ועליו מפורש בקבלה איהו דעם קינד אין די צייט האט איוב גינאנט תלא כחלב תתיכני דוא האקט מיד גינאנסין וויא מילך נדאס איז דיא זרע ונקבינה תפסיאני אונ דוא האקט מיד געמאכט פארנלייווערין אזויא וויא קעז ער וישך תלבישני דוא האקט מיד געקליידט מיט אהויט אונ פלייש געצמט וגידין תסוככני אונ דוא האקט מיד באדעקט מיט פיינער אונ אדערין חיים וחסר עשית גמדי לעבין אונ חסר האקטו גיטאהן מיט מיר ופקודתך שמה רוחי אונ ביין כפעהר נואם דו האקט מיר גיטאטין האט מיין גייסט ומיין נשמה) געהיט צו מאהן ואין בורקין אותו גמים קען נאל גיט פרויבין דעם שפיר מיט וואסער צו וויסען אויב אינגווייניג איז דא אקיד אדער גיין שפטים צוין וסודרין אותו ווארום וואסער איז שטארק נועט די וואסער צור קנועמשיין דאס קינד אלא בורקין אותו גשמן נאר קען פרויבט מיט בוימאייז שחשקן רך ומצחצחו ווארום בוימאייז איז ווייך אונ עס מאכט קלאהר, נועט

ואם היה מרוקם וכו' ח"ר איהו שפיר מרוקם אבא שאול אומר תחלת כרייתו מראשו ושני עיניו בשתי מיפין של זכוכ תנא ר' חייא מרוחקין זה מזה שני חומטין בשתי מיפין של זכוכ תני רבי חייא ומקורבין זה לזה ופיו מתוח כחוט השערה וגויתו כערשה ואם היתה נקבה נדונה כשעורה לארכה וחיתוך ידיים ורגלים אין לו ועליו מפורש בקבלה הלא כחלב תתיכני ובגבינה תקפיאני עור וכשר הלכישני ועצמות וגידים תסוככני חיים וחסר עשית עמדי ופקודתך שמה רוחי ואין בורקין אותו במים שהמים עזין ופורדן אותו אלא בורקין אותו בשמן שהשמן רך ומצחצחו ואין

ואם היה מרוקם וכו' ח"ר איהו שפיר מרוקם אבא שאול אומר תחלת כרייתו מראשו ושני עיניו בשתי מיפין של זכוכ תנא ר' חייא מרוחקין זה מזה שני חומטין בשתי מיפין של זכוכ תני רבי חייא ומקורבין זה לזה ופיו מתוח כחוט השערה וגויתו כערשה ואם היתה נקבה נדונה כשעורה לארכה וחיתוך ידיים ורגלים אין לו ועליו מפורש בקבלה הלא כחלב תתיכני ובגבינה תקפיאני עור וכשר הלכישני ועצמות וגידים תסוככני חיים וחסר עשית עמדי ופקודתך שמה רוחי ואין בורקין אותו במים שהמים עזין ופורדן אותו אלא בורקין אותו בשמן שהשמן רך ומצחצחו ואין

פסחם כחטאם ונחית כפיהם סלדו שם סלדו וסוד שטין
לכשירם לזר נעיר עם סרשעים וכן נחם ממנו נלכד כשישנו

פס ממון שנפשו כפולה כדכתיב כספתהו כספתו סכנו ס' ס' ס'
מספר וזכו יס נספה כלל משפט :

אז איינער האט פארנאמילט אפארקעניג מיט
פאלשקייט מיט נגכה גולה פאלשע קאס פאלשע
נואנ, אויב ער האט ערליכע געלט אויף, ווערין
ביידע ערליי געלט פארלארן, דיא ערליכע
וועגן דיא אונקערליכע געזיכט אויף וויא עס
שטייט אין פסוק דער נביא האט גיאנאט צווא
וירשפט דער מלך פון יהודה דהנהבך לאחיותו פון
ה' את פשע ווייל דוא האסט דיה כהעפט צו
אחיותו דריבער האט הקב"ה צו בקראין ביינע
אלע זאכן וואס דוא האסט גיטאדן ויהי ויש נספה
כלל משפט דאס איז וואס דער פסוק זאגט איינער
ווערט פארלענדט מיט וועגן ויין משפט, נאר
וועגן איין אנדערנס משפט:

סמאח, אעוולה איז אנדקה איז אחסאח איז פאר
אויגד, ווערין ביינע גישאקטין אויף איין ארט,
מען זאל נישט וויסען וואס דער גרדן איז מען זאל
מיינן ער האט געבריינגט אקרבן עולה ער זאל נישט
פארשעקט ווערין יחית אויב עס שטייט אין
פסוק במקום הצדק שם תרשע אויף דעם ארט ווא
דיא גערעכטיגקייט איז דאס שלעכטס דאס
גערעכטיגקייט מיט דיא שלעכטס געגען צוא
ואקען ווער שטין לגשרים לזר בער עס תרשעם נאך
דארף ויין פרוקע זאלין נישט וואהנען צו ואקען
מיט רשעים אין איין שטאט וכו פסוק פסוק נאכד
כששט עס פסוק שנעש בעולה וויא פיל כשירה געלט
געגען ביא מענטשין פארלארן גיטאדן ווייל וי
געגען גיטען מיט אונקערקטע געלט צו ואקען

דברי מוסר לפרשה תצא

אמת, ווי האבין מקנים גיטען וויינערע שבעות, פון
דעסמנוועגן איז הקב"ה ביי גיטען אויף וויא ווייל
וויא האבין גיקענט אלץ טאן אן אשכנעה, אכר
שווערין געגן דעם גרד, דהינו דער גרד
הרע רעט אים אן צו טאן אעבירה, אדער ער רעט
אים אן ער זאל נישט מקנים ויין אשכנעה, מען ער
שווערין ער זאל נישט פאלגן דעם גרד הרע, וויא
דוד המלך האט גיאנאט נשבעתי ואקטמה לשמור משפטי
אדמה אויף האב גישווארן אויף וואל מקנים ויין דיא
מצות וואס הקב"ה האט גיטאטן, נאר פון דעקט
וועגן אזוי אשכנעה האט נאר דוד המלך גיקענט
שווערין אכר איין אנדער מענטש זאל ויה הישען
אפילו פון אזוי אשכנעה, ווארום עס קען ויין נאך
די שבעות וועט דער גרד הרע ויה נאך מעהר
שטארקן אויף אים, ער זאל אים בריינגען צו צוויי
עבירות, ער זאל טאן די עבירה און זאל עובר ויין
די שבעות, און ווייל דער גרד הרע האט נאר דעם
מענטש ער זאל אים בריינגען צו אעבירה, דריבער
זאגט דער פסוק וני תתל לזהר לא יתה בד חסא אז דו
וועסט דיה הישען דוא זאלסט קיין גרד טאן וועט
ויה דער גרד הרע נישט אזויא שטארקן אויף דיר,
וועסטו קיין עבירה האבין, אכער דער מענטש
וואס מוהט גרדים און שווערט שבעות בריינגט
ער ויה אליין אריין אין גיטע עבירות, דריבער
דארף יעדער מענטש ויה הישען ער זאל קיין גרד
טאן נאר וואס ער וויל געבין אדקה אדער טאן
אמצוה ווען ער האט געלט זאל ער געבין אדקה,
ווען ער קען טאדן אמצוה זאל ער טאדן, און
כפדט דיא גרדים וואס מען זאגט אין שוהל ביא
דיא ספר תורה, איז בעסער ער זאל זאגן דעם

מוסר וועגן גרדים, דיא גמרא זאגט אין כהקב
שבת (לב ע"ב) וועגן די ויגד וואס מען איז
נישט מקנים וואס מען האט גיטאן אנדער, שטארקט
דאס ווייב ויינע, און ויינע קליינע קינדער שטאר-
בין, מיר גען דאס ערשטע פארברייטונג וואס
מיר טאכין צוראש השנה, איז ספרת גרדים, ערב
ראש השנה איז מען מחיר די גרדים, דאס ערשטע
פון יום כפור הייבט מען אן מיט כל גרדי, מחיר
צו ויין דיא גרדים וואס מען האט גיטאן און מען
האט ויין נאך נישט מקנים גיטען איז ככמל
די גרדים וואס מען וועט טאן ביי דעם אנדערין
יום כפור, דריבער האט שלמה המלך גיאנאט שוב
אשר לא תהו עס איז בעסער דוא זאלסט קיין גרד
טאן משמור וויא דו וועסט יא טאן אנדער ולא תשלם
קאמער וועסטו דין גרד נישט קעגען באצאהלן,
וועסטו גישטראפט ווערין, דער סדרש זאגט
הקב"ה האט גיאנאט צו דיא יודין איהר זאלט נישט
מיינען אז איהר מענטש שווערין ביא מיינ נאכען,
אפילו אויף אמת טארט איר נישט שווערין ביי מיינ
נאכען, נאר דער מענטש וואס האט די רכיי מרות
ער זאל מורא האבין פאר הקב"ה וויא אברהם און
יוסף און איוב, און אויב ער איז נישט געשעפטקייט
מיט איין אנדער נאך נאר מיט תורה לערנען און
מיט מצות טאן, און ער מאכט חתונה ויינע מעכ-
סער מיט פלמדי חכמים און ער נישט פרנסה צו
פלמדי חכמים, דער מענטש מען שווערין ביא
דעם נאכען פון הקב"ה מיט אמת, די גמרא זאגט
נבאי המלך האט גיהאט צוויי מיונים שפעט און
אלע שפעט געגען וויסט גיטאדן נאר וועגן
זייערע שבעות, אפילו די שבעות געגען גיטען